

การศึกษาและวิเคราะห์การนำนโยบายการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ
ไปปฏิบัติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

สุภาพร ชาวสวน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
กรกฎาคม 2563
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมคุณฐิณีพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณฐิณีพนธ์ ได้พิจารณา
คุณฐิณีพนธ์ของ สุภาพร ชาวสวน ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรคุณฐิณีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมคุณฐิณีพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โปธิสว่าง)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิระ ประทีป)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โปธิสว่าง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนรรตน์ อนันทนาธร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์)

..... กรรมการ
(ดร.ชัยณรงค์ เกร็อนวน)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับคุณฐิณีพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรคุณฐิณีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

วันที่ 24 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2563

ประกาศคุณูปการ

คุณูปการอันยิ่งใหญ่ที่สำเร็จได้ด้วยความเมตตาอย่างสูง จากท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง ที่กรุณาชี้แนะ ส่งเสริม สนับสนุนและผลักดันให้ผู้วิจัยสามารถค้นพบแนวทางในการดำเนินการวิจัยและชี้ประเด็นเพื่อให้ผู้วิจัยมุ่งสู่เป้าหมายได้อย่างชัดเจน ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และ ดร.อนูรัตน์ อนันทนาธร ที่ช่วยชี้แนะ ตรวจสอบ และให้กำลังใจตลอดจนเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานวิจัย

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้มอบความรู้คุณธรรมให้กับผู้วิจัยและนิสิตทุกคนพวกเราได้เห็นวิธีการถ่ายทอดและจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวเองและประเทศชาติ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของบัณฑิตศึกษา เจ้าหน้าที่ห้องสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์และมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่เอื้อเฟื้อ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อใช้อ้างอิงในงานวิจัย

สุดท้ายนี้ขอแสดงความขอบคุณชีวิต ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธานี ชาวสวน ที่เป็นกำลังใจ เป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือสนับสนุนเรื่องการศึกษาและงานวิจัย ด้วยความมุ่งมั่น และอดทน ตลอดจนกำลังใจจากทุกคนในครอบครัว ขอขอบคุณกำลังใจจากคุณครูและเพื่อน ๆ โรงเรียนหาดอมรา จังหวัดสมุทรปราการ และจากกัลยาณมิตรของผู้วิจัยทุกคน หากมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใดที่เกิดขึ้นในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียวและจะนำมาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

สุภาพร ชาวสวน

55820044: สาขาวิชา: ยุทธศาสตร์และความมั่นคง; ร.ค. (ยุทธศาสตร์และความมั่นคง)
 คำสำคัญ: การนำนโยบายไปปฏิบัติ/ เด็กไร้สัญชาติ/ สิทธิมนุษยชน/ การจัดการศึกษา
 สุภาพร ชาวสวน: การศึกษาและวิเคราะห์การนำนโยบายการจัดการศึกษาแก่
 เด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติในภาคตะวันออกของประเทศไทย (STUDY AND ANALYSIS OF
 EDUCATIONAL POLICY IMPLEMENTATION FOR STATELESS CHILDREN IN THE
 EASTERN REGION OF THAILAND) คณะกรรมการควบคุมคดียุติพันธุ์: ไพฑูรย์ โพธิสว่าง,
 ร.ค., 279 หน้า, ปี พ.ศ. 2563.

ประเทศไทยโดยรัฐบาลทุกรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา
 ทรัพยากรมนุษย์โดยได้มีมติคณะรัฐมนตรีและระเบียบ กฎหมายเพื่อสร้างโอกาสและความเสมอ
 ภาคในการจัดการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบปัญหาการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาติหรือ
 เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยในหลายด้าน งานวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การจัดการความมั่นคงของมนุษย์ กรณี
 การจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในภาคตะวันออกของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษา
 การจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทยในปัจจุบัน 2. เพื่อศึกษาปัญหา
 และข้อจำกัดในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางใน
 การจัดการศึกษาที่เหมาะสม ตามสิทธิในการได้รับการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติตามปฏิญญาสากล
 เพื่อพัฒนาความมั่นคงของไทย โดยศึกษาจากประชากร 4 กลุ่มได้แก่ ผู้บริหารจาก
 กระทรวงศึกษาธิการ จากสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ภาคตะวันออก
 และจากผู้อำนวยการและครูในสถานศึกษา เด็กนักเรียนไร้สัญชาติและนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง
 การศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่เป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา และเก็บข้อมูล ในพื้นที่
 ภาคตะวันออก จำนวน 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยอง และจังหวัด
 จันทบุรี

ผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยมีกฎหมายและนโยบายด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย
 ปฏิบัติตามปฏิญญาสากล ตามหลักมนุษยธรรม แต่ในทางปฏิบัติ มีปัญหาทั้งด้านหลักสูตรที่เรียน
 ร่วมกับเด็กไทย ไม่มีหลักสูตรเฉพาะสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ปัญหาด้านการสื่อสารภาษาไทย ด้าน
 ทรัพยากร ซึ่งประกอบไปด้วย จำนวนครูและงบประมาณที่ไม่เพียงพอ สื่อการเรียน การสอน และ
 สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็ก และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ที่ยังไม่เป็น
 มาตรฐานสากล และบางโรงเรียนใช้การสอบแข่งขันไม่แบ่งสัญชาติในระดับมัธยมศึกษา บาง
 โรงเรียนเป็นเด็กชายขอบเกิดในประเทศไทยแต่ไม่มีบัตรประชาชน

55820044: MAJOR: STRATEGY AND SECURITY; D.POL.SC. (STRATEGY AND SECURITY)

KEYWORDS: POLICY IMPLEMENTATION/ STATELESS CHILDREN/ HUMAN RIGHTS/ EDUCATIONAL POLICY

SUPAPORN CHAOSOUN: STUDY AND ANALYSIS OF EDUCATIONAL POLICY IMPLEMENTATION FOR STATELESS CHILDREN IN THE EASTERN REGION OF THAILAND. ADVISORY COMMITTEE: PAITHOON BHOTHISAWANG, Ph.D., 279 P., 2020.

Thailand, from every government giving priority to education for human resource development by having a cabinet resolution and regulations laws to create opportunities and equality in continuing education but still encounter problems in education for children of foreign workers or children who are not Thai citizenship in many areas. The research on Study and Analysis Stateless children in Thailand In the case of stateless children in the eastern region. The objectives are 1. To study the management of stateless children in the eastern region of Thailand 2. To study the problems and limitations in the provision of education for stateless children in Thailand and 3. To study the guidelines for the provision of education at appropriate according to the right to education of stateless children under the Universal Declaration to develop Thai security. By studying from 4 population groups, namely executives from the ministry of education from the office of the Basic Education Commission (OBEC) Eastern region and from the director, teachers in the educational institution stateless students and scholars related to the education of stateless children. The researcher selected the target area used in the study and collect data In the Eastern region, consisting of 4 provinces, Chonburi Province Chachoengsao Province, Rayong Province and Chanthaburi Province.

The study found that Thailand has laws and basic education policies. By following the Universal Declaration according to human principles but in practice there are problems in both the curriculum studied with Thai children. There are no specific courses for stateless children. Problems in Thai communication regarding to resources which consist of the number of teachers and the budget is insufficient, teaching media and facilities are not suitable for children's learning. The educational achievement that is not yet an international standard and some schools use competitive examinations without nationality at the secondary level and some schools are border boys born in Thailand but do not have an identification card.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของการศึกษา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 การจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย.....	8
สาระสำคัญของนโยบายการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย.....	8
ข้อมูลทั่วไป กฎหมายและสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาคนไร้สัญชาติ.....	13
สาเหตุที่ต้องจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ.....	18
การให้สิทธิกับเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย.....	23
3 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
แนวคิดทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ.....	30
แนวคิดว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย.....	48
แนวคิดว่าด้วยหลักเกณฑ์และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสหประชาชาติ.....	68
แนวคิดว่าด้วยเด็กไร้สัญชาติ.....	71
การจัดการศึกษาของเด็กไร้รัฐในต่างประเทศ.....	80
กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของคนไร้สัญชาติ.....	90
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	96
กรอบแนวทางการศึกษา.....	119

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	วิธีดำเนินการวิจัย..... 120
	รูปแบบการวิจัย..... 120
	กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ..... 120
	วิธีการเข้าถึงข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล..... 130
	การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม..... 131
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 132
	การตรวจสอบข้อมูล..... 133
	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 134
	ข้อจำกัดในการวิจัย..... 135
5	ผลการวิจัย..... 137
	ผลการศึกษารจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย..... 137
	ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ..... 196
	แนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสม..... 216
	สรุปผลการวิเคราะห์ การนำนโยบายการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติใน ภาคตะวันออกเฉียงใต้ไปปฏิบัติ..... 233
	กรอบแนวทางการวิจัย..... 233
	สรุปผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ..... 236
	บทสรุป..... 238
6	สรุปผล อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ..... 241
	สรุปผลการศึกษา..... 241
	อภิปรายผล..... 253
	ข้อเสนอแนะ..... 266
	บรรณานุกรม..... 271
	ประวัติย่อของผู้วิจัย..... 279

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1	พื้นที่เข้าเรียนในพื้นที่อาศัยและการควบคุมของแต่ละกลุ่ม..... 9
3-1	นโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของแต่ละรัฐบาล..... 55
3-2	จำนวนเด็กนักเรียนไร้สัญชาติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา เชียงใหม่เขต 1..... 60
3-3	จำนวนเด็กและเยาวชนในประเทศไทยที่ขาดโอกาสในด้านต่าง ๆ..... 62
3-4	กฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ..... 73
3-5	การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาในต่างประเทศ..... 85
3-6	การเปรียบเทียบเนื้อหาสาระในรัฐธรรมนูญว่าด้วยการจัดการศึกษาของประเทศไทย..... 92
4-1	จำนวนนักเรียนไร้สัญชาติของโรงเรียนวัดธรรมสถิต..... 123
4-2	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์..... 129
4-3	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ระดับ โรงเรียน..... 131
5-1	การเปรียบเทียบด้านโครงสร้างองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย..... 146
5-2	จำนวนครูในแต่ละกลุ่มสาระ โรงเรียนพนมสารคาม"พนมอดุลวิทยา"..... 149
5-3	มาตรฐานสัดส่วนครูและนักเรียน..... 155
5-4	การเปรียบเทียบด้านบุคลากร..... 156
5-5	จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพนมสารคาม"พนมอดุลวิทยา"..... 159
5-6	การเปรียบเทียบด้านงบประมาณ..... 165
5-7	หมวดค่าเล่าเรียน การดำเนินงานนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ..... 166
5-8	จำนวนสถานที่ของแต่ละโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย..... 177
5-9	การเปรียบเทียบด้านสถานที่..... 178
5-10	การเปรียบเทียบด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้..... 188
5-11	การเปรียบเทียบด้านโครงสร้างองค์กร..... 196
5-12	การเปรียบเทียบด้านบุคลากร..... 199
5-13	การเปรียบเทียบด้านงบประมาณ..... 206
5-14	การเปรียบเทียบด้านสถานที่..... 210
5-15	การเปรียบเทียบด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้..... 213
5-16	การเปรียบเทียบด้านโครงสร้าง..... 216

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
5-17	การเปรียบเทียบด้านบุคลากร.....	219
5-18	การเปรียบเทียบด้านงบประมาณ.....	223
5-19	การเปรียบเทียบด้านสถานที่.....	227
5-20	การเปรียบเทียบด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้.....	230
5-21	ปัญหาในปัจจุบันและข้อเสนอแนะที่อยากให้ปรับเปลี่ยน.....	237
6-1	ภาพรวมของการวิเคราะห์ตามปัจจัยต่าง ๆ.....	256
6-2	ค่าใช้จ่ายตามนโยบาย เรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ	258

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3-1 ขั้นตอนกระบวนการนโยบายของ Cochran.....	34
3-2 ยึดหลักเหตุผล (Rational model).....	38
3-3 ปัจจัยที่มีผลต่อความถูกต้องในการแปลงนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	39
3-4 ตัวแบบทางด้านกระบวนการของระบบราชการ.....	43
3-5 ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร (Organization development model).....	44
3-6 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้แบบทางการเมือง.....	45
3-7 ตัวแบบทั่วไปของการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	46
3-8 ตัวแบบด้านการจัดการ (Management model).....	47
3-9 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	120
5-1 ด้านโครงสร้างหน่วยงานที่ดูแลเด็กไร้สัญชาติ.....	138
5-2 รัฐธรรมนูญการจัดการศึกษาของประเทศไทย.....	139
5-3 กรอบแนวทางการวิจัย.....	234
6-2 รูปแบบในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ตามสิทธิในการได้รับการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย.....	270

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

รัฐบาล ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบาย ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 โดยได้กำหนดนโยบายไว้ 11 ด้าน เพื่อดำเนินการให้มีการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ และส่งเสริมความสามัคคีตลอดจนความสามัคคีกันของประชาชนในชาติ โดยกระทรวงศึกษาธิการ มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในเรื่อง นโยบายการศึกษาและเรียนรู้การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยมีส่วนสำคัญในการร่วมขับเคลื่อนการดำเนินการตามนโยบายที่ 1 เรื่องการปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ นโยบายที่ 2 เรื่องการรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ นโยบายที่ 3 เรื่องการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ นโยบายที่ 5 เรื่อง การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน นโยบายที่ 6 เรื่องการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายที่ 7 เรื่องการส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน นโยบายที่ 8 เรื่องการพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมนโยบายที่ 9 เรื่องการรักษาความมั่นคงฐานทรัพยากรและการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน นโยบายที่ 10 เรื่องการส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ และนโยบายที่ 11 เรื่องการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภารกิจในการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต วิจัยและพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ที่มีความต้องการจำเป็นทางการศึกษา สร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ดำเนินการศึกษาสถานการณ์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทย เมื่อปีงบประมาณ 2560 โดยศึกษาเด็กด้อยโอกาส จำนวน 6 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มเด็กถูกปล่อยปละละเลย 2. กลุ่มเด็กถูกละเมิดสิทธิ 3. กลุ่มเด็กประพฤติตนไม่เหมาะสม 4. กลุ่มเด็กพิการ 5. กลุ่มเด็กขาดโอกาส/ยากจนเข้าไม่ถึงบริการ และ 6. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ จากการศึกษาดังกล่าวพบว่าการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติใน

ประเทศไทยมีความสำคัญและจำเป็นในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในกลุ่มดังกล่าว เนื่องจากหากเด็กเหล่านี้เข้าถึงโอกาสจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กได้ อีกทั้งยังช่วยให้เกิดผลเชิงบวกต่าง ๆ เช่น การป้องกันการเอารัดเอาเปรียบแรงงานและการค้ามนุษย์ โรงเรียนก็จะมีบรรยากาศความเป็นนานาชาติและพหุวัฒนธรรมเป็นการเตรียมทั้งนักเรียนไทยและนักเรียนไร้สัญชาติให้มีความพร้อมเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขและความเป็นปึกแผ่นในกลุ่มประเทศอาเซียน ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศไทยก็จะมีกำลังแรงงานที่มีคุณภาพเนื่องจากเด็กจะได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ผ่านการศึกษาและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคตอันใกล้ รองรับกำลังแรงงานที่อาจขาดแคลนในอนาคตที่ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว และอาจต้องการแรงงานที่มีคุณภาพในอนาคตอันใกล้ ดังนั้นในปีงบประมาณ 2561 สำนักงานฯ จึงได้ดำเนินโครงการศึกษานำร่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย เป็นกรณีศึกษาสำหรับศึกษาและเป็นต้นแบบการพัฒนาสำหรับเด็กกลุ่มดังกล่าวให้แก่จังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันในระดับต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

การจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ ได้มี ปญญัตยาสาทล อนุสัญญา กติการะหว่างประเทศ พระราชบัญญัติ ให้ความคุ้มครอง ในเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมทาง สังคมและวัฒนธรรม โดยระบุว่าการศึกษาขั้นประถมศึกษาต้องเป็นภาคบังคับ และเป็นการศึกษาที่ฟรี รวมถึงการดูแลสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ สิทธิของเด็กที่ต้องได้รับการดูแล คุ้มครอง และปกป้องเป็นพิเศษเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก ให้ความคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของคนไร้รัฐ และจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ ประเทศไทยได้ทำ ปญญัตยาจอมเทียน (Jomtien declaration) โดยมีหลักการว่า คนทุกคนต้องได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา และอายุ โดยต้องเป็นการศึกษาที่ทำให้มนุษยชาติเกิดสันติภาพ มีความมั่นคง มีการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และมีส่วนช่วยสนับสนุนการพัฒนา ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ ปี พ.ศ. 2558 UNESCO ได้เชิญชวนให้ประเทศสมาชิกจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อปวงชนของแต่ละประเทศ และ UN คือหน่วยงานของสหประชาชาติที่ได้ถูกแต่งตั้งจากสมัชชาแห่งสหประชาชาติ ให้มีหน้าที่ในการลดจำนวนของคนไร้สัญชาติ เมื่อเดือนพฤศจิกายนปีที่ผ่านมา โดย UN ได้เปิดตัวโครงการระดับโลกเพื่อสิ้นสุดการไร้สัญชาติภายในปีพ.ศ. 2567

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 2 เรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและ

โอกาสเสมอกัน ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่า

“ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิดเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” ปัญหาการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาตินั้นในประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยยังมีปัญหา อุปสรรคในการจัดการศึกษาหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าประเทศ ทำให้เกิดปัญหาการให้บริการขั้นพื้นฐานและการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักมนุษยธรรมของไทยเพิ่มขึ้น ปัญหาด้านความเชื่อ เจตคติและความเข้าใจในนโยบายการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาติ ซึ่งพบว่ายังมีผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชน ที่มีเจตคติ ทางลบต่อการจัดการศึกษาและการให้บุตรหลานเรียนร่วมกับลูกแรงงานต่างชาติหรือเด็ก ที่ไม่มีสัญชาติไทย ปัญหาผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครองยังขาดความรู้ความเข้าใจ

พ.ศ. 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย นโยบายทั่วไป นโยบายเฉพาะ (ดำเนินการให้เห็นผลใน 1 ปี) และนโยบายเร่งด่วน (ดำเนินการให้เห็นผลใน 3 เดือน) โดยนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุตรแรงงานต่างด้าว คือ เรื่องการสร้างโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย เพื่อให้ทุกคนทุกกลุ่มได้มีโอกาสเข้าถึงองค์ความรู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ดังกล่าวในการดำเนินชีวิต ซึ่งแนวนโยบายดังกล่าวเป็นการนำแนวทางการจัดการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาปัญหาความรู้สัญชาติในประเทศไทยยังคงไม่ได้รับการแก้ไขทั้งหมดเนื่องจากสาเหตุหลักคือ นโยบายในการให้สัญชาติของรัฐยังไม่ครอบคลุมบุคคลไร้สัญชาติทุกประเภทในประเทศไทย แม้กระนั้นก็พบว่ามิบุคคลไร้สัญชาติที่มีสิทธิได้รับสัญชาติตามกฎหมายไทยยังคงไม่ได้รับสัญชาติไทยเนื่องจากไม่สามารถฝ่าฟันปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินการขอสัญชาติได้ ทั้งนี้บุคคลไร้สัญชาติจำเป็นต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้เขาสามารถศึกษาข้อมูลด้วยตนเองได้ในระดับหนึ่ง ความต้องการระยะสั้น คือต้องการความช่วยเหลือในระดับปฏิบัติการยังคงมีอยู่สำหรับบุคคลไร้สัญชาติที่ไม่ผ่านการศึกษภาคบังคับให้สามารถดำเนินการด้านเอกสารด้วยตนเองได้ (เกษณี ปละอูด, 2553)

จากนโยบายเรียนฟรี 15 ปี เราสามารถสังเกตได้ว่า งบประมาณที่รัฐจัดสรร สำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไม่ได้จัดงบประมาณในเรื่อง ค่าเครื่องแบบ และอุปกรณ์การเรียนใน

ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติยังมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่าย ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร และด้านการจัดการเรียนการสอนด้านการสื่อสาร เป็นต้น ดังนั้นประเทศไทยในฐานะภาคีขององค์การสหประชาชาติ ตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน มีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตามปฏิญญาสากล ยังผูกมัดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 28 ระบุว่า “รัฐมีหน้าที่จัดให้การศึกษาระดับประถมซึ่งเป็นการศึกษาแบบให้เปล่า และเป็นภาคบังคับแก่เด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในเขตแดนประเทศ ไม่ว่าเด็กจะมีสถานะทางกฎหมายแบบใด” ประเทศไทยในฐานะสมาชิก และได้ให้สัตยาบันจะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญานี้ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี 2548 ว่าด้วยการศึกษาของบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน อนุมัติให้เด็กไร้สถานะทางกฎหมายสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะอยากทราบเกี่ยวกับ การนำนโยบายการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาและข้อจำกัดในการนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติเป็นอย่างไร และ แนวทางในการนำนโยบายการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ตามสิทธิการได้รับการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย จึงได้ตั้งคำถามการวิจัยไว้ดังนี้

คำถามของการวิจัย

1. การนำนโยบายการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร
2. ปัญหาและข้อจำกัดในการนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติเป็นอย่างไร
3. แนวทางในการนำนโยบายการจัดการศึกษาที่เหมาะสมตามสิทธิการได้รับการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การนำนโยบายการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดในการนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติ
3. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมตามสิทธิในการได้รับการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษาและการวิเคราะห์ เด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย กรณี เด็กไร้สัญชาติในภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ศึกษาจากประชากร 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้บริหารระดับสูงจากกระทรวงศึกษาธิการ 2. ผู้บริหารจากสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ภาคตะวันออก 3. จากผู้อำนวยการและครูในสถานศึกษา 4. เด็กนักเรียนไร้สัญชาติและผู้ปกครองของเด็กไร้สัญชาติ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

พื้นที่เป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา และเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่เป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา และเก็บข้อมูล ในประเทศไทย เขตพื้นที่ภาคตะวันออก จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยอง และจังหวัดจันทบุรี

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการศึกษาที่ครอบคลุมระบบการบริหารจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์บริบทของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติในปัจจุบัน สถาบันการศึกษาหรือองค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ให้กับเด็กไร้สัญชาติ ยุทธศาสตร์ นโยบาย และมาตรการในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผลการดำเนินการในปัจจุบัน ปัจจัยข้อจำกัด และข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2561 จนถึงเดือน มีนาคม พ.ศ. 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ผลการศึกษาเกี่ยวกับ นโยบาย มาตรการการปฏิบัติและรูปแบบ ด้านการบริหารจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประเทศไทย
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเอาผลการวิจัยขั้นพื้นฐานไปใช้ปรับปรุงพัฒนานโยบาย และมาตรการการปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพ และคุณภาพในการบริหารจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการศึกษา หมายถึง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการนำนโยบาย (Policy) แผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ไปปฏิบัติ มีขีดความสามารถที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้องกับความคาดหวังขององค์กร

เด็กไร้สัญชาติ หมายถึง เด็กไร้สัญชาติที่เป็นลูกหลานของแรงงานข้ามชาติ ที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยจาก 8 โรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียง

ภาคตะวันออกเฉียง หมายถึง จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี

นักเรียนรหัส G หมายถึง นักเรียนที่ยังไม่มีบัตรประชาชนคนไทย ซึ่งพวกเขาต้องมีตัวเลขประจำตัวเพื่อใช้ในการระบบการศึกษา แต่ไม่เกี่ยวกับเลข 13 หลักของกระทรวงมหาดไทย

การจัดองค์กร หมายถึงสายการบังคับบัญชา ว่าหน่วยงานใดดูแลเรื่อง การศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ

โครงสร้าง หมายถึงการจัดรูปแบบการบริหารและส่วนสนับสนุนต่าง ๆ ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ

บุคลากร หมายถึง ผู้บริหารในระดับกระทรวง จนถึงผู้บริหารและครู ตลอดจน บุคลากรทางการศึกษา

งบประมาณ หมายถึงเงินที่รัฐบาลอุดหนุนให้กับเด็กไร้สัญชาติ ในแต่ละภาคเรียน

สถานที่ หมายถึง อาคารเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอาหาร ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา ห้องพักครู ห้องพยาบาล สนามเด็กเล่น ที่จอดรถ แปลงผักสวนครัว และ โรงเรียนที่รับเด็กไร้สัญชาติ ให้ได้เรียนใน ภาคตะวันออกเฉียง

วัสดุอุปกรณ์ /เครื่องมือเครื่องใช้ หมายถึง สื่อการสอนต่าง ๆ เครื่องเขียน กระดาษ โต๊ะเก้าอี้ ทีวี อินเทอร์เน็ต จานดาวเทียม อุปกรณ์ทำสวนครัว อุปกรณ์ทำความสะอาดต่าง ๆ

ปัจจัยภายใน หมายถึงจุดอ่อนและจุดแข็ง ทางด้านสมรรถนะองค์กร เนื้อหา หลักสูตร ทรัพยากรต่าง ๆ และด้าน ผลลัพธ์ ของการจัดการศึกษาแก่เด็ก ไร้สัญชาติในเขตภาคตะวันออกเฉียง

ปัจจัยภายนอก หมายถึงสังคมรอบ ๆ โรงเรียน สถานการณ์บริเวณชายแดน NGO นักการเมืองท้องถิ่นและกฎหมายต่าง ๆ

ภาวะผู้นำ คือการแสดงออกถึง การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หรือการมีคุณลักษณะพิเศษ มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารอารมณ์และมีจริยธรรม การสร้างแรงบันดาลใจ เป็นการจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจต่อการปฏิบัติงาน โดยสามารถสร้างแรงจูงใจจากภายใน ด้วยการสร้างทัศนคติและการคิดเชิงบวกและช่วยกระตุ้นทีมงาน ให้มีชีวิตชีวา การกระตุ้นทางปัญญา เป็นการกระตุ้นผู้ตาม เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ เปลี่ยนกรอบความคิด เพื่อให้มองเห็น

วิธีการแก้ปัญหาแบบใหม่ ๆ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ การเอาใจใส่ดูแลและคำนึงถึง ความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล (Bass, 1985 อ้างถึงใน โสภณ ภูเก้าล้วน, 2550)

การมีส่วนร่วม คือการรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการจัดหลักสูตร การเรียน การสอนของเด็กไร้สัญชาติ

การทำงานเป็นทีม หมายถึง การร่วมแรง ร่วมใจของชุมชน บ้าน วัด โรงเรียนและผู้ปกครองในการให้ข้อมูลและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนไร้สัญชาติ

ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือจำนวนเด็กไร้สัญชาติที่มีเอกสารครบถ้วนและสามารถเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนสามารถทำงานหรือได้รับสัญชาติ

การติดตาม ประเมินผลและปรับปรุง คือข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางจากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลเชิงประจักษ์

บทที่ 2

การจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย

สาระสำคัญของนโยบายการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย

พ.ศ. 2518 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใน ลาว เวียดนามและกัมพูชา ทำให้มีชาวอินโดจีนเกือบ 800,000 คน ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยเพื่อหาที่พักพิง รัฐบาลไทยในสมัยนั้นจึงได้มีมติ เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2518 ให้จัดตั้งศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพ โดยมอบให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลัก ซึ่งรัฐบาลไทยได้ให้ที่พำนักชั่วคราวระหว่างดำเนินการวิธี ส่งไปตั้งถิ่นฐานยังประเทศที่สาม จำนวน 705,114 คน และเดินทางกลับมาตุภูมิตามความสมัครใจ จำนวน 53,085 คน ต่อมาสถานการณ์ในอินโดจีนคลี่คลายลง แต่เกิดปัญหาการสู้รบในประเทศพม่า นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 ด้วยความขัดแย้งด้านการเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้เกิดการสู้รบระหว่างทหารของรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อยและได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเคลื่อนเข้าประชิดชายแดนไทย ในปี พ.ศ. 2527 รัฐบาลไทย จึงได้อนุญาตให้ผู้นักวิชาการสู้รบจากพม่า (ชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มแรก) เข้ามาพักพิงในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ปัจจุบันมีจำนวน 9 แห่ง ใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน 4 แห่ง ตาก 3 แห่ง กาญจนบุรี 1 แห่ง และราชบุรี 1 แห่ง ในการนี้ได้เดินทางไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม เพียง 20,878 คน คิดเป็นร้อยละ 14 ของจำนวนทั้งหมด และยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงอีกประมาณ 140,000 คน จนถึงปัจจุบันที่หลบหนีเข้ามาพักอาศัยกับญาติโดยไม่เข้าไปในพื้นที่รองรับ ประกอบกับภาคเอกชนประเทศไทยมีความต้องการแรงงานทำการเกษตร การประมง ในสถานประกอบการ และทำงานบ้าน จึงเป็นสาเหตุให้มีแรงงานไร้ฝีมือจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาขายแรงงานเป็นจำนวนมากทั้งที่เข้ามาโดยถูกกฎหมายและหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

ในจำนวนนี้มีบุคคลต่างด้าวที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย ที่ติดตาม บิดา-มารดา ผู้ปกครองเข้ามาขายแรงงานในประเทศไทย และมีบุตรที่เกิดในประเทศไทย ระหว่างการทำงานไม่ต่ำกว่า ปีละ 5,000 คน ปัจจุบันมีบุคคลดังกล่าวไม่น้อยกว่า 100,000 คน ประเทศไทยกับการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้กับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทยได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและออกหลักฐานการศึกษาให้เป็นเรื่องที่สมควรยิ่ง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งนี้เพราะเด็กเหล่านี้ได้เรียนรู้จนได้รับหลักฐานทางการศึกษา สามารถนำไปประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติ มีความสุขเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไปแล้ว ยังรู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีไทยและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารกับทางราชการ ไม่น่าจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคง

ของประเทศไทยมากนัก แต่จะเป็นการสร้างจิตสำนึกความผูกพันและจงรักภักดีต่อประเทศไทยมากยิ่งขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2535 เห็นชอบให้จัดการศึกษาแก่เด็กไม่มีสัญชาติ (มานพ วรรณภักละ, 2556)

ตารางที่ 2-1 พื้นที่เข้าเรียนในพื้นที่อาศัยและการควบคุมของแต่ละกลุ่ม

ลำดับ	กลุ่มชาติพันธุ์	พื้นที่ควบคุม	หมายเหตุ
1	ผู้อพยพเชื้อสายไทยจาก จังหวัดเกาะกง กัมพูชา	ตราด	ให้แปลงสัญชาติเป็นไทยได้
2	เนปาลอพยพ	อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	
3	ญวนอพยพ	13 จังหวัด	1.หนองคาย 2.อุดรธานี 3.สกลนคร 4.นครพนม 5.มุกดาหาร 6.อุบลราชธานี 7.ยโสธร 8.หนองบัวลำภู 9.ปราจีน 10.สระแก้ว 11.อำนาจเจริญ 12. พัทลุง 13.สุราษฎร์ธานี
4	บุตรอดีตกองทหารจีนคณะ ชาติ	3 จังหวัด	1. เชียงใหม่ เขตอำเภอฝาง แม่ฮาย เชียงดาว และ กิ่งอำเภอ เวียงแหง 2. เชียงราย เขตอำเภอ แม่จัน เชียงแสน และเชียงของ 3. แม่ฮ่องสอน เขตอำเภอเมือง แม่ฮ่องสอน และป่าาย
5	จีนฮ่ออพยพ	9 อำเภอ 1 กิ่ง อำเภอ ของ 3 จังหวัด	1. เชียงใหม่ เขตอำเภอฝาง แม่ฮาย เชียงดาว และกิ่งอำเภอเวียงแหง 2. เชียงราย เขตอำเภอ แม่จัน แม่สาย เชียงของ และแม่สรวย 3. แม่ฮ่องสอน เขตอำเภอ เมือง แม่ฮ่องสอน และป่าาย

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ลำดับ	กลุ่มชาติพันธุ์	พื้นที่ควบคุม	หมายเหตุ
6	ผู้หลบหนีเข้าเมือง สัญชาติพม่า	9 จังหวัด	1. เชียงราย เขตอำเภอแม่จัน แม่สาย เชียงแสน และแม่สรวย 2. เชียงใหม่ เขตอำเภอแม่อาว ฝาง เชียงดาว และกิ่งอำเภอเวียงแหง 3. แม่ฮ่องสอน เขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ปาย ขุนยวน แม่ลาน้อย แม่สะเรียง และกิ่ง อำเภอสบเมย 4. ตาก เขตอำเภอแม่สอด แม่ระมาด ท่า สองยาง และพบพระ 5. กาญจนบุรี เขตอำเภอเมืองกาญจนบุรี ทองผาภูมิ ไทยโยค สังขละบุรี และ ศรีสวัสดิ์ 6. ราชบุรี เขตอำเภอสวนผึ้ง 7. ประจวบคีรีขันธ์ เขตอำเภอทับสะแก และบางสะพาน 8. ชุมพร เขตอำเภอท่าแซะ 9. ระนอง เขตอำเภอเมืองระนอง กระบุรี กะเปอร์ และละอุ่น

ที่มา: ประกาศกระทรวงมหาดไทย (2559)

ตารางที่ 2-1 แสดง ผู้อพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา ที่อาศัยและควบคุมไว้ที่จังหวัดตราดให้แปลสัญชาติเป็นไทยได้ ชาว เนปาลอพยพ ที่อาศัยและควบคุมไว้ที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ญวนอพยพ ที่หลบหนีเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวระหว่างปี พ.ศ.2488-2489 และรวมถึงบุตรหลานด้วย ให้เรียนในพื้นที่ควบคุม 13 จังหวัด ได้แก่ 1. หนองคาย 2. อุตรดิตถ์ 3. สกลนคร 4. นครพนม 5. มุกดาหาร 6. อุบลราชธานี 7. ยโสธร 8. ปราจีนบุรี 9. สุราษฎร์ธานี 10. พัทลุง 11. อำนาจเจริญ 12. หนองบัวลำภู 13. สระแก้ว บุตรอดีตทหารจีนคณะชาติ ได้แก่ผู้สืบสันดานที่เกิดในประเทศไทยแต่ถูกถอนสัญชาติ หรือไม่ได้รับสัญชาติ

ไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 กำหนดพื้นที่ให้เรียน ใน 3 จังหวัด ได้แก่ 1. เชียงใหม่ เขตอำเภอฝาง แม่ฮาย เชียงดาว และกิ่งอำเภอเวียงแหง 2. เชียงราย เขตอำเภอแม่จัน เชียงแสน และเชียงของ 3. แม่ฮ่องสอน เขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และปาย จีนฮ่ออพยพ ได้แก่ ผู้สืบสันดานที่เกิดในประเทศไทยแต่ถูกถอนสัญชาติหรือไม่ได้รับสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 33 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 กำหนดพื้นที่ให้เรียน ใน 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ของ 3 จังหวัด ได้แก่ 1. เชียงใหม่ เขตอำเภอฝาง แม่ฮาย เชียงดาว และกิ่งอำเภอเวียงแหง 2. เชียงราย เขตอำเภอแม่จัน แม่สาย เชียงของ และแม่สรวย 3. แม่ฮ่องสอน เขตอำเภอ เมืองแม่ฮ่องสอน และปาย ผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2459 และผ่อนผันให้อยู่ในประเทศไทยชั่วคราว เพื่อรอการผลักดัน ให้ศึกษาในเขตพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ 1. เชียงราย เขตอำเภอแม่จัน แม่สาย เชียงแสน และแม่สรวย 2. เชียงใหม่ เขตอำเภอแม่ฮาย ฝาง เชียงดาว และกิ่งอำเภอเวียงแหง 3. แม่ฮ่องสอน เขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ปาย ขุนยวน แม่ลาน้อย แม่สะเรียง และกิ่งอำเภอสบเมย 4. ตาก เขตอำเภอแม่สอด แม่ระมาด ท่าสองยาง และพบพระ 5. กาญจนบุรี เขตอำเภอเมืองกาญจนบุรี ทองผาภูมิ ไทยโยค สังขละบุรี และศรีสวัสดิ์ 6. ราชบุรี เขตอำเภอสวนผึ้ง 7. ประจวบคีรีขันธ์ เขตอำเภอทับสะแก และบางสะพาน 8. ชุมพร เขตอำเภอท่าแซะ 9. ระนอง เขตอำเภอเมืองระนอง กระบุรี กะเปอร์ และละอุ่น (ประกาศกระทรวงมหาดไทย, 2559)

เอ็นจีโอต่างประเทศ อ้างว่า กลุ่มผู้ลี้ภัยเกิดขึ้นใหม่ อิรัก อัฟกานิสถาน เข้ามาในประเทศไทยนับแสนคน พรหมลักษ์ สักดิ์พิชัยมงคล รักษาการแทนผู้อำนวยการงานด้านนโยบายฝ่ายองค์กร Asylum Access กล่าวว่า งานที่องค์กรทำอยู่นั้นเป็นการทำผู้ลี้ภัยนอกค่าย ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่หนีร้อนมาพึ่งเย็น โดยคนเหล่านี้จะมีปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น เรื่องศาสนา เรื่องการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และจะไม่ได้รับสิทธิใด ๆ เลยจากภาครัฐ มีทั้งที่เข้ามาแบบถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายซึ่งจะมีความแตกต่างกับผู้ลี้ภัยในค่ายอพยพในประเทศไทย กลุ่มคนเหล่านี้มาจากประเทศที่หลากหลาย เช่น แอฟริกา อิรัก ปากีสถาน กัมพูชา ลาว จีน เวียดนาม ฯลฯ โดยจะเข้ามาเป็นในลักษณะขอวีซ่านักท่องเที่ยว เมื่อวีซ่าหมดอายุกลับไม่ต่ออายุ เป็นความผิดตาม พ.ร.บ.คนเข้าเมือง และจะถูกปรับวันละ 500 บาท โดยไม่มีสิทธิในการทำงาน ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ซึ่งผู้ลี้ภัยเหล่านี้จะแบ่งเป็น 2 ประเภท คืออยู่แบบหลบ ๆ ซ่อน และอยู่รวมกันเป็นกลุ่มรวมแล้วราวหนึ่งแสนคน ขึ้น 7 ข้อเสนต่อรัฐฯ วันผู้ลี้ภัยโลก ย้ำดส่งกลับถ้าสันติยังไม่เกิด ได้มีการเผยแพร่เอกสารระบุข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย 7 ข้อ คือ 1. รัฐจะต้องไม่ส่งผู้ลี้ภัยที่หลบหนีการประหัตประหารและการละเมิดสิทธิมนุษยชนกลับ ตราบใดที่ยังไม่มีหลักฐานชัดเจนเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย ว่าสันติภาพและการเคารพสิทธิมนุษยชนได้กลับคืนสู่ประเทศพม่า 2. รัฐควร

เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยให้กว้างกว่า “ผู้หลบหนีการสู้รบ” หากรวมถึงผู้หลบหนีการประหัตประหารจากประเทศพม่าตามหลักการสากล โดยให้ UNHCR เข้ามาแบ่งเบาภาระในการให้ความคุ้มครองอย่างเต็มตัว 3. คณะกรรมการจังหวัดซึ่งมีหน้าที่พิจารณารับผู้ลี้ภัยควรประกอบไปด้วยภาคี 3 ฝ่าย คือ รัฐ องค์กรระหว่างประเทศ (UNHCR) และภาคประชาชนหรือองค์กรเอกชนในพื้นที่ และควรมีกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสเปิดเผยได้ต่อสาธารณชน 4. การดำเนินการเตรียมพร้อมให้ผู้ลี้ภัยกลับถิ่นฐานเป็นขั้นตอนสำคัญยิ่งที่ควรเริ่มต้นดำเนินการอย่างจริงจังนับแต่บัดนี้ โดยรัฐจะต้องเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนทำงานพัฒนากับผู้ลี้ภัยได้มากขึ้น 5. รัฐควรสนับสนุนผลักดันให้องค์กรเอกชนที่ทำงานกับผู้ลี้ภัยและองค์กรอื่น ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนชายแดนไทยอย่างจริงจัง และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนชายแดน กับผู้ลี้ภัย ซึ่งจะส่งผลดีต่อความมั่นคงของชาติในระยะยาว 6. ในด้านนโยบายระยะยาว รัฐควรจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติที่มีหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะนโยบายทั้งระยะสั้นและยาวเกี่ยวกับผู้พลัดถิ่น ซึ่งรวมทั้งแรงงานข้ามชาติและผู้ลี้ภัย โดยคณะกรรมการจะต้องมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกันระหว่างภาคประชาชน นักวิชาการ และฝ่ายรัฐ และ 7. รัฐควรมุ่งหาความร่วมมือจากนานาชาติ ในการช่วยเหลือฟื้นฟูการเมืองและสันติภาพในประเทศพม่า หากรัฐจะสนับสนุนการเจรจาทางการเมืองในพม่า ก็ควรทำให้แน่ใจว่า ชนกลุ่มน้อยจะได้มีโอกาสอยู่ในการเจรจาดังกล่าว และเป็นการคลี่คลายปัญหาทางการเมืองระยะยาว ไม่ใช่เพียงการหยุดยิงชั่วคราวเท่านั้น (ประกาศกระทรวงมหาดไทย, 2559)

ผู้วิจัยสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติพิจารณาว่ากบฏบัตร์สหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้อนุมัติเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 โดยสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ยืนยันหลักการที่ว่าบุคคลทุกคนจะได้ใช้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานแห่งตนโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ พิจารณาว่าสหประชาชาติได้แสดงความห่วงใยอย่างสูงในหลายโอกาสต่อบุคคลไร้สัญชาติและพยายามที่จะให้หลักประกันว่าบุคคลไร้สัญชาติจะได้ใช้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของตนได้มากเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเฉพาะเรื่องความเสมอภาคด้านการศึกษา ในบริบทของความต้องกรพื้นฐานและการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำเป็น ผู้ลี้ภัยจาก กัมพูชา ลาว จีน เวียดนาม แอฟริกา อิรัก ปากีสถาน ฯลฯ เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยจะเข้ามาเป็นในลักษณะขอวีซ่านักท่องเที่ยว เมื่อวีซ่าหมดอายุกลับไม่ต่ออายุเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.คนเข้าเมือง รวมแล้วราวกว่าแสนคน เอ็นจีโอต่างประเทศเสนอเรื่อง ยื่น 7 ข้อเสนอต่อรัฐฯ ในวันผู้ลี้ภัยโลก โดยจัดส่งกลับถ้าประเทศเหล่านั้นยังไม่เกิดสันติ และ UNHCR ชื่นชมไทยในการลดจำนวนผู้ไร้สัญชาติ โดยขณะนี้สามารถเข้าถึงสิทธิ และบริการต่าง ๆ ได้อย่างไม่มีข้อจำกัดในฐานะพลเมืองไทย

ข้อมูลทั่วไป กฎหมายและสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาคนไร้สัญชาติ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงานสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของรัฐไทย” จัดโดย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ร่วมกับ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย และภาคีเครือข่าย ภายหลังประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติถวายรายงาน สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีพระราชทานพระราชดำรัสเปิดการสัมมนา และประทับฟังการบรรยาย โดย กฤษฎา บุญราช ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปาฐกถาหัวข้อ “สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาคคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย” กฤษฎา บุญราช ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้เข้าร่วมการสัมมนา “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของรัฐไทย” ตอนหนึ่งปลัดกระทรวงมหาดไทย กล่าวบรรยายว่า เมื่อจะพูดถึงปัญหาของคนไร้รัฐไร้สัญชาตินั้นขออันเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลที่ 9 ซึ่งเคยมีพระราชทานพระราชดำรัสเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2544 ใจความตอนหนึ่งว่า “ประชาชนที่อยู่ในประเทศเขา มีมานานแล้ว แต่ก็ไม่ใช่คนไทย คือเขาไม่ถือว่าเป็นคนไทยแท้จริง เขาอยู่และเกิดในเมืองไทย แต่ก็ไม่ได้รับประโยชน์ของความเป็นไทย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติเหมือนกัน เพราะว่าถ้าหากว่ามีคนอยู่ในเมืองไทย และก็มีคความน้อยใจมาก ไม่มีใครเอาใจใส่ ก็จะทำให้ความมั่นคงของประเทศค่อยไป”

ปลัดกระทรวงมหาดไทยผู้ซึ่งในอดีตเคยเป็นนายอำเภอแม่เมาะ จ.เชียงใหม่ และได้ขึ้นศาลปกครองในฐานะผู้แทนของชาวบ้านแม่เมาะ เพื่อแถลงปิดคดีในกรณีที่ชาวบ้านแม่เมาะ 1,243 รายถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนราษฎรและเรียกบัตรประชาชนคืน จนกระทั่งชาวบ้านชนะคดีได้รับสัญชาติคืน ได้กล่าวถึงนิยามคนไร้รัฐไร้สัญชาติกรณีของไทยว่า นักวิชาการด้านสถานะบุคคลของไทยได้แยกคำดังกล่าวออกเป็นสองคำ และกำหนดนิยามคำว่า “คนไร้รัฐ” หรือ Stateless persons ว่าหมายถึง คนที่ไม่ถูกบันทึกการบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบน โลก ส่วนคำว่า “คนไร้สัญชาติ” หรือ Nationality less persons หมายถึง คนที่ไม่ได้รับการบันทึกในสถานะคนถือสัญชาติของรัฐใดเลยบน โลกใบนี้ กล่าวคือ ไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นคนชาติของรัฐใดเลย บทนิยามดังกล่าวจะแสดงผลลัพท์ต่อกระบวนการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและนโยบายเพื่อคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการจัดการสถานะบุคคลตามกฎหมายโดยที่มาจากคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย ประกอบด้วย กลุ่มคนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเข้ามาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และกลุ่มคนที่เกิดในประเทศไทย แต่ตกเป็นคนไร้สัญชาติโดยผลของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ สถานการณ์ปัจจุบันของการแก้ปัญหาคคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย

นั้นรัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการจัดการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยมอบหมายให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนวัตกรรมแห่งชาติ (สมช) และกระทรวงมหาดไทยสำรวจ จัดเก็บทำทะเบียนประวัติกลุ่มคนดังกล่าวทั้งเพื่อให้เข้าสู่ระบบทะเบียนราษฎรและกำหนดเลขประจำตัวสำหรับคนต่างด้าว โดยข้อมูลจากฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร ของสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2560 มีคนต่างด้าวที่ได้รับการจดทะเบียนและขึ้นทะเบียนราษฎรมีเลขประจำตัว 13 หลัก ที่สามารถพิสูจน์ตัวตนได้ชัดเจนจำนวน 2,586,089 ราย จำแนกเป็นกลุ่มตามสถานการณ์อยู่อาศัยในประเทศไทยต่างได้ 6 กลุ่มประกอบด้วย 1. กลุ่มคนต่างด้าว ที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย คือถือใบสำคัญถิ่นที่อยู่หรือ ต.ม.16 และใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ทำให้มีสถานะเป็นผู้ได้รับสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย หรือเทียบเท่ากับกรีนการ์ดของสหรัฐอเมริกา

ปัจจุบันอยู่ในอำนาจของนายกรัฐมนตรีนคร และ รว.กระทรวงมหาดไทย จำนวน 65,559 ราย 2. กลุ่มคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือถือหนังสือเดินทาง โดยคนกลุ่มนี้สถานะผู้ได้รับอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวอาจเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองได้ถ้าไม่เดินทางออกนอกประเทศเมื่อการอนุญาตสิ้นสุดลง โดยอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง คนกลุ่มนี้มีชื่อในทะเบียนบ้าน 45,331 ราย 3. กลุ่มชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ 19 กลุ่ม รวมถึงบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนซึ่งรัฐบาลมีนโยบายแก้ไขปัญหาเรื่องสถานะบุคคลและสัญชาติอีก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กนักเรียนนักศึกษา กลุ่มคนไร้รากเหง้าไม่ปรากฏบุพการีหรือถูกบุพการีทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ และกลุ่มคนที่ได้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศ กลุ่มนี้เป็นคนต่างด้าวที่ได้รับผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวรอการส่งกลับประเทศเดิมหรือรอการกำหนดสถานะ ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 488,105 ราย แบ่งเป็นคนที่ยอพยพเข้ามาอยู่ประเทศไทยเป็นเวลานาน และบุตรที่เกิดในประเทศไทย จำนวน 400,731 ราย แบ่งเป็นคนอพยพเข้ามา 290,269 รายและบุตรที่เกิดในไทยจำนวน 110,462 ราย เด็กและบุคคลที่กำลังศึกษาเล่าเรียน 78,676 ราย กลุ่มไร้รากเหง้าจำนวน 8,670 ราย คนที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศจำนวน 28 ราย 4. กลุ่มแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา กลุ่มนี้มีสถานะเป็นคนต่างด้าวที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการพิสูจน์สัญชาติกับประเทศต้นทาง โดยใช้อำนาจตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ประกอบมติคณะรัฐมนตรี ปัจจุบันมีแรงงานที่จดทะเบียนเพื่อขออนุญาตทำงานรวมถึงบุตรที่ติดตาม มีอายุไม่เกิน 15 ปีจำนวน 1,588,914 ราย 5. กลุ่มผู้ลี้ภัยจากการสู้รบประเทศพม่า อยู่ในที่ศูนย์พักพิงชั่วคราว 9 แห่งใน 4 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี และราชบุรี กลุ่มนี้มีสถานะเป็นคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง การให้อาศัยอยู่ในประเทศ

ไทยเป็นไปตามหลักมนุษยธรรม ปัจจุบันมีผู้ลี้ภัยจำนวน 101,713 ราย และบุตรที่เกิดในประเทศไทย ได้รับการจดทะเบียนการเกิด 16,716 ราย ที่ผ่านมาส่งไปประเทศที่ 3 ประมาณ 30,000 กว่าราย ส่วนที่เหลือยังอยู่ในการดูแลของ UNHCR 6. กลุ่มบุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยซึ่ง ไม่ได้สัญชาติไทย ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การ ได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลัก ดินแดนตั้งแต่มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ในปี พ. ศ 2515 จนถึงปัจจุบัน โดยมีคนที่เกิดใน ประเทศไทยและไม่ได้รับสัญชาติไทย แต่ได้รับการจดทะเบียนการเกิดคือมีสถิติบัตรจำนวน 316,748 ราย ไม่รวมบุตรแรงงานต่างด้าวสามสัญชาติและบุตรของผู้ลี้ภัยในการสู้รบในพม่า พม่า พม่า การ อาศัยอยู่ในประเทศไทยของกลุ่มนี้เป็นไปตามบิดามารดา สำหรับนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานะ บุคคลและสัญชาติ สำหรับคนไร้รัฐไร้สัญชาติของประเทศไทย

กฤษฎาเสนอว่า มีคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำทะเบียนราษฎรไว้ 488,105 ราย และมีปัญหาแตกต่างกัน เช่น บางกลุ่มไม่มีเอกสารทางทะเบียน บางกลุ่มเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานานแล้วแต่ไม่มีสิทธิ อาศัยตามกฎหมาย ในขณะที่บางกลุ่มเพิ่งเข้ามาในประเทศไทย ทำให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถ ใช้สิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนดไว้ให้ได้ รัฐบาลจึงได้กำหนด นโยบาย มาตรการและวิธีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของคนไร้รัฐไร้สัญชาติกลุ่ม ต่าง ๆ ได้แก่ การแก้ไขปัญหาบุคคลที่ไม่มีเอกสารทะเบียนราษฎร โดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ให้นายทะเบียนสามารถจัดทำทะเบียนราษฎรให้กับคนไร้รัฐไร้สัญชาติได้ เหมือนประชาชนไทยทั่วไป คือ 1. รับแจ้งเกิดหรือจดทะเบียนการเกิดและออกสูติบัตรให้กับคนที่ เกิดในราชอาณาจักรไทยทุกคน ไม่ว่าบิดามารดาของเด็กจะเป็นคนต่างด้าวประเภทใด มีหลักฐาน ทะเบียนราษฎรหรือไม่ก็ตาม 2. การจัดทำทะเบียนประวัติคนไร้รัฐไร้สัญชาติตามมติคณะรัฐมนตรี และตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร (มาตรา 38 วรรคสอง) 3. การจัดทำบัตรประจำตัวคน ซึ่งไม่มีสัญชาติไทย และบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน โดยการแก้ไขปัญหาเรื่อง สิทธิอาศัยในประเทศไทย เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ซึ่งมีสถานะเป็นคนที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วย กฎหมาย สามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง รัฐบาลจึงได้อาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ออกมติคณะรัฐมนตรีให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติ สามารถอาศัย อยู่ในประเทศไทยได้โดยถูกต้อง เช่น การได้สิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวใน ระหว่างรอการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ เช่น การดำเนินการให้สถานะบุคคล หรือรอการส่งกลับ ประเทศเดิมตามข้อตกลงระหว่างประเทศ การให้คนไร้รัฐไร้สัญชาติที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามมติคณะรัฐมนตรี ได้รับสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วย

กฎหมาย (ขอใบสำคัญถิ่นที่อยู่) การแก้ไขปัญหาเรื่องสัญชาติสำหรับบุตรของคนไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555 ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายกรณีขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งเป็นตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยกลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติข้างต้น รวมถึงบุตรของคนเหล่านี้ที่เกิดในประเทศไทยและไม่ได้รับสัญชาติไทยในขณะนี้ มีจำนวน 488,105 ราย ขณะที่ผลการให้สัญชาติไทยและสถานะคนเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายระหว่างปี พ.ศ. 2535 ถึงมิถุนายน 2560 ให้สัญชาติไทยแก่คนไร้รัฐไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทย จำนวน 255,893 ราย ให้สถานะคนเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย จำนวน 30,881 ราย นอกจากนี้ยังมีการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชนที่จำเป็น

นอกเหนือจากการได้รับสถานะบุคคลตามกฎหมาย ประกอบด้วยสิทธิของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการรักษาพยาบาล 2. ด้านการศึกษา 3. ด้านการประกอบอาชีพ ทำให้สามารถทำงานได้ทุกประเภท 4. ด้านการอยู่อาศัยและการเดินทาง ให้ออกนอกเขตจังหวัดได้และย้ายภูมิลำเนาได้หากจำเป็น รวมทั้ง 5. ด้านการก่อตั้งครอบครัว ทั้งจดทะเบียนสมรส และการรับบุตรบุญธรรม ในช่วงท้ายปลัดกระทรวงมหาดไทย กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคว่า การเคลื่อนย้ายประชากรข้ามชาติยังมีอย่างต่อเนื่อง กฎหมายและนโยบายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะเฉพาะ โดยข้อเสนออีกคือ ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาการไร้รัฐไร้สัญชาติอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายและนโยบายของรัฐโดย 1. กฎหมายและนโยบายต้องเปิดโอกาสให้ดำเนินการได้อย่างเหมาะสม เป็นธรรม 2. หลักเกณฑ์ต้องยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ด้านความมั่นคงของชาติและสิทธิมนุษยชน 3. ต้องสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้ดุลยพินิจและไม่เป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ใช้นโยบายหรือระเบียบกฎหมายไปแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายจากคนไร้รัฐไร้สัญชาติ 4. ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับความสะดวกอย่างเหมาะสม ไม่สร้างภาระให้กับประชาชน และเคารพสิทธิของประชาชน (มองอนาคต “ผู้ลี้ภัย” กับแผ่นดินใหม่ที่เรียกว่า “บ้าน” NGO ยื่น 7 ข้อเสนอต่อรัฐบาลไทย, 2560)

ปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติมีความแตกต่างจากการจัดการศึกษาให้กับเด็กปกติหลายประการ ทั้งในแง่ความไม่แน่ใจในสถานะของบุคคลของคนไร้สัญชาติ กฎหมายที่จะรองรับสถานะของเด็กไร้สัญชาติ การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษา ปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองที่ส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจน ปัญหาสภาพแวดล้อมที่มีความลำบากในการดำรงชีวิต ภัยต่าง ๆ เช่น ความมั่นคงปลอดภัย โรคภัยไข้เจ็บ ความมั่นคงทางสังคม ภัยจากสงครามและการต่อสู้ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ อีกทั้งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บ

ชายแดน การคมนาคม ที่ลำบากห่างไกล ทำให้เกิดปัญหาหลายประการเกิดขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นของโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้เด็กไร้สัญชาติมีความแตกต่างจากโรงเรียนปกติ จึงต้องมีวิธีการแก้ไข ปัญหา สนับสนุนและช่วยเหลือที่แตกต่างจากโรงเรียนปกติ ปัญหาที่สำคัญมีดังนี้ 1. ปัญหาความยากจน ขาดแคลน ทำให้นักเรียนขาดปัจจัยจำเป็นในการดำรงชีวิตและปัจจัยจำเป็นในการมาเรียน ทั้งเครื่องเขียนแบบเรียน เสื้อผ้า อาหารกลางวัน ค่าพาหนะเดินทางมาเรียน และบางพื้นที่นักเรียนขาดความปลอดภัยในการเดินทาง นอกจากนี้เนื่องจากประชาชนมีความยากจนจึงให้ความร่วมมือกับโรงเรียนน้อย 2. ปัญหาความห่างไกลกันดาร และมีภัยต่าง ๆ มากมาย ทำให้ครูเดินทางไม่สะดวก ขาดขวัญกำลังใจ มีการย้ายบ่อย ๆ ทำให้นักเรียนและครูที่บรรจุเข้ามาในพื้นที่มักจะเป็นครูบรรจุใหม่ ซึ่งขาดประสบการณ์ในการสอน นอกจากนี้การแต่งตั้งผู้บริหารมักมีปัญหา เนื่องจากมักจะได้ผู้บริหารที่ขาดคุณภาพ และโรงเรียนบางแห่งไม่มีผู้บริหารดูแล 3. ปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ บ้านพักครูที่ไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างโดยใช้รูปแบบที่กำหนดจากส่วนกลาง และบางพื้นที่เป็นเขตหวงห้ามไม่สามารถก่อสร้างได้ อีกทั้งบางพื้นที่ห่างไกลจึงขาดผู้รับเหมา เนื่องจากต้องมียกจ่ายในการขนส่งวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง และเนื่องจากสภาพที่แตกต่างจากพื้นที่ปกติและมีปัญหาต่าง ๆ มากมาย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ในการจัดการศึกษา ทั้งการบริหารจัดการ การสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณ การนำกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องมาใช้มีลักษณะเหมือนกับโรงเรียนในพื้นที่ปกติ จึงทำให้การดำเนินงานจัดการศึกษาไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น 1. กฎระเบียบบางอย่างที่ไม่เอื้อ ไม่เหมาะสมในการทำงาน เช่น ระเบียบการย้ายบุคลากร การเบิกจ่ายงบประมาณ สวัสดิการของบุคลากร ฯลฯ 2. การจัดสรรงบประมาณที่มีลักษณะเหมือนกับพื้นที่ปกติ ทั้งจำนวนเงินและการใช้เกณฑ์พิจารณาเหมือนกัน ทำให้โรงเรียนในพื้นที่กันดารเสี่ยงภัย ซึ่งมีความขัดสนมากกว่าไม่สามารถพัฒนาได้เต็มที่ 3. การสงเคราะห์นักเรียนที่มีลักษณะและรูปแบบเดียวกัน กับนักเรียนในพื้นที่ปกติทั้งที่นักเรียนขาดโอกาสและมีความยากจน ขาดแคลนมากกว่า 4. รูปแบบการจัดการศึกษามีลักษณะเดียวกับโรงเรียนปกติ ทั้ง ๆ ที่สภาพพื้นที่บางพื้นที่ไม่เอื้อต่อการมาเรียนตามปกติ 5. การสอนที่เน้นการเรียนเนื้อหาวิชาการ เพื่อการสอบเรียนต่อมากกว่าเรียนรู้วิถีชีวิต 6. นอกจากนี้เด็กไร้สัญชาติ ยังมีปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ ปัญหาด้านโอกาส ความเสมอภาค และความทั่วถึงทางการศึกษา เนื่องจากมีเด็กไม่ได้เข้าเรียน และไม่ได้เรียนต่อช่วงชั้นต่าง ๆ ค่อนข้างมาก และยังมีปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน ปัญหาสถานะทางกฎหมายของบุคคลในประเทศไทยก็นับเป็นอีกปัญหาที่เรื้อรังมานานอันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านของไทย ที่ทำให้มีบุคคลสัญชาติอื่นเดินทางเข้ามายังประเทศไทย บ้างก็ไม่สามารถเดินทางกลับประเทศเดิมของตนได้อีกต่อไป บ้างก็ตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจถึงกฎหมายว่า

ด้วยสัญชาติ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และความสำคัญของการมีสถานะบุคคลของกลุ่มชนบนพื้นที่สูง กลุ่มคนชายขอบ และตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง ทำให้บุคคลจำนวนมากตกสำรวจจากทางราชการ ปัญหาขาดการวางแผนและการจัดเก็บข้อมูลทะเบียนราษฎรที่ดี ปัญหากฎหมายไทยหลายฉบับไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงแนวโน้มนโยบายของรัฐบาลไทยที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาสถานะของบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย นอกจากนี้ยังรวมไปถึงปัญหาที่ทั่วโลกกำลังประสบในยุคโลกาภิวัตน์หรือโลกไร้พรมแดน คือ ปัญหาการย้ายถิ่นและการหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานข้ามชาติ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน ทำให้ปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลในประเทศไทยมีความซับซ้อนมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอื่น ๆ ของกลุ่มคนเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็น สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในการศึกษา สิทธิในการที่จะได้รับการรักษาพยาบาลที่เหมาะสมหรือแม้กระทั่งสิทธิในกระบวนการยุติธรรม (ศุภกร เมฆขยาย, 2559)

สาเหตุที่ต้องจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ

กฎหมายระหว่างประเทศเป็นหลักกฎหมายหรือข้อตกลงร่วมกันที่ใช้บังคับกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วัตถุประสงค์ของกฎหมายระหว่างประเทศเริ่มต้นตั้งแต่สมัยโบราณก่อนคริสตกาล นับตั้งแต่มนุษย์เริ่มรวมตัวเป็นชุมชนสืบต่อมาในสมัยกลาง สมัยใหม่จนถึงสมัยปัจจุบัน โดยเริ่มจากการปฏิบัติต่อกันจนกลายเป็นจารีตประเพณี สนธิสัญญา และแนวคิดในการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศ จากความกังวลดังกล่าว ทำให้เข้าใจได้ว่ากฎหมายระหว่างประเทศ ก็คือกฎหมายที่กำหนดขึ้นมา เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ดำเนินการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นไปตามกฎที่กำหนดหรืออยู่ในกรอบข้อตกลงระหว่างกัน รากฐานแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ คือ ความยินยอมร่วมกันของบรรดาประเทศต่าง ๆ ซึ่งมาจาก 2 ทาง คือ จารีตประเพณีและสนธิสัญญา 57 กฎหมายระหว่างประเทศเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลระหว่างประเทศซึ่งในปัจจุบัน นอกจากรัฐแล้วยังมีองค์การระหว่างประเทศอีกด้วย อีกทั้งยังมีเนื้อหาซึ่งเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองปัจเจกชนภายในรัฐต่าง ๆ ด้วยโดยเป็นกฎหมายที่มีข้อพิสูจน์ยืนยันได้หลายประการแต่มีลักษณะแตกต่างจาก กฎหมายภายในเนื่องจากเกิดขึ้นในสังคมที่มีโครงสร้างต่างกันและมีพื้นฐานทางกฎหมายต่างกัน กฎหมายระหว่างประเทศเริ่มเกิดขึ้นจากกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของจารีตประเพณีระหว่างประเทศซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องที่ต้องใช้เวลานานในการก่อตัวขึ้น และถูกเสริมด้วยกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะในรูปของสนธิสัญญาเนื้อหาสาระของกฎหมายระหว่างประเทศมีวิวัฒนาการ ไปจากกฎเกณฑ์ที่เดิมมุ่งเน้นความสัมพันธ์เฉพาะระหว่างรัฐ โดยพัฒนาไปในทิศทางที่ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ รวมถึงที่เกี่ยวข้องกับ

เอกชนด้วยจากศตวรรษที่ 16 ซึ่งเริ่มเกิดมี “รัฐชาติ” ขึ้นจนถึงสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 1 กฎหมายระหว่างประเทศเป็นกฎเกณฑ์ที่เน้นเกี่ยวกับการบังคับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ จากสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 1 จนถึงปัจจุบัน

กฎหมายระหว่างประเทศมีวิวัฒนาการไปอย่างมากมาย กล่าวคือ เกิดมีบุคคลในกฎหมายระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอันได้แก่องค์การระหว่างประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความหลากหลายและซับซ้อนขึ้นกว่าในอดีต บ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศมีหลายประการ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรกล่าวคือสนธิสัญญา และที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ จารีตประเพณีระหว่างประเทศและหลักกฎหมายทั่วไป นอกจากนี้ยังมีบ่อเกิดซึ่ง มาตรา 38 ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศบัญญัติว่าเป็นบ่อเกิดลำดับรอง กล่าวคือ แนวคำพิพากษาของศาลระหว่างประเทศและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ประการ กล่าวคือ องค์ประกอบทางด้านวัตถุ (Material element) องค์ประกอบทางด้านเวลา (Time element) และองค์ประกอบด้านจิตใจ (Psychological element) ซึ่งเป็นองค์ประกอบขั้นสุดท้ายที่มีความสำคัญมากที่สุดเพราะเป็นปัจจัยที่จะทำให้วินิจฉัยได้ว่าหลักกฎหมายใดได้กลายเป็นกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย หรือ โดยสรุปองค์ประกอบทั้งสามคือ ทางปฏิบัติของรัฐที่มีลักษณะซ้ำ ๆ กัน ต่อมาได้มีการประมวลหลักเกณฑ์ในการจัดทำสนธิสัญญาไว้ในอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ.1969 ซึ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับ ความหมาย ขั้นตอน ผลของสนธิสัญญา การใช้ การตีความ และการสิ้นสุดของสนธิสัญญา อันเป็นแนวปฏิบัติสำหรับการทำสนธิสัญญาระหว่างรัฐ การทำสนธิสัญญาขึ้นอยู่กับ การแสดงเจตจำนงของรัฐ และมีกระบวนการ ขั้นตอนที่สำคัญต่าง ๆ ในการจัดทำสนธิสัญญา คือ การแต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็ม หรือโดยผู้มีอำนาจหน้าที่โดย สูดท้ายการประกาศใช้และการจดทะเบียนสนธิสัญญา ความสมบูรณ์ของสนธิสัญญาขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการได้แก่ คุณสมบัติและความสามารถของคู่ภาคี การให้ความยินยอมเหตุแห่ง โฆษะกรรมของสนธิสัญญา สนธิสัญญาที่มีผลสมบูรณ์ย่อมมีผลบังคับระหว่างคู่ภาคีซึ่งสามารถทำความตกลงเกี่ยวกับการใช้ การตีความ การตั้งข้อสงวน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงสนธิสัญญา และในบางกรณีสนธิสัญญาอาจจะมีผลต่อรัฐที่สามได้

สนธิสัญญาอาจจะสิ้นสุดโดยเหตุหลายประการทั้งเหตุที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา เหตุจากพฤติการณ์ภายนอก เหตุจากการละเมิดสนธิสัญญา หรือการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอื่น ๆ ตลอดจนเหตุสุดวิสัย และการมีเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามสนธิสัญญาได้ ซึ่งคู่ภาคีอาจจะงดแจ้งการไม่ใช้หรือการสิ้นสุดของสนธิสัญญา การสิ้นสุดของสนธิสัญญาอาจจะไม่กระทบต่อพันธกรณีของรัฐคู่ภาคีตามกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ หรือจารีตประเพณีระหว่างประเทศ 58 กฎหมายระหว่างประเทศที่รับรองสิทธิในการศึกษาทั้งในรูปแบบจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

สนธิสัญญาระหว่างประเทศ ทั้งสนธิสัญญาที่ประเทศไทยที่ได้ลงนามเป็นภาคี และที่ประเทศไทยไม่ได้ลงนามเป็นภาคี ดังนั้นการศึกษา ต่อไปนี้เพื่อจะวิเคราะห์ว่าฐานแห่งสิทธิตามกฎหมายคืออะไร และคนไร้สัญชาติจะมีสิทธิในการศึกษาตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่ อย่างไร จารีตประเพณีระหว่างประเทศ การที่กฎหมายใดจะถือเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศนั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ 1. การถือปฏิบัติโดยทั่วไป (General practice) และ 2. ความเชื่อว่าการถือปฏิบัติกันโดยทั่วไปนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องอันควรได้รับการยอมรับว่าเป็นกฎหมาย ซึ่งการที่จะดูว่ากฎหมายใดได้รับการถือปฏิบัติโดยทั่วไปและโดยมีความเชื่อว่าการถือปฏิบัติกันโดยทั่วไปนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องอันควรได้รับการยอมรับว่าเป็นกฎหมาย เราอาจดูได้จาก การที่รัฐต่าง ๆ ได้นำกฎหมายเหล่านั้นมาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของตน ซึ่งกฎหมายหนึ่งที่รัฐต่าง ๆ ได้ให้การยอมรับและได้นำหลักการไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของตนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยการภาคยานุวัติ (การให้ความยินยอมที่จะผูกพันตามสนธิสัญญา ภายหลังจากที่มีการ ในสนธิสัญญาไปแล้ว) เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2542 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542 โดยมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษา ดังนี้ 1. รัฐภาคีแห่งแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษา รัฐภาคีเห็นพ้องกันว่าการศึกษาจะต้องมุ่งให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์และความสำนึกในศักดิ์ศรีของตนอย่างบริบูรณ์ และจะต้องเพิ่มพูนการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รัฐภาคีเห็นพ้องกันว่าการศึกษาจะต้องทำให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในสังคมเสรีอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ความอดกลั้นและมิตรภาพระหว่างชาติ และกลุ่มเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มศาสนา ทั้งปวง และสานต่อไปถึงกิจกรรมของสหประชาชาติในการชำระไว้ซึ่งสันติภาพจากการศึกษา พบว่าสิทธิในการศึกษานี้เป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองในกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับที่ประเทศไทยมิได้ลงนามเป็นภาคี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่สังคมระหว่างประเทศต่างให้การรับรอง และคุ้มครอง จึงสามารถนำเสนอหลักการที่ปรากฏในสนธิสัญญาต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1. อนุสัญญาจัดการเลือกปฏิบัติในการศึกษา ค.ศ.1960 (Convention against Discrimination in Education 1960) อนุสัญญานี้จัดทำขึ้นตามหลักการที่บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งได้กำหนดหลักการในการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคล และการยอมรับว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิ การจำกัด ด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ชาติหรือเผ่าพันธุ์กำเนิด

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินการด้านการศึกษาดีด้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อตัดสิทธิของบุคคลบางคนหรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มในการเข้าถึงการศึกษาไม่ว่าประเภทใด ๆ หรือระดับ

ใด ๆ หรือเพื่อให้บุคคลบางคนหรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มได้รับการศึกษาที่ต่ำกว่ามาตรฐานและในข้อ 3 อนุ (a) ได้กำหนดไว้ว่า เพื่อที่จะยุติและป้องกันการเลือกปฏิบัติตามความหมายที่กำหนดในอนุสัญญาฉบับนี้ รัฐภาคีจะต้อง ยกเลิกบทบัญญัติ หรือคำสั่งทางปกครอง หรือทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นการเลือกปฏิบัติในการศึกษา นอกจากนั้นตาม อนุ (b) ยังกำหนดว่ารัฐภาคีต้องให้ประกันว่ากฎหมายของรัฐมีการเลือกปฏิบัติในการเข้าศึกษาของนักเรียนในสถาบันการศึกษาดังนั้นอนุสัญญานี้ได้กำหนดให้รัฐต้องไม่กระทำการใดอันเป็นการเลือกปฏิบัติในการศึกษาโดยต้องให้บุคคลมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ถึงแม้ประเทศไทยจะมีได้ลงนามเป็นภาคีในอนุสัญญาฉบับนี้ ประเทศไทยก็ยังคงมีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิในการศึกษาของบุคคลซึ่งรวมถึงคนไร้สัญชาติด้วย 2. อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของคน ไร้รัฐ (Convention relating to the status of stateless persons) อนุสัญญาฉบับนี้ ได้กำหนดให้รัฐต่าง ๆ ให้การดูแล และคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของคน ไร้รัฐ (Stateless persons) โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยอนุสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดการให้ความคุ้มครองสิทธิในการศึกษาไว้ โดยกำหนดให้รัฐภาคีของอนุสัญญาฉบับนี้ต้องให้การดูแลคน ไร้รัฐเช่นเดียวกับคนมีชาติ โดยต้องให้ความเคารพต่อการศึกษาระดับประถมศึกษา และต้องให้การดูแลคน ไร้รัฐเป็นพิเศษ

อนุสัญญานี้ได้กำหนดให้รัฐต้องให้ความคุ้มครองสิทธิในการศึกษาของคน ไร้รัฐ โดยไม่มีเลือกปฏิบัติ จากการศึกษาถึงการรับรองสิทธิในการศึกษาที่ปรากฏในสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมิได้ลงนามเป็นภาคี พบว่า มีการบัญญัติรับรองสิทธิในการศึกษาเช่นเดียวกับสนธิสัญญาที่ประเทศไทยลงนามเป็นภาคี ดังนั้น ไม่ว่าประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาดังกล่าวหรือไม่ ประเทศไทยยังคงมีพันธกรณีในการรับรองสิทธิในการศึกษาของคน ไร้สัญชาติอยู่เช่นเดิมกฎหมายไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” ประกอบกับคาแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 นโยบาย สังคมและคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะนโยบายการศึกษา ได้กำหนดไว้ว่า “จัดให้ทุกคนมีโอกาส ได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาล ไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายพร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาค และเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสถานะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน” อีกทั้งประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การ

ยูเนสโก และได้ร่วมลงนามให้สัตยาบัน รับรองอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ในอนุสัญญาดังกล่าว ข้อ 5 (จ) ว่าด้วย “สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (5) สิทธิในการได้รับการศึกษาและการฝึกอบรม” บนพื้นฐานของความเชื่อว่าการเลือกปฏิบัติระหว่างมนุษย์ที่มีความแตกต่าง ด้านเชื้อชาติ สีผิว และเผ่าพันธุ์กำเนิด เป็นอุปสรรคประการหนึ่ง ต่อความสัมพันธ์ฉันมิตรและสันติภาพระหว่างชาติ รวมถึงปฏิบัติดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่สงบสุข และสวัสดิภาพในหมู่ชน รวมถึงความสมานฉันท์ระหว่างผู้ที่อาศัยใกล้เคียงข้างกันแม้แต่ภายในประเทศไทยมีนโยบายที่ชัดเจนมากที่สุดในเรื่องสิทธิในการเรียนหนังสือของคน ไร้รัฐ เมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิด้านอื่น ๆ คือ มีมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีฐานะทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ส่งผลให้คน ไร้รัฐ/ไร้สัญชาติ/ไร้รากเหง้า และแรงงานข้ามชาติ รวมถึงบุตรหลานของกลุ่มคนเหล่านี้ทั้งหมด สามารถลงทะเบียนเรียนหนังสือในสถานศึกษาของรัฐได้

จากรายงานของรัฐบาลไทยที่เสนอต่อองค์กรสหประชาชาติเรื่อง สิทธิในการศึกษาของแรงงานข้ามชาติ ผู้ลี้ภัยและผู้พลัดถิ่น เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2553 ระบุว่าลูกหลานของแรงงานข้ามชาติและคน ไร้รัฐที่เข้าสู่ระบบโรงเรียนของรัฐมีจำนวนรวมประมาณ 60,000 คน และปัจจุบันมีศูนย์การเรียนรู้ที่นับว่าเป็นการศึกษานอกระบบ จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศในจังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติและคน ไร้รัฐอาศัยอยู่หนาแน่นประมาณ 130 ศูนย์ อย่างไรก็ตาม จากข้อเท็จจริงปรากฏว่า ลูกหลานของประชากรชายขอบกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าเรียนในระบบโรงเรียนของรัฐได้ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากยังมีผู้บริหารของโรงเรียนจำนวนมากไม่ยอมรับเด็กเหล่านี้เข้าเรียน เพราะกลัวว่าจะเกิดปัญหาต่าง ๆ หรือความไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการได้รับเงินชดเชยจากรัฐเป็นรายหัวของเด็ก ไร้รัฐสาเหตุอีกส่วนหนึ่งมาจากพ่อแม่ของเด็ก ไร้รัฐเองที่ขาดความตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษาหรือเด็กที่มีปัญหาไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ หรือเพราะความยากจนไม่สามารถซื้อเสื้อผ้านักเรียนและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในกรณีของครอบครัวข้ามชาติได้ดินก็อยู่อย่างหลบซ่อนเพราะกลัวจะถูกจับส่งกลับประเทศ จึงไม่ส่งลูกไปโรงเรียน ปัจจุบันจะพบว่าทั่วโลกมีบุคคลที่ต้องตกอยู่ในภาวะคน ไร้สัญชาติอยู่จำนวนมาก และเมื่อบุคคลเหล่านั้นตกอยู่ภาวะดังกล่าวแล้ว ผลที่ตามมาคือไม่มีรัฐใดที่จะให้ความคุ้มครองดูแลและในบางกรณีอาจหมายรวมไปถึงไม่มีที่พักพิงอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ทำให้บุคคลที่ตกอยู่ในภาวะไร้สัญชาติต้องเกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิต ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน ข้อ 6 ระบุว่า “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งหน” และข้อ 15 (1) ทุกคนมีสิทธิในการถือสัญชาติหนึ่ง (2) บุคคลใด ๆ จะถูกตัดสัญชาติของตนโดยผลการหรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติไม่ได้ และอนุสัญญาประชาชาติว่าด้วยการลดการ ไร้สัญชาติ (United Nations

Convention on the Reduction of Statelessness 4 December 1954) ที่พยายามลดการไร้สัญชาติโดยกำหนดวิธีการที่แก้ไขการไร้สัญชาติเอาไว้ในรูปของข้อตกลงระหว่างประเทศ หากรัฐใดเข้าร่วมในข้อตกลงดังกล่าวก็ต้องดำเนินการตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดหลายประการ เพื่อดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนกลุ่มต่าง ๆ ที่ด้อยโอกาส ซึ่งรวมถึงคนไร้สัญชาติด้วยว่าควรมีมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับชีวิตอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่คนไร้สัญชาติจะได้รับการดูแลจากสังคม ซึ่งถือเป็นสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิพื้นฐาน แนวทางข้อกำหนดด้านการศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานไว้ดังนี้ 1) คนไร้สัญชาติควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเรื่องการศึกษา สถานศึกษาในชุมชนที่มีคนไร้สัญชาติ เปิดโอกาสให้ (ไม่ปิดกั้น) บุตรของคนไร้สัญชาติได้เข้าเรียน สурพงษ์ กองจันทิก ได้เสนอพระดำรัสของสมเด็จพระเทพฯ ที่ทรงชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาแก่เด็กที่ไม่มีสัญชาติว่า “การศึกษาเป็นเรื่องของโครงการระยะยาว แต่ในขณะเดียวกันเป็นเรื่องเร่งด่วนอย่างยิ่ง เราไม่มีเวลาพอเพื่อรอผลจากการค้นหาหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ว่าเด็กเหล่านี้จัดอยู่ในประเภทบุคคลที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพราะเด็ก ๆ จะเติบโตขึ้นทุกวัน” แม้กระนั้นหลายท่านยังเป็นห่วงในเรื่องของความมั่นคง เกรงว่าหากให้การศึกษแก่เด็กเหล่านี้จะมีปัญหา (สุกกร เมฆขยา, 2559)

การให้สิทธิกับเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย

กรณีศึกษาแม่สอดโมเดล โดยทางการได้มอบบัตรประจำตัว เพื่อสิทธิทางการศึกษาของเยาวชนไร้สัญชาติในประเทศไทย โดยหวังดึงกลุ่มคนไร้สถานะเข้าสู่ระบบ ส่งเสริมโอกาสเรียนรู้ตามนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน ป้องกันเด็กตกเป็นเหยื่อขบวนการค้ามนุษย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) ดาก เขต 2 พร้อมด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดดาก มอบบัตรประจำตัวเลข 13 หลักให้แก่เด็กนักเรียนข้ามชาติและเด็กไร้สัญชาตินับร้อยคนที่เข้ารับการศึกษานในโรงเรียนเอกชน 7 แห่งของอำเภอแม่สอด จ.ดาก เมื่อวันที่ 29 มี.ค. 2559 เพื่อนำไปขออนุมัติงบประมาณสนับสนุนรายหัวจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนดูแลเด็กกลุ่มดังกล่าวให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การจัดทำบัตรดังกล่าวเป็นการแก้ปัญหาที่ สช.ไม่จัดสรรเงินให้แก่โรงเรียนเอกชนในอำเภอแม่สอดเมื่อปี 2558 โดยอ้างถึงระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการที่ไม่สนับสนุนเงินรายหัวแก่เด็กที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรในประเทศไทย ทำให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยในจังหวัดดากร่วมกันสำรวจรายชื่อและที่อยู่ของนักเรียนซึ่งเป็นเด็กข้ามชาติและเด็กไร้สัญชาติ เพื่อนำไปจัดทำบัตรประจำตัวเลข 13 หลักจนสำเร็จเมื่อต้นเดือน มี.ค. กลายเป็นกรณีศึกษา "แม่สอดโมเดล"

ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาการศึกษาของเด็กไร้สถานะได้ในอนาคต ทั้งนี้ องค์การช่วยเหลือเด็ก (Save the Children) และมูลนิธิช่วยไร้พรมแดน (Help Without Frontiers) ประเมินว่าเด็กข้ามชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีจำนวนประมาณ 300,000-400,000 คน แต่เด็กเหล่านี้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาริมาณประมาณ 74,967 คนเท่านั้น เนื่องจากเด็กส่วนใหญ่เป็นบุคคลไร้สถานะ และผู้ปกครองลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย นายสุรพงษ์ กองจันทึก นักกฎหมายสิทธิมนุษยชน อดีตประธานอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติ แรงงานข้ามชาติ และผู้พลัดถิ่น สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์ ย้ำว่าบัตรประจำตัวที่จัดทำให้แก่เด็กนักเรียนกลุ่มดังกล่าว ไม่ใช่บัตรประชาชน ไม่เกี่ยวข้องกับการมอบสัญชาติไทย แต่เป็นการออกเอกสารประจำตัวบุคคลไร้สถานะทางทะเบียนราษฎร เพื่อให้ทางราชการไทยนำไปใช้ในการพิสูจน์ยืนยันตัวตนบุคคลเท่านั้น (แม่สอด โมเดล: ทางกรมอบบัตรประจำตัว เพื่อสิทธิทางการศึกษาของเยาวชนข้ามชาติในไทย, 2559)

เด็กไร้สัญชาติทำบัตรประชาชน เป็น “คนไทย” คนแรก ผู้สื่อข่าวรายงานว่า เป็นครั้งแรกที่เด็กชายเก่ง วัย 11 ปี เดินทางมาทำบัตรประจำตัวประชาชน ที่สำนักงานเขตสาทร กรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่เพียงจะได้บัตรใหม่เท่านั้น แต่ยังเป็นที่ยืนยันว่า เขาได้รับการเปลี่ยนสถานะจาก “คนไร้รากเหง้า” เป็น “คนไทยโดยกำเนิด” ตามมติคณะรัฐมนตรีประกาศให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย มีพ่อแม่เป็นคนต่างด้าวมีสัญชาติไทย โดยเด็กชายเก่งเกิดที่โรงพยาบาลพรรัตน์ และถูกแม่ชาวเมียนมาทิ้งตั้งแต่กำเนิด แม้จะมีครอบครัวอุปถัมภ์เลี้ยงดู แต่ไม่ได้รับสิทธิเช่นเดียวกับเด็กไทยคนอื่น โดยเฉพาะการรักษาพยาบาล แต่หลังจากนี้เขาจะได้รับสิทธิในการศึกษา บัตรประกันสุขภาพ สิทธิในการเลือกตั้ง เข้ารับข้าราชการ เช่นเดียวกับพลเมืองไทยทุกประการ ด้านนายสุรพงษ์ กองจันทึก อดีตกรรมการสิทธิมนุษยชน ระบุว่า อยากให้ผู้ปกครองเด็กที่มีสถานะเป็นคนไร้รากเหง้า ดำเนินการขอหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยสามารถยื่นขอกับกรมกิจการเด็กและเยาวชน ส่วนต่างจังหวัดขอที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงจังหวัด หรือ พมจ. หนังสือรับรองการเกิด หนังสือรับรองการศึกษาในประเทศไทยอยู่ในประเทศไทยต่อเนื่อง 10 ปี สื่อสารภาษาไทยได้ มีเอกสารเลข 13 หลัง มีชื่อในทะเบียนราษฎร สามารถยื่นขอขึ้นทะเบียนรับสถานะคนไทยได้ ที่ว่าการอำเภอของแต่ละจังหวัด หรือสำนักบริหารการทะเบียนคลอง 9 ลำลูกกา เพราะจากข้อมูลพบว่าจำนวนเด็กไร้รากเหง้า ที่ไม่มีสัญชาติในประเทศไทยมีอยู่อีกนับหมื่นคน ที่ขาดสิทธิ ซึ่งส่งผลกระทบยาวในอนาคต (เด็กไร้สัญชาติทำบัตรประชาชนเป็น “คนไทย” คนแรก, 2561)

NGO กับ เด็กไร้สัญชาติ อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติแรงงานข้ามชาติและผู้พลัดถิ่น สภานายความ กล่าวว่า ตามหลักการปฏิบัติสากลเมื่อมีผู้ลี้ภัยเข้ามาอยู่ใน

ประเทศใด ๆ ประเทศนั้น ๆ จะต้องดูแลผู้ลี้ภัยในการจัดหาที่อยู่ที่ปลอดภัยและประสานหน่วยงาน ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศเข้ามาดูแลความเป็นอยู่ของผู้ลี้ภัยเพื่อเตรียมส่งต่อไปยังประเทศที่สาม หากแต่รัฐบาลของไทยได้ทำตรงกันข้ามในหลายกรณี โดยพยายามผลักดันผู้ลี้ภัยให้กลับไปสู่ความตายในประเทศของเขา ซึ่งเป็นหลักตรงกันข้ามในการปฏิบัติของสากล ยกตัวอย่างกรณีของรัฐบาลชุกฉีปัจจุบันเช่น การออกคำสั่งให้ส่ง ชาวม้งและชาวลาวกลับประเทศ และการให้ส่งผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยงที่บ้านแม่อุสุกลับ เพราะการส่งผู้ลี้ภัยทั้งสองส่วนนี้กลับประเทศเดิมนั้น เขาไม่ได้รับการดูแลอย่างดี โดยเฉพาะกรณีของ ม้งและลาวทำให้เกิดข้อวิพากษ์ วิจักษ์จากนานาชาติในหลายส่วน โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้ขึ้นทะเบียนประเทศไทยเป็นประเทศผู้ลี้ภัย ถ้าเราไม่รีบแก้ไขในระยะเวลา 1 ปีสหรัฐอเมริกาจะตัดความช่วยเหลือในหลายส่วนต่อประเทศไทยได้ นายสุรพงษ์ ได้กล่าวถึงสถานการณ์ผู้ลี้ภัยที่ดีขึ้นใน 3 ข้อคือ 1. การมีกฎหมายรัฐธรรมนูญที่สามารถบังคับใช้ในทุกรางนี้ของประเทศ โดยเริ่มเอาไปใช้ในค่ายผู้ลี้ภัยให้มีการบังคับใช้กฎหมายไทยอย่างเสมอภาค 2. มติ ครม.5 พฤษภาคม 2548 เกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่บุตรหลานผู้ลี้ภัยในค่าย เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อสังคม และประเทศไทย 3. พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎรปี 2551 ที่เปิดให้มีการจัดทำทะเบียนประวัติและใบแจ้งเกิดแก่ทุกคนในประเทศไทย รวมทั้งผู้ลี้ภัยและผู้ไม่มีสัญชาติไทย ในกรณีต่าง ๆ ส่วนกรณีคำพูดที่ว่า “รัฐฯ สามารถทำร้ายคนได้โดยถูกกฎหมาย” นายสุรพงษ์ได้แสดงความเห็นว่า การกระทำของรัฐฯ ที่จะถูกหรือไม่ถูกกฎหมายนั้นขึ้นอยู่กับกรยอมรับ คือ ถ้ารัฐฯ ใช้กฎหมายแล้วคนไม่ยอมรับนั่นคือไม่ถูกต้อง แต่ถ้ารัฐฯ ใช้กฎหมายในทางที่ไม่ถูกแต่คนไม่ทำอะไร สิ่งที่เกิดขึ้นจะกลายเป็นสิ่งที่ถูก ดังนั้นการอ้างว่าใช้กฎหมาย จะต้องมีการต่อสู้ เคลื่อนไหว เพื่อให้การใช้กฎหมายเป็นไปอย่างถูกต้อง และไม่ยอมให้กฎหมายผิด ๆ มาทำร้ายคนต่อไป ทั้งนี้ นายสุรพงษ์ ได้ยกตัวอย่างกรณีของลี ยูจ อติตสายลับ และเข้าร่วมขบวนการเรียกร้องต่อรัฐบาล โดยได้หนีเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งถูก UNHCR ตัดสินยกเลิกสถานะ “ผู้ลี้ภัย” ส่งผลให้เขา ภรรยา และลูกอีก 2 คน ต้องถูกส่งกลับไปประเทศจีน ซึ่งในปีที่แล้วสภาพนายความได้ยื่นอุทธรณ์ จนคำตัดสินดังกล่าวยึดเยื่อมาถึงปัจจุบัน โดยนายลีและครอบครัวยังไม่ต้องถูกส่งกลับ กรณีนาย ยุทธนา ฝ่ามวัน นักเรียนชั้น ม.6 ใน จ.สกลนคร ที่เอ็นทรานซ์ติดคณะแพทยศาสตร์ แต่อาจไม่ได้เรียนเพราะไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน แต่ก็ได้ต่อสู้ทางกฎหมายจนสามารถเข้าเรียนมหาวิทยาลัยได้ และล่าสุดกรณีของ ค.ช.หม่อง ทองดี เด็ก ไร้สัญชาติที่ต่อสู้จนได้ไปแข่งขันพับเครื่องบิน กระดาษที่ญี่ปุ่นและกำลังได้รับสัญชาติไทยดังรายละเอียดต่อไปนี้ (มองอนาคต “ผู้ลี้ภัย” กับแผ่นดินใหม่ที่เรียกว่า “บ้าน” NGO ยื่น 7 ข้อเสนอต่อรัฐบาลไทย, 2560)

นายหม่อง ทองดี อายุ 21 ปี พักอยู่บ้านเลขที่ 36 หมู่ 7 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มาพร้อมกับครู 2 คน เป็นพยานในการยื่นขอสัญชาติไทย ณ ที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยหนังสือ

ออกให้โดยที่ว่าการ อ.เมืองเชียงใหม่ ที่ ชม 0118/6509 ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2561 ระบุว่า ตามที่ ท่านได้มายื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทย ตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสองฯ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการตั้งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว จังหวัดเชียงใหม่ได้รับแจ้งจากกรมการปกครองโดยอธิบดีกรมการปกครองซึ่งได้รับมอบอำนาจจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้พิจารณาเอกสารและหลักฐานประกอบคำร้อง เห็นว่ามีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดจึงเห็นชอบให้ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยตาม มาตรา 7 ทวิ วรรคสองฯ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 นายหม่อง ได้ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวว่า สำหรับวันนี้ตนได้นำเอกสารที่ทางกรมการปกครองออกให้ พร้อมกับหนังสือรับรองการทำคุณประโยชน์จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เคยไปช่วยงาน และอาจารย์ผู้ที่สอนตนมาเซ็นรับรอง ซึ่งก็มีความมั่นใจว่าการขอสัญชาติในครั้งนี้ไม่น่าจะมีปัญหาใด ๆ และขอบคุณทุก ๆ ฝ่ายที่ทำให้การช่วยเหลือจนความฝันของตนใกล้จะเป็นจริงแล้ว “หม่องทองดี” อดีตบุคคลไร้สัญชาติ ที่เคยสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทย ในการเป็นตัวแทนเข้าร่วมการแข่งขันเครื่องบินกระดาษพับที่ประเทศญี่ปุ่น ขณะอายุ 12 ปี และทันทีที่เดินทางกลับมา รัฐบาลขณะนั้นรับปากว่าจะให้สัญชาติไทยและให้ทุนเรียนจนจบปริญญาเอก แต่ไม่มีความคืบหน้า จนกระทั่งทางกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาให้สัญชาติกับทีมหมูป่าอะคาเดมีบางคนที่ยังไม่มีสัญชาติไทย หลังคิดในถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอนจนได้สัญชาติไทย นายหม่องจึงได้กลับมายื่นหนังสือขอสัญชาติไทยอีกครั้ง เมื่อวันที่ 26 ก.ค. 2561 ณ ที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงใหม่ จนมีหลายหน่วยงานออกหนังสือรับรองการทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติ และกรมการปกครอง มีหนังสือถึงนายทะเบียนอำเภอเมืองเชียงใหม่ให้นายหม่องนำเอกสารมายื่นเพื่อขอสัญชาติไทย ดังกล่าว (เด็กไร้สัญชาติทำบัตรประชาชนเป็น "คนไทย" คนแรก, 2561)

การให้สัญชาติหมูป่า อธิบดีกรมการปกครอง กล่าวว่า กรมการปกครอง เป็นหน่วยงานรัฐ ที่รับผิดชอบในเรื่องการพิจารณาให้สัญชาติไทย กับ บุตรของ ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยกระบวนการ และการดำเนินการทุกขั้นตอนต้องเป็นไปตามกฎหมาย และ มติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 7 ธันวาคม 2559 ทั้งนี้ จากรายงานล่าสุด กรณีทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี จำนวน 13 คน พบว่า ไม่มีสัญชาติไทย 4 คน โดยเป็นเด็ก 3 คน และผู้ฝึกสอน 1 คน ประกอบด้วย เด็กชายมงคล บุญเปี่ยม เกิดวันที่ 10 เมษายน 2548 อายุ 13 ปี เด็กชายอดุลย์ สามอ่อน เกิดวันที่ 21 มิถุนายน 2547 อายุ 14 ปี นายพรชัย คำหลวง เกิดวันที่ 3 กันยายน 2545 อายุ 16 ปี และ นายเอกพล จันทะวงศ์ หรือ โต้เชก อายุ 25 ปี ทั้งนี้ สาเหตุที่บุคคลทั้ง 4 คนไม่ได้สัญชาติไทยเนื่องจากมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ซึ่งข้อมูลที่ตรวจพบปรากฏว่าทั้ง 4 คนไม่ได้แจ้งการเกิด ไม่มีสูติบัตรใน ส่วนของเด็ก 3 คนได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนราษฎรในกลุ่มบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน

ตามมติ ครม. วันที่ 18 มกราคม 2548 โดยมีเลขประจำตัว 13 หลักขึ้นต้นด้วยเลข 0 ขณะที่ไค้ชเอก มีหนังสือรับรองการเกิดของโรงพยาบาลแม่สาย แต่ไม่ได้แจ้งเกิดและไม่ได้จัดทำทะเบียนราษฎร จึงไม่มีเลขประจำตัว 13 หลัก อย่างไรก็ตาม การขอสัญชาติไทยของทั้ง 4 คน จะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ส่วนกรณีของไค้ชเอก เนื่องจากมีหนังสือรับรองจากโรงพยาบาลแม่สาย จึงสามารถยื่นเรื่องขอแจ้งการเกิดได้ที่เทศบาลตำบลแม่สาย เมื่อนายทะเบียนออกสูติบัตรให้แล้ว ก็จะออกเลขประจำตัว 13 หลัก และเพิ่มชื่อเข้าในเอกสารทะเบียนราษฎรสำหรับขั้นตอนต่อไป หลัง ทั้ง 4 คนมีสูติบัตรหรือใบเกิดหรือหนังสือรับรองการเกิด แล้ว ก็คือการยื่นคำขอมิสัญชาติไทย โดยกรณีของเด็กชายมงคล เด็กชายอคุลย์ และนายพรชัย ถ้าเกิดในประเทศไทยจะเข้าเงื่อนไขตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง ฯลฯ ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้สัญชาติไทยได้ตามหลักเกณฑ์ ตามมติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 7 ธันวาคม 2559 โดยกรณีของเด็กชายมงคล และนายพรชัย จะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในกรณีที่ 1. ถ้าเด็กเกิดในประเทศไทยโดยมีบิดาหรือมารดาเป็นชนกลุ่มน้อยที่ทางราชการได้สำรวจจัดทำทะเบียนประวัติไว้และมีเลขประจำตัว 13 หลัก เช่น ชาวเขา ชาวไทยใหญ่ ไทยลื้อ เป็นต้น บิดาหรือมารดาต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 15 ปีนับถึงวันที่บุตรยื่นคำขอมิสัญชาติไทย เด็กจะได้รับสัญชาติไทย (4 สมาชิกหมู่ป่า ได้รับสัญชาติไทยพร้อมบัตรประชาชนแล้ว, 2561)

การแข่งขัน โครงการงานวิทยาศาสตร์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา น.ส.ยลฤดี ปิยะทัต หรือ น้องพลอย นักเรียนชั้น ม.5 โรงเรียนสตรีระนอง จ.ระนอง และ น.ส.น้ำผึ้ง ปัญญา หรือ น้องน้ำผึ้ง นักเรียนชั้น ม.6 โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ จ.เชียงราย ซึ่งเป็นเด็กไร้สัญชาติ ที่ประสบปัญหาไม่สามารถเดินทางไปแข่งขันโครงการงานวิทยาศาสตร์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ เนื่องจากเป็นบุคคลไร้สัญชาตินั้น ในวันที่ ทั้งน้องพลอย และน้องน้ำผึ้ง ได้รับการรับรองสิทธิในสัญชาติไทย หรือ ได้บัตรประชาชน สามารถขอวีซ่าเพื่อเดินทางไปแข่งโครงการงานวิทยาศาสตร์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตามความตั้งใจแล้ว ทั้งนี้ น้องพลอย ได้เปิดใจว่า ดีใจ ขอบขอบคุณผู้ใหญ่ทุก ๆ คนที่ช่วยเหลือตน และสนับสนุนคนที่ทำให้ตนได้สัญชาติ ซึ่งตอนแรกที่ตนโพสต์เรื่องราวลงไปในเฟซบุ๊ก ตนไม่คิดว่าจะมีคนมาให้กำลังใจและช่วยเหลือตนมากขนาดนี้ อยากขอบคุณที่ยังเห็นเล็ขงเล็ก ๆ ของตน ตนรู้สึกอบอุ่นใจมาก ขณะที่น้องน้ำผึ้ง ก็เผยว่า รู้สึกดีใจมากและขอขอบคุณทุกองค์กรและทุกคนที่ช่วยเหลือจนได้รับสัญชาติไทย ทั้งองค์กรสิทธิมนุษยชน อาจารย์เตือนใจ ดีเทศน์ อธิปไตยกรมการปกครอง ครูอาจารย์ ผู้ว่าราชการจังหวัด ฯลฯ ตนยืนยันว่าจะนำความหวังดีของทุกท่านมาใช้ในการตั้งแต่ไปร่วมการแข่งขันที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และอยากให้คนต่างประเทศได้รู้ว่าเมื่อตนได้เป็นคนไทยแล้วก็มีความสามารถเช่นกัน รวมทั้งจะใช้สัญชาติไทยในการเป็นคนคิดต่อสังคม ตั้งใจเรียน

และสานความฝันในสิ่งที่อยากจะทำได้ต่อไป ปัจจุบันน้องพลอยสอบเข้าเรียนคณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แล้วจึงตั้งใจจะทำงานด้านการแพทย์หรือวิทยาศาสตร์สุขภาพ เพื่อให้สมกับได้ตั้งใจเอาไว้ต่อไป ร.ต.ท.อาทิตย์ บุญญะโสภิต อธิบดีกรมการปกครอง กล่าวว่า กรณี น.ส.ยลฤดี ปิยะทัต หรือ น้องพลอย นักเรียนโรงเรียนสตรีจังหวัดระนอง ที่จะไปร่วมแข่งขันโครงการวิทยาศาสตร์ระดับโลก ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่มีอุปสรรคคือ การขออนอกกราชอาณาจักร เนื่องจากเป็นบุคคลไร้สัญชาติ ที่การพิจารณาให้ออกกราชอาณาจักร เป็นอำนาจหน้าที่ของ สตม. และทางการสหรัฐฯ จะไม่ออกวีซ่า ให้แก่บุคคลไร้สัญชาตินั้น กรมการปกครองได้ประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวกับทาง สตม. แล้ว ส่วนเรื่องขอมีสัญชาติไทย ตรวจสอบแล้วพบว่ากรณีดังกล่าวสามารถกระทำได้ โดยอยู่ในเงื่อนไขจะมีสัญชาติไทยได้ตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 และตามมติ ครม.วันที่ 7 ธ.ค. 2559 ในกลุ่มเด็กนักเรียนที่เกิดในประเทศไทย โดยมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวอื่น ที่มีสัญชนกลุ่มน้อย และยังเรียนไม่จบปริญญาตรี และอยู่ในเงื่อนไขของการเป็นตัวแทนของส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐไปแข่งขัน หรือประกวดผลงานระดับนานาชาติ หรือทำประโยชน์แก่ประเทศ และจะต้องอยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี ('น้องพลอย' สาวน้อยไร้สัญชาติ คว่ำรางวัลชมเชยแข่งวิทยาศาสตร์ระดับโลก, 2562)

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่า “ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิดเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” ส่วน NGO โดยอนุกรรมการสิทธิมนุษยชน ด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติแรงงานข้ามชาติและผู้พลัดถิ่นสภาพทนายความ กล่าวว่า ตามหลักการปฏิบัติสากลเมื่อมีผู้ลี้ภัยเข้ามาอยู่ในประเทศใด ๆ ประเทศนั้น ๆ จะต้องดูแลผู้ลี้ภัยในการจัดหาที่อยู่ ที่ปลอดภัยและประสานหน่วยงานซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศเข้ามาดูแลความเป็นอยู่ของผู้ลี้ภัย เพื่อเตรียมส่งต่อไปยังประเทศที่ 3 หากแต่รัฐบาลของไทยได้ทำตรงกันข้ามในหลายกรณี โดยพยายามผลักดันผู้ลี้ภัยให้กลับไปสู่ความตายในประเทศของเขา ซึ่งเป็นหลักตรงกันข้ามในการปฏิบัติของสากล กรณีของหม่องทองดีที่ทำชื่อเสียงให้กับประเทศชาติ ในการแข่งขันพับกระดาษและได้รางวัลชนะเลิศ การให้สัญชาติกับทีมหมูป่าอคาเดมีและการเข้าแข่งขันงานวิทยาศาสตร์โลกของน้องพลอย และน้องน้ำผึ้ง รัฐบาลได้มีการทบทวนและพิจารณาให้สัญชาติ โดยเด็กเกิดในประเทศไทย บิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2535 สามารถดำเนินการขอสัญชาติไทยได้อีกช่องทางหนึ่ง ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

ซึ่งกำหนดคุณสมบัติว่าผู้ขอจะต้องมีหลักฐานการเกิด มีเลขประจำตัว 13 หลัก มีความประพฤติดี หรือทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคม และอาศัยอยู่ติดต่อกันในประเทศไทย โดยกฎหมายให้อำนาจ นายอำเภอเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ เพื่อที่จะได้รับสิทธิต่าง ๆ เสมือนเป็นคนไทยแล้ว

บทที่ 3

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องและศึกษาแนวคิดทฤษฎี เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษางานวิจัยเรื่อง การวิจัย เรื่องยุทธศาสตร์การจัดการความมั่นคงของมนุษย์ กรณีการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย มีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ
2. แนวคิดที่ว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย
3. แนวคิดที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสหประชาชาติ
4. แนวคิดที่ว่าด้วยเด็กไร้สัญชาติ
5. การจัดการศึกษาของเด็กไร้รัฐในต่างประเทศ
6. กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของคนไร้สัญชาติ
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวทางการศึกษา

แนวคิดทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

ในอดีตที่ผ่านมานับตั้งแต่ประเทศในกลุ่มอาเซียนมีการรวมตัวกันภายหลังการประกาศปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok declaration) และการก่อตั้งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน เมื่อ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 โดยในเวลาต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) เป็นต้นมาประเทศสมาชิกอาเซียนต่างได้รับประโยชน์จากความร่วมมือที่ช่วยให้ผ่านพ้นวิกฤตต่าง ๆ และสามารถเพิ่มอำนาจต่อรองกับประชาคมอื่น ๆ ในโลกให้สูงขึ้น แม้จะเป็นเพียงการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ตามภายหลังการรับรองเอกสาร “วิสัยทัศน์อาเซียน 2020” (ASEAN Vision 2020) ในปี พ.ศ. 2540 เพื่อพัฒนาอาเซียนไปสู่ “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ให้เป็นผลสำเร็จภายในปี 2563 และเห็นชอบให้มีการร่าง “กฎบัตรอาเซียน” เพื่อเป็น “ธรรมนูญ” การบริหารปกครองกลุ่มประเทศอาเซียนทั้ง 10 ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ตลอดจนการประชุมสุดยอดอาเซียนในปีพ.ศ. 2550 ที่มีความตกลงให้เร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จเร็วขึ้นอีก 5 ปี คือ ภายในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งมีการลงนามรับรอง “ร่างกฎบัตรอาเซียน” (ASEAN Charter) เพื่อใช้เป็นกติกาในการอยู่ร่วมกันที่เน้น

ความยึดมั่นในหลักการแห่งประชาธิปไตย หลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ที่จะนำไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวในระดับภูมิภาคของอาเซียน ดังคำขวัญที่ว่า “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม” (One vision, One identity, One community) ส่งผลให้เกิดความพยายามในการขับเคลื่อน และเตรียมการเพื่อก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ให้ทันตามกำหนดเวลาดังกล่าวในทุกมิติอย่างเป็นรูปธรรมและจริงจังมากยิ่งขึ้น ในการปรับตัวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนนั้น การศึกษามีหน้าที่โดยตรงที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ที่จำเป็นในการขับเคลื่อนและเตรียมการเพื่อก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนให้ทันตามกำหนด ในกรอบความร่วมมือของประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก (Three Pillars of ASEAN Community) ซึ่งประกอบด้วยประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community: APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เหมือนนโยบายการศึกษาของประเทศเคลื่อนเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองที่มุ่งสร้างคนไทยยุคใหม่ให้มีความรู้ความดีและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขซึ่งหมายถึงการจัดการศึกษาเพื่อให้คนไทยมีความพร้อมที่จะเป็นพลเมืองอาเซียนที่สามารถแข่งขันได้และอยู่ร่วมกับเพื่อนบ้านอย่างสันติสุข ตลอดจนเป็นต้นแบบการดำเนินการเพื่อขยายผลความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ ในภูมิภาคเดียวกันอีกด้วยจากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ถึงความสำคัญของบริบทสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับของสิ่งที่ศึกษาหรือในกรณีของนโยบายก็คือเนื้อหา นโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัตินั่นเองซึ่งบอกนัยต่อการดำเนินการวิจัยว่าจะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทสภาพแวดล้อมอย่างเพียงพอเพื่อประกอบการตีความหาความหมายในสิ่งที่ศึกษาและแสวงหาข้อสรุป บริบทสภาพแวดล้อมหากพิจารณาตามตัวแบบของ Bronfenbrenner จะเห็นว่ามิได้หลายระบบซ้อนทับกันหลายระดับจากระบบจุลภาค (Micro system) สู่อะบบของเหตุการณ์แวดล้อม (Chrono system) ซึ่งแน่นอนว่า บริบทสภาพแวดล้อมเหล่านี้ต่างล้วนดำเนินไปอย่างเป็นพลวัต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

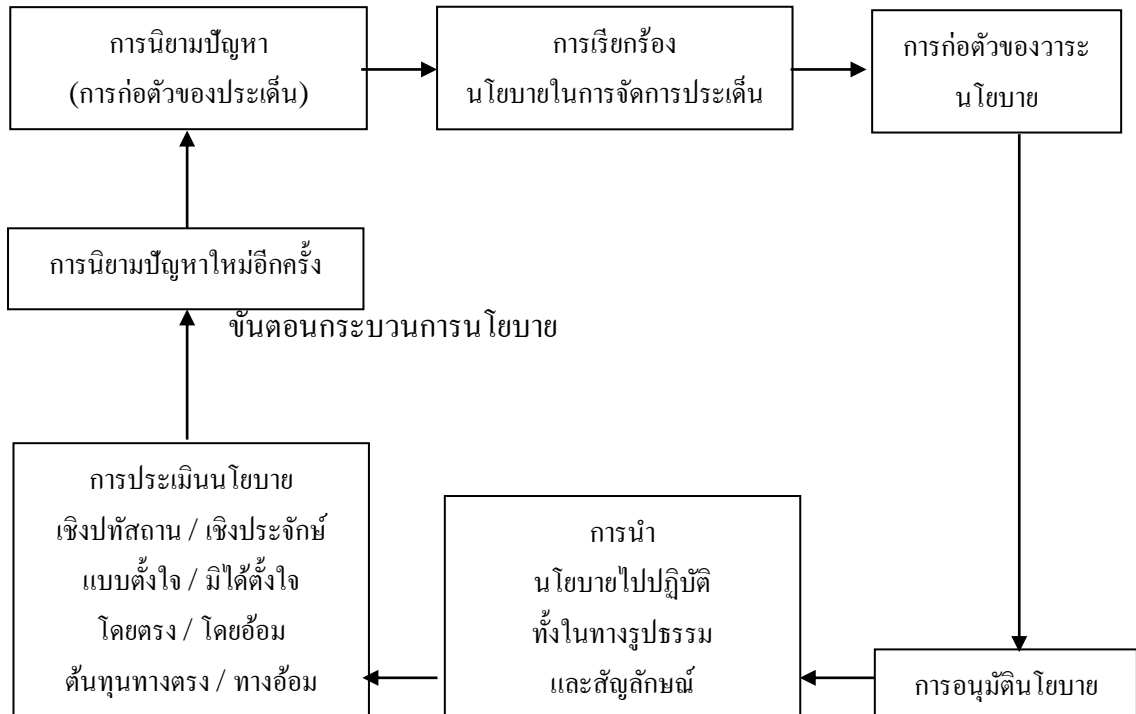
บริบทสภาพแวดล้อมว่าเป็นเสมือนฉากหรือภูมิหลังของกิจกรรมและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจความหมายของกิจกรรมและเหตุการณ์ที่สังเกตได้ดีขึ้น ดังนั้นจึงมีความเชื่อมโยงกับความหมายของกิจกรรมและเหตุการณ์ที่เราสังเกตอย่างใกล้ชิด ความหมายของกิจกรรมและเหตุการณ์ทางสังคมหลายอย่างอาจเปลี่ยนไปตามบริบทซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ “ความจริง” ด้านบุคคลและสังคม ด้วยเหตุนี้ ข้อมูลบริบทจึงเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ขณะที่หากพิจารณา “ความจริง” ในทางภววิทยา (Ontology) ของประเด็นที่ว่าความจริงดำรงอยู่อย่างไร

(อานันท์ กาญจนพันธ์, 2555, หน้า 157) “ความจริง” ที่ว่านั้นย่อมเกี่ยวพันกับบริบทสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน หมายความว่า “ความจริง” นั้นขึ้นอยู่กับบริบทที่ถูกสร้างขึ้นมา “ความจริง” กับบริบทสภาพแวดล้อมจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เมื่อเป็นดังนั้น สิ่งที่เรียกว่า “ความจริง” จึงไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียวอย่างที่สำนักปฏิฐานนิยมยึดถือ และไม่ได้มีลักษณะเป็นสากลหรือสามัญการ แต่ “ความจริง” เป็นเรื่องของการผลิตสร้างขึ้นในสังคมมนุษย์ (Social construction) “ความจริง” จึงมีได้หลากหลายและ “ความจริง” แต่ละอย่างก็ขึ้นอยู่กับบริบท ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมอันเป็นแหล่งที่มาของ “ความจริง” นั้น ๆ (ชาย โพธิ์สิตา, 2554, หน้า 309)

เมื่อนำคำอธิบายพลวัตในเชิงทัศนภาพมาประยุกต์ใช้อธิบายกับบริบทสภาพแวดล้อมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมในการวิจัยการนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติจึงกล่าวได้ว่า นโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยเป็นเรื่องการเคลื่อนไปอย่างมีพลวัตในบริบทสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น โดยมีปฏิสัมพันธ์กับนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในขั้นตอนกระบวนการนำนโยบายแปลงไปสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่เป้าหมายและหน่วยงานในระดับปฏิบัติการทั้งที่เป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้เพื่อให้ นโยบายบรรลุผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชั้นเรียนซึ่งลงไปสู่ตัวผู้เรียน โดยตรง ด้วยเหตุดังนั้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยโดยนำบริบทสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมเข้ามาพิจารณาประกอบการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพลวัตการนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติในพื้นที่เป้าหมายดังเหตุผลและคำอธิบายทั้งหมดที่ได้ยกมาแสดงการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากที่สุดขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการนโยบายสาธารณะเพราะสามารถชี้ถึงระดับของความสำเร็จหรือระดับความล้มเหลวของนโยบาย สำหรับการศึกษการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจังนั้นเริ่มต้นโดยนักวิชาการที่สำคัญ 2 คน ได้แก่ เพรสแมน และ วิลด์ฟสกี เมื่อปี ค.ศ. 1973 ในงานที่ชื่อว่า Implementation เขียนไว้ว่า “กระบวนการของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มีการกำหนดไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว กับการกระทำหรือปฏิบัติการทั้งหลายที่มุ่งให้บังเกิดผลไปตามนั้น” หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง การนำนโยบายไปปฏิบัติ “คือความสามารถในการจัดการและประสานสิ่งที่จะกระทำให้บังเกิดผลในลักษณะที่เป็นลูกโซ่ ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลทั้งนี้ เพื่อให้ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำเป็นไปตามที่มุ่งหวังเอาไว้” (วชิรชัย งามละม่อม, 2551)

สำหรับขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นนักวิชาการได้ตั้งข้อสังเกตไว้อย่างน่าสนใจเช่นกันว่าขั้นตอนนี้ในกระบวนการนโยบายมักเป็น “ตัวเชื่อมที่ถูกลืม” (The missing link) (Hargrove, 1975) แต่ก็ได้รับความสนใจศึกษาเพิ่มมากขึ้นโดยลำดับ ในทางวิชาการของไทยนั้น วรเดช จันทรศร ถือเป็นนักวิชาการไทยคนสำคัญที่สนใจศึกษาขั้นตอนนี้โดยเฉพาะและอย่างจริงจัง โดยอ้างอิงงานวิจัยจำนวนมากจนผลิตตำราเล่มสำคัญชื่อว่า “ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ” (วรเดช จันทรศร, 2551) โดยตำราเล่มดังกล่าวได้ให้รายละเอียดและเนื้อหาที่ครอบคลุมตัวแบบต่าง ๆ ที่ว่าด้วยเรื่องของขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Process model) ทั้งนี้โดยแก่นของตำรามีรากฐานมาจากงานวิจัยจำนวนมากในระดับคุุณวิบัณฑิต กล่าวคือ กระบวนการนโยบายสาธารณะในทัศนะของบรรดานักวิชาการอาจแบ่งออกได้หลากหลายขั้นตอนด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่านักวิชาการเหล่านั้นจะใช้เกณฑ์อะไรเป็นหลักในการจัดแบ่งขั้นตอนดังปรากฏในงานของทศพร ศิริสัมพันธ์ และคณะ (2546, หน้า 5) ศุภชัย ยาวะประภาส และปิยาภรณ์ หวังมหาพร (2552, หน้า 223) ซึ่งได้เปรียบเทียบ โดยละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจัดแบ่งขั้นตอนกระบวนการนโยบายจากงานของนักวิชาการด้านนโยบายสาธารณะของตะวันตกและไทย ตัวอย่างเช่น ในกรณีของนักวิชาการตะวันตกที่แบ่งไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ Dror (1968); Pressman and Wildavsky (1973) ส่วนนักวิชาการที่แบ่งไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ Jones (1977) แต่สำหรับ Lasswell (1948); Cochran (1977) แบ่งไว้ 7 ขั้นตอน ในขณะที่ Hogwood and Gunn (1984) แบ่งไว้มากถึง 9 ขั้นตอนด้วยกัน อย่างไรก็ตามสภาพแห่งความเป็นจริงนั้นทุกขั้นตอนของกระบวนการนโยบายไม่ได้แยกกันอย่างเด็ดขาดเสียทีเดียว หากทว่าในแต่ละขั้นตอนต่างล้วนมีความสัมพันธ์กับขั้นตอนอื่นอย่างต่อเนื่องกัน การแบ่งขั้นตอนจึงเป็นเรื่องของเหตุผลทางวิชาการเพื่อการศึกษาทำความเข้าใจมากกว่าที่จะเป็นการแบ่งแยกเด็ดขาดออกจากกันอย่างที่โลกแห่งความเป็นจริงควรจะเป็น เพราะเหตุว่าขั้นตอนต่าง ๆ ของนโยบายสาธารณะนั้นเป็นเรื่องของกระบวนการ (Public policy as process) นั่นเอง (ไพศาล บรรจสุวรรณ, 2558)

ขั้นตอนก่อนเป็นนโยบาย

ภาพที่ 3-1 ขั้นตอนกระบวนการนโยบายของ Cochran
ที่มา: Cochran (1977 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ โพธิสว่าง, 2562)

ภาพที่ 3-1 ที่ปรากฏอยู่ในตำราที่เป็นปัจจุบันของ Cochran ได้แบ่งขั้นตอนกระบวนการนโยบายสาธารณะออกเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการนิยามประเด็นปัญหา ขั้นตอนการเรียกร้องนโยบายในการจัดการประเด็นปัญหา ขั้นตอนการก่อตัวของวาระ ขั้นตอนการอนุมัตินโยบาย ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ขั้นตอนการประเมินผลนโยบายและสุดท้ายกลับไปสู่ขั้นตอนการนิยามประเด็นปัญหาใหม่อีกครั้งหากพูดให้ถึงที่สุดแล้วจะเห็นได้ว่าทุกขั้นตอนต่างล้วนเชื่อมโยงสัมพันธ์อย่างเป็นกระบวนการ สำหรับในกรณีของตำราโดยนักวิชาการไทยที่โดยเนื้อหามีความเป็นปัจจุบันนั้น มีการประมวลแนวคิดการจัดแบ่งขั้นตอนของนโยบายสาธารณะจากนักวิชาการหลายท่าน และได้สรุปไว้เป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนระบุปัญหาและการนิยามปัญหาขั้นตอนนำปัญหาเข้าสู่ผู้กำหนดนโยบาย ขั้นตอนสร้างและก่อตัวของนโยบาย ขั้นตอนนำนโยบายมาปฏิบัติ และขั้นตอนประเมินนโยบาย โดยตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจไว้ด้วยว่า ที่ผ่านมานั้นขั้นตอนของนโยบายเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและถูกรอบงำโดยชนชั้นผู้ปกครอง (Ruling classes) ที่มีอำนาจเหนือสังคมหรือชนชั้นนำ

(Elites) คนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมและไม่ค่อยได้เข้าร่วมในฐานะผู้กำหนดนโยบายโดยตรง ประชาชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมได้บ้างแต่เป็นไปได้โดยทางอ้อมด้วยการเลือกผู้แทนเข้าไปร่วม แต่ถึงกระนั้น รัฐโดยชนชั้นนำดังกล่าวก็ยังควบคุมกลไกซึ่งควบคุมอย่างได้ผลและแนบเนียนว่า “ใครบ้าง” จะเข้าร่วมในกระบวนการนโยบายและมีอำนาจในการตัดสินใจในประเด็นสำคัญทางด้านนโยบาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพราะถือเป็นกลไกที่สำคัญในการปกครองและครอบงำสมาชิกในสังคมให้ดำเนินไปตามอุดมการณ์แห่งรัฐ โดยที่ชนชั้นนำเป็นผู้กำหนดการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากที่สุดขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการนโยบายสาธารณะเพราะสามารถชี้ถึงระดับของความสำเร็จหรือระดับความล้มเหลวของนโยบาย สำหรับการศึกษากำหนดนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง (พัชรี สิโรต, 2555)

ในปัจจุบันเงื่อนไขต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขทางกฎหมายทั้งที่เป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องได้เปิดช่องให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในกระบวนการนโยบายเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตกระนั้นก็ดีผู้วิจัยเห็นว่า กรณียของสังคมไทยซึ่งปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำ (Elitist democracy) นั้นพลังของชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครองยังคงมีอิทธิพลอย่างสูงยิ่ง (Farrelly, 2013) ในการชี้เป็นชี้ตายในทางนโยบายที่สำคัญ ๆ ของประเทศและในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ขณะที่ระบอบราชการซึ่งรวมศูนย์เป็นอย่างมากอยู่ในส่วนกลางและเน้นความเป็นรัฐเข้มแข็ง ดังสะท้อนให้เห็นได้จากสัดส่วนงบประมาณ บุคลากร และอำนาจในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ ทำหน้าที่เป็นเพียงกลไกของรัฐที่ปกครองโดยชนชั้นนำจำนวนน้อยผู้ทรงอิทธิพลหาได้เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบสากลที่เน้นคุณค่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเปิดกว้างและดำเนินนโยบายในรูปแบบจากล่างขึ้นบน (Bottom-up approach) แต่อย่างไร (อรทัย กัทผล, 2552, หน้า 87)

ขั้นตอนกระบวนการนโยบายที่ให้ภาพรวมที่ชัดเจนและเข้าใจได้ดีที่สุดของนักวิชาการไทยที่โดดเด่นอีกท่านหนึ่ง โดยแบ่งขั้นตอนกระบวนการนโยบายสาธารณะออกเป็นสามขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ และขั้นตอนการประเมินผล โดยที่ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติถือเป็น “ตัวเชื่อมต่อ” (Link) ตามแนวคิดของ Hargrove (1975) และในสามขั้นตอนนี้ดังกล่าวนี้ถือเป็นกรอบใหญ่ในการพิจารณากระบวนการนโยบายสาธารณะ โดยที่แต่ละขั้นตอนต่างก็อยู่ในกระบวนการที่ต่อเนื่องเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ไม่มีการแยกเด็ดขาดในระหว่างขั้นตอนขณะที่การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติถือเป็นขั้นตอนภายหลังจากที่ได้มีการกำหนดนโยบายซึ่งถือเป็นขั้นตอนแรกสุด อีกทั้งการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นส่วนที่จะทำให้กระบวนการนโยบายดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ตามวงจรมติโดยจะไป

สิ้นสุดที่ขั้นตอนการประเมินผลนโยบายและผลที่ได้จากการประเมินก็จะนำไปสู่การยุติหรือแก้ไขปรับปรุงหรือกำหนดนโยบายใหม่อีกครั้งการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมีความสำคัญยิ่งในฐานะเงื่อนไขอันจำเป็นและขาดไม่ได้ในฐานะที่เป็นขั้นตอนที่เชื่อมต่อกันอย่างที่ได้อธิบายไว้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุซึ่งเป้าหมายที่นโยบายสาธารณะนั้น ๆ ถูกกำหนดขึ้นมาในขั้นตอนแรก และขั้นตอนการประเมินผลภายหลังขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ (สุภชัย ยาวะประภาส, 2554)

หากพิจารณาลงลึกไปในรายละเอียดของขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะพบว่าในขั้นตอนนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ที่สำคัญหลายประการ คือ ประการแรก จะต้องมีการศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาของนโยบายให้เข้าใจในระดับหน่วยงานหรือองค์การที่นำนโยบายสาธารณะนั้น ๆ ไปปฏิบัติ ประการที่สอง จะต้องมีการวิเคราะห์ว่า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์จำเป็นต้องมีแผนงาน/โครงการอะไรมารองรับ ประการที่สามจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดประการที่ดี จะต้องวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของแต่ละแผนงาน/โครงการ ประการที่ห้า จะต้องวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทั้งทางการเมือง การเงิน การบริหาร และทางเทคนิคของแผนงาน/โครงการทั้งหมด และประการสุดท้าย จะต้องมีการสรุปผลการวิเคราะห์โดยระบุทางเลือกที่ดีที่สุดพร้อมรายละเอียดการวิเคราะห์ก่อนจะเสนอขอความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นต่อไป (สัมฤทธิ์ ชศสมศักดิ์ และอนุรัตน์ อนันธนาทร, 2555)

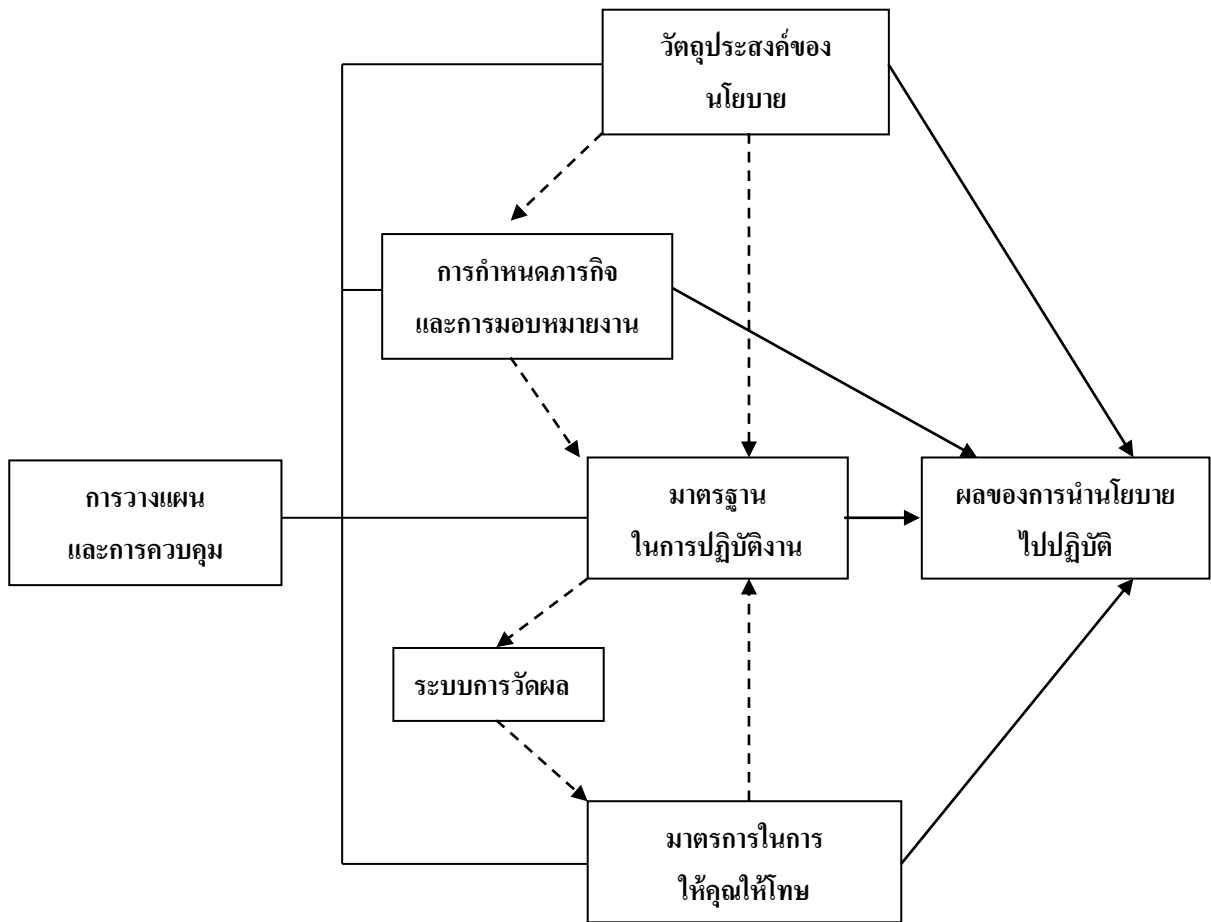
หากพิจารณาตัวแบบเกี่ยวกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในตำราของนักวิชาการไทยจำนวนมาก ต่างนำเสนอตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติที่แตกต่างไปจากนักวิชาการต่างประเทศตรงที่จำแนกตัวแบบออกตามลักษณะเด่นของตัวแบบนั้น ๆ โดยมีตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลที่แตกต่างกันออกไปในรายละเอียด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะเด่นของตัวแบบแต่ละประเภท ได้แก่ ตัวแบบยึดหลักเหตุผล (Rational model) ตัวแบบทางด้านการจัดการ (Management model) ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์การ (Organization development model) ตัวแบบทางด้านการเมือง (Political model) และตัวแบบทั่วไป (General model) เป็นที่น่าสังเกตว่าการนำเสนอตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติในกรณีของนักวิชาการไทยนั้นเน้นการนำตัวแปรหรือปัจจัยมาสร้างกรอบแนวความคิดเพื่อหาว่ามีตัวแปรหรือปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวทางในลักษณะดังกล่าวนี้ เรียกกันว่า “แนวทางระบุปัจจัย” (Determinant approach) ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันมากในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงลบว่า แทนที่จะสร้างคำอธิบายกลับระบุเพียงว่ามีตัวแปรหรือปัจจัยอะไรบ้างที่มีความสัมพันธ์กับผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่กลับไม่ได้อธิบายว่ากระบวนการเกิดขึ้นได้อย่างไร (How) และทำไม (Why) จึงเป็นเช่นนั้น ซึ่งเป็นการอธิบายที่ละเอียดรอบคอบกว่าการตอบว่าอะไร (What) มีผลต่อการ

น่านโยบายไปปฏิบัติอย่างการศึกษาเชิงปริมาณนิยมกระทำกัน การวิจัยการน่านโยบายไปปฏิบัติในประเทศไทยมีงานในลักษณะที่มุ่งไปที่ประเด็นทำไมและอย่างไรอยู่บ้างเช่นกันที่พยายามทำความเข้าใจปรากฏการณ์และปะติดปะต่อความจริงก่อนที่จะสร้างคำอธิบายหรือข้อสรุป โดยเฉพาะงานที่ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แต่ก็ยังคงอยู่ภายใต้กรอบการศึกษาแบบระบุตัวแปรหรือปัจจัยและยึดทฤษฎีบนลงล่าง (เกศสุวรรณ เรื่องวิทย์, 2551) ในการศึกษาเรื่องการน่านโยบายไปปฏิบัติ นั้น หากพิจารณาถึงลงไปในเรื่องละเอียดถึงกลไก กระบวนการและเงื่อนไขภายในที่มีส่วนเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อความถูกต้องในการแปลงนโยบายของหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถอธิบายได้โดยสรุปดังภาพที่ 2.2 ว่าความชัดเจนของนโยบายและความสอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายของนโยบายมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดความเข้าใจและสร้างความร่วมมือดำเนินการน่านโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายได้

1. ตัวแบบทางทฤษฎีของ วรเดช จันทรศร

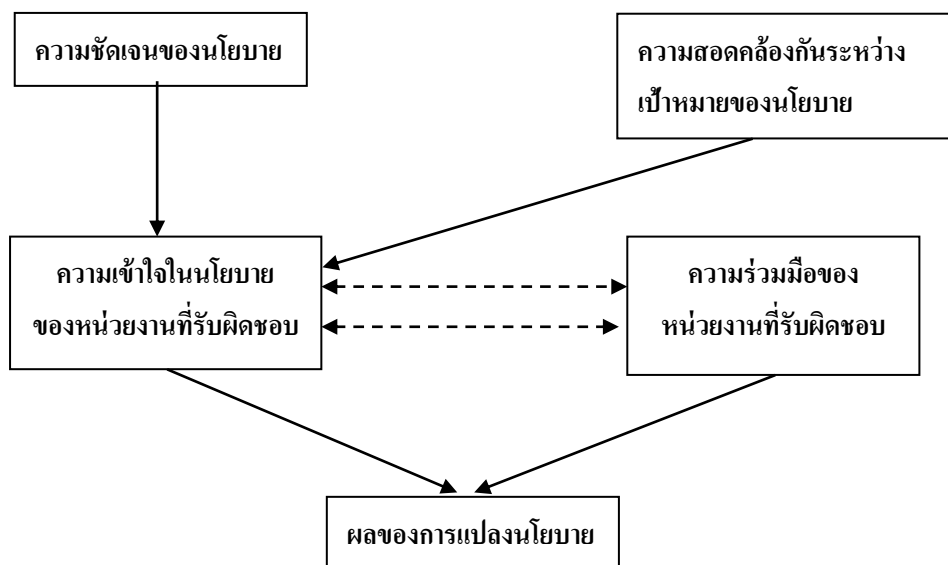
วรเดช จันทรศร (2527) ได้ศึกษาการน่านโยบายไปปฏิบัติจากแนวคิดทฤษฎี และผลงานของนักวิชาการหลายท่านทั้งในต่างประเทศและในประเทศรวมทั้งนำ ประสบการณ์ที่ผ่านมามาพัฒนาเป็นแนวคิดและตัวแบบทางทฤษฎีของการนำ นโยบายไปปฏิบัติ 5 ตัวแบบ ดังนี้ (วรเดช จันทรศร, 2551)

ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational model) เป็นตัวแบบที่มีฐานคิดว่าการนำ นโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการกำหนดภารกิจและมอบหมายงาน การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีระบบการวัดผลและมีมาตรการให้คุ้มให้โทษ ดังภาพ

ภาพที่ 3-2 ตัวแบบยึดหลักเหตุผล (Rational model)

ที่มา: วรเดช จันทรศร (2527, หน้า 537)

ภาพที่ 3-3 ปัจจัยที่มีผลต่อความถูกต้องในการเปลี่ยนนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ที่มา: วรเดช จันทรศร (2548 อ้างถึงใน ไพฑูริย์ โพธิสว่าง, 2562)

สอดคล้องกันกับทัศนะของศุภชัย ยาวะประภาส (2554, หน้า 104-105) ซึ่งเห็นว่า ความชัดเจนของวัตถุประสงค์เป็นเรื่องสำคัญซึ่งจะต้องกระจ่างชัดและไม่คลุมเครือ และความสอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นหากมีหลายข้อสอดคล้องที่ไม่ขัดแย้งกันและจัดลำดับความสำคัญไว้ โอกาสแห่งความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลก็จะมีมากขึ้น ขณะเดียวกัน ความยากง่ายในการรับรู้วัตถุประสงค์ก็มีความสำคัญอย่างมากเช่นกัน กล่าวคือ ควรจะต้องง่ายต่อการรับรู้ของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ แน่แน่นอนว่า ความง่ายต่อการรับรู้ย่อมต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งในห้าประการที่ Edwards and Sharkansky (1978, pp. 292-329) ได้ประมวลสรุปเอาไว้ว่า การจะนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างบรรลุผลตามเป้าหมายนั้น มีปัจจัยภายในองค์การที่ควรคำนึง 5 ประการ คือ 1. การติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสาร ความชัดเจนของข่าวสาร และความสอดคล้องกันของข่าวสาร 2. ทรัพยากร 3. ภูมิหลังและค่านิยมของผู้ปฏิบัติ 4. ขั้นตอนมาตรฐานในการทำงาน และ 5. การติดตามตรวจตรา

นอกจากนี้ ลักษณะของหน่วยงานหรือองค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติเองก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งเช่นกันในอันที่จะทำให้การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ ผลงานทางวิชาการที่สนับสนุนเหตุผลที่มานี้ ได้แก่ งานของ Meter and Horn (1975) ซึ่งนำเสนอกรอบการมอง

จากทัศนคติทางด้านองค์การโดยชี้ว่ามีปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญ 7 ประการที่มีผลต่อการเปลี่ยนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ 1. วัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย 2. ทรัพยากรนโยบาย 3. กระบวนการติดต่อสื่อสารและการดำเนินการตามนโยบายในระหว่างองค์การต่าง ๆ 4. การบังคับใช้กฎหมาย 5. คุณลักษณะของหน่วยปฏิบัติงาน 6. เงื่อนไขทางการเมืองเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ และเงื่อนไขทางสังคม และ 7. การสนับสนุนของฝ่ายปฏิบัติ รายละเอียดสำคัญของแต่ละตัวแปรมีดังนี้

1. วัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติของนโยบาย วัตถุประสงค์และมาตรฐานนี้ควรเชื่อมโยงกับการวัดผลการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่ นโยบายจะกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานไว้ในกฎระเบียบของแผนงานและกฎหมายเพื่อให้ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติทุกระดับเข้าใจอย่างเดียวกันว่าควรปฏิบัติงานอย่างไร วัตถุประสงค์และมาตรฐานจึงเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติและทำให้เห็นนโยบายเปลี่ยนไปสู่การปฏิบัติอย่างบรรลุผล
2. ทรัพยากรนโยบาย ได้แก่ งบประมาณ ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือในการดำเนินงาน รวมตลอดจนสารสนเทศที่นำมาใช้ในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทรัพยากรดังกล่าวต้องมีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพตามที่ต้องการเพื่อให้ นโยบายประสบความสำเร็จ
3. กระบวนการติดต่อสื่อสาร หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กำหนดนโยบายไปยังผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายเพื่อให้เข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายและสิ่งที่จะต้องดำเนินงานในกระบวนการปฏิบัติงาน
4. การบังคับใช้กฎหมาย ในการดำเนินการประกาศใช้นโยบายใด ๆ นั้น ผู้มีอำนาจตัดสินใจหรือฝ่ายบริหารจะต้องตราข้อมูอนโยบายนั้นขึ้นเป็นกฎหมายซึ่งจะกำหนดขอบเขตของการดำเนินงานที่ผู้บริหารระดับประเทศสามารถเปลี่ยนแปลงรายละเอียดได้ แต่ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือนโยบายต้นแบบ เพราะการออกกฎหมายรองรับนโยบายเฉพาะด้านในกิจการต่าง ๆ ในรูปของกฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของหน่วยงานในระดับรอง ๆ ลงมา เป็นสิ่งสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างองค์การของรัฐไม่มีสายการบังคับบัญชาที่จะสั่งการให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ถ้าปราศจากกลไกด้านกฎหมายดังกล่าว
5. คุณลักษณะของหน่วยปฏิบัติงาน หน่วยปฏิบัติงานองค์การที่มีลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นอย่างมากคุณลักษณะของหน่วยปฏิบัติงานยังหมายถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความสามารถของผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายที่ได้รับมอบหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน รวมทั้ง สถานภาพของหน่วยงานภายในองค์การ
6. เงื่อนไขทางการเมืองเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ และเงื่อนไขทางสังคม นโยบายสาธารณะที่กำหนดออกมาจากระบบการเมืองในลักษณะของกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับประชาชนต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในหน่วยงาน

สาธารณชนทั่วไปที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้นและกลุ่มบุคคลในภาครัฐหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเมื่อนานโยบายไปปฏิบัติ และในทางตรงกันข้าม นโยบายหนึ่ง ๆ อาจได้รับการต่อต้านจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายซึ่งส่งผลให้นโยบายดำเนินการไม่สำเร็จคล่องตามวัตถุประสงค์ ในส่วนเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมของคนในองค์กร สังคม ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายคุณลักษณะของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายที่นำไปปฏิบัติ ฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนที่อาจจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของนโยบายหรือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบด้านบวกและด้านลบจากการดำเนินงานตามนโยบาย 7. การสนับสนุนของฝ่ายปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายอาจมีทัศนคติด้านบวกหรือด้านลบต่อนโยบายที่ตนได้รับมอบหมายให้ดำเนินงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ ทัศนคติและการสนับสนุนของผู้ปฏิบัติงานด้านบวกเอื้ออำนวยให้การนำนโยบายไปปฏิบัติสัมฤทธิ์ผล ในทางตรงกันข้ามทัศนคติด้านลบขัดขวางการดำเนินงานตามนโยบาย ทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจมาตรฐานนโยบาย ความคิดเห็นที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบายและกระบวนการดำเนินงานตามนโยบาย และความเต็มใจหรือความตั้งใจของผู้ปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย Meter & Horn (1975, pp. 458-462) ยังได้แยกนโยบายออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันตามจำนวนการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาเกี่ยวข้องและความเห็นพ้องต้องกันของผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1. การนำนโยบายไปปฏิบัติจะถูกเบี่ยงเบนโดยนโยบายก่อนหน้านั้น และ 2. กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติจะได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงองค์กร หากมีการเปลี่ยนแปลงในนโยบายมาก ความเห็นพ้องต้องกันของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ก็จะต่ำ แต่หากนโยบายมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากหรือน้อย ความเห็นพ้องต้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมจะมีสูง (วรเดช จันทรศร, 2551)

กล่าวโดยสรุป หากนำกรอบการมองตามแนวทางบนลงล่าง (Top-down approach) จากทัศนะทางด้านองค์กรมาปรับใช้เพื่ออธิบายในกรณีของการนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยไปปฏิบัติซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้ถือเป็นนโยบายสาธารณะระดับชาติโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งถือเป็นหนึ่งในห้าหน่วยงานหลักทางด้านนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (อีกสี่หน่วยงานที่เหลือ ประกอบด้วย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา) เป็นผู้รับผิดชอบหลักและเป็นองค์กรหลักที่ขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศให้ได้คุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากลเป็นที่น่าสังเกตว่า การนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติในลักษณะตามหน่วยงานหลักเช่นนี้เป็นไปในแนวทางจาก

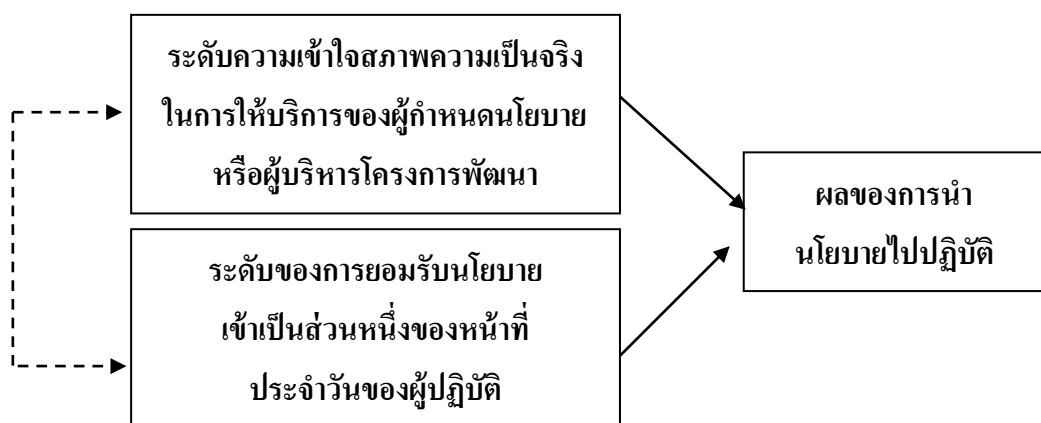
บนลงล่าง (Top-down approach) มากกว่าที่จะเป็นแนวทางจากล่างขึ้นบน (Bottom-up approach) อย่างเห็นได้ชัดและเป็นลักษณะเด่นของการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย

งานทั้งสองนี้ถือเป็นงานใหญ่ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการนำหลักสูตรไปใช้ ดังมีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้ 1. งานบริหารหลักสูตรงานบริหารหลักสูตร เป็นงานของการจัดปัจจัยสภาพต่าง ๆ เพื่อให้เอื้อต่อการสอนของครูและการเรียนของนักเรียน โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การเตรียมบุคลากรในโรงเรียนการจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดการวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร รวมถึงการประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน 2. งานจัดการเรียนการสอนงานจัดการเรียนการสอน เป็นกรนำหลักสูตรที่วางแผนไว้ไปสู่การเรียนการสอนซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอนที่จะให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้คุณภาพที่พึงประสงค์ มีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสื่อการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผลการเรียนจะเห็นได้ว่า งานบริหารหลักสูตรและงานจัดการเรียนการสอนนับเป็นหัวใจที่สำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ใน ระดับสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

สำหรับขั้นตอนที่สำคัญของการนำนโยบายหลักสูตรจากราชการส่วนกลางและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสู่การปฏิบัติระดับสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญทั้งนี้ยึดตามแนวทางของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2. การดำเนินการระดับชั้นเรียน 3. การส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา 4. การกำกับดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา นอกเหนือจากขั้นตอนที่สำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (3 ขั้นตอน) และระดับสถานศึกษา (4 ขั้นตอน) ดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้นแล้ว การนำนโยบายหลักสูตรไปปฏิบัติในระดับหน่วยปฏิบัติยังจะต้องมีการจัดการส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตรให้บรรลุผลผ่านปัจจัยที่เอื้ออำนวยในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม การส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการ เป็นต้น ทั้งนี้โดยมีตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในกระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ที่สำคัญ ได้แก่ นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา ครูผู้สอนและบุคลากรฝ่ายสนับสนุนซึ่งต่างล้วนมีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จดังที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรที่รับผิดชอบในระดับปฏิบัติเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

ตัวแบบด้านกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic process model)

เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาที่อธิบายถึงองค์กรขนาดใหญ่ ที่มีกฎ ระเบียบและขั้นตอน ก่อนข้างมาก มีแบบแผนความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและมีการกำหนดระบบคุณธรรมเอาไว้อย่างแน่นอน ดายตัวภายในองค์กรขนาดใหญ่ซึ่งไม่ได้มีแบบแผนความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ (รูปนัย) เพียงอย่างเดียว แต่จะประกอบด้วยแบบแผนความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการด้วย แต่มักจะเป็นกรณีของข้าราชการระดับล่างทั้งสิ้น เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและเป็นผู้ที่ใช้วิจารณ์ญาณของตนในการตัดสินใจให้บริการประชาชนทั้งสิ้น ผู้บังคับบัญชาไม่มีโอกาสที่จะติดตามไปควบคุมบัญชา ตลอดเวลาได้ ดังนั้นสิ่งที่จะวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย จึงขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้นำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่ไปปฏิบัติโดยตรงว่ายินดี พร้อมทุ่มเทให้กับการปฏิบัติราชการหรือมีอุปสรรค ข้อจำกัดมากน้อยประการใด โดยความพร้อมในการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ ประการแรก ระดับความเข้าใจของผู้กำหนดนโยบายต่อสภาพแวดล้อมความเป็นจริงของหน่วยงานและองค์กร สภาพปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ เช่นปริมาณงานเกินกำลัง การขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะเรื่อง ขาดแรงจูงใจ และขวัญกำลังใจที่เหมาะสมเพียงพอ เป็นต้น ประการที่สอง ระดับการยอมรับ เห็นพ้องในนโยบายและการปรับนโยบายใหม่ ให้สอดคล้องกับภารกิจปกติหรือเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ราชการของบุคลากรแต่ละคน (วรเดช จันทรศร, 2551)

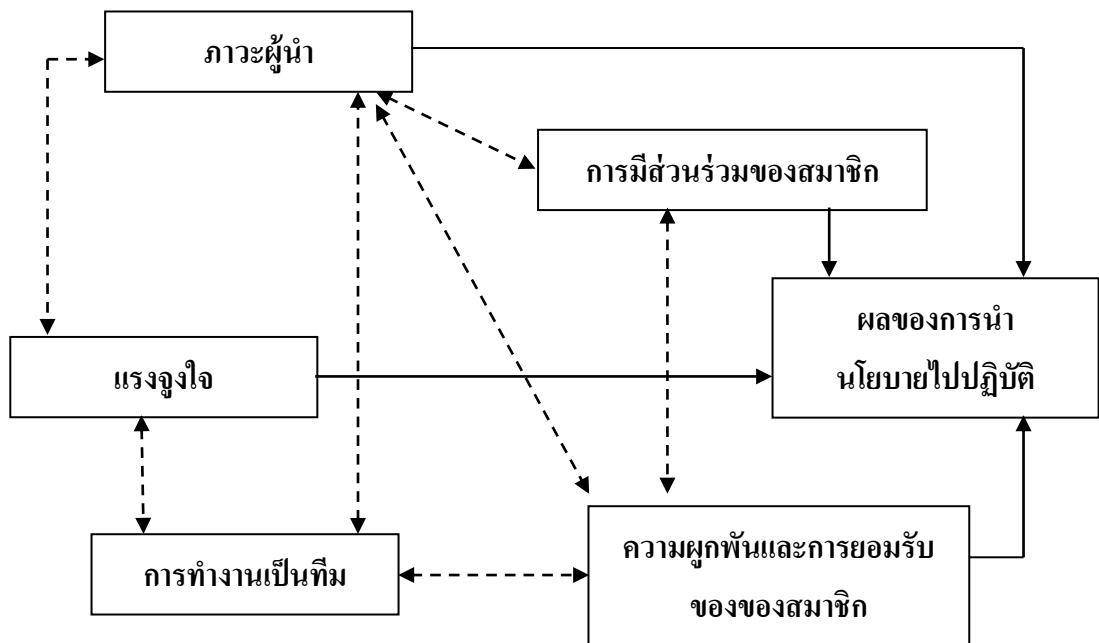

ภาพที่ 3-4 ตัวแบบทางด้านกระบวนการของระบบราชการ

ที่มา: วรเดช จันทรศร (2551, หน้า 138, อ้างถึงใน ไพฑูรย์ โปธิสว่าง, 2562)

ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร (Organization development model)

เป็นตัวแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมในองค์กร โดยมีฐานคิดที่ว่า การมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการทำงานเป็นทีม อย่างมีประสิทธิภาพ การนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ มีตัวแปรที่ประกอบไปด้วย การจูงใจ ภาวะผู้นำ ความผูกพัน และการยอมรับสมาชิกในองค์กร การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ดังภาพ

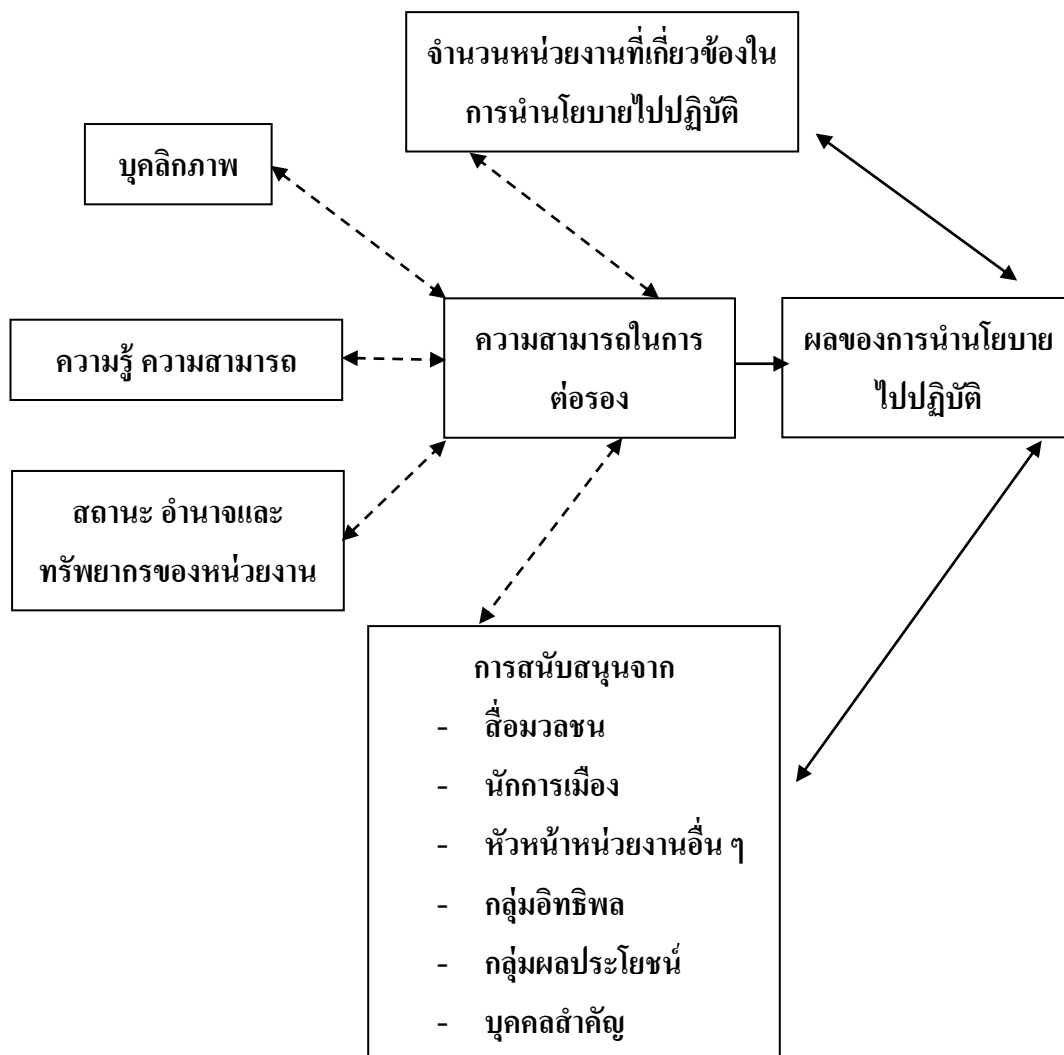

ภาพที่ 3-5 ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร (Organization development model)

ที่มา: วรเดช จันทรศร (2527)

ตัวแบบทางการเมือง

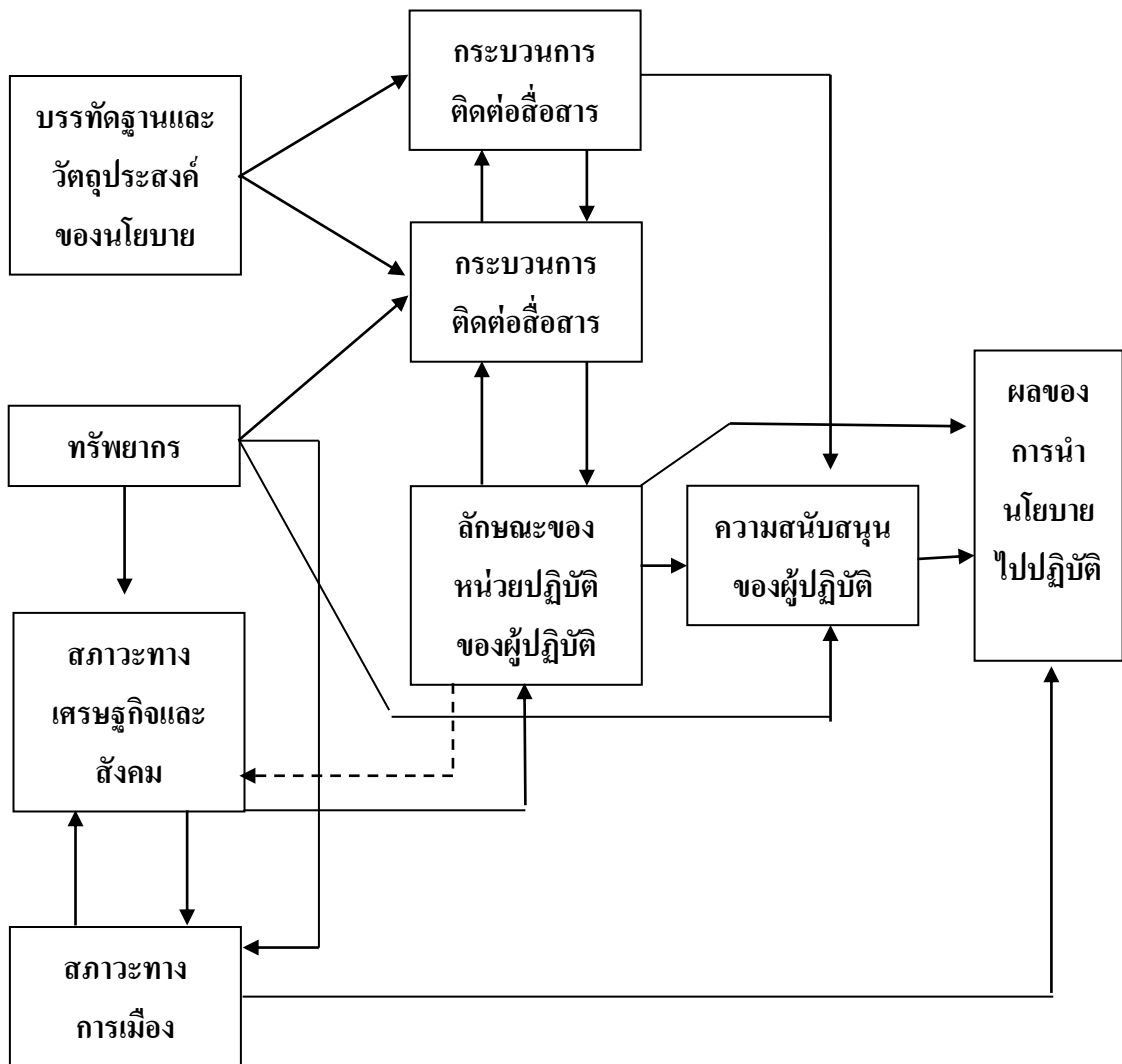
ตัวแบบนี้มีพื้นฐานและพัฒนามาจากผลการศึกษาของ อลิสัน (Alilison) เพรสแมน (Pressman) วิลดาฟสกี (Wildavsky) บาร์เดซ (Bardash) ซาบาเตียร์ (Sabatier) และแมชมานเนียน (Mazmanian) ตามลำดับ ตัวแบบนี้เชื่อว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดจากความสามารของผู้เล่น (Players) หรือบุคคลที่เป็นตัวแทนขององค์กร กลุ่มหรือสถาบัน และมีความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกองค์กร ตัวแบบนี้เห็นว่า การเห็นพ้องต้องกัน (Consensus) วิธีของการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นสิ่งที่ยากที่จะเกิดขึ้น ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นปรากฏการณ์ธรรมดาที่เกิดขึ้นในองค์กรและในระบบสังคมทั่วไป การหวังที่จะให้ทุกฝ่ายเห็นชอบและปฏิบัติตามนโยบายเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เพราะนโยบายคือเรื่องการเมือง เป็นเรื่องของการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้กับสังคม ซึ่งย่อมจะมีทั้งผู้ได้รับประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกฝ่ายต้องรักษาผลประโยชน์ของตัวเองก่อน

ภาพที่ 3-6 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้แบบทางการเมือง
ที่มา: วรเดช จันทรศร (2527, หน้า 456)

ตัวแบบทั่วไป (General model)

เป็นผลงานของ แวน มีเตอร์ (Van Meter) และแวน ฮอร์น (Van Horn) ที่พัฒนามาจากตัวแบบการวิเคราะห์ระบบการเมืองของ อีสตัน (Easton) ผสมกับการนำผลการศึกษาด้านทฤษฎีองค์การที่ส่งผลหรือเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน มาประยุกต์เข้าด้วยกัน ตัวแบบนี้แม้จะไม่ใช่เป็นความพยายามโดยตรงที่จะประสานตัวแบบต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เข้าไว้ด้วยกันก็ตาม แต่กรอบของตัวแบบก็ได้รวมตัวแปรบางส่วนของตัวแบบอื่น ๆ เข้าไว้ด้วยกันมากพอที่จะช่วยให้การศึกษาสภาพทั่วไปของปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ในลักษณะที่กว้างกว่าตัวแบบตัวอื่น

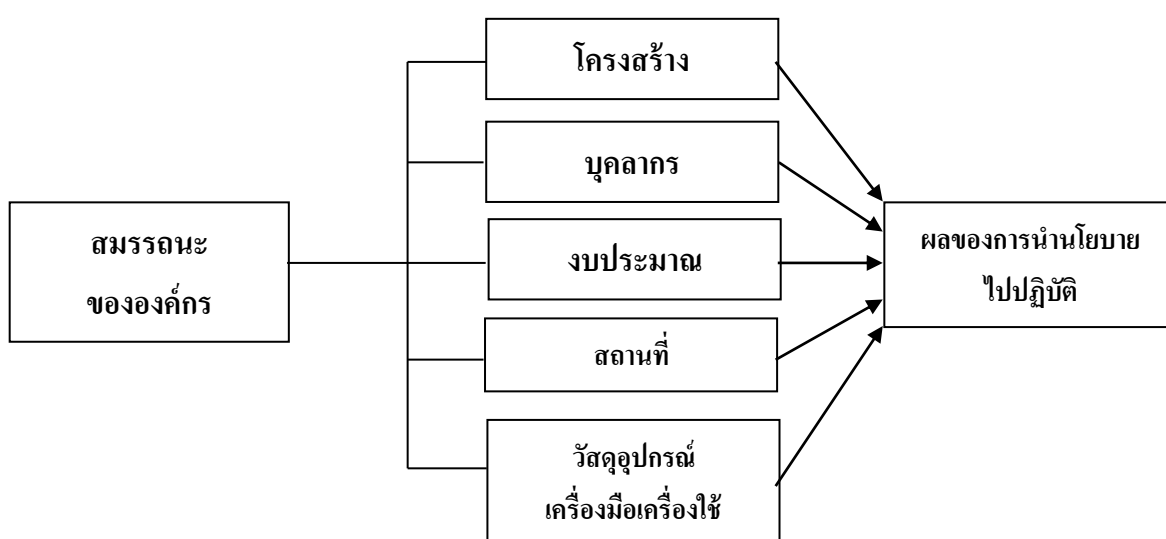

ภาพที่ 3-7 ตัวแบบทั่วไปของการศึกษานำนโยบายไปปฏิบัติ
ที่มา : วรเดช จันทรศร (2527, หน้า 549)

ตัวแบบด้านการจัดการ (Management model)

ตัวแบบนี้จะให้ความสำคัญในเรื่องสมรรถนะองค์กรเป็นหลัก โดยมองว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการต่าง ๆ ไปปฏิบัติ นั้น มีขีดความสามารถที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้องกับความคาดหวังขององค์กรเพียงใด องค์กรจำเป็นต้องมีโครงสร้างที่เหมาะสม มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถทั้งด้านการบริหารจัดการและด้านเทคนิคอย่างเพียงพอ มีการวางแผนเตรียมการ มีความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้และงบประมาณ ตัวแบบนี้ต้องการที่จะศึกษาและพยายามที่จะหาทางแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติงานตามแผนงานและนโยบายในอดีต เช่นการแก้ปัญหาการขาด

แคลนงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ความล่าช้าในการสรรหาบุคลากร ความล่าช้าในการจัดตั้งระบบงาน การแก้ไขปัญหาการประสานงาน ตัวแบบด้านการจัดการ (Management model) เป็นตัวแบบที่ให้ความสนใจสมรรถนะขององค์กรเพราะเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมขึ้นอยู่กับองค์กรที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด ซึ่งมีตัวแปรประกอบด้วย โครงสร้าง บุคลากร งบประมาณ สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

ภาพที่ 3-8 ตัวแบบด้านการจัดการ (Management model)

ที่มา: วรเดช จันทรศร (2527)

จากการศึกษาตัวแบบต่าง ๆ ของ วรเดช จันทรศร (2557) ผู้วิจัยพบว่าตัวแบบด้านการจัดการตามภาพที่ 3-8 มีความเหมาะสมกับเรื่องที่กำลังทำการวิจัย จึงได้นำตัวแบบด้านการจัดการนี้มาเป็นตัวแบบในกรอบการวิจัยที่ผู้วิจัยจะร้อยเรียงเรื่องราวต่าง ๆ ในเรื่องของ สมรรถนะขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติว่ามีขีดความสามารถอยู่ในระดับใด ทั้งในด้านการจัดโครงสร้างองค์กร บุคลากรที่ถูกมอบหมายให้ดูแล งบประมาณ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือ เครื่องใช้ ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผู้วิจัยจะเจาะลึกและนำเสนอข้อแนะนำเพื่อให้ส่วนงานที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาและปรับปรุงในสิ่งที่สามารถกระทำได้และเกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทยต่อไป

แนวคิดว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย

1. นโยบายของชาติ

ว่าด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น และหมวด 3 ระบบการศึกษา มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน 2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม 3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ (มานพ วรรณภิกษะ, 2556)

2. หลักเกณฑ์

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะ เป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน นอกจากนี้ นโยบายของรัฐบาล ได้ให้ความสำคัญ ต่อการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ พัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างภาค การผลิต และการให้บริการ ที่สำคัญ ประเทศไทยเป็นภาคีขององค์การสหประชาชาติได้รับรอง อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (พ.ศ.2532) ที่กำหนดให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่ได้รับ

การศึกษาบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกันอันเป็นไปตามปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) หรือปฏิญญาจอมเทียน ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) ที่มุ่งเน้นให้การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของปวงชนเป็นไปอย่างเสมอภาคทั่วถึง และเป็นการขจัดความเหลื่อมล้ำกันในระบบการศึกษาระหว่างกลุ่มต่าง ๆ (มานพ วรรณภีละ, 2556)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่า “ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” ประกอบกับคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ข้อ 3 นโยบาย สังคมและคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะนโยบายการศึกษา ข้อ 3.1.4 ได้กำหนดไว้ว่า “จัดให้ทุกคนมีโอกาส ได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาล ไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาค และเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน” (ศุภกร เมฆขยาย, 2559)

ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การยูเนสโก และได้ร่วมลงนามให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination: CERD) ในอนุสัญญาดังกล่าว ข้อ 5 (จ) ว่าด้วย “สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (5) สิทธิในการได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมบนพื้นฐานของความเชื่อว่าการเลือกปฏิบัติระหว่างมนุษย์ที่มีความแตกต่าง ด้านเชื้อชาติ สีผิว และเผ่าพันธุ์กำเนิด เป็นอุปสรรคประการหนึ่งต่อความสัมพันธ์อันมิตรและสันติภาพระหว่างชาติ รวมถึงปฏิบัติดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่สงบสุขและสวัสดิภาพในชุมชน รวมถึงความสมานฉันท์ระหว่างผู้ที่อาศัยใกล้เคียงข้างกันแม้แต่ภายในประเทศ (ศุภกร เมฆขยาย, 2559)

3. มาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย

ด้านกฎหมายนโยบายการศึกษา (Policies on education) จากแนวคิดในเรื่องของ สิทธิทางการศึกษาที่มีความคาบเกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชน ที่มองว่าโอกาสในการได้รับการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่ควรต้องได้รับ โดยในเรื่องดังกล่าวได้มีการรับรองไว้ในกฎบัตรขององค์การสหประชาชาติ อันเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในเวที ระดับโลก ดังนั้น การเลือกปฏิบัติโดยยึดสาเหตุจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เพศ ศาสนา

หรือ ภาษา จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักความเสมอภาคของบุคคล นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the rights of the child) โดยข้อที่ 28 ได้ระบุไว้ว่า “รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา และเพื่อที่จะให้สิทธินี้บังเกิดผลตามลำดับและบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน (รัตน จักกะพาก, 2558)

จัดการศึกษาระดับประถมเป็นภาคบังคับที่เด็กทุกคนสามารถเรียนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ จัดการศึกษาให้แพร่หลายและเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน และดำเนินในมาตรฐานที่เหมาะสม เช่น การนำไปใช้ซึ่งการศึกษาแบบให้เปล่าและการเสนอให้ความช่วยเหลือทางการเงินในกรณีที่จำเป็น ทำให้การศึกษาระดับสูงเปิดกว้างแก่ทุกคนบนพื้นฐานของความสามารถโดยทุกวิธีการที่เหมาะสมทำให้ข้อมูลข่าวสารและการแนะแนวทางการศึกษาและอาชีพแพร่หลายและเปิดกว้างแก่เด็กทุกคน ดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน ” นโยบายทางการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว มีความชัดเจนอย่างเห็นได้ชัดจาก มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ที่เปิดโอกาสให้แก่เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงระบบ การศึกษาได้อย่างไม่มีเงื่อนไข (ยกเว้นเด็กในศูนย์พักพิงชั่วคราว) ตามนโยบาย การศึกษาถ้วนหน้า (Education for All) และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษา เข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 (ยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2559)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย นโยบายทั่วไป นโยบายเฉพาะ (ดำเนินการให้เห็นผลใน 1 ปี) และนโยบายเร่งด่วน (ดำเนินการให้เห็นผลใน 3 เดือน) โดยนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่ม บุตรแรงงานต่างด้าว คือ เรื่องการสร้างโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย เพื่อให้ทุกคนทุกกลุ่มได้มี โอกาสเข้าถึงองค์ความรู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ดังกล่าวในการ ดำเนินชีวิต ซึ่งแนวนโยบาย ดังกล่าวเป็นการนำแนวทางการจัดการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เข้ามาประยุกต์ใช้ ร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่กล่าวถึงการทบทวน การพิจารณาการ อุดหนุนรายหัว ที่มอบให้แก่เด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนที่อยู่ในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การพิจารณามีความรอบคอบและเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย อีกทั้งให้เกิด ความเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันมากขึ้น เห็นได้ว่าแนวทางดำเนินงานด้านการศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับแนวนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก แนวนโยบายที่ปรากฏเห็นได้ อย่างชัดเจนถึงการเปิดกว้างในโอกาส ที่เข้าถึงระบบการศึกษาของประเทศไทย ขณะที่ผลที่ได้จาก การศึกษาในประเด็นกฎหมายนโยบายการศึกษา พบว่าสถานศึกษาต่างยินดีที่จะปฏิบัติตาม

แนวนโยบายที่ทางกระทรวงแจ้งมาโดยมีความพยายามที่จะทำความเข้าใจต่อกฎระเบียบที่ในบางช่วง ยังไม่มีความชัดเจน เช่น แนวทางการปฏิบัติ หากจำนวนเด็กที่แจ้งขอสนับสนุนการอุดหนุนรายหัวแก่นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลง โดยมีหลักในการพิจารณาประกอบด้วย กฎหมายที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนของบุตรแรงงานต่างด้าวไม่ส่งผล กระทบต่อการเรียนสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว กฎหมายหรือนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาของ บุตรแรงงานต่างด้าวมีความสอดคล้องกับความต้องการของบุตรแรงงานต่างด้าวกฎหมายหรือนโยบายต่าง ๆ ที่มีอยู่มีความสอดคล้องและไม่ขัดแย้งกันเอง กฎหมายหรือนโยบายเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งสถานศึกษาโดยองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีมาตรฐาน มีการส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน School with in School และกฎหมายหรือนโยบายต่าง ๆ ถูกนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง และเท่าเทียมกับคนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

ด้านครูผู้สอน (Teacher) หากพิจารณาในความหมายตามที่กล่าวว่า ครู คือ “ผู้ให้ ผู้เติมเต็ม และผู้มีความเมตตา” ขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ให้ความหมายของครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ขณะที่คำว่า ผู้สอน หมายถึง ครูและ อาจารย์ในสถานศึกษา ระดับต่าง ๆ (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116 ตอนที่ 74: 1) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าครู คือบุคคลที่ทำหน้าที่สอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยความเมตตาอย่างผู้ให้ ตามแนวคิดของ Havinghuerst and Levine (1989 อ้างถึงใน รังสรรค์ แสงสุข, 2550) ได้อธิบายถึง บทบาทของครูโดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ บทบาทของครูในชุมชน และบทบาทของครูใน โรงเรียน ซึ่งบทบาททั้งสองต่างมีหน้าที่ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บทบาทของครูในชุมชน ต้องทำหน้าที่เป็น ผู้ริเริ่ม เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ผดุงความยุติธรรม เป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือแก่สังคม ในขณะที่บทบาทของครูใน โรงเรียน ทำหน้าที่ให้การอบรม เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นผู้รักษากติกา รักษาวินัย เป็นที่พึ่งของเด็ก เป็นเหมือนพ่อแม่ ในเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการกำหนดถึงภาระหน้าที่ของครูผู้สอนไว้อย่างชัดเจน เช่น การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

จากการศึกษา พบว่าในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว ครูควรมีความเอาใจใส่บุตรแรงงานต่างด้าวอย่างสม่ำเสมอ มีความเข้าใจในปัญหาและข้อจำกัดของบุตรแรงงานต่างด้าว สามารถให้คำแนะนำ และเป็นທີ່ปรึกษาให้แก่บุตรแรงงานต่างด้าวในการช่วยแก้ไขปัญหการเรียน

ได้อย่างดีและสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้บุตรแรงงานต่างด้าวได้แสดงความคิดเห็นและอธิบายความต้องการ ครูสามารถสื่อสาร พูดคุยกับบุตรแรงงานต่างด้าวได้อย่างไม่มีปัญหา มีการเพิ่มจำนวนครูผู้สอนที่มี สัญชาติเดียวกับบุตรแรงงานต่างด้าว เพื่อลดปัญหาในเรื่องของการสื่อสาร และมีการเพิ่มจำนวนครูที่จะเข้ามาดูแลบุตรแรงงานต่างด้าว ดังนั้นในระบบการศึกษา ครูผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการ ทำหน้าที่อบรมให้ความรู้ ดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเด็กนักเรียนไม่เว้นแต่บุตรแรงงานต่างด้าวที่ศึกษาในสถานศึกษาหรือในโรงเรียน (รังสรรค์ แสงสุข, 2550)

ด้านการเรียนการสอน (Teaching) จากแนวคิดการจัดการเรียนการสอน ลักษณะ และวิธีการสอนที่เหมาะสม ตลอดจนความหมายของการเรียนการสอน พบว่า การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มีความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน จึงเป็นกระบวนการที่มีความหมายและมีคุณค่า โดยลักษณะการสอนแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย การสอนที่เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน ซึ่งปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวมีลักษณะที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเรียนการสอนดังกล่าวอาจกระทำได้โดยผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผ่านกิจกรรม การพูดหรือการเขียน หรือการจัดสถานการณ์จำลองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา การสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ผู้สอนกำหนด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ผู้สอนต้องการให้เกิดขึ้นอาจจะเป็นในเรื่องด้านความรู้ ความคิด ด้านเจตคติ และด้านทักษะ ดังนั้นการเรียนการสอนจึงมิได้มุ่งหวังให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น และการสอนเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยทักษะ ความรู้ ความสามารถของผู้สอนเป็นอย่างมาก ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการเรียนการสอนต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการสร้างให้เกิดกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หลักการสอนได้ให้แนวทางไว้ 20 ประการ

ในการจัดการเรียนการสอนให้ได้คุณภาพ ประกอบด้วย ผู้สอนมีความเข้าใจในหลักสูตร เป็น อย่างดี มีการวางแผนการสอนอย่างดี มีอุปกรณ์หรือกิจกรรมร่วมในการเรียนการสอน มีวิธีการสอนที่ช่วยให้เข้าใจง่าย มีความหลากหลายของวิธีการสอน สอนให้คิดมากกว่าให้จำ สอนให้ทำมากกว่าให้ท่อง มีการสื่อสารที่คล่องแคล่ว มีความสามารถในการจูงใจ มีจิตวิทยาในการสอน มีอารมณ์ขัน ให้ความใส่ใจต่อลูกศิษย์ สังเกตพฤติกรรม ครูผู้สอนต้องทำตัวดี มีการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดี ให้กำลังใจเด็กเป็นระยะ ๆ ใช้เทคนิคการประเมิน ทำให้ผู้เรียนมีความสุข ครูสนุกกับการสอนนักเรียน จากการศึกษาพบว่า ในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา ควรคำนึงถึงการ ทำกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของลูกหลานแรงงานต่างด้าวได้จริง กิจกรรมการเรียนการสอนที่มี

ความหลากหลายจะสร้างความตื่นตัวให้นักเรียนต่างด้าวให้สนใจเรียนมากขึ้น บุตรแรงงานต่างด้าวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีความสุข รูปแบบการเรียนการสอน ควรพิจารณาในเรื่องการเรียนร่วม หรือเรียนแยกชั้นเรียน ระหว่างบุตรแรงงานต่างด้าวกับเด็กไทย เพื่อให้เกิดความเหมาะสม ดังนั้น จะตระหนักได้ว่า การจัดการเรียนการสอนนั้นมีปัจจัยแวดล้อมที่มีความสำคัญ อันส่งผลถึงคุณภาพของการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ ของบุตรแรงงานต่างด้าว (ทองคุณ หงส์พันธ์, 2542)

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation) จากแนวคิดการจัดการศึกษา แนวคิดการมีส่วนร่วม และการให้ความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ตามที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 29 ระบุว่า “ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและ วิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน ” นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำเอกสารที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้นำชุมชนในการจัดการศึกษา โดยได้กล่าวถึงแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ 4 แนวทาง ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

จากการศึกษา พบว่า การพัฒนาการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรที่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนที่บุตรแรงงานต่างด้าวพักอาศัยอยู่ควรมีส่วนสนับสนุนการเรียนของเด็ก ชุมชนที่บุตรแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการเรียน ชุมชนที่บุตรแรงงานต่างด้าวอาศัยอยู่ควรให้ความสำคัญต่อคุณภาพของโรงเรียน สถานศึกษา โรงเรียนและชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมวันเด็ก วันสำคัญทางศาสนา คนในชุมชนที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ควรเข้ามาสอนหรือจัดอบรมให้กับบุตรแรงงานต่างด้าว ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมบริเวณ โรงเรียน และที่พักของบุตรแรงงานต่างด้าว ให้มีความเหมาะสม สะอาด ปลอดภัย เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ โรงเรียนสร้างความร่วมมือกับ องค์กรภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา อนุญาตให้บุคคลหรือ องค์กรพัฒนาเอกชนจัดการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนคนต่างด้าว และคนในชุมชนเข้ามามีส่วน

ร่วมในการ กำหนดนโยบายของโรงเรียนในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญ เพราะจะเป็นช่องทางหนึ่งในการที่จะให้สถานศึกษาได้ตอบสนองความต้องการของชุมชน และชุมชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา สนับสนุน ด้านวิชาการ รวมถึงเป็นการสร้างให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนในพื้นที่

การเตรียมความพร้อมของนักเรียน (Prepare) จากแนวคิดการจัดการศึกษา แนวคิดการเตรียมความพร้อม และหลักสูตรการศึกษาการเตรียมความพร้อมเด็กต่างชาติ ที่กล่าวว่า กระบวนการเตรียมความพร้อม เป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านของอารมณ์ สังคม สติปัญญา ผ่านกระบวนการเรียนรู้เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่สถานะใหม่ ในการเตรียมความพร้อมทางการศึกษาโดยเฉพาะในกลุ่มบุตรแรงงานต่างด้าว มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการพัฒนาการด้านการสื่อสารด้วยภาษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มี สติปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพมากพอที่จะศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา การดำเนินการเตรียมความพร้อมให้แก่บุตรแรงงานต่างด้าว ได้พัฒนาเป็นคู่มือ หลักสูตรการศึกษา การเตรียมความพร้อมเด็กต่างชาติ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จากการศึกษาพบว่า ในองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับด้านการเตรียมความพร้อมของนักเรียน ควรจัดให้มีการจัดอบรมเตรียมความพร้อมด้านวิชาการแก่บุตรแรงงานต่างด้าวก่อนเข้าเรียนจัดให้มีการกิจกรรมการเข้าค่ายเพื่อปรับแนวความคิดหรือทัศนคติของนักเรียนไว้สัญชาติ โดยจัดให้มีการจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องระเบียบกฎเกณฑ์ในการเรียนเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอแก่บุตร แรงงานต่างด้าว ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมแก่บุตรแรงงานต่างด้าวที่มีความต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น พร้อมทั้ง ประสานงานในเรื่องการศึกษาต่อแก่นักเรียนไว้สัญชาติ สถานศึกษาควรมีการจัดการให้คำแนะนำ หรือให้คำปรึกษาอย่างถูกต้องรวดเร็ว กรณีที่นักเรียนไว้สัญชาติ ประสบปัญหาการเรียน จัดให้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือตามศูนย์การเรียนรู้ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จะเห็นได้ว่าการเตรียมความพร้อมนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะนักเรียนไว้สัญชาติ ที่มีข้อจำกัดในการเรียน เช่น เรื่องของภาษาไทยที่สามารถใช้ได้อย่างจำกัด เรื่องของความเข้าใจ ในวัฒนธรรม ค่านิยม การปฏิบัติตัวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข การจัดทำหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

ด้านค่าใช้จ่ายในการเรียน (Cost of education) จากแนวคิดเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษา และแนวคิดเรื่องการจัดการศึกษา มีการกล่าวไว้ถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการค่าใช้จ่ายในการ

ดำเนินการ และค่าใช้จ่ายในการลงทุน ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นมีทั้งที่เป็นค่าใช้จ่ายทางตรง คือค่าใช้จ่ายหรือการลงทุนจริงเพื่อการศึกษา และค่าใช้จ่ายทางอ้อม คือค่าเสียโอกาส จากรายได้ที่เสียไป เพราะช่วงเวลาเพื่อหารายได้มาใช้เพื่อเรียนหนังสือ ส่วนนำมาคิดเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนทั้งสิ้น นอกจากนี้ในเรื่องของการจัดการศึกษาของรัฐ ที่เห็นว่าเรื่องของการศึกษาเป็นสิทธิประโยชน์ที่เด็กทุกคนต้องได้รับดังนั้นรัฐจึงให้การสนับสนุนเงินอุดหนุนเพื่อใช้เป็นค่าบริหารจัดการสถานศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 29 ระบุว่า “ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ” โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ในจำนวนนี้ รวมถึงเด็กที่ถูกบังคับขายแรงงาน เด็กติดยาเสพติด และเด็กเร่ร่อนรวมอยู่ด้วย ซึ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนกว่า 5 ล้านคนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ต้องการการเอาใจใส่ดูแลจากทุกภาคส่วนในสังคม จำนวนเด็กกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอาจมีแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ แต่สำหรับ ภาคตะวันออกโดยเฉพาะจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นเมืองใหญ่และมีเขตแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีแรงงานต่างชาติดั้งไหลเข้ามาจำนวนมาก ทำให้มีเด็กย้ายตามพ่อแม่ และเด็กที่เกิดใหม่ในเมืองไทยกลายเป็นเด็กไร้สัญชาติจำนวนมาก ซึ่งเด็กเหล่านี้ก็คือกลุ่มเป้าหมายที่จะต้องเข้าไปให้โอกาสทางการศึกษาด้วยเช่นกัน (มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2545)

ตารางที่ 3-1 นโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของแต่ละรัฐบาล

รัฐบาล /	นโยบาย	ปีงบประมาณ / ส่วนเพิ่มเติม
นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	สนับสนุนค่าอาหารกลางวัน นโยบายกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา นโยบายนมโรงเรียนฟรี และล่าสุดนโยบายเรียนฟรี เรียนดี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ เป็นนโยบายที่จ่ายสวัสดิการด้านการศึกษาที่รัฐบาลจัดให้เพื่อสร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษาในการพัฒนาเยาวชน	2552
นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	นโยบาย “เรียนฟรี เรียนดี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ” ซึ่งรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กับกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 73,494.5183 ล้านบาทและจัดเตรียมงบประมาณ พ.ศ. 2554 จำนวน 77,121.6966 ล้านบาท	2553

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

รัฐบาล /	นโยบาย	ปีงบประมาณ / ส่วนเพิ่มเติม
นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร	ในกลางปี 2554 รัฐบาลมิได้ เปลี่ยนแปลงนโยบายเรียนฟรี แต่ได้ แถลงนโยบายเพิ่มเติมที่จะให้โอกาส แก่ผู้ด้อยการศึกษา และเพิ่มโครงการ เงินกู้ในระดับอาชีวศึกษาและโคด เด่นด้วยโครงการแจกแท็บเล็ตพีซีแก่ เด็ก ป.1 ทั่วประเทศ	2554 เพิ่มเติมมาจากงบประมาณเดิม และได้มีการเพิ่มรายละเอียด คือมีการจัดการอุดหนุนเพิ่ม เป็น 5 รายการ คือ 1. ค่าเล่าเรียนอุดหนุนรายหัว 2. ค่าหนังสือเรียน 3. ค่าเครื่องแบบนักเรียน 4. ค่าอุปกรณ์การเรียน 5. ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน
หัวหน้าคณะรักษา ความสงบแห่งชาติ (คสช.)	เห็นว่านโยบายจัดการศึกษาไม่เก็บ ค่าใช้จ่ายเป็นเวลา 15 ปี สอดคล้อง กับนโยบายด้านการศึกษาของคณะ รักษาความสงบแห่งชาติและนโยบาย ปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาล สามารถ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้าง โอกาสทาง การศึกษาและความเป็นธรรมใน สังคม แก้ปัญหาความยากจน ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์และสอดคล้องกับ ความต้องการของประชาชน จึงได้ ออกคำสั่งหัวหน้า คสช.ที่ 28 / 2559 เรื่องให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2559	2559 ยกระดับจากการเป็น โครงการ ตามนโยบายของแต่ละรัฐบาล เป็น ให้เป็นหน้าที่ของรัฐและ มาตรการตามกฎหมาย เพื่อ เป็นหลักประกันความยั่งยืน มั่นคง และเพื่อให้สามารถจัด งบประมาณได้อย่างต่อเนื่อง

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ (2552 อ้างถึงใน ริวีวรรณ แพทย์สमान, 2558)

ตารางที่ 3-1 แสดงนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของแต่ละรัฐบาล พ.ศ.2552 จนถึงปัจจุบัน (2559) จากรับบาลสมัยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ปีงบประมาณ 2552 – 2553 1 สมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ปีงบประมาณ 2554 และสมัยหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ปีงบประมาณ 2559 กระทรวงศึกษาธิการควรจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชน ให้เท่าเทียมกัน จัดสรรทุนการศึกษาในรูปแบบของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ตามความเหมาะสมและความจำเป็น จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา อื่นเป็นพิเศษ ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่มตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมาย จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติและภารกิจของสถานศึกษาโดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล และเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐหรือองค์การมหาชน จัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชน เพื่อให้พึ่งตนเองได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและ เอกชน ค่าใช้จ่ายในการเรียนจึงมีทั้งที่เกิดขึ้น ในระดับบุคคลและในระดับรัฐ ดังจะเห็นได้ว่า การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนนั้นมีความจำเป็นและมี ความสำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่จะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้มี การเข้าถึงระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค ที่จะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในเรื่องของ ค่าหนังสือ ค่าการจัดการเรียนการสอน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรม ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เพื่อขอจัดซื้อจำกัดในเรื่องของค่าใช้จ่ายมิให้เป็น อุปสรรคต่อการเข้าถึงระบบการศึกษาของเด็กทุกคน จากการศึกษาพบว่า ในองค์ประกอบที่ เกี่ยวข้องกับด้านค่าใช้จ่ายในการเรียนควรพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของบุตร แรงงานต่างด้าวควรมีความเหมาะสม โรงเรียนควรมีการจัดงบประมาณสนับสนุนการเรียนการสอน แก่ครูผู้สอน เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการ จัดหาเอกสาร สื่อการสอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริง อันจะทำให้การเรียนไม่มี อุปสรรคหรือปัญหาค่าใช้จ่ายพิเศษในการเรียนแต่ละภาค การศึกษาควรคำนึงถึงฐานะการเงินของครอบครัวของบุตรแรงงานต่างด้าว มีการจัดสรร

งบประมาณสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวอย่างเหมาะสมกับความจำเป็น เช่น ฐานะทางครอบครัว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

ด้านสื่อการสอน (Instructional media) จากแนวคิดการจัดการศึกษา แนวคิด การใช้เทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้ ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ไม่ได้อยู่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น เทคโนโลยี ได้ถูกดึงมาเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเป็นสื่อการสอน เนื่องจากสื่อการสอนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการเรียนรู้ เป็นตัวกลางระหว่างผู้สอน และผู้เรียน ช่วยให้คุณภาพ การเรียนรู้ดีขึ้น สามารถเรียนรู้ได้ในปริมาณที่มากขึ้น ช่วยให้เกิดความสนใจ ช่วยในเรื่องของความจำ ช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ช่วยให้ผู้สามารถเรียนในสิ่งที่มีความยากลำบาก ยากต่อการทำความเข้าใจดังนั้นในช่วงเวลาที่ผ่านมามีสื่อการสอนได้รับการพัฒนาขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความหลากหลายของสื่อการสอน เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ได้เหมาะสม และตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียน ในปัจจุบันสื่อการสอนที่ได้รับความนิยมคืออุปกรณ์สื่อการสอนที่มีเทคโนโลยี สื่อการสอนถูกจัดแบ่งออกตามลักษณะของประสาทการรับรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย สื่อที่เป็นภาพ (Visual media) สื่อที่เป็นเสียง (Audio media) และสื่อที่เป็นทั้งภาพ และเสียง (Audio-visual media) เมื่อรูปแบบของ สื่อการสอนมีความหลากหลาย การเลือกใช้สื่อการสอน ได้อย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น โดยทั่วไปแล้วการเลือกสื่อการสอนจะมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้นอกจากนี้รัฐยังมีนโยบายที่จะให้การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการผลิต และพัฒนา แบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยการ เปิดให้มีการแข่งขันแบบเสรีเป็นธรรมสำหรับผู้สนใจผลิตและพัฒนาสื่อการสอน อันเป็นการสะท้อน ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อคุณภาพของสื่อการสอน

สื่อการสอนยังมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าว อันมีข้อจำกัดในเรื่องของความเข้าใจภาษา การสื่อเนื้อหาที่เรียนผ่านสื่อการเรียนการสอน จึงเป็นการช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น เพราะมีความชัดเจน ปรับสิ่งที่เรียนที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมเห็นภาพเพิ่มความน่าสนใจของเนื้อหา และสื่อการเรียนการสอนบางประเภทยังเพิ่มโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมกับเนื้อหาที่เรียน จึงเห็นได้ว่าสื่อการสอนเป็นการลดข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีทั้งเรื่องของภาษา เรื่องที่เป็นนามธรรม เรื่องที่เข้าใจยาก เรื่องที่น่าเบื่อ ให้สามารถเอื้อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ เนื้อหาที่เรียน มากขึ้น มีคุณภาพมากขึ้น อีกทั้งเป็นการลดเวลาในการทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนให้สั้นลง จากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับด้านสื่อการสอน ควรมีลักษณะที่มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนมีความครบถ้วนตามที่บุตรแรงงานต่างด้าว ต้องการ สื่อการสอนช่วยทำให้บุตรแรงงานต่างด้าวเข้าใจบทเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับเนื้อหาและ

หลักสูตร สื่อการสอนมีความเข้าใจง่าย ทันสมัย ตรงประเด็น และสามารถนำทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการสอนได้ (อำรุง จันทวานิช, 2554)

ด้านเนื้อหาหลักสูตร (Content) จากแนวคิดการจัดหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน มีการแบ่งประเภทหลักสูตรไว้อย่างหลากหลาย โดยที่แต่ละรูปแบบถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน อาทิเช่นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญต่อประสบการณ์และกระบวนการในการสร้างให้เกิดทักษะให้เกิดแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Process skill or experience curriculum) การจัดหลักสูตรที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน การให้ความสำคัญแก่หลักสูตรเนื้อหา (Subject matter curriculum) ดังนั้น หลักสูตรตามแนวคิดนี้ ผู้สอนจะเป็นศูนย์กลางของการศึกษา ทำหน้าที่สอน ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ แก่นักเรียน นับได้ว่าเป็นรูปแบบหลักสูตรที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดของหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learners centered) อันเป็นหลักสูตรที่มีเพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจ และพรสวรรค์ความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม หลักสูตรที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กไม่มีสัญชาติที่ดำเนินการโดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ได้ดำเนินการตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่มีวิชาที่บังคับทั้งสิ้น 14 รายวิชา ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษพื้นฐาน วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ ช่องทางการเข้าสู่อาชีพ ทักษะ การประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพให้มีอยู่มีกิน เศรษฐกิจพอเพียง วิชาสุขศึกษาและ วิชาพลศึกษา วิชาศิลปศึกษา วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง และการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และวิชาเลือก 9 รายวิชา ประกอบด้วย กฎหมายใกล้ตัว คุณธรรมกับการดำเนินชีวิต วิชาภาษาไทย 1 ภาษาไทย 2 ภาษาไทย 3 วัฒนธรรมนำพาชีวิต สิทธิและการคุ้มครองเด็ก สุขภาพดี ชีวิตมีสุข และอาเซียนศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีวิชาบังคับทั้งสิ้น 14 รายวิชา ประกอบด้วย ทักษะ การเรียนรู้ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ช่องทางการพัฒนา อาชีพ ทักษะการพัฒนาอาชีพ พัฒนาอาชีพให้เข้มแข็ง เศรษฐกิจพอเพียง สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปศึกษา สังคมศึกษา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง และการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวิชาบังคับทั้งสิ้น 14 รายวิชา ประกอบด้วย ทักษะ การเรียนรู้ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษเพื่อชีวิตและสังคม คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ช่องทางขยายอาชีพ ทักษะการขยายอาชีพ พัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง เศรษฐกิจพอเพียง สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปศึกษา สังคมศึกษา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง และการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม จากระายวิชา ทั้งหมดที่ปรากฏถูกจัดแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มสาระ ประกอบด้วย สาระ ทักษะการเรียนรู้ สาระความรู้

พื้นฐาน (ภาษาไทย) สารความรู้พื้นฐาน (ภาษาต่างประเทศ) สารความรู้พื้นฐาน (คณิตศาสตร์) สารความรู้พื้นฐาน (วิทยาศาสตร์) สารการประกอบอาชีพ สารทักษะการดำเนินชีวิต และสารการพัฒนาสังคม รายละเอียดของเนื้อหาหลักสูตรจึงนับว่ามี ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อเนื้อหาสาระ และองค์ความรู้ที่บุตรแรงงานต่างด้าวจะได้รับเพื่อให้เกิด คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (รัตนา จักกะพาก, 2558)

4. การจัดการศึกษาให้เด็กที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการจัดการศึกษาให้กับบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงตามสิทธิ เพื่อให้นักเรียนเหล่านี้มีความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย เสริมสร้างความมั่นคงของชาติในระยะยาวต่อไป โดยได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ ดังนี้ การจัดการเรียนการสอนในพื้นที่พักพิงผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่า ตามที่ประเทศไทยได้อนุญาตให้ผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่าเข้ามาอาศัยพักพิงในพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อรอการผลักดันไปประเทศที่สาม หรือส่งกลับมาตุภูมิตามความสมัครใจ ตามหลักมนุษยธรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2527 ปัจจุบันมีจำนวน 9 แห่ง ใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน 4 แห่ง ตาก 3 แห่ง กาญจนบุรี 1 แห่ง ซึ่งอยู่ในการดูแลของกระทรวงมหาดไทย ได้เล็งดูและอำนวยความสะดวกให้มีการจัดการศึกษาแก่ผู้หนีภัยฯ และบุตรหลาน โดยให้องค์การระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชนจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงให้มีการเรียนการสอนภาษาไทย ซึ่งคณะกรรมการควบคุมผู้หนีภัย การสู้รบพม่าเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2548 ได้มอบให้กระทรวงมหาดไทยประสานกับกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดทำหลักสูตร เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้การจัดการศึกษาให้แก่ผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่า ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ตารางที่ 3-2 จำนวนเด็กนักเรียนไร้สัญชาติใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 1

ระดับชั้น	รวมทั้งหมด	%	จำนวนเด็กไร้สัญชาติ	%
อนุบาล-ชั้นประถม	11,803	100	2,312	20
ชั้นประถม	2,047	100	385	19
อนุบาล-มัธยมต้น	5,377	100	1300	24
รวม	19,227	100	3,997	21

ที่มา: รวีวรรณ แพทย์สมาน (2560)

ตารางที่ 3-2 แสดงจำนวนเด็กนักเรียนไร้สัญชาติ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1 จำนวนรวมทั้งสิ้น 92 แห่ง (ข้อมูลล่าสุดปี 2559) โรงเรียนที่รับเด็ก ไร้สัญชาติเข้าเรียนในโรงเรียนจำนวน 60 แห่ง แบ่งเป็นชั้นอนุบาล – ชั้นประถมศึกษา จำนวน 2,312 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ชั้นประถม จำนวน 385 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,300 คน คิดเป็น ร้อยละ 24 และโดยภาพรวมมีจำนวนนักเรียนไร้ สัญชาติที่ได้เข้าเรียนรวมทั้งสิ้น 3,997 คน คิดเป็นร้อยละ 21 ของนักเรียนทั้งหมด สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งได้รับมอบหมาย การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย โดยได้ แต่งตั้งคณะทำงานและประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดกรอบหลักสูตร แล้วให้สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาที่มีพื้นที่พักพิงผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่าดำเนินการจัดทำหลักสูตร และทำการอบรม ครูผู้สอนภาษาไทยให้แก่หน่วยงานที่จัดการศึกษาในพื้นที่พักพิง ในระยะแรกองค์กรพัฒนาเอกชน ที่จัดการเรียนการสอนในพื้นที่พักพิงฯ ได้จัดการเรียนการสอนภาษาไทยตั้งแต่ระดับชั้นที่ 3-10 แต่ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่พักพิงไม่สามารถออกหลักฐานทางการศึกษาให้ได้ เพราะ หลักสูตรที่ใช้ยังไม่ได้รับอนุญาตจากประเทศใด จึงได้ให้ความร่วมมือองค์กรพัฒนาเอกชนจึงได้ และสถาบันพัฒนาแห่งเอเชียนำหลักสูตรขั้นพื้นฐานของประเทศไทยไปจัดทำหลักสูตรเป็น ภาษาอังกฤษ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการดังกล่าว (รวีวรรณ แพทย์สมาน, 2560)

การจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กต่างด้าวหรือผู้ไม่มีสัญชาติไทย โดยการส่งเสริมและ สนับสนุนให้เข้าเรียนในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 โดยการเรียนการสอนใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อนักเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะได้รับวุฒิการศึกษาสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาซึ่งในปีการศึกษา 2551 มีโรงเรียนที่ รับเด็กกลุ่มดังกล่าวประมาณ 1,516 โรง จำนวนนักเรียนประมาณ 207,983 คน (ข้อมูลวันที่ 6 สิงหาคม 2552 หมายเหตุ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่ครบ) การจัดรูปแบบการเรียนมี 2 ลักษณะ ได้แก่การจัดให้เข้าเรียนร่วมกับเด็กไทยปกติ และ จัดร่วมกับองค์กรกุศลเอกชนจัดเป็น ห้องเรียนสาขา โดยองค์กรกุศลเอกชนจะเป็นผู้จัดสถานที่ สนับสนุนครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่ โดยสถานศึกษาเป็น โรงเรียนแม่จะสนับสนุนเครื่องแบบนักเรียน แบบเรียนให้กับนักเรียน จัดอบรม ครูและบุคลากรทางการศึกษา นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และออกวุฒิทางการศึกษา ส่งเสริมให้ศูนย์ การเรียนขององค์กรกุศลเอกชนจัดตั้งเป็นสถานศึกษาเอกชน การจัดการเรียนการสอนสามารถใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของไทย หรือของประเทศอื่นที่ได้รับการอนุญาตแล้ว เมื่อนักเรียน เรียนจบ ตามหลักสูตรจะได้รับวุฒิการศึกษาของโรงเรียนนั้น ๆ ส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO s) มาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของรัฐ (School with in school) โดยสามารถใช้ ทรัพยากรร่วมกัน และอยู่ภายในการกำกับดูแลของโรงเรียนรัฐแต่ให้ความยืดหยุ่นในเรื่องหลักสูตร

และครู ในกรณีนี้ รัฐอาจจัดสรรงบประมาณต่อหัวทั้งหมดหรือบางส่วน และให้องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO s) จัดการเรียนการสอนในศูนย์การศึกษาคนต่างด้าว โดยได้จัดทำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้การจัดตั้งศูนย์ดังกล่าวมีกฎหมายรองรับสามารถดำเนินกิจการจัดการเรียนการสอน ทั้งในเรื่องหลักสูตรและครูผู้สอน ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการเสนอร่างระเบียบดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ปัจจุบันประเทศไทยมีเด็กและเยาวชนวัยเรียนที่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาประมาณ 10 ล้านคน แต่จากข้อมูลของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ระบุว่าประเทศไทยยังมีกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสอีกกว่า 13.8 ล้านคนที่ขาดโอกาสในด้านต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงโอกาสทางการศึกษาด้วย (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2561)

ตารางที่ 3-3 จำนวนเด็กและเยาวชนในประเทศไทยที่ขาดโอกาสในด้านต่าง ๆ

ลำดับ	ประเภท	จำนวน (คน)	%
1	เด็กยากจน	3,000,000	55.4
2	เด็กพิการ	1,700,000	31.4
3	เด็กไร้สัญชาติ	300,000	5.6
4	เด็กในชนบท ห่างไกล	160,000	3.0
5	แม่วัยรุ่น	100,000	1.9
6	เด็กกำพร้า	90,000	1.7
7	เด็กในสถานพินิจ	60,000	1.0
รวม		5,410,000	100

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2561)

ตารางที่ 3-3 แสดงจำนวนเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ที่ขาดโอกาสในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยเด็กยากจน จำนวน 3,000,000 คนคิดเป็นร้อยละ 55.4 เด็กพิการ จำนวน 1,700,000 คนคิดเป็นร้อยละ 31.4 เด็กไร้สัญชาติจำนวน 300,000 คนคิดเป็นร้อยละ 5.6 เด็กในชนบท ห่างไกล จำนวน 160,000 คนคิดเป็นร้อยละ 3.0 แม่วัยรุ่นจำนวน 100,000 คนคิดเป็นร้อยละ 1.9 เด็กกำพร้าจำนวน 90,000 คนคิดเป็นร้อยละ 1.7 และ เด็กในสถานพินิจ จำนวน 60,000คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 รวมทั้งสิ้น จำนวน 5,410,000 คน

5. ระบบการศึกษาของไทย: แบ่งได้ดังนี้คือ

5.1 การศึกษาในระบบ (Formal education) คือ การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอนมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน ที่สำคัญ ในการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษานั้น เกิดขึ้นทั้งที่ห้องเรียน รวมถึงการเรียนรู้นอกห้องเรียน อาทิ ที่บ้าน หรือ การเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยยึดถือเอาห้องเรียนเป็นฐานกลางของการจัดการศึกษา การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคน และการที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการนั้นต้องอาศัยผลรวมของกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กัน คือ กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การศึกษาในระบบ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานคือการศึกษาระดับประถมศึกษา การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดแบ่งไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง มี 3 ระดับคือ การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษามุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านดีพอที่จะเข้ารับการศึกษาต่อไป การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานี้อาจจัดเป็นสถานรับเลี้ยงดูเด็ก ศูนย์เด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาล หรือจัดเป็นชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานและให้สามารถคงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณ ได้มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถ ดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การจัดสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ควรจัดเป็นตอนเดียวตลอดใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษภาคบังคับ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะกำหนดอายุเข้าเกณฑ์ ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และความพร้อมของเด็ก แต่ต้องไม่บังคับเด็ก เข้าเรียนก่อนอายุครบ 6 ปี บริบูรณ์ และไม่ช้ากว่าอายุครบ 8 ปี บริบูรณ์ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาคือต่อจากระดับประถมศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้บุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม การศึกษาระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนตอนละประมาณ 3 ปี นับว่าเป็นการศึกษาระดับกลาง ซึ่งจัดขึ้นสำหรับเด็กวัยรุ่นอายุประมาณ 12 - 17 ปี ให้ได้เรียนหลังจากจบประถมศึกษาและเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป ผู้ที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษา อาจจะออกไป ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถ หรือศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้

ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการ วิชาชีพตามความถนัด และความสนใจ ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ การศึกษาระดับนี้จัดแบบกว้างให้ผู้เรียนมีความรู้รอบ และเน้นเฉพาะสาขาวิชาชีพให้ผู้เรียนมีความรู้ลึกและชำนาญชาญทั้งในด้านทฤษฎีปฏิบัติและมีจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น ๆ

หน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาจึงมุ่งดำเนินการเรียนการสอนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ การวิจัยเพื่อแสวงหาข้อมูล ความรู้ใหม่ และพิสูจน์หลักทฤษฎีต่าง ๆ การบริการชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาประเทศทุกด้าน และช่วยแก้ปัญหาของชุมชน การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา ซึ่งจะครอบคลุมถึงการศึกษา ในระดับประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญา ที่เรียนภายหลังที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานมาแล้ว เป็นการให้ความสำคัญแก่การศึกษาระดับนี้ ที่ถือกันว่าเป็นกำลังคนระดับกลางและพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ วัตถุประสงค์ของการศึกษาในระบบ เป็นการถ่ายทอดหรือปลูกฝัง เนื้อหาความรู้ ความเข้าใจที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ได้รับการศึกษาวางตัวได้เหมาะสมในสังคม และมีความสามารถประกอบอาชีพตามความถนัด ความสนใจ หรือตามโอกาสของแต่ละบุคคล การเตรียมเด็กก่อนวัยเรียน ให้มีความพร้อมในการเรียนรู้และจัดให้เด็กในวัยเรียน ได้รับการศึกษาเพื่อเรียนรู้ และพัฒนาตนเองต่อเนื่องเพื่อให้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย เซาว์นปัญญา ความสนใจที่เหมาะสมมีความพร้อมในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป เพื่อพัฒนาเด็กในวัยเรียนทุกระดับให้ได้รับการศึกษา เพื่อประโยชน์สำหรับการเตรียมตัวระดับพื้นฐาน และเพื่อมีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพการงานต่อไป ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาระดับสูงในเชิงคุณภาพ มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษา ที่เน้นการวิเคราะห์ วิจัยระดับสูง มุ่งฝึกค้น เนื้อหาสาระที่แปลกใหม่จากเดิม นอกจากนี้ยังรวมถึงการฝึกอบรมเฉพาะทางเช่น ด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น มุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคลเต็มความสามารถและตอบสนองวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ เน้นพัฒนากลุ่มเป้าหมายในลักษณะบูรณาการ คือ มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญาคุณธรรม ความคิด ความสำนึก ความรับผิดชอบ ฯลฯ

ตามปกติเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา และอาจจัดเสริมเติมในลักษณะฝึกอบรมเฉพาะหรือแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนปกติโดย เป้าหมายของการจัดการศึกษาในระบบสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมทั้ง 4 ด้าน คือ

ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวตามจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเกมการศึกษาเป็นต้น บุคคลในวัยเรียนเป็นการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มักใช้เวลาประมาณสิบสองปี เป็นส่วนใหญ่ ในช่วงปลายของการศึกษาเยาวชนที่สนใจสายอาชีพ แทนที่จะศึกษาสายสามัญ ก็อาจเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษา สายอาชีพได้ ซึ่งได้แก่ โรงเรียนอาชีวศึกษา ประเภทต่าง และการศึกษาระดับอุดมศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนที่มุ่งศึกษาต่อก็อาจเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งรวมสถาบันอุดมศึกษาสายอาชีพต่ำกว่าปริญญาด้วย ส่วนองค์ประกอบของการจัดการศึกษาในระบบ มีดังต่อไปนี้ สาระเนื้อหาในการศึกษาของการจัดการศึกษาในระบบ จะจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระหลักสูตรในหลักสูตรกลางแต่ละระดับ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย โดยมีเนื้อหาสาระที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ต้องทบทวนเนื้อหาสาระ เพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน ครูผู้สอน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการอบรมทั้งในด้านเนื้อหา และวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา เช่น อาคารสถานที่ โต๊ะเก้าอี้ กระดานเขียน หนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดจนทั้งอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

สื่อและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา การกำหนดรูปแบบวิธีการเรียนการสอน การศึกษาในระบบยุคปฏิรูปการศึกษา เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งมีกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำমনอกสถานที่เรียน การใช้ อุปกรณ์เครื่องมือประกอบ การปรับปรุงสถานศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม และการจัดการศึกษาในระบบ ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นอาคารสถานที่ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งจะต้องจัดบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้ สดุดท้าย ผู้เรียน หรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียนคือผู้รับการศึกษาและเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียน เป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่ การเตรียมความพร้อม สำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษาดูแบบการประเมินและการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง

5.2 การศึกษานอกระบบ (Non-formal education) หมายความว่ากิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัด และระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทัวถึงเป็นธรรม และมีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน และกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเรียนรู้ โดย กิจกรรมการศึกษานอกระบบ ประกอบไปด้วย การศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับ ประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาการงานและอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน (อัญชลี ธรรมะวิสิกุล, 2553)

5.3 การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาและ การจัดการหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน โดย จัดกิจกรรมการศึกษตามอัธยาศัย ดังนี้ การส่งเสริมการอ่าน ห้องสมุดประชาชนและ วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต มี อำนาจหน้าที่ ดัง ต่อไปนี้ ด้วยการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริม สนับสนุน และประสานภาคีเครือข่าย เพื่อการจัดการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินการ ตามนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติจัด ส่งเสริม สนับสนุน และ ประสานงานการจัดการศึกษาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่ จัด ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น วิจัยและพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐานการศึกษานอกระบบ ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้แลประสบการณ์ กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พัฒนาคู และบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัดและพัฒนากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ให้สอดคล้องกับระบบ

หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด และปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย (อัญชลี ธรรมะวิสิกุล, 2553)

6. หลักเกณฑ์ / มาตรฐาน การจัดการศึกษาให้เด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย

ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ได้แก่ เด็ก ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรที่ยืนยันแสดงสัญชาติ วัน เดือน ปีเกิด และถิ่นที่อยู่อาศัย บุตรชาวเขา บุตรชาวลาว ที่มีหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทย ผู้อพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา เนปาลอพยพ ญวนอพยพ (หากผู้รับศึกษามีพฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ จะไม่ออกหลักฐานการสำเร็จการศึกษาให้) บุตรอดีตทหารจีนคณะชาติ จีนฮ่ออพยพ ผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2519 ให้ศึกษาถึงระดับการศึกษาภาคบังคับ ได้แก่ ผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า หลังวันที่ 9 มีนาคม 2519 ในการนี้คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปี เกิดในการรับนักเรียนนักศึกษา เข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2535 ต่อมาเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษา เข้ามาเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2535 ได้ใช้มาเป็นเวลานาน สมควรปรับปรุงข้อความให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน คือให้สถานศึกษาไม่ต้องลงรายงานด้วยหมึกแดงว่า “ไม่มีหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร” ไว้ในหลักฐานทางการศึกษาเฉพาะตัวของนักเรียนนักศึกษาเป็นรายบุคคล เพื่อป้องกันมิให้เป็นการแบ่งแยกให้เกิดความแตกต่างขึ้นยกเลิกการกำหนดกลุ่มบุคคลทั้ง 9 กลุ่ม ในเอกสารท้ายระเบียบฯ 2535

ขยายโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งเดิมเคยจำกัดไว้ให้เฉพาะบางกลุ่ม บางระดับการศึกษา เป็นเปิดกว้างให้ทุกคนที่อาศัยในประเทศไทยสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่จำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษา (ยกเว้นกลุ่มที่หลบหนีภัยจากการสู้รบ จัดให้เรียนได้ในพื้นที่) และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้ เร่งรัดให้สำนักงานสภาความมั่นคงดำเนินการตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 เร่งรัดให้กระทรวงมหาดไทยสำรวจจำนวนนักเรียนนักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ใช้เป็นข้อมูลเลขประจำตัว 13 หลัก ให้แล้วเสร็จภายใน 2 เดือน นับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2548 ให้กระทรวงกลาโหมสำรวจสถานศึกษาที่ตั้งในหน่วยที่มีข้อจำกัดด้านการรักษาความปลอดภัย และมีผลกระทบต่อความมั่นคง เพื่อประสานงานกับกระทรวงศึกษาในการจัดนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานที่เหมาะสม ให้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษา ให้แก่บุคคลที่ไม่มี

หลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอัตราเดียวกับค่าใช้จ่ายรายหัวที่จัดสรรให้แก่เด็กไทย (แสงเทียน คำปัญญา, ประวัติ พันผาสุข, และศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์, 2558)

แนวคิดว่าด้วยการบริหารยุทธศาสตร์สำหรับเด็กไร้สัญชาติของสหประชาชาติ

ตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมามีคนไร้สัญชาติจำนวน 18,773 คนที่ได้รับสัญชาติไทยโดยจากตัวเลขสถิติของกรมการปกครองซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการสมัครขอสัญชาติได้รับระบุว่าจากฐานข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2558 มีจำนวนคนไร้สัญชาติรวมทั้งสิ้น 443,862 คน “นับว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่ได้ทราบว่าบุคคลที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากเนื่องจากไม่สามารถได้รับเอกสารยืนยันสถานะพลเมือง ไม่สามารถมีงานทำถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่สามารถเข้าถึงสิทธิรักษาพยาบาลเนื่องจากไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน ขณะนี้สามารถเข้าถึงสิทธิและบริการต่าง ๆ ได้อย่างไม่มีข้อจำกัดในฐานะพลเมืองไทยแล้ว” UNHCR ได้สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มการเข้าถึงด้านสัญชาติที่จังหวัดเชียงราย และตาก ด้วยการร่วมมือกับชุมชน ให้ความช่วยเหลือด้านการยื่นสมัครขอสัญชาติ ติดตามผลการยื่นขอสัญชาติที่ค้างค้ำ และการให้คำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนการทำงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมุ่งเน้นการให้สัญชาติกับเด็กที่อยู่ในวัยเรียน และกลุ่มคนที่อยู่ในความเสี่ยงที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ

หลายปีที่ผ่านมา UNHCR ได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากในการยืนยันสัญชาติของตนซึ่งโดยมากอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เราได้สนับสนุนโครงการส่งเสริมศักยภาพสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านนี้ในระดับอำเภอ และได้สนับสนุนด้านการเงินสำหรับการจ้างงานทีมเจ้าหน้าที่เคลื่อนที่เพื่อทำงานลงพื้นที่ในหมู่บ้านที่ห่างไกลด้วย “ตัวเลขสถิตินี้ รวมถึงความมุ่งมั่นในการทำหน้าที่ในทุก ๆ ระดับของการปฏิบัติงานบริหารราชการแผ่นดินต่อกระบวนการยื่นขอสัญชาติ ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสิ้นสุดปัญหาไร้สัญชาติในประเทศไทย นี่คือผลลัพธ์ของความทุ่มเทในการทำงานอย่างต่อเนื่องจากภาคประชาสังคม กลุ่มนักวิจัย และกลุ่มข้าราชการของสำนักบริหารการทะเบียน” UNHCR ต้อนรับกลยุทธ์ที่ทางรัฐบาลไทยได้ออกมาเกี่ยวกับกระบวนการเพื่อมอบโอกาสให้กับผู้ที่ไม่ใช่พลเมืองไทยได้มีโอกาสเข้าถึงการมีที่พักอาศัยที่ถาวร รวมถึงแบบแผนแนวทางเพื่อเพิ่มการเข้าถึงด้านสาธารณสุขและการศึกษาด้วย (ยูนิเซฟ ประเทศไทย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)

1. การบริหารจัดการสถานะทางกฎหมายและสิทธิส่วนบุคคล

ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2548 ได้นำเสนอแนวทางเพื่อเพิ่มการเข้าถึงด้านสัญชาติการลดขั้นตอนต่าง ๆ ให้ลดน้อยลงจะส่งผลให้กระบวนการยื่นขอสัญชาตินั้นสามารถทำได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นภายใต้กรอบการทำงานตามกฎหมายของรัฐบาลไทย United Nation คือหน่วยงานของสหประชาชาติที่ได้ถูกแต่งตั้งจากสมัชชาแห่งสหประชาชาติให้มีหน้าที่ในการลดจำนวนของคนไร้สัญชาติ เมื่อเดือนพฤศจิกายนปีที่ผ่านมาได้เปิดตัวโครงการระดับโลก เพื่อสิ้นสุดการไร้สัญชาติ ภายในปีพ.ศ. 2567 โดยการเพิ่มการตระหนักรู้เกี่ยวกับสถานการณ์และสภาพความเป็นอยู่ของคนไร้สัญชาติ และเสนอแนวทางเพื่อให้การสนับสนุนหน่วยงานรัฐบาลในการปฏิรูปข้อบังคับทางกฎหมาย และการปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อที่จะลดจำนวนของประชากรคนไร้สัญชาติ ซึ่งตอนนี้มีประมาณ 10 ล้านคนทั่วโลก ได้นำเสนอแนวทางเพื่อเพิ่มการเข้าถึงด้านสัญชาติการลดขั้นตอนต่าง ๆ ให้ลดน้อยลงจะส่งผลให้กระบวนการยื่นขอสัญชาตินั้นสามารถทำได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นภายใต้กรอบการทำงานตามกฎหมายของรัฐบาล การป้องกันและการแก้ไขปัญหาเด็กไร้สัญชาตินั้นเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักของ UNHCR ในการรณรงค์เพื่อยุติปัญหาความไร้สัญชาติภายในระยะเวลา 10 ปี หรือภายในปี พ.ศ. 2567 ” (UNHCR’s Campaign to End Statelessness in 10 Years)

ในการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายนี้ UNHCR ได้เรียกร้องให้ทุกประเทศดำเนินการตามแนวทางที่สอดคล้องกับ “แผนปฏิบัติการสากลเพื่อยุติปัญหาความไร้สัญชาติ” (Global action plan to end statelessness) ดังต่อไปนี้ 1. ยินยอมให้เด็กถือสัญชาติของประเทศที่เด็กนั้นถือกำเนิด 2. ทำการแก้ไขกฎหมายที่ไม่อนุญาตให้มารดาส่งผ่านสัญชาติของตนไปยังบุตรได้เช่นเดียวกับบิดา 3. ให้ยกเลิกกฎหมายและการปฏิบัติที่ปฏิเสธสัญชาติของเด็กด้วยสาเหตุทางชาติพันธุ์ เชื้อชาติและศาสนา 4. ให้มีรับประกันว่ามีการจดทะเบียนการเกิดให้กับเด็กทุกรายเพื่อป้องกันภาวะการไร้สัญชาติ (UNHCR, ฝ่ายความคุ้มครองระหว่างประเทศ, 2558) กฎหมายได้รับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานให้กับ ชาย หญิง และเด็กทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ แต่มีความจริงที่ว่ายังมีคนอีกหลายล้านคนทั่วโลกถูกปฏิเสธ ที่จะได้ใช้สิทธิมนุษยชนเบื้องต้นของตนเพราะว่าพวกเขาไม่ได้รับการรับรองว่าเป็นพลเมืองของประเทศใด ชะตากรรมของ “บุคคลไร้สัญชาติ” นั้น ไม่ได้รับการใส่ใจหรือมีการบันทึกไว้อย่างเพียงพอและยังต้องได้รับการคำนึงถึงเป็นอย่างมากรวมถึงการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากว่าไม่มีประเทศใดรับบุคคลไร้สัญชาติเป็นพลเมือง

บ่อยครั้งที่บุคคลไร้สัญชาติไม่อาจใช้สิทธิของตนได้เท่ากับบุคคลที่เป็นพลเมืองได้รับการไร้สัญชาติหมายถึงการอยู่อย่างปราศจากเอกสารประจำตัวรวมถึงการไม่ได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่น การเข้ารับการศึกษา การดูแลสุขภาพ การครอบครองทรัพย์สินและการเดินทางเคลื่อนย้ายอย่างเสรีการเกิด การตาย อาจไม่ได้มีการบันทึกทางทะเบียนจึงไม่ปรากฏข้อมูลของบุคคลไร้สัญชาติซึ่ง

ในความเป็นจริงแล้วการมีตัวตนนั้นมีอยู่ หากแต่ไม่ได้รับการยอมรับทางกฎหมายนั่นเอง หลายสิบปีที่ผ่านมา ปรากฏว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ยืนยันสิทธิของบุคคลทุกคนในการมีสัญชาติ มีการรับรองตราสารระหว่างประเทศเพิ่มเติมสองฉบับเพื่อที่จะขยายความคุ้มครองและลดภาวะ การไร้สัญชาติ ตราสารนั้นก็คือ อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 และอนุสัญญาว่าด้วยการลดสถานะการไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961 เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนประเทศที่ให้สัตยาบันนั้นยังมีอยู่อย่างจำกัด อุปสรรคเกิดจากการขาดความเข้าใจต่อขอบเขตของปัญหาและความรุนแรงของผลกระทบ นอกจากนี้แม้ว่าประเด็นการไร้สัญชาติอาจได้รับการคำนึงถึง แต่ความกังวลด้านอำนาจอธิปไตยของประเทศก็มีผลมากกว่า กรอบวิเคราะห์นี้อาจจะช่วยในประเด็นดังกล่าวได้ จุดประสงค์เฉพาะก็คือเพื่อช่วยรัฐต่าง ๆ UNHCR และหน่วยงานร่วมอื่น ๆ ให้เข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบของการไร้สัญชาติให้ดีขึ้นรวมถึงความคุ้มครองที่จะให้กับกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบนั้น นอกจากนี้ยังควรมียุทธศาสตร์ที่ก้าวหน้าและมั่นคงเพื่อลดสาเหตุของการไร้สัญชาติ เพื่อให้ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการและคุ้มครองสิทธิของบุคคลไร้สัญชาติ UNHCR มีอำนาจในการส่งเสริม ป้องกันและลดภาวะ การไร้สัญชาติ และให้ความคุ้มครองแก่บุคคลไร้สัญชาติการสนองตอบต่อปัญหานี้อย่างมีประสิทธิภาพยังคงต้องการความร่วมมือจากภาครัฐ หน่วยงานอื่น ๆ และกลุ่มคนที่เสี่ยงต่อการตกอยู่ในภาวะไร้สัญชาติ

กรอบทำงานนี้เป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุถึงความพยายามแก้ปัญหาด้านนี้ การไร้สัญชาติยังคงเกิดขึ้นแม้ว่าจะมีความพยายามมากเพียงใด บ่อยครั้งเกิดจากสถานการณ์ของการสืบทอดรัฐหรือในสถานการณ์ของการอพยพย้ายถิ่น UNHCR ได้เน้นย้ำ กับรัฐต่าง ๆ ถึงความจำเป็นในการลดภาวะ การไร้สัญชาติและในการแสวงหาทางแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนให้กับบุคคลไร้สัญชาติ ในการลดสถานะการไร้สัญชาตินั้นรัฐต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังโดยการมีกฎหมายที่เอื้อต่อการยืนยันการถือสัญชาติของบุคคล การเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคมและเศรษฐกิจก็เป็นสิ่งที่จำเป็นเช่นกัน แม้ยังไม่ได้มีการถือครองสัญชาติ บุคคลไร้สัญชาติยังคงได้สิทธิในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และรวมถึงสิทธิพลเรือน อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 ได้วางกรอบการทำงาน สำหรับการให้ความคุ้มครอง บุคคลไร้สัญชาติให้สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศประเด็นกว้าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยสถานะสัญชาติ ของกรอบการทำงานซึ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการให้คุ้มครอง การป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาติ ประเด็นที่เกี่ยวกับ การคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติ การตรวจสอบความยุติธรรมในการดำเนินการคุ้มครองและด้านเอกสาร ด้านความมั่นคงปลอดภัยจาก ความรุนแรงและการแสวงหาประโยชน์ต่อบุคคลไร้สัญชาติ ความต้องการพื้นฐานและการเข้าถึง

บริการสาธารณะที่จำเป็นอื่น ๆ การมีส่วนร่วมในชุมชนและการพึ่งพาตนเอง (UNHCR, ฝ่ายความคุ้มครองระหว่างประเทศ, 2558)

2. กรอบทำงานแบบวิเคราะห์เพื่อการป้องกัน การลด และการให้ความคุ้มครอง เด็กไร้สัญชาติประสบกับปัญหาทั่วไปหรืออุปสรรคในทางปฏิบัติเพื่อที่จะสมัครเข้าโรงเรียน หรือการแข่งขันหรือไม่ ทั้งนี้โดยรวมถึง การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน ได้แก่ เครื่องแบบนักเรียน เสื้อผ้า เครื่องเขียน ค่าเล่าเรียนความเสี่ยงที่จะเดินทางไปโรงเรียน หรือความเสี่ยงของการถูกคุกคามหรือความรุนแรงในโรงเรียนจากเจ้าหน้าที่หรือนักเรียนอื่น ๆ เป็นเรื่องยากสำหรับเด็กไร้สัญชาติที่จะจัดหาเอกสารที่ต้องการนั้นหรือไม่ก็ด้านภาษา คุณภาพการสอน ขนาดของชั้นเรียน การขาดแคลนการสนับสนุนจากชุมชนเพื่อการศึกษา ปัญหาทางด้านความเข้าใจในวัฒนธรรม อุปสรรคนั้นมีผลกระทบต่อเด็กหญิงและชายอย่างไร ผู้วิจัยสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติพิจารณาว่ากฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้อนุมัติเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 โดยสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ยืนยันหลักการที่ว่าบุคคลทุกคนจะได้ใช้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานแห่งตนโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ พิจารณาว่าสหประชาชาติได้แสดงความห่วงใยอย่างสูงในหลายโอกาสต่อบุคคลไร้สัญชาติและพยายามที่จะให้หลักประกันว่าบุคคลไร้สัญชาติจะได้ใช้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของตนได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเฉพาะเรื่องความเสมอภาคด้านการศึกษา ในบริบทของความต้องการพื้นฐานและการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำเป็น

แนวคิดว่าด้วยเด็กไร้สัญชาติ

1. แนวคิดว่าด้วยหลักเกณฑ์และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สหประชาชาติ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการเข้าถึงการศึกษา หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “การศึกษาถ้วนหน้า หรือการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All)” นั้นเริ่มต้นในปี 2533 ที่งาน World Conference on Education for All จัดขึ้นที่จอมเทียน ประเทศไทย โดยตั้งเป็นคณะกรรมการการศึกษาเพื่อปวงชนขึ้น โดยองค์การ UNESCO ประกอบด้วยตัวแทนของประชาคมโลกประมาณ 155 ประเทศ ตกลงร่วมมือในการกระจายและสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานและลดอัตราความไม่รู้หนังสือให้มากที่สุด ภายในกรอบระยะเวลา 10 ปี ภายใต้ “ปฏิญญาจอมเทียน (Jomtien Declaration)” มีหลักการว่า คนทุกคนต้องได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา และอายุ โดยต้องเป็นการศึกษาที่ทำให้มนุษยชาติเกิดสันติภาพ มีความมั่นคง มีการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และมี ส่วนช่วยสนับสนุนการพัฒนา ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 มีการประชุมประชาคมระหว่างประเทศอีกครั้งในดาการ์ ประเทศเซเนกัล ได้มีการรับรองกรอบปฏิบัติการดาการ์

ว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชนโดยทุกประเทศยืนยันความมุ่งมั่นที่จะกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การใน พ.ศ. 2558 และ UNESCO ได้เชิญชวนให้ประเทศสมาชิกจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อปวงชนของแต่ละประเทศต่อไป (UNESCO, 2011)

ในฐานะสมาชิกของ UNESCO ไทยได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงานตั้งแต่ พ.ศ. 2533 และนำปฏิญญาจอมเทียน (Jomtien Declaration) ไปประยุกต์ใช้เพื่อการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อปวงชนในประเทศ และใน พ.ศ. 2543 ไทยก็เข้าร่วมการประชุมผลการดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อปวงชน โดยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับภูมิภาคเพื่อประเมินผลความก้าวหน้าในเรื่องดังกล่าวในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก เพื่อนำผลการประชุมมาประกอบการประชุมระดับโลกด้านการศึกษาที่กรุงดาการ์ ประเทศเซเนกัล หลายปีที่ผ่านมา มีคนไร้สัญชาติจำนวน 18,773 คนที่ได้รับสัญชาติไทยโดยจากตัวเลขสถิติของกรมการปกครองซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการสมัครขอสัญชาติได้ระบุว่าจากฐานข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2558 มีจำนวนคนไร้สัญชาติรวมทั้งสิ้น 443,862 คน “นับว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่ได้ทราบว่าบุคคลที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากเนื่องจากไม่สามารถได้รับเอกสารยืนยันสถานะพลเมือง ไม่สามารถมีงานทำถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่สามารถเข้าถึงสิทธิรักษาพยาบาลเนื่องจากไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจนขณะนี้สามารถเข้าถึงสิทธิและบริการต่าง ๆ ได้อย่างไม่มีข้อจำกัดในฐานะพลเมืองไทยแล้ว” (UNHCR, ฝ่ายความคุ้มครองระหว่างประเทศ, 2558)

ผู้แทนข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย กล่าวว่า UNHCR ได้สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มการเข้าถึงด้านสัญชาติที่จังหวัดเชียงราย และตาก ด้วยการร่วมมือกับชุมชน ให้ความช่วยเหลือด้านการยื่นสมัครขอสัญชาติ ติดตามผลการยื่นขอสัญชาติที่ค้างค้ำ และการให้คำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนการทำงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่ทรงมุ่งเน้นการให้สัญชาติกับเด็กที่อยู่ในวัยเรียน และกลุ่มคนที่อยู่ในความเสี่ยงที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ หลายปีที่ผ่านมา UNHCR ได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากในการยืนยันสัญชาติของตนซึ่ง โดยมากอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เราได้สนับสนุนโครงการส่งเสริมศักยภาพสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านนี้ในระดับอำเภอ และได้สนับสนุนด้านการเงินสำหรับการจ้างงานทีมเจ้าหน้าที่เคลื่อนที่เพื่อทำงานลงพื้นที่ในหมู่บ้านที่ห่างไกล (UNHCR, ฝ่ายความคุ้มครองระหว่างประเทศ, 2558)

ตารางที่ 3-4 กฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ

ลำดับ	กฎหมาย	เนื้อหาสำคัญ	อ้างอิง
1	ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights 1948)	ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้รับการรับรองและประกาศโดยข้อมติสมัชชา สหประชาชาติที่ 217 เอ (III) วันที่ 10 ธันวาคมพ.ศ. 2491 ซึ่งในกฎบัตรนี้ได้มีข้อบทเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนอยู่หลายข้อ แต่เนื่องจากในกฎบัตรไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “สิทธิมนุษยชน” ไว้ว่ามีความหมายว่าอย่างไร ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติจึงได้ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนพิจารณากร่างปฏิญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยปฏิญญาฉบับนี้ได้รับรองหลักการของสิทธิมนุษยชนที่ว่า มนุษย์มีสิทธิติดตัวมาแต่กำเนิด มนุษย์มีศักดิ์ศรีและมีความเสมอภาคกัน ห้ามเลือกปฏิบัติต่อมนุษย์ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ และยังได้บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งชีวิต สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการทำงาน สิทธิในการศึกษา	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546, หน้า 11 – 12)

ตารางที่ 3-4 (ต่อ)

ลำดับ	กฎหมาย	เนื้อหาสำคัญ	อ้างอิง
2	กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights-ICESCR 1966)	ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2542 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542 ว่าด้วยการรับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษา “รัฐภาคีเห็นพ้องกันว่าการศึกษาจะต้องมุ่งให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์และความสำนึกในศักดิ์ศรีของตนอย่างบริบูรณ์และจะต้องเพิ่มพูนการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รัฐภาคีเห็นพ้องกันอีกว่าการศึกษาจะต้องทำให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในสังคมเสรีอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ความอดกลั้นและมิตรภาพระหว่างชาติ และกลุ่มเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มศาสนาที่ต่างไป และสานต่อไปถึงกิจกรรมของสหประชาชาติในการสร้างไว้ซึ่งสันติภาพ”และยังระบุไว้ด้วยว่า การศึกษาขั้นประถมจะต้องเป็นการศึกษาภาคบังคับ และจัดให้ทุกคนแบบให้เปล่า	The International Bill of Human Rights (1966)
3	อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 มาตรา 22	อนุสัญญาระบุว่า 1. รัฐที่เข้าทำสนธิสัญญาจะปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติเช่นเดียวกับที่ได้ปฏิบัติต่อพลเมืองของตนในเรื่องการให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. รัฐที่เข้าทำสนธิสัญญาจะปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติเท่าที่จะเป็นไปได้เช่นเดียวกัน หรือไม่ว่ากรณีใดต้องไม่น้อยกว่าที่ได้ปฏิบัติโดยทั่ว ๆ ไปต่อบุคคลต่างด้าวในสถานการณ์เช่นเดียวกัน ในส่วนของ การศึกษานอกเหนือไปจากการศึกษาขั้นพื้นฐานและ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเข้าถึงการศึกษา การให้ การรับรองประกาศนียบัตรอนุปริญญาและปริญญาบัตรของสถานศึกษาต่างชาติ การยกเว้นค่าเล่าเรียน และค่าธรรมเนียมและการให้ทุนการศึกษา	Emilie and Mark (2008)

ตารางที่ 3-4 (ต่อ)

ลำดับ	กฎหมาย	เนื้อหาสำคัญ	อ้างอิง
4	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (Convention on the Rights of the Child 1989)	สิทธิเด็กถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน เนื่องจากเด็กยังมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญาที่ยังไม่เต็มที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ฉะนั้นเด็กจึงควรได้รับการคุ้มครองและปกป้องดูแลเป็นพิเศษกว่ากลุ่มคนอื่น ทั้งนี้ เพื่อให้ได้รับการพัฒนาและเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไปในอนาคต ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีการให้การรับรองสิทธิและการให้ความคุ้มครองแก่เด็กในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก (the best interests of the child principle) ถือเป็นแนวทางการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กอีกแนวทางหนึ่งซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ	จิราวัฒน์ แซ่มชัยพร (2551)
5	อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของคนไร้รัฐ (Convention relating to the status of Stateless Persons)	อนุสัญญานี้ได้กำหนดให้รัฐต่าง ๆ ให้ความคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของคนไร้รัฐ (Stateless Persons) โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยอนุสัญญานี้ได้กำหนดการให้ความคุ้มครองสิทธิในการศึกษาไว้ข้อ 22 โดยกำหนดให้รัฐภาคีของอนุสัญญานี้ต้องให้การดูแลคนไร้รัฐเช่นเดียวกับคนชาติ โดยต้องให้ความเคารพต่อการศึกษาระดับประถมศึกษา และต้องให้การดูแลคนไร้รัฐเป็นพิเศษ อนุสัญญานี้ได้กำหนดให้รัฐต้องให้ความคุ้มครองสิทธิในการศึกษาของคนไร้รัฐ โดยไม่มีเลือกปฏิบัติ จากการศึกษาถึงการรับรองสิทธิในการศึกษาที่ปรากฏในสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมิได้ลงนามเป็นภาคี พบว่า มีการบัญญัติรับรองสิทธิใน	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (2545)

ตารางที่ 3-4 (ต่อ)

ลำดับ	กฎหมาย	เนื้อหาสำคัญ	อ้างอิง
		การศึกษาเช่นเดียวกับสนธิสัญญาที่ประเทศไทยลงนามเป็นภาคี ดังนั้น ไม้ว่าประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาดังกล่าวหรือไม่ ประเทศไทยยังคงมีพันธกรณีในการรับรองสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติอยู่เช่นเดิม	
6	อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกชาติในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1965 (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination 1965)	อนุสัญญาฉบับนี้จัดทำขึ้นตามหลักการที่บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งได้กำหนดหลักการในการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคล และการยอมรับว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิ การจำกัด ด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ชาติ หรือเผ่าพันธุ์กำเนิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินการด้านการศึกษาลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อตัดสิทธิของบุคคลบางคนหรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มในการเข้าถึงการศึกษาไม่ว่าประเภทใด ๆ หรือระดับใด ๆ หรือเพื่อให้บุคคลบางคนหรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มได้รับการศึกษาที่ต่ำกว่ามาตรฐานการศึกษาของบุคคลซึ่งรวมถึงคนไร้สัญชาติด้วย	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม (2556)

ที่มา: ศุภากร เมฆขยาย (2559)

จากตารางที่ 3-4 แสดงถึงความตั้งใจที่จะทำให้เด็กไร้สัญชาติได้รับความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ไม่เลือกปฏิบัติ มีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยรัฐภาคีมีความเห็นเหมือนกันว่า การศึกษาจะต้องมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์และความสำนึกในศักดิ์ศรีของตน และให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในสังคม โดยอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติระบุว่า จะต้องปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติเช่นเดียวกับพลเมืองของตนในเรื่องของการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานและการให้สิทธิเด็กที่ต้องดูแลเป็นพิเศษเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก ส่วนอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของคนไร้รัฐ การดูแลและคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของคนไร้รัฐโดยไม่เลือกปฏิบัติ ด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว เพศ ภาษา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือเผ่าพันธุ์กำเนิด

2. หลักเกณฑ์และมาตรฐาน

ที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ได้ให้การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่ว่าด้วยศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือทั้งในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและการเลี้ยงดูอื่น ๆ บนพื้นฐานของคำนิยาม ประเพณี และวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และสังคม โดยมีหลักเกณฑ์ ที่สำคัญคือ การไม่เลือกปฏิบัติและประโยชน์สูงสุดของเด็กประกอบด้วยสิทธิของเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ 1. สิทธิในการอยู่รอด 2. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง 3. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และ 4. สิทธิในการมีส่วนร่วม มีมาตรฐานที่สามารถแบ่งได้อีก 6 หลักการคือ 1. หลักการทั่วไป พูดยังเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทั่วไปในแง่ทั้งส่วนบุคคล การแสดงความเห็น ศาสนา วัฒนธรรม ความเสมอภาคภายใต้กฎหมายเดียวกัน การศึกษา และอื่น ๆ นอกจากนั้นเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและดูแลเด็ก 2. หลักการคุ้มครอง ร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็ก เป็นการคุ้มครองมิให้เด็กถูกละเมิดสิทธิในร่างกาย ชีวิต และเสรีภาพ เช่น การทำร้าย ล่วงเกินทางเพศ ฆ่า ขูดรีด หากำไรทางเพศ คำกำไรทางเศรษฐกิจ การนำเด็กไปเป็นวัตถุเพื่อซื้อขาย หรือการปฏิบัติต่อเด็กที่ไม่เหมาะสม จนเป็นผลเสียต่อสวัสดิภาพของเด็ก รวมทั้งให้มีการ ฟันฟู และเยียวยา เด็กที่ถูกละเมิดหรือถูกกระทำ ดังกล่าว ให้กลับคืนสู่สภาพที่ปกติ 3. หลักการให้สวัสดิการสังคมแก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้รับข่าวสาร และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการของเด็กเช่นการดูแลด้านสุขภาพอนามัย การประกันสังคม การได้รับการศึกษาทั้งในเรื่องของการเล่าเรียนและโอกาสที่จะศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และสภาพแวดล้อม ได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ และส่งเสริมชีวิตด้านวัฒนธรรม 4. หลักการคุ้มครองสิทธิทางแพ่ง มุ่งคุ้มครองให้เด็ก ๆ ได้รับสิทธิในบานะพลเมือง มีชื่อ มีสัญชาติ โดยสามารถติดต่อกับครอบครัวมีภูมิลำเนา ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยมีรัฐให้การสนับสนุนหรือการให้หลักประกัน 5. หลักการคุ้มครอง

เด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือกระทำความผิดทางอาญา ให้ความสำคัญคุ้มครองเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา โดยได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ โดยให้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินคดีและควบคุมตัวน้อยที่สุด ให้ได้รับโอกาสแก้ไข เยียวยาให้สามารถเติบโตเป็นพลเมืองดีของสังคม โดยมีสมมติฐานว่าเด็กกระทำการไปโดยขาดวุฒิภาวะและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความประพฤติ นอกจากนี้ยังมีหลักประกันเพื่อมิให้เด็กต้องจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต และ 6. หลักการคุ้มครองเด็กผู้ด้อยโอกาส คุ้มครองเด็กที่ด้อยโอกาส เด็กที่ขาดผู้อุปการะดูแล เด็กที่ตกอยู่ในภัยอันตราย และเด็กพิการ โดยได้รับการดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป (Unicef Thailand, 2532)

3. ความหมาย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลที่ 9 ซึ่งเคยมีพระราชทานพระราชดำรัสเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2544 ใจความตอนหนึ่งว่า “ประชาชนที่อยู่ในประเทศเขา มีมานานแล้ว แต่ก็ไม่ใช่คนไทย คือเขาไม่ถือว่าเป็นคนไทยแท้จริง เขาอยู่และเกิดในเมืองไทย แต่ก็ไม่ได้รับประโยชน์ของความเป็นไทย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติเหมือนกัน เพราะว่าถ้าหากว่ามีคนอยู่ในเมืองไทย และก็มีคนน้อยใจมาก ไม่มีใครเอาใจใส่ ก็จะทำให้ความมั่นคงของประเทศด้อยไป” ปลัดกระทรวงมหาดไทยผู้ซึ่งในอดีตเคยเป็นนายอำเภอแม่เฒ่า จ. เชียงใหม่ และได้ขึ้นศาลปกครองในฐานะผู้แทนของชาวบ้านแม่เฒ่า เพื่อแถลงปิดคดีในกรณีที่ชาวบ้านแม่เฒ่า 1,243 รายถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนราษฎรและเรียกบัตรประชาชนคืน จนกระทั่งชาวบ้านขณะคดีได้รับสัญชาติคืนได้กล่าวถึงนิยามคนไร้รัฐไร้สัญชาติกรณีของไทยว่า นักวิชาการด้านสถานะบุคคลของไทยได้แยกคำดังกล่าวออกเป็นสองคำ และกำหนดนิยามคำว่า “คนไร้รัฐ” หรือ Stateless persons ว่าหมายถึงคนที่ไม่ถูกบันทึกการบุคคลในทะเบียนราษฎรของรัฐใดเลยบนโลก ส่วนคำว่า “คนไร้สัญชาติ” หรือ Nationality less persons หมายถึง คนที่ไม่ได้รับการบันทึกในสถานะคนถือสัญชาติของรัฐใดเลยบนโลกใบนี้ กล่าวคือ ไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นคนชาติของรัฐใดเลย หมายความว่า คนไร้สัญชาติ หมายถึง บุคคลที่ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นผู้มีสถานะที่เป็นสมาชิกของประเทศใด หรือไม่มีประเทศได้รับว่าเป็นสมาชิกหรือเคยเป็นสมาชิกของประเทศ ด้วยลักษณะนี้อาจจะมีทั้งคนต่างด้าวจริง ๆ และผู้ที่มีฐานะทางกฎหมายที่เป็นผู้มีสัญชาติไทยเพียงแต่ยังไม่มีการพิสูจน์ หรือไม่มีพยานหลักฐานในการพิสูจน์ (กฤษฎา บุญราช, 2560)

พรสุข เกิดสว่าง และกฤตยา อาชวนิจกุล (2540) ได้ให้ความหมายของคำว่า สัญชาติ คือ สิ่งที่มีมนุษย์กำหนดขึ้นเพื่อแสดงสถานะบุคคล สิทธิ หรือการได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมชาติคนอื่น ๆ สัญชาติจึงมีความสำคัญต่อการเป็นพลเมืองของรัฐในรัฐใด รัฐหนึ่ง ซึ่งจะได้รับสิทธิและการบริการต่าง ๆ จากรัฐนั้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

พันธู์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร (2545 อ้างถึงใน วสันต์ ปวนปั้นวงศ์, 2561) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีบุคคลไร้สัญชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก การไร้สัญชาติของบุคคลเหล่านี้เกิดขึ้นจากหลาย ๆ สาเหตุ เช่น การไม่ได้รับการรับรองการเกิดจากรัฐใดเลย การไม่มีข้อเท็จจริงอันแสดงรากเหง้าที่จะนำไปสู่จุดเกาะเกี่ยวกับรัฐใดรัฐหนึ่งอย่างแท้จริง

นิติพล คงสมบูรณ์ (2559) คนไร้รัฐไร้สัญชาติ หมายถึง บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีสถานะทางกฎหมายโดยไม่ได้รับการจดทะเบียนหรือไม่ได้รับการบันทึกหลักฐานทะเบียนราษฎรและอาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยข้อเท็จจริง

ศุภกร เมฆขยาย (2559) เด็กไร้สัญชาติ หมายถึง เด็กที่ไร้หลักฐานทางทะเบียนราษฎร มีสองประเภทได้แก่เด็กที่เกิดในประเทศไทย แต่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนในระบบเนื่องจากตกสำรวจหรือผู้ปกครองไม่ได้แจ้งเกิดหรือแจ้งขึ้นทะเบียนสถานะบุคคล และเด็กที่อพยพจากประเทศเมียนมาเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งไม่ได้รับการรับรองให้มีสัญชาติเมียนมาและไม่ได้รับการรับรองสถานะให้มีสัญชาติไทย

รวีวรรณ แพทย์สมาน (2560) เด็กไร้สัญชาติ หรือเด็กที่ติดตามบิดามารดาที่เป็นคนต่างด้าวสัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา เนปาล และอินเดีย มาทำงานในประเทศไทยนั้นมีจำนวนมาก ตามจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ตามจังหวัดหรือหัวเมืองใหญ่ ๆ ที่เป็นแหล่งการค้า การลงทุนและการพัฒนาทางเศรษฐกิจก็พบว่า มีแรงงานไร้สัญชาติมาก และจำนวนเด็กไร้สัญชาติก็จะมากตามไปด้วย ทั้งนี้ แรงงานต่างด้าว หรือคนต่างด้าว หมายถึงบุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทยหรือบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย ในกรณีที่ประสงค์จะเข้ามาทำงานในประเทศไทย จะต้องได้รับใบอนุญาต หรือมีบัตรอนุญาตทำงาน (Working of Alien Act, B.E., 2008)

4. ความจำเป็น

มีคนไทยไร้สัญชาติจำนวน 18,773 คนที่ได้รับสัญชาติไทยโดยจากตัวเลขสถิติของกรมการปกครองซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการสมัครขอสัญชาติได้ระบุจากฐานข้อมูล ณ เดือนตุลาคม พ.ศ 2558 มีจำนวนคนไทยไร้สัญชาติรวมทั้งสิ้น 443,862 คน “นับว่าเป็นเรื่องที่น่าอินคืออย่างยิ่งที่ได้ทราบว่าบุคคลที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากเนื่องจากไม่สามารถได้รับเอกสารยืนยันสถานะพลเมือง ไม่สามารถมีงานทำถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่สามารถเข้าถึงสิทธิรักษาพยาบาล เนื่องจากไม่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน ขณะนี้สามารถเข้าถึงสิทธิ และบริการต่าง ๆ ได้อย่างไม่มีข้อจำกัดในฐานะพลเมืองไทยแล้ว” ผู้แทนข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย กล่าวว่า UNHCR ได้สนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มการเข้าถึงด้านสัญชาติที่จังหวัดเชียงราย และตาก ด้วยการร่วมมือกับชุมชน ให้ความช่วยเหลือด้านการยื่นสมัครขอสัญชาติติดตามผลการยื่นขอสัญชาติที่ค้างค้ำ และการให้คำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนการทรงงาน

ของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมุ่งเน้น การให้สัญชาติกับเด็กที่อยู่ในวัยเรียน และกลุ่มคนที่อยู่ในความเสี่ยงที่ต้องดูแลเป็นพิเศษหลายปีที่ ผ่านมา UNHCR ได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนที่ต้องเผชิญกับความ ยากลำบากในการยืนยันสัญชาติของตนซึ่งโดยมากอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เราได้สนับสนุน โครงการส่งเสริมศักยภาพสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านนี้ในระดับอำเภอ และได้สนับสนุนด้าน การเงินสำหรับการจ้างงานทีมเจ้าหน้าที่เคลื่อนที่เพื่อทำงานลงพื้นที่ในหมู่บ้านที่ห่างไกลด้วย

ความสำคัญของการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาตินั้น สามารถช่วยลดปัญหาแรงงาน เด็กได้ จะช่วยให้เกิดผลเชิงบวก เช่น การควบคุมโรคการป้องกันการเอารัดเอาเปรียบแรงงานและ การค้ามนุษย์ เนื่องจากเด็กจะได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ผ่านการศึกษา และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มี ความสามารถในการอนาคตอันไกล เป็นฐานกำลังแรงงานที่มีความรู้เพิ่มขึ้นเด็กเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะ อยู่ในประเทศไทยนานขึ้น การให้การศึกษาแก่เด็กข้ามชาติจะช่วยส่งเสริมให้มีกำลังแรงงานมากขึ้น และมีคุณภาพเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่ประเทศไทยกำลังประสบกับภาวะการฉ้อโกงมีบุตร ต่ำ การมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และอาจจะขาดแคลนแรงงานในอนาคต นอกจากนี้จะ ส่งเสริมให้เกิดความสงบสุข และความเป็นปึกแผ่นในกลุ่มประเทศอาเซียน นั้นหมายความว่า การศึกษาช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน (สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557)

การจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในต่างประเทศ

นิติพล คงสมบูรณ์ (2559) ศึกษาสถานการณ์คนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยรัฐบาลสหรัฐอเมริการับผู้อพยพย้ายถิ่นเข้าประเทศ จากสถิติของกระทรวงความมั่นคง ภายในประเทศ (U.S. Department of Homeland Security) มีผู้อพยพอย่างถูกกฎหมายใน สหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นประมาณ 1.8 ล้านคนในปี ค.ศ.2016 โดยผู้อพยพเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจาก ประเทศในทวีปเอเชีย โดยในปี ค.ศ.2014 ชาวพม่าเป็นประเทศที่มีผู้อพยพประเภทผู้ลี้ภัยมากที่สุดที่ เดินทางมายังประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนผู้อพยพจากเม็กซิโกได้ Green Card หรือสถานะผู้อาศัยถาวร และได้สัญชาติพลเมืองอเมริกันมากที่สุด อีกทั้งผู้อพยพอีกประเภทที่เข้ามาในประเทศ สหรัฐอเมริกาคือผู้อพยพข้ามพรมแดนแบบผิดกฎหมาย โดยปัจจุบันมีการเดินทางข้ามชายแดนจาก ประเทศเม็กซิโกมากที่สุด เช่น การปีนข้ามกำแพงสูงที่สร้างเพื่อกั้นพรมแดน หรือการลอดอุโมงค์ที่ ถูกขุดจากฝั่งเม็กซิโกมาทะลุขึ้นปลายทางในสหรัฐอเมริกาหรือการแอบซ่อนในยานพาหนะข้ามจุด ผ่านแดน หรือการเข้าประเทศมาด้วยวีซ่านักเรียนหรือท่องเที่ยวเพื่อหางานทำและอยู่อาศัยอย่าง ถาวรแบบผิดกฎหมาย เป็นต้น สำนักงานแผนกกิจการผู้อพยพของสหรัฐอเมริกาให้ความคุ้มครอง

และช่วยเหลือผู้ลี้ภัย ผู้แสวงหาที่พักพิง ผู้อพยพที่อาจมีภัย เหยื่อความขัดแย้งอื่น ๆ และบุคคลไร้รัฐ รวมกว่า 1.9 ล้านคน ครอบคลุมประมาณ 20 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง โดยมีส่วนที่หลัก 3 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 เป็นผู้แทนในการดำเนินการนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านมนุษยธรรมของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ประการที่ 2 ดูแลการดำเนินโครงการความช่วยเหลือที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกิจการประชากร ผู้ลี้ภัยและการโยกย้ายถิ่น และบริหารจัดการโดยองค์การระหว่างประเทศและองค์กรนอกภาครัฐต่าง ๆ ประการที่ 3 อำนวยความสะดวกในการสมัครขอตั้งถิ่นฐานของผู้ลี้ภัยที่ได้รับเรื่องต่อมาจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ

ปัจจุบันมีผู้ลี้ภัยมากกว่า 500,000 คน เดินทางเข้าสู่สหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้ลี้ภัยมีที่มาจากหลากหลายประเทศ เช่น โชมเลีย และซีเรีย เป็นต้น โดยสำนักงานแผนกกิจการผู้อพยพของสหรัฐอเมริกาได้ทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ และองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ อีกทั้งองค์กรนอกภาครัฐ และให้เงินทุนสนับสนุนโครงการของภาคส่วนต่าง ๆ เช่น โครงการจัดหาอาหาร โครงการด้านโภชนาการ โครงการด้านสุขภาพ โครงการช่วยเหลือและป้องกันการไร้ความรุนแรงบนฐานของเพศภาวะ โครงการด้านน้ำ โครงการด้านสุขภาพและอนามัย โครงการจัดการศึกษา เป็นต้น ด้านนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาการจัดการศึกษาเพื่อให้ประสบความสำเร็จและเกิดประสิทธิผลสูงสุดนั้น มีปัจจัยมาจากการมีนโยบายที่ชัดเจน ตลอดจนการมีกฎหมายที่รับรองสิทธิการศึกษาของทุกคน โดยประเทศสหรัฐอเมริกา มีนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาดังต่อไปนี้ (นิติพล คงสมบูรณ์, 2559)

1. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติในสหรัฐอเมริกา

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยงานระดับมลรัฐ ซึ่งจะเป็หน่วยงานระดับการปฏิบัติงานจริง และหน่วยงานระดับสหพันธรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐบาลกลาง โดยกระทรวงศึกษาธิการ (U.S. department of education) ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดกรอบและทิศทางที่เกี่ยวกับการศึกษาของประเทศ ซึ่งในระดับมลรัฐมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาอยู่ทุกรัฐ โดยมีการจัดตั้งองค์กรหรือการควบคุมและเรียกชื่อแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐจะเรียก เช่น กระทรวงศึกษาธิการแห่งรัฐ (State department of education) หรือ คณะกรรมการการศึกษา (Board of education) เป็นต้น โดยการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสและเด็กไร้รัฐไร้สัญชาตินั้น หน่วยงานระดับสหพันธรัฐมีหน้าที่กำหนดนโยบายหลัก และพัฒนากลไกในส่วนกลางเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการทำงานในระดับมลรัฐ ส่วนในระดับมลรัฐนั้นมีหน้าที่ในการตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อรับผิดชอบจัดการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้ในแต่ละรัฐ โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือให้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาพบว่าในสหรัฐอเมริการัฐบาลกลางได้จัดตั้งหน่วยงานเพื่อจัดการศึกษาสำหรับผู้อพยพ (Migrant Education Program: MEP) เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่น ทั้งในรูปแบบปกติ และการศึกษานอกระบบโดยใช้เนื้อหาในการเรียนและมาตรฐานการศึกษาเดียวกันกับเด็กอเมริกันจนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลาย โดยรัฐบาลกลางจะสนับสนุนงบประมาณแก่รัฐต่าง ๆ ที่มีเด็กย้ายถิ่นอยู่เป็นจำนวนมาก และมีการสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบพิเศษ เช่น การศึกษาทวิภาษา หรือการศึกษาพิเศษ ซึ่งสามารถเทียบโอนไปเรียนในโรงเรียนของรัฐในระดับชั้นที่สูงขึ้นได้ รวมถึงการให้คำปรึกษาและแนะนำนอกเหนือจากในชั้นเรียนจากบุคลากรทางการศึกษาของรัฐที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาต่าง ๆ รวมทั้งให้การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่ประสบปัญหาด้านภาษา เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ทันเด็กอื่น ๆ ในทุกระดับชั้น และจากการศึกษายังพบว่าประเทศสหรัฐอเมริกาให้สิทธิทางการศึกษาแก่ เด็กไร้สัญชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายเท่าเทียมกับเด็กอเมริกัน มีการกำหนดรายละเอียดในการจัดการศึกษา โดยให้โรงเรียนรัฐในท้องถิ่นต้องจัดการศึกษาด้วยภาษาที่เด็กต่างด้าวเข้าใจได้จนกว่าเด็กจะสามารถสื่อสารและใช้ภาษาอังกฤษได้ดีและเป็นผลให้มีการปรับปรุงและวางแผนการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อมุ่งเน้นปรับปรุงความสามารถทางการศึกษาของเด็กเหล่านี้ในโรงเรียน และนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนแบบสองภาษา การจัดการศึกษาแบบสองภาษานี้ถือว่ามีประโยชน์ต่อบุตรของผู้อพยพย้ายถิ่น เพราะช่วยให้เด็กสามารถสื่อสารกับครอบครัวได้ จึงเป็นโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือจากเครือข่ายชุมชนของตนเอง ขณะเดียวกันความรู้ด้านภาษาอังกฤษก็จะช่วยเพิ่มโอกาสต่าง ๆ ให้เด็กเหล่านี้อยู่ในสหรัฐอเมริกาได้ต่อไป

การดำเนินงานของโครงการการศึกษาสำหรับเด็กอพยพย้ายถิ่นนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เด็กอพยพทุกคนได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมจากนโยบายเรียนฟรี อีกทั้งให้หน่วยงานทางการศึกษาของรัฐจัดการศึกษาพิเศษเพื่อตอบสนองความพิเศษของเด็กอพยพเพื่อให้เด็กเหล่านี้ประสบความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ รวมถึงได้รับการศึกษาที่เหมาะสมซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาที่ครอบคลุมสำหรับเด็กอพยพย้ายถิ่น เพื่อลดอัตราการออกจากการศึกษาในขณะศึกษา เพื่อนำเด็กอพยพเข้าสู่ระบบการศึกษา และเป็นการประกันความเสมอภาคที่เด็กจะไม่ถูกลดโทษในลักษณะใด ๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาพิเศษที่ตรงต่อความต้องการของเด็กให้ตรงต่อความสามารถพิเศษของเด็กอันนำไปสู่การศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เด็กที่อพยพได้รับโอกาสอย่างเต็มที่และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาทางวิชาการที่ทำเทียบกับนักเรียนทั่วไป และได้รับมาตรฐานการศึกษาที่ทำเทียบกับเด็กอื่น ๆ เพื่อลดอุปสรรคทางการศึกษาด้านภาษา ตลอดจนถึงความแปลกแยกทางวัฒนธรรม เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กที่อพยพได้รับประโยชน์จากการปฏิรูปในท้องถิ่นโดยเป้าหมายของโครงการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก

อพยพย้ายถิ่น เพื่อให้ให้นักเรียนข้ามชาติเข้าถึงมาตรฐานทางวิชาการและสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ อีกทั้งมีความสามารถในการเพิ่มพูนความรู้ และได้รับการจ้างงานที่มีคุณภาพ ซึ่งวัดผลตามพระราชบัญญัติแสดงผลงานของรัฐบาล ค.ศ.1993 ตราขึ้นเพื่อให้สถานประกอบการวางแผนเชิงกลยุทธ์และวัดประสิทธิภาพของการทำงาน (สร้างขึ้นจากแผนปฏิบัติงานประจำปีและรายงานแผนปฏิบัติการประจำปี) ซึ่งในปี ค.ศ. 2010 สำนักงานการศึกษาข้ามชาติได้เริ่มกระบวนการในการทำงานร่วมกับสำนักงานให้คำปรึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา สภาการศึกษาแห่งชาติ และสมาคมกรรมการการศึกษาข้ามชาติแห่งรัฐ เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาและการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอพยพข้ามชาติให้มีคุณภาพและเท่าเทียมกัน (นิตินิต คงสมบุญ, 2559)

2. กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา

องค์กรของรัฐมีหน้าที่ในการปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานั้น คือ รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา อันเป็นกฎหมายแม่บทในการดำเนินกิจการที่รัฐพึงกระทำให้บังเกิดผลสำเร็จ หรือไม่เข้าไปแทรกแซงในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อความเสียหายต่อสิทธิของประชาชน บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการศึกษาปรากฏอยู่ในบทบัญญัติว่าด้วยความเสมอภาค (Equal protection clause) ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 14 (Fourteenth amendment to the constitution) ถึงแม้ว่าเนื้อหาของบทบัญญัติแก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะไม่ได้กล่าวถึงสิทธิการศึกษาโดยตรง เพราะประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common law) ซึ่งศาลสูงของสหพันธรัฐจะใช้บทบัญญัติในส่วนนี้เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาคดี ดังนั้นผู้พิพากษาจึงจะมีอิทธิพลอย่างมากในการวางหลักและทิศทางในการดำเนินงานของหน่วยงานฝ่ายบริหาร ด้วยเหตุนี้สังคมนอเมริกันจึงเป็นสังคมที่ใช้กฎหมายเป็นสื่อกลางในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยหากพิจารณาคำตัดสินของศาลสูงของสหรัฐอเมริกาในสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการศึกษาของเด็กจะเห็นได้ว่าศาลจะตัดสินโดยยึดหลักความเสมอภาคที่เป็นหลักการสำคัญในรัฐธรรมนูญ

ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาในคดี Plyler v. (ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ, 2542, หน้า 32-33) ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ Plyler v. Doe, 457 U.S. 202 (1982) มลรัฐ Texas ประกาศใช้กฎหมายที่ไม่ให้การสนับสนุนด้านการเงินให้แก่การศึกษาของเด็กเข้าเมืองมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และอนุญาตให้โรงเรียนปฏิเสธไม่รับนักเรียนที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเข้าเรียนได้ โจทก์ร้องให้มีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนี้ ศาลพิจารณาว่า มลรัฐไม่มีสิทธิในการปฏิเสธ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 14 ที่ได้ให้หลักประกันที่ได้รับการปกป้องเรื่องความเสมอภาคและสุนติติกระบวนแก่บุคคลใด ๆ ที่อยู่ในอาณาเขตแห่งสหรัฐอเมริกา

แม้ว่าบุคคลนั้นจะเข้าเมืองมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย จากข้อความดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า สถานการณ์เด็กไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศไทยนั้นมีความคล้ายคลึงกัน โดยที่ยังเป็นสถานการณ์ที่ดำเนินอยู่ด้วยการเปลี่ยนแปลงไปของบริบทสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการเคลื่อนย้ายของคนหรือการอพยพนั้นแม้ว่าจะมีความหมายที่แตกต่างกันก็ตาม แต่โดยภาพรวมแล้วสามารถอธิบายถึงลักษณะการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของคนได้ในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้ โดยหลักในเชิงทฤษฎีอธิบายได้ก็คือ โดยปกติแล้วการเคลื่อนย้ายของคนนั้น เกิดจากความต้องการที่จะไปแสวงหาหรือค้นรณาโอกาสที่ดีกว่าสิ่งที่ตนเองมีอยู่หรือเป็นอยู่ อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มักต้องดิ้นรนเดินทางไปยังถิ่นอื่นเพื่อแสวงหาอาหาร หรือที่พักพิงอาศัย ที่ทำให้เชื่อว่าจะมีความปลอดภัยในชีวิตมากกว่าเดิม

จากสถานการณ์การอพยพย้ายถิ่นทำให้เกิดกลุ่มคนที่เรียกว่า คนไร้รัฐไร้สัญชาติหรือกลุ่มคนที่ไม่มีสถานะทางกฎหมาย อันทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีปัญหาในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ เพราะโดยความเป็นจริงการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างรัฐหรือประเทศนั้น ย่อมมีสาเหตุความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับเหตุผลของการดิ้นรน เพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าของชีวิต ซึ่งหมายถึงความต้องการสิทธิขั้นพื้นฐานการได้รับการบริการ การดูแลจากรัฐ ซึ่งหากพิจารณาในเรื่องสิทธิการศึกษาแล้วนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศไทยต่างให้ความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าจากการศึกษาของคน โดยปราศจากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพราะฐานแห่งสิทธิการศึกษานั้นเกิดขึ้นจากความเป็นมนุษย์ และหลักความเสมอภาค ดังนั้นการดำเนินนโยบายการให้สิทธิการศึกษาของทั้งสองประเทศจึงให้การบัญญัติและรับรองสิทธิการศึกษานี้เป็นหนึ่งในสิทธิขั้นพื้นฐานการจัดการศึกษาเป็นการดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามนโยบายหรือการรับรองสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกามีการปกครองแบบสหพันธรัฐมีการกระจายอำนาจทางการศึกษาจากรัฐบาลกลางไปสู่ท้องถิ่น โดยผ่านนโยบายทางการศึกษาแห่งชาติที่ให้อิสระแก่ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาที่จัดโดยส่วนท้องถิ่นผ่านการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนเพื่อทำให้การจัดการศึกษาแต่ละท้องถิ่นสามารถตอบสนองคนในสังคมนั้นได้ ส่วนการจัดการศึกษาของประเทศไทยมีลักษณะที่เป็นเอกภาพไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ มีหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลและจัดการศึกษาจะจัดทำนโยบายตลอดจนหลักสูตร เพื่อให้สถานศึกษาในแต่ละระดับนำไปจัดการศึกษาในรูปแบบเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายให้อำนาจประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาก็ตาม (นิติพล คงสมบูรณ์, 2559)

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติในต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์ เพื่อการป้องกันปัญหา การแก้ไขฟื้นฟูและปรับสภาพ การพัฒนาศักยภาพ และการเตรียมความพร้อมเพื่ออนาคต รูปแบบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการที่จะ

คิดค้น ทดลอง สรุปรูปทเรียน และพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้ เด็กด้อยโอกาสได้ รับผลประโยชน์ สูงสุดในด้านการศึกษาศึกษาผู้วิจัยได้ทำการสรุปและเรียบเรียงการจัดการศึกษาในประเทศบราซิล ออสเตรเลียและฟิลิปปินส์ เพื่อให้มองเห็นถึงมาตรฐานและ โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมเรื่องการจัด การศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3-5 การเปรียบเทียบการจัดการศึกษาในต่างประเทศ

ประเทศ	โครงการ /วัตถุประสงค์	วิธีการ	บันทึก
บราซิล	1. รูปแบบนี้จะเน้นการ เพิ่มความสามารถของ โรงเรียนให้รองรับเด็กได้ มากขึ้นเป็นความพยายาม ที่มุ่งสู่การให้บริการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย	-แจกจ่ายหนังสือเรียนให้แก่ นักเรียนชั้นประถมทั่ว ประเทศ -รายการทางโทรทัศน์มีการปรับปรุง เพื่อให้ สามารถใช้เป็นเครื่องมือการฝึกอบรมครู ประถมศึกษาในถิ่นกันดาร - แจกจ่ายชุดอุปกรณ์การเรียนการสอน ซึ่ง ประกอบด้วยจานรับสัญญาณดาวเทียม โทรทัศน์	
	2. รู้เพื่อลดช่องว่าง ระหว่าง ระบบโรงเรียน และสภาพแวดล้อมใน การดำรงชีวิตประจำวัน ของเด็ก	วิธีทัศน์ และเทป ให้แก่ โรงเรียนประถมทั่ว ประเทศ - จัดตั้งทุนการพัฒนาคูและพัฒนาศึกษาชั้น ประถมศึกษาเพื่อเพิ่มเงินเดือนให้แก่ครู - โครงการพิเศษเพื่อป้องกันและขจัดแรงงานเด็ก - รัฐบาลกลางให้เงินอุดหนุนเพื่อสร้างหรือ ปรับปรุงโรงเรียน และจัดหาพาหนะให้แก่ นักเรียน - โอนงบประมาณการศึกษาส่วนกลางไปให้ องค์กรท้องถิ่น -โครงการ “School Grant” ซึ่งจะให้ค่าตอบแทน แก่ผู้ปกครองที่มีลูกอายุระหว่าง 7 – 14 ปี เพื่อให้ ส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียน -โครงการทุนการศึกษา(Bolas	

ตารางที่ 3-5 (ต่อ)

ประเทศ	โครงการ / วัตถุประสงค์	วิธีการ	บันทึก
บราซิล (ต่อ)		Escobar) โดยจัดให้มีการนำเงินทุนเข้าฝากไว้ในธนาคารทุก ๆ ปีที่เด็กยังคงศึกษาอยู่ในโรงเรียน แต่มีกฎเกณฑ์ว่าถ้าเด็กเรียนซ้ำชั้นเกิน 2 ปี หรือออกจากโรงเรียนไปกลางคัน เงินดังกล่าวก็จะกลับคืนไปที่หน่วยงานของรัฐ -โครงการ “Goat – to – School Program” โครงการจะให้แพะแก่ครอบครัวที่ส่งบุตรเข้าเรียนแทนที่จะให้ทำงาน พร้อมทั้งสอนวิธีการเลี้ยงแพะ และการขยายพันธุ์ด้วยและมีสัตวแพทย์แพะเท่ากับจำนวนที่ได้สามารถสร้างจิตสำนึกให้แก่ครอบครัวและชุมชน ในเรื่องการใช้แรงงานเด็ก -โครงการ “Community Public Schools (CECUP)” เป็นสถานศึกษาในชุมชนที่ตั้งขึ้นโดย องค์กรประชาชน องค์กรชุมชนท้องถิ่น ในเขตยากจนในเมือง Salvador และเขตใกล้เคียงใน แคว้น Bahia โดยการทำงานอย่างใกล้ชิดขององค์กรต่าง ๆ -โครงการ Republican dopequeno Vendedor จัดหาอาหารกลางวันและกิจกรรมให้เด็กเร่ร่อน และทำการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้แล้วและนำมาเก็บไว้เพื่อให้เด็กและเยาวชนใน โครงการฝึกอาชีพทำการซ่อมแซมก่อนที่ จะถูกนำออกมาจำหน่ายในราคาต่ำให้กับคนในชุมชนที่ ยากจน ในชุมชน และกลุ่มครู	

ตารางที่ 3-5 (ต่อ)

ประเทศ	โครงการ /วัตถุประสงค์	วิธีการ	บันทึก
ออสเตรเลีย	Income Support สนับสนุนทางการเงินเพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสที่ครอบครัวยากจนที่อยู่ห่างไกล หรือมีความพิการหรือเป็นชาวพื้นเมืองเผ่าอะบาริจิน (Aborigine) ชาวเกาะช่องแคบทอร์เรส (Torres Strait Islander) และชาวเลออสเตรเลียใต้ (Australian South Sea Islander)	- ใช้งบประมาณแก่รัฐบาลมลรัฐ รัฐบาลเขตปกครองตนเอง และโรงเรียนเอกชนในมลรัฐต่าง ๆ และเขตปกครองตนเองต่าง ๆ - ปรับวิธีการวัดผลการศึกษาให้เน้นการวัดทักษะในการเรียนรู้และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน - จัดให้มีการเรียนการสอนเป็นภาษาพื้นเมืองตามความเหมาะสม - โครงการ “AUSTUDY” หรือโครงการ “Assistance for Isolated” ของออสเตรเลียเป็นโครงการให้เงินอุดหนุนแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่อยู่ในเขตห่างไกล และมีปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัยหรือมีความต้องการการศึกษาพิเศษ หรือเป็นเด็กพิการ โดยการให้เงินช่วยเหลือครอบครัวซึ่งบุตรต้องแยกออกไปเพื่อรับการศึกษาในระบบทางไกล หรือต้องไปอาศัยกับครอบครัวอื่นเพื่อการศึกษา - โครงการ “Minerals Council Scholarship Program” โดยให้ทุนการศึกษาแก่เด็กชนกลุ่มน้อย เพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาของชนกลุ่มน้อยด้วย ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานสำหรับการจัดอุปสรรคทางการศึกษา - การฝึกอาชีพ และการดำเนินธุรกิจให้ชนกลุ่มน้อยในออสเตรเลีย	

ตารางที่ 3-5 (ต่อ)

ประเทศ	โครงการ / วัตถุประสงค์	วิธีการ	บันทึก
ฟิลิปปินส์		-โครงการ “School – Based Work – Study” เพื่อช่วยเหลือแรงงานเด็กให้สามารถเข้าเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษาของรัฐได้ มีการจัดชั้นเรียนให้ในตอนเช้าและเด็กกลับไปทำงานในตอนบ่ายหลังจากรับประทานอาหารกลางวันแล้ว -ย้ายสถานที่ทำงานไปอยู่ใกล้ ๆ กับโรงเรียน เพื่อให้มีการติดตามดูแลได้ง่าย -โครงการ “One –on – One Tutoring Program” โครงการจะจัดหาพี่เลี้ยงให้กับเด็กที่เข้าร่วมโครงการแต่ละคน โดยที่ทั้งเด็กและพี่เลี้ยงจะได้พบปะกันทำงานร่วมกันพี่เลี้ยงจะช่วยเด็กทำการบ้าน สร้างความคุ้นเคยเพื่อรับทราบปัญหาส่วนตัวของเด็กเพื่อนำไปสู่การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้จะให้ความรู้แก่เด็กในการใช้ชีวิต สอนให้รู้จักปัญหาไม่ว่าจะเป็นเรื่องโรคติดต่อทางเพศ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาเพื่อนชกชวน ไปสู่สิ่งไม่พึงปรารถนาและปัญหาชุมชน เมืองที่มีผลกระทบต่อเด็กทำให้มีการดำเนินชีวิตที่เบี่ยงเบนไปในทางไม่ดีงาม -โครงการ “Coca – Cola Valued Youth Program” ดำเนินกิจกรรมโดยการสอนเสริมในลักษณะ	- ประสพผลสำเร็จในการลดการเสี่ยงอันตรายในการทำงานของเด็ก เพิ่มรายได้ซึ่งเป็นผลจากการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดจำนวนแรงงานเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคันได้มาก - ป้องกันมิให้เด็กออกจากโรงเรียนอันเนื่องมาจากการเรียนไม่ทันคนอื่น หรือเพื่อเสริมความรู้ให้เด็กสามารถกลับเข้าเรียนในโรงเรียนตามปกติได้ - ทำให้อัตราการออกจากโรงเรียนก่อนจบหลักสูตรของนักเรียนที่เข้า ร่วมโครงการเหลือเพียงร้อยละ 5 เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยทั่วไปของนักเรียนที่มากถึงร้อยละ 55 และในกลุ่มเด็กที่เข้าร่วมโครงการจะพบว่าเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษา

ตารางที่ 3-5 (ต่อ)

ประเทศ	โครงการ /วัตถุประสงค์	วิธีการ	บันทึก
ฟิลิปปินส์	คณะทำงานในด้านวิชาการและภาษาอังกฤษ ในชุมชน คือการตั้งโรงเรียนในชุมชน รูปแบบดังกล่าวเป็นการตั้งสถาบันการศึกษาขึ้นภายในพื้นที่ ที่การให้บริการการศึกษาของรัฐไม่สามารถเข้าถึงได้ - โครงการ “Alternative Education for Indigenous Children” กระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม และ การกีฬา ประเทศฟิลิปปินส์ ได้ทำการฝึกอบรมด้าน อาชีพแก่แรงงานเด็ก ตลอดจนการให้เงินยืมไปประกอบอาชีพแก่ครอบครัวของเด็ก	ถึงร้อยละ 60 - แก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้ อย่างมีประสิทธิภาพในทำนองเดียวกันก็ประสบ ความสำเร็จในการป้องกันเด็กไม่ให้ลาออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษาตามหลักสูตร	

ที่มา : ศุภกร เมฆขยาย (2559, หน้า 47)

ตารางที่ 3-5 แสดงรายงานการศึกษา สถานภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย ที่รับรองคนต่างด้าวที่ไม่ใช่พลเมืองของสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาอยู่ในสหรัฐอเมริกาได้รับความคุ้มครองจากหลักความเสมอภาคตามการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 14 เพราะคำว่า “บุคคล” ในรัฐธรรมนูญนี้ หมายถึงบุคคลที่เข้ามาอยู่ในเขตอำนาจของประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 14 ได้รับรองความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย โดยมลรัฐไม่อาจเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งเชื้อชาติ ชาติกำเนิด เพศ หรือสถานะอื่นใดหากมลรัฐตรากฎหมายที่ปฏิบัติต่อบุคคลด้วยความแตกต่างกัน มลรัฐต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุผลที่ดีสำหรับการปฏิบัติที่แตกต่างนั้น และนอกจาก

รัฐธรรมนูญแล้ว กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิพลเมือง (Civil Rights Act of 1964) เป็นบทบัญญัติที่ให้รายละเอียดจากหลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ จากแนวความคิดความเสมอภาคที่มีความสำคัญแล้ว แนวความคิดเรื่องการให้เด็กทุกคน ได้เข้าสู่ระบบการศึกษา โดยไม่แบ่งแยกการเลือกปฏิบัติ นั้น จึงเป็นแนวทางปฏิบัติที่สำคัญของประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมอเมริกามีความเจริญงอกงามทางศิลปกรรม ตลอดจนถึงทำให้สมาชิกในสังคมมีความรู้ความสามารถ และตระหนักถึงส่วนรวม โดยการจัดการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะเด็กที่เป็นคนสัญชาติของตน หากแต่ยังให้ความสำคัญกับเด็ก ๆ ที่ด้อยโอกาสในสังคมซึ่งรวมถึงเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติด้วยและ ประเทศสหรัฐอเมริกาให้สิทธิทางการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายเท่าเทียมกับเด็กอเมริกัน มีการกำหนดรายละเอียดในการจัดการศึกษา โดยให้โรงเรียนรัฐในท้องถิ่นต้องจัดการศึกษาด้วยภาษาที่เด็กไร้สัญชาติเข้าใจได้จนกว่าเด็กจะสามารถสื่อสารและใช้ภาษาอังกฤษได้ดีและเป็นผลให้มีการปรับปรุงและวางแผนการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อมุ่งเน้นปรับปรุงความสามารถทางการศึกษาของเด็กเหล่านี้ในโรงเรียน และนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนแบบสองภาษา

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาในต่างประเทศ มีหน่วยงาน การศึกษาแห่งรัฐ คอยดูแลจัดการและกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น และให้สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างอิสระ รวมถึงการจัดหางบประมาณและการจัด โครงการอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการศึกษาในรัฐของตนเอง อีกทั้งรัฐบาลกลางก็มีนโยบายการศึกษาแห่งชาติ เพื่อสนับสนุนการยกระดับการศึกษาซึ่งดูแลเรื่องมาตรฐานการศึกษาอีกชั้นหนึ่ง โดยได้งบประมาณส่วนมากจากการภาษีของประชาชนของแต่ละรัฐ ซึ่งหากพิจารณาในเรื่องสิทธิการศึกษาแล้วนั้น ต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา บราซิล ออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์และประเทศไทยต่างให้ความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าจากการศึกษาของคน โดยปราศจากการแบ่งแยกทางด้วยเชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของคนไร้สัญชาติ

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาคนไร้สัญชาติ สิทธิในการได้รับการศึกษาของคนไร้สัญชาติในประเทศไทยตามกฎหมายไทย การพิจารณาถึงกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีทั้งกฎหมายจารีตประเพณี และสนธิสัญญาทั้งที่ไทยเป็นภาคีและมีได้เป็นภาคี ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องผูกพันตามกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และผูกพันตามสนธิสัญญาที่ไทยเข้าเป็นภาคีและต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาดังกล่าว โดยต้องรับรองสิทธิในการศึกษาให้แก่ทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนในชาติ หรือคนไร้สัญชาติ และในครั้งนี้จะได้ทำการพิจารณา

ถึงกฎหมายไทยว่าเป็นอย่างไร รับรองเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวไว้เพียงใด และการรับรองไว้ดังกล่าวเกิดผลอย่างไร การให้ความคุ้มครองและเป็นหลักประกันสิทธิในการศึกษาของคนไร้สัญชาติได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้ สิทธิในการศึกษาภายใต้กฎหมายภายในของประเทศไทยไม่เพียงแต่ได้รับการยอมรับในกฎหมายระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ในกฎหมายภายในของไทยก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิในการศึกษาไว้เช่นเดียวกัน โดยสิทธิในการศึกษานี้ได้รับการบัญญัติรับรองครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 มาตรา 14 ซึ่งได้บัญญัติรับรองเสรีภาพของบุคคล ในการศึกษาอบรม

นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาทุกฉบับ ได้บัญญัติรับรองสิทธิในการศึกษาไว้เช่นเดียวกัน ทั้งในบทบัญญัติในส่วนสิทธิหน้าที่ของชนชาวไทย และในส่วนของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งเริ่มมีการบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 โดยได้บัญญัติรับรองถึงหน้าที่ของรัฐในการให้การศึกษาด้วย และรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา ก็ได้บัญญัติถึงหน้าที่ของรัฐในการให้การศึกษาเช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญต่อสิทธิในการศึกษามาตั้งแต่อดีต รัฐธรรมนูญทุกฉบับของประเทศไทยจึงได้บัญญัติรับรองถึงสิทธิในการศึกษาไว้อย่างชัดเจนรวมถึงกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดการศึกษาให้แก่บุคคลอีกด้วย กฎหมายที่บัญญัติรับรองสิทธิและประกันสิทธิในการศึกษาหลายฉบับ อาทิเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่กำหนดรับรองสิทธิของคนไร้สัญชาติในการเข้าเรียนในสถานศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เช่นเดียวกับฉบับก่อน ๆ ได้บัญญัติสิทธิในการศึกษาไว้อย่างชัดเจนทั้งในหมวดแนวนโยบายของรัฐ มาตรา 80 ซึ่งกำหนดให้มีการคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ และหมวดสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยในมาตรา 49 กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากต้องได้รับสิทธิดังกล่าว และต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

ตารางที่ 3-6 การเปรียบเทียบเนื้อหาสาระในรัฐธรรมนูญว่าด้วยการจัดการศึกษาของประเทศไทย

ลำดับ	รัฐธรรมนูญ	เนื้อหาสำคัญ
1	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521	ระบุว่าเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษาภาคบังคับให้กับประชาชนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย
2	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 43	ระบุว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
3	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 49	กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องให้การสนับสนุนผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้ได้รับสิทธิในการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นและรัฐต้องควบคุมและส่งเสริมการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชนการศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4	มติคณะรัฐมนตรีเมื่อ พ.ศ. 2547 คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบ “นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส” และเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ได้อนุมัติหลักการร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย	- ให้ขยายโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย เปิดกว้างให้ทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่จำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษา รวมทั้ง อนุมัติให้มีการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมถึงมัธยมศึกษาตอนปลายในอัตราเดียวกันกับที่จัดสรรให้เด็กไทย - ระเบียบและประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการรับนักเรียนนักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย - ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบเกี่ยวกับหลักฐานในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้า

ตารางที่ 3-6 (ต่อ)

ลำดับ	รัฐธรรมนูญ	เนื้อหาสำคัญ
4 (ต่อ)	หลักฐานวัน เดือน ปีเกิด ในการรับ นักเรียนนักศึกษา เข้าเรียนใน สถานศึกษา (การ จัดการศึกษาแก่ บุคคลที่ไม่มี หลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มี สัญชาติไทย) และ เห็นชอบแนว ปฏิบัติการจัด การศึกษาแก่บุคคล ที่ไม่มีหลักฐาน ทะเบียนราษฎร หรือ ไม่มีสัญชาติ ไทย	เรียนในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการศึกษา แห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับเพื่อเป็นการเปิด โอกาสแก่บุคคลให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเปิดกว้างให้แก่ บุคคลที่ไม่มีหลักฐานที่ทางราชการออกให้ ให้ใช้เอกสารตามที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด หรือให้บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือ องค์กรเอกชนทำบันทึกแจ้งประวัติบุคคลเพื่อเป็นหลักฐานที่จะ นำมาลงหลักฐานทางการศึกษาได้ - ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง การรับนักเรียนนักศึกษาที่ไม่ มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย 19 มกราคม 2561 โดยเปิดกว้างให้สถานศึกษาประสานผู้ปกครองของเด็กหรือบุคคล ที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรและเลขประจำตัว 13 หลักเพื่อ รวบรวมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องประสานกับสำนักทะเบียน อำเภอ/สำนักทะเบียนท้องถิ่น เพื่อแจ้งขอจัดทำเอกสารทะเบียน ราษฎร และบัตรประจำตัวในระบบฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และนำเลขประจำตัว 13 หลักนั้น มาใช้เป็นฐานข้อมูลผู้เรียน ในกรณีตรวจสอบแล้วพบว่า เป็นบุคคลที่ไม่สามารถกำหนดสถานะและเลขประจำตัว 13 หลัก ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรได้ อาทิ กรณีมีภูมิลำเนาอยู่ ต่างประเทศหรือเดินทางไปกลับบริเวณชายแดนหรือเป็นบุคคลที่ ไม่มีตัวตนให้สถานศึกษากำหนดรหัสประจำตัวผู้เรียนตามที่ต้น สังกัดกำหนด
5	พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่ แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 10 และ 12	มีสาระบัญญัติที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติ การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ พ.ศ. 2551 รวมถึงนโยบายที่ทุก รัฐบาลได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรต่างให้ความสำคัญกับการ เข้าถึงการศึกษาของประชากรมาอย่างต่อเนื่อง มีผลให้ประชากร วัยเด็กของไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาได้เพิ่มขึ้น

ที่มา: วสันต์ ปวนปั้นวงศ์ (2561, หน้า 123-156)

ตารางที่ 3-6 แสดงให้เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น ได้รับรองสิทธิในการศึกษาของบุคคลไว้อย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้ปัญหาที่ต้องนำมาพิจารณา ประการแรก คือการรับรองสิทธิในการศึกษาของบุคคลที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มีความหมายเฉพาะ “บุคคลสัญชาติไทย” เท่านั้นหรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า แต่เดิมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 ได้บัญญัติว่าประชาชนชาวสยามไม่ว่า เหล่ากำเนิดหรือศาสนาใดย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน แต่พอมาถึง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 ได้เปลี่ยนจากคำว่าประชาชนชาวสยาม มาเป็นคำว่า บุคคล โดยบัญญัติว่า บุคคลไม่ว่าเหล่ากำเนิด หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจเป็นเพราะรัฐธรรมนูญนี้ได้ออกมาภายหลังจากองค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในปี ค.ศ. 1948 อันถือเป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งประเทศไทยในสมัยนั้นได้รับเอา หลักการที่นานาประเทศยอมรับมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญไทย และคำว่า บุคคล นี้จึงได้บัญญัติต่อมาในรัฐธรรมนูญทุกฉบับจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้การรับรองคุ้มครองสิทธิของบุคคลทุกคน ไม่เฉพาะแต่บุคคลสัญชาติไทยเท่านั้น

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 4 ได้บัญญัติว่า สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองซึ่งมาตรานี้ได้บัญญัติครั้งแรก ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญได้ให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเคารพต่อสิทธิมนุษยชน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้รับรอง และคุ้มครองสิทธิในการศึกษาไม่เฉพาะแต่บุคคลสัญชาติไทยเท่านั้น แต่รวมถึงคนไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วย สำหรับการศึกษาที่รัฐจะต้องจัดให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายนั้น แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะบัญญัติรับรองเอาไว้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่าแม้จะไม่ต้องเสียเงินค่าเทอม แต่พบว่าในหลายโรงเรียนมีการเก็บเงินนักเรียนเป็นค่าบำรุงการศึกษาซึ่งนักเรียนจะต้องจ่ายเงินส่วนนี้ให้แก่สถานศึกษาทุกภาคเรียน สำหรับกรณีเช่นนี้จะถือได้หรือไม่ว่าได้เรียน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (เรียนฟรี) ในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่ากรณีนี้ แม้ว่าจะไม่ต้องเสียเงินเป็นค่าเทอมแต่ก็ยังมีภาระในการจ่ายเงินในการบำรุงการศึกษาให้สถานศึกษา ทั้ง ๆ ที่การจ่ายเงินในส่วนนี้น่าจะเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐ และสถานศึกษาควรจะไปเก็บเอาจากรัฐ มิใช่ผลกภาระนั้นมาให้แก่นักเรียน เพราะหากเป็นเช่นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าสิทธิในการเรียน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (เรียนฟรี) ก็จะไม่เกิดผลต่อนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนผู้ยากไร้ทั้งคนไทยและคนไร้สัญชาติ (วสันต์ ปวนปั้นวงศ์, 2561)

1. พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นกฎหมายหลักของรัฐในการจัดการศึกษาโดยเป็นกฎหมายที่ออกตามความที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 81 ที่กำหนดหน้าที่ให้รัฐ ต้องจัดการศึกษาอบรมและต้องจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติว่า รัฐต้องจัดการศึกษาให้แก่บุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งจะเห็นว่า พ.ร.บ. ฉบับนี้ ได้นำ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเรื่องสิทธิในการศึกษามาบัญญัติรับรองไว้อีกครั้งหนึ่ง โดยได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดการศึกษาให้แก่บุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และบุคคลทุกคนมีสิทธิรับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งการศึกษา 12 ปีนี้ หมายถึงการศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้บัญญัติรับรองสิทธิในการศึกษาของบุคคลไว้เช่นเดียวกับในรัฐธรรมนูญ และสิทธิในการศึกษาหมายความรวมทั้งสิทธิในการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้นบุคคลทุกคนรวมถึงคนไร้สัญชาติ จึงมีสิทธิได้รับการศึกษาทั้งสามรูปแบบดังกล่าวในประเทศไทยเช่นเดียวกับบุคคลสัญชาติไทย พ.ร.บ. การศึกษาภาคบังคับ 2545 พ.ร.บ. ฉบับนี้กำหนดให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 ต้องเข้าเรียนในสถานศึกษา จนอายุย่างเข้าปีที่ 16 โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนหรือราษฎรทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ปกครองเด็กไร้สัญชาติที่เป็นราษฎรไทย จึงมีหน้าที่ต้องส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาเมื่ออายุถึงเกณฑ์ตามที่กำหนด เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

2. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิดในการรับนักเรียน
นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2535

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ให้การรับรองและประกันสิทธิในการศึกษาของบุคคลซึ่งหมายรวมถึงบุคคลไร้สัญชาติ และกลุ่มคนที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มคนไร้รัฐ เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีเอกสารพิสูจน์ตนใดเลย ไม่มีสำเนาทะเบียนบ้าน ไม่มีใบรับรองการเกิด จึงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนมีสัญชาติใดหรือควรมีสถานที่อาศัยอยู่ในประเทศใด แสดงให้เห็นว่า ในกรณีที่บุคคลใดประสงค์จะเข้าเรียนในสถานศึกษา แต่มิใช่บุคคลสัญชาติไทย บุคคลนั้นจึงไม่มีสูติบัตร หรือทะเบียนบ้านที่จะนำมาแสดงได้ แต่บุคคลนั้นก็สามารถใช้หลักฐานอื่น ในการสมัครเข้าเรียนในสถานศึกษาได้ โดยหากเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิอาศัยในประเทศไทย ก็สามารถนำเอกสารทางราชการอื่น ๆ มาแสดงได้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ตามข้อ 13.2.2 เช่น สำเนาทะเบียนบ้าน ทะเบียนคนต่างด้าว และบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น โดยสามารถแจ้ง

ให้หัวหน้าสถานศึกษามันที่กัประวัติลงในแบบบันทึกแจ้งทะเบียนประวัติเด็กที่
กระทรวงศึกษาธิการจัดทำ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าบุคคลทุกคน แม้มิใช่บุคคลสัญชาติไทย หรือเป็น
บุคคลไร้สัญชาติ หรือเป็นบุคคลที่ไม่มีเอกสารพิสูจน์ตนใด ๆ เลย หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลไร้
รัฐก็ตาม ก็มีสิทธิเข้าเรียนในสถานศึกษาได้ตามระเบียบฉบับนี้ และเป็นหน้าที่ของหัวหน้า
สถานศึกษาที่จะต้องรับเด็กที่อยู่ในวัยการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนใน
สถานศึกษาภายใต้การดูแลของตน และเมื่อบุคคลเหล่านี้สำเร็จการศึกษาก็มีสิทธิได้รับหลักฐานทาง
การศึกษาเช่นเดียวกับบุคคลสัญชาติไทย โดยในข้อ 8 ของระเบียบฉบับนี้ ได้ระบุว่าในการบันทึก
หลักฐานทางการศึกษาในกรณีที่ใช้หลักฐาน ในกรณีที่ไม่มีสูติบัตรหรือสำเนาทะเบียนบ้านให้ใช้
หลักฐานทางราชการซึ่งกระทรวงศึกษากำหนด ในกรณีที่ไม่มีสูติบัตรหรือสำเนาทะเบียนบ้านหรือ
หลักฐานทางราชการซึ่งกระทรวงศึกษากำหนดให้ใช้ “แบบบันทึกแจ้งทะเบียนประวัติเด็ก” ที่
กระทรวงศึกษาจัดทำซึ่งใช้ในกรณีที่บุคคลนั้น ๆ ไม่มีเอกสารพิสูจน์ตนใด ๆ เลย โดยต้องแจ้งให้
หัวหน้าสถานศึกษามันที่กัประวัติลงในแบบบันทึกแจ้งทะเบียนประวัติเด็กดังกล่าว ตามฉบับนี้ให้
หัวหน้าสถานศึกษามันที่กัและลงนามในกำกับข้อความว่า “ไม่มีหลักฐานตามกฎหมายว่าด้วย
ทะเบียนราษฎร” ด้วยอักษรสีแดง ลงไว้ในหลักฐานการศึกษาของบุคคลนั้น (กระทรวงศึกษาธิการ,
2535)

เอกสารงาน และวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ (2550) ได้วิจัยเรื่อง อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศ
ที่มีต่อการจัดการศึกษาของไทย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศ
ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางการศึกษาของไทย 2. นำเสนอนโยบายในการพัฒนาการศึกษา
ของไทยในอนาคต โดยศึกษาเฉพาะอิทธิพลของประเทศตะวันตกเท่านั้น และได้ศึกษาถึง
พัฒนาการการจัดการศึกษาของประเทศไทยใน 3 ช่วงระยะเวลาคือ ยุคของพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองและยุคโลกาภิวัตน์ สำหรับอิทธิพลทาง
การศึกษาของต่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้น ได้ศึกษา
ผลกระทบใน 3 ด้านคือ ด้านปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา ด้านกระบวนการจัดหลักสูตรและ
การสอนต่าง ๆ และด้านการบริหารจัดการศึกษา ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาของไทยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศ
ตะวันตกตั้งแต่สมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในขณะนั้นได้รับอิทธิพลมาจาก
กระแสการคุกคามของประเทศตะวันตกที่ต้องการขยายอำนาจ ตลอดจนพ่อค้า นักผจญภัย และหมอสอนศาสนา ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา ที่มีทั้งผลดี

และผลเสีย ได้แก่ การผลิตคนเข้ารับราชการได้ตามความต้องการของประเทศ แต่ก็ยังผลให้เกิดภาวะคนล้นงาน เพราะทุกคนมุ่งจะศึกษาเล่าเรียนเพื่อเข้ารับราชการ จนละทิ้งอาชีพและถิ่นฐานเดิมของตน จนภายหลังก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษา ซึ่งก็ได้อิทธิพลส่วนใหญ่มารจากอังกฤษและญี่ปุ่น ที่มีการพัฒนาการศึกษาตามแบบตะวันตก ซึ่งมุ่งเน้นให้ประชาชนมีการเรียนวิชาชีพเพื่อสามารถพึ่งพาตนเองได้ และแก้ปัญหาคนล้นงาน ต่อมาในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 การจัดการศึกษาแบบอเมริกาได้มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาไทยโดยเฉพาะแนวคิดแบบพัฒนาการของ John Dewey ที่ยึดความสนใจของเด็กเป็นหลัก เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ถูกนำมาใช้ในโรงเรียน ตลอดจนแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตและขององค์การยูเนสโกได้เข้ามาสู่ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยมหาวิทยาลัยสมบูรณแบบเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ได้รับมาจากองค์การยูเนสโก ยังผลให้เกิดการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ขึ้นมา และอีกหลายแนวคิดที่ได้มีการนำไปใช้ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ แนวคิดการเรียนรู้หรือการศึกษาตลอดชีวิตของ John Dewey และสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) อันเป็นแนวคิดทฤษฎีของ Ivan Illich ได้กลับมาเป็นแนวคิดที่สำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทำให้หลาย ๆ ประเทศต่างหันมาทำการปฏิรูปการศึกษา เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยมีการนำแนวคิดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) และการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for education)

ประเทศไทยเองได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เกิดขึ้นซึ่งถือได้เป็นรูปธรรมของการปฏิรูปการศึกษาในประเทศ การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นเป็นการจัดการศึกษาด้วยความต้องการที่จะรักษาบ้านเมืองให้รอดพ้นจากภัยคุกคามของต่างประเทศ จึงได้มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นเนื้อหาความรู้เป็นหลัก และเห็นว่าทางจำจะทำให้ผู้เรียนนั้นฉลาดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองการจัดการศึกษาจะได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในการให้การสนับสนุนให้มีโครงการทางการศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การยูเนสโก องค์การไอซีเอ ยูซอม และธนาคารโลก ที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านการจัดการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์ และทุนการศึกษา เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนจะเป็นการจัดหลักสูตรที่ยึดแนวทางผู้เรียนเป็นสำคัญ และ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งยังจัดหลักสูตรเพื่อให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ และเป็นการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนสองภาษา โรงเรียนวิทยาศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมี การนำเอาวิธีการจัดการเรียนการสอนของต่างประเทศเข้ามาใช้ อันได้แก่ โรงเรียนแนวเรกจิโอ เอมิเลีย เป็นต้น (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ และคณะ, 2550)

วเรช จันทรศร (2551) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะเป็นเสมือนกลไกหลักสำคัญในการดำเนินงานของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐทุกแห่ง ด้วยเหตุที่นโยบายเป็น “กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลจัดทำขึ้น” หรือ “แผนงานหรือโครงการ” หรือ “แนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐได้กำหนดขึ้น” เพื่อเจตนาในการแก้ไขปัญหา (ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่ง ถือเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการนโยบาย (Policy process) ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องระมัดระวังและให้ความสนใจเป็นพิเศษ แต่ในอดีตที่ผ่านมาการศึกษาวิชานโยบายสาธารณะ มักให้ความสนใจในกรอบของการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ (Public policy analysis) กระบวนการของการกำหนดนโยบาย (Policy foundation process) และการประเมินผลของนโยบาย (Policy evaluation) เสียเป็นส่วนใหญ่ แต่การศึกษาที่มุ่งหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือสภาพความเป็นจริง ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการปฏิบัตินโยบายซึ่งถือว่าเป็นจุดเชื่อมโยง การนำนโยบายไปปฏิบัติ”จะเป็นที่สอดคล้องกันในหมู่นักวิชาการชั้นนำทางด้านนี้ ที่ให้ความหมายว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องของการศึกษาว่า องค์กร บุคคล หรือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำ และกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารทั้งหมดปฏิบัติงานให้บรรลุตามนโยบายที่ระบุไว้หรือไม่แค่ไหนเพียงใด การนำนโยบายไปปฏิบัติ ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของ ความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญ ทั้งหมดสามารถบรรลุผลตามนโยบายที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ โดยได้สรุปว่า การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการแสวงหาวิธีการ และแนวทางเพื่อปรับปรุงนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงาน ในโครงการให้ดีขึ้น เนื้อหาสาระ ของการศึกษานโยบายไปปฏิบัติจึงเน้นการแสวงหาคำอธิบาย เกี่ยวกับปรากฏการณ์ หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ภายในกระบวนการของ การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementation processes) เพื่อที่จะศึกษาบทเรียน พัฒนาแนวทางและสร้างกลยุทธ์เพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ

ปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติมีอยู่มากมายแต่จากการสำรวจวรรณกรรมของนักวิชาการหลายท่านอาจแบ่งปัญหาหลักออกได้เป็นด้านต่าง ๆ 3 ด้าน ได้แก่ 1. ปัญหาด้านสมรรถนะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ปัจจัยทางด้านบุคลากรปัจจัยทางด้านเงินทุน และปัจจัยทางด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนปัจจัยทางด้านวิชาการหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนั้น 2. ปัญหาด้านการควบคุม ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุม ซึ่งหมายถึงความสามารถในการวัดความก้าวหน้าหรือผลการปฏิบัติของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ 3. ปัญหาด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

ไม่ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีสมรรถนะสูงเพียงใด หรือผู้รับผิดชอบนโยบายจะมีความสามารถในการควบคุมผลงานของหน่วยปฏิบัติภายใต้ระบบการวัดผลและติดตามผลที่สมบูรณ์เพียงใด การนำนโยบายไปปฏิบัติจะสำเร็จไม่ได้ หากสมาชิกในองค์กรไม่ร่วมมือกันปฏิบัติตามแนวทางของนโยบาย (วรเดช จันทรศร, 2551)

รัตนา จักกะพาก (2558) ได้วิจัยเรื่องการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ให้กับเด็กต่างชาติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าศูนย์การเรียนรู้ส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนด้วยภาษาท้องถิ่นที่ไม่ใช่ภาษาไทย เช่น ภาษาพม่า กระเหรี่ยง และภาษาอังกฤษ โดยครูต่างชาติ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะเด็กเหล่านี้อยู่ในไทยแต่ไม่รู้ภาษาไทย ควรจัดหลักสูตรเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยให้แก่เด็กเหล่านี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.)อยากเห็นการเรียนการสอนเปลี่ยนไป คือ อยากให้ครูรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล ซึ่งในปัจจุบันจะมีเด็กกลุ่มใหม่ที่ครูไม่คุ้นเคย อาทิ เด็กพหุวัฒนธรรมหรือเด็กที่มาจากหลายวัฒนธรรม เด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ (Learning disorder) ที่ในปัจจุบันมีมากในโรงเรียน ว่าทำอย่างไรให้เข้าใจในธรรมชาติของเด็กที่เปลี่ยนไปมากจากอดีต ที่ผ่านมาซึ่งครูจะต้องมีวินัยเชิงบวกและสามารถจัดการในห้องเรียนได้ นอกจากนั้นครูจะต้องเข้าใจในเรื่องหลักสูตรที่จะสอนให้ทั้งเด็กเก่งและไม่เก่งเข้าใจได้ง่าย รวมไปถึงการสอนให้เด็กสามารถนำเครื่องคอมพิวเตอร์ไปเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ได้ เพราะหากทำไม่ได้แล้วไม่ว่าจะลงทุนมากเท่าใดก็จะเป็นประโยชน์ อีกทั้งการทำให้ครูคิดว่าการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการคิดการทำงานซึ่งจะช่วยให้มีการพัฒนาเชิงนวัตกรรมที่ดีขึ้น ขณะเดียวกันยังต้องการเห็นผู้บริหารเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ในการสอนให้เด็กคิดวิเคราะห์ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน และมีความกล้าเสี่ยงที่จะทำ ให้เด็กกล้าทำในสิ่งที่คิดว่าถูกต้องแม้ว่าคนรอบข้างจะไม่เห็นด้วยและกล้าจะทดลองในสิ่งที่คิดว่า จะไม่สำเร็จ ซึ่ง สพฐ.ได้พยายามสอดแทรกทั้ง 5 เรื่องนี้ในทุกหลักสูตรตามโครงการการอบรมพัฒนา ครูทั้งระบบ ซึ่งหากทุกมหาวิทยาลัยได้ร่วมกันปฏิบัติในเรื่องเหล่านี้ก็จะเป็นเรื่องที่ยั่งยืนในการ ผลិតครูให้เป็นผู้มืออาชีพ (รัตนา จักกะพาก, 2558)

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2535) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนชายขอบ ในจังหวัดชายแดนของไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา พบว่าปัญหาการจัดการศึกษาที่สำคัญในพื้นที่ ชายแดนประเทศไทย-กัมพูชา ประกอบด้วย 1. ปัญหาเกี่ยวกับครู การขาดแคลนครู โรงเรียนส่วนใหญ่มีครูไม่ครบชั้น ครูย้ายบ่อยเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นสวัสดิการ สิทธิผลประโยชน์ เกื้อกูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นขวัญกำลังใจและเป็นสิ่งจูงใจของครูชายแดนบางอย่างที่เคยได้รับ บางอย่าง ปัจจุบันไม่ได้รับหรือได้รับเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้นไม่ทั่วถึง โรงเรียนทั้งหมดที่อยู่ตามแนวชายแดน 2. ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน สภาพครอบครัวของนักเรียนในพื้นที่ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะ

ยากจน ทำให้ผู้ปกครองต้องอพยพย้ายถิ่นบ่อยเพื่อไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นอื่น เด็กส่วนใหญ่ ถูกทอดทิ้งอยู่กับคนอื่น ครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น การเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง การเห็นแบบอย่าง ค่านิยมที่ไม่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต ทำให้เด็กส่วนใหญ่ขาดระเบียบวินัย ผู้ปกครองไม่ได้มีส่วน ช่วยในการสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กเพราะเด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ 3. ปัญหาเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมและชุมชน บ่อนการพนันและปัญหายาเสพติดในพื้นที่กระทบต่อวิถีชีวิตของเด็ก และผู้ปกครอง ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเป็นอันมากโดยเฉพาะการเฝ้าระวังเด็ก 4. ปัญหาการบริหารจัดการความห่างไกลของการคมนาคมระหว่างโรงเรียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูงทำให้การกำกับติดตาม นิเทศ จาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขาดความถี่ ความสม่ำเสมอ ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการทำงานของ ครู และ 5. ปัญหาเกี่ยวกับระบบ ความไม่เป็นธรรมจากการประเมินโดยใช้เกณฑ์เดียวกันทั่วประเทศ และวิธีการงบประมาณที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาค ในการจัดการศึกษาสภาพการ จัดการศึกษาให้กับนักเรียนชายขอบในจังหวัดชายแดนของไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2535)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550) วิจัยเรื่องความร่วมมือในการจัดการศึกษาเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชาในสถานศึกษา ตามแนวชายแดน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า 1. การส่งเสริมการพัฒนา ประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา การวิจัยและพัฒนาการฝึกอบรมนานาชาติในภูมิภาค ใน สาขาที่มีศักยภาพในการแข่งขัน โดยสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเข้ามามีบทบาทสำคัญ 2. ส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศในระดับ ภูมิภาคและระดับสากล 3. ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรและสถาบันการศึกษาของประเทศ ทำหน้าที่ เป็นศูนย์เครือข่ายการศึกษาระหว่างประเทศ ทั้งในประชาคมอาเซียน ระดับภูมิภาคและระดับสากล 4. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการศึกษาและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ผู้เรียน ครู คณาจารย์และ บุคลากรทางการศึกษาระหว่างประเทศ 5. การเชื่อมโยงภูมิปัญญาไทยกับภูมิปัญญาสากล รวมทั้ง ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ ทักษะและมี บทบาทด้านการศึกษาในองค์กรระหว่างประเทศ 6. ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาสากลเป็นภาษา ที่สอง ตั้งแต่ระดับขั้นพื้นฐานและการเรียนรู้ภาษาที่สาม เช่น ภาษาเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศ อาเซียน ภาษาที่สนใจ 7. ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาจัดหลักสูตรนานาชาติหรือหลักสูตรผสมบท หลักร่วมกับสถาบันต่างประเทศ สื่อความเป็นสากลของการศึกษา เป็นต้น

บุบผา อนันต์สุชาติกุล (2554) ได้วิจัยเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติโดย ภาครัฐและนอกภาครัฐ การอพยพมาสู่ประเทศไทยครั้งใหญ่ของชาวพม่าจากภัยความขัดแย้งทาง

การเมืองภายในตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 และการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมของประเทศไทย ที่ต้องการแรงงานสูง ทำให้การอยู่ร่วมกันของคนไทยและผู้อพยพเป็นไปในลักษณะ 2 ชั้น ความสัมพันธ์ มีการพึ่งพิงเอื้อประโยชน์ต่อกันในมิติเศรษฐกิจ แต่ในด้านสังคม-วัฒนธรรมเกิด ช่องว่างในการอยู่ร่วมกัน การจัดการศึกษาภายใต้บริบทสังคมไทยปัจจุบันที่ผู้คนหลากหลาย วัฒนธรรมมาอยู่ร่วมกัน ได้ทำบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร การวิจัยนี้ ได้ศึกษารูปแบบและการจัดการศึกษาสำหรับทายาทรุ่นที่สองของผู้อพยพจากประเทศพม่า ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการศึกษา ตลอดจนข้อเสนอแนะด้านนโยบายเพื่อให้การจัดการศึกษามี ประสิทธิภาพในการสร้างความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและสงบสันติระหว่างผู้คน ต่างวัฒนธรรม โดยตระหนักในความสำคัญของการธำรงไว้ซึ่ง อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

จากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้สอน ผู้ปกครอง นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ 5 จังหวัดที่ศึกษาวิจัย พบว่าการจัดการศึกษาแก่ทายาทรุ่นที่สองของผู้อพยพจากประเทศพม่าที่สำคัญ 3 รูปแบบ

1. รูปแบบที่นำไปสู่การหลอมรวมปลูกฝังความเป็นไทยภายใต้แนวคิดเอกวัฒนธรรมเพื่อความ มั่นคงของชาติ โดยใช้หลักสูตรและการสอนแบบเดียวกับเด็กไทย ไม่อ่อนไหวตอบสนองความ ต้องการเฉพาะของเด็กไร้สัญชาติ
2. รูปแบบที่ปลูกฝังความเป็นไทยแนวพหุวัฒนธรรมแม้เพียง บางส่วน หลักสูตรมีความยืดหยุ่น ให้โอกาสเรียนรู้รากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง เปิดทางเลือกเพื่อ การอยู่ในประเทศไทยหรือคืนสู่มาตุภูมิ
3. รูปแบบที่คำนึงถึงการคืนสู่มาตุภูมิหรือไปประเทศที่สาม ในรูปแบบแรก ทั้งหมดดำเนินการโดยสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สำหรับสอง รูปแบบหลังส่วนใหญ่ดำเนินการ โดยองค์กรเอกชนไม่หวังผลกำไรและโดยผู้อพยพที่มีศักยภาพ พบ การดำเนินงานในโรงเรียนของรัฐบางส่วนแต่เป็นเพียงการเริ่มต้นและเป็นจำนวนน้อยมาก การ จัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติโดยภาครัฐและนอกภาครัฐยังขาดคุณภาพและทิศทางที่เหมาะสม ตอบสนองความต้องการและความค้อยโอกาสของเด็กไร้สัญชาติ ด้วยเหตุผล 2 ประการ 1. จากการ ที่รัฐไม่กำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับอนาคตสถานะของทายาทรุ่นที่สองของผู้อพยพ ทำให้ขาด รูปธรรมชัดเจนในระดับปฏิบัติงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ 2. ทักษะและความเข้าใจของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับผู้ไม่มีสัญชาติไทย ต่อนิยาม “คนไทย” และการปลูกฝัง “ความเป็นไทย” ที่ผูกติดกับแนวคิด วัฒนธรรมเชิงเดี่ยว หรือ “เอกวัฒนธรรม” ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคม นำไปสู่การ ละเมิดสิทธิมนุษยชน การแบ่งแยกกีดกันต่อบุคคลที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศสภาพ ความสามารถ รวมทั้งถิ่นที่อยู่อาศัย การนำนโยบายไปปฏิบัติยังขาดการดำเนินงานที่เป็นระบบและ รูปธรรมชัดเจน เห็นได้จากไม่มีกิจกรรมการพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ ความตระหนัก หรือแนวทาง

การจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนให้อ่อนไหวต่อความด้อยโอกาสของกลุ่มชาติพันธุ์ เรียนรู้การกระทำที่ไม่เป็นการแบ่งแยกกีดกันหรือมีอคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์ นอกจากนี้ยังเห็นว่ารัฐบาลไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องการศึกษาของเด็กข้ามชาติ (บุบผา อนันต์สุชาติกุล, 2554)

ทวิสิทธิ์ ใจห้าว (2559) ได้ประเมินผลการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาตินในประเทศไทย การวิจัยดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการจัดการศึกษาสำหรับลูกแรงงานต่างชาติหรือเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยในระดับนโยบายและเพื่อรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และเสนอแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับลูกแรงงานต่างชาติหรือเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยเชิงนโยบาย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับนโยบายหรือระดับกระทรวง และระดับปฏิบัติที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาติและเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย ทั้งภาครัฐ และองค์กรเอกชนทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาติ ในพื้นที่จังหวัดตาก กาญจนบุรี ราชบุรี และสมุทรสาคร ได้กลุ่มตัวอย่างระดับนโยบาย จำนวน 20 แห่ง ระดับปฏิบัติ จำนวน 90 แห่ง ผลการประเมินการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาติในประเทศไทย พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริบทมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง จากสภาพ ปัญหา และความต้องการในการบริหารและการจัดการศึกษา จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ ทั้งในเชิงเป้าหมายและการดำเนินการที่หลากหลาย เพื่อให้การกระจายอำนาจการบริหารสู่โรงเรียนประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ และได้เสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของลูกแรงงานต่างชาติในระดับนโยบายดังนี้ 1. ด้านยุทธศาสตร์และการวางแผน 2. ด้านการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการปฏิบัติตามกฎหมาย 3. ด้านการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน 4. ด้านการสำรวจและการออกหลักฐานการรับรองบุคคล 5. ด้านการจัดการศึกษาของบุคคลและองค์กรเอกชนในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ 6. ด้านการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยแก่เด็กต่างชาติ (ทวิสิทธิ์ ใจห้าว, 2559)

ฉันทนา จันทร์บรรจง และภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์ (2554) โครงการนำร่องการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับเด็กต่างด้าวไร้สัญชาติ ในพื้นที่เกษตรกรรม อำเภอพบพระ จังหวัดตาก เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัย พบว่า มีเด็กต่างด้าวไร้สัญชาติในพื้นที่เกษตรกรรมของอำเภอพบพระ จำนวนมาก ไม่สามารถใช้ภาษาไทยแม้ว่าจะมีโอกาสน้อยมากที่จะได้กลับประเทศพม่า นักวิจัยได้ร่วมมือกับนักพัฒนาสังคมบางคน ครูอาสา 3 คน และเจ้าของไร่ 2 แห่ง เพื่อจัดการเรียนการสอนภาคค่ำในไร่ หลักสูตรภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับเด็กต่างด้าวไร้

สัญญาชาติ ได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เน้นภาษาไทยเบื้องต้นเพื่อการสื่อสาร การรักษาสุขภาพและความสะอาด ความเข้าใจวัฒนธรรมไทยและกฎหมายที่จำเป็นสำหรับคนต่างด้าว มีผู้มาเรียนทั้งสิ้น 41 คน ส่วนน้อยเป็นผู้ใหญ่ ส่วนมากเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ มีความเห็นว่า รูปแบบการจัดการศึกษาซึ่งนำร่องครั้งนี้ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ เกี่ยวกับคนต่างด้าวไร้สัญชาติแถบชายแดนไทย-พม่า (ฉันทนา จันทร์บรรจง และภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์, 2554)

ยุคติชน บุญเทศ (2555) ได้ศึกษาเรื่องความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา ในสถานศึกษาตามแนวชายแดน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดอุบลราชธานีการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา ในสถานศึกษาตามแนวชายแดนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดอุบลราชธานีตามการรับรู้และประเมินของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนและนำเสนอแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวชายแดนให้เป็นแหล่งบริการทางการศึกษากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ที่ตั้งอยู่ตามแนวชายแดนประเทศเพื่อนบ้านในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีประจำปีการศึกษา 2552 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 43 คน ครูผู้สอน 223 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบค่าที (t-Test) ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยด้านบุคลากรและด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์การศึกษาอยู่ในระดับมาก ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านกฎระเบียบและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง ความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวชายแดนให้เป็นแหล่งบริการทางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้านประกอบด้วย การดำเนินการตามขั้นตอนแบบ DAPPA และ

การกำหนดเป้าหมาย กิจกรรม ตัวชี้วัดความพร้อมทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลากรด้านงบประมาณ ด้านกฎระเบียบ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์การศึกษา (ยุตติชน บุญเทศ, 2555)

วีระกุล อรัณยะนาค (2555) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า แรงงานต่างด้าวมีความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านรายได้และเศรษฐกิจ การออกแบบพัฒนาแผนกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่ามีการพัฒนาทุกด้าน ด้านสุขภาพมีการพัฒนาโดยมีบัตรประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว มีตรวจสุขภาพประจำปี มีการเลือกใช้จ่ายตรงกับโรค รับประทานอาหารที่มีประโยชน์และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเข้าถึงบริการสาธารณสุข การหารายได้เสรี ด้านการศึกษา คือ การฟัง/อ่าน/พูด/เขียนภาษาไทย ทราบสิทธิในการเรียน มีช่องทางการรับรู้ข่าวสาร การอบรมตามความสนใจ และหารายได้เสริมจากการทำงานล่วงเวลา ด้านรายได้และเศรษฐกิจ มีการจัดบันทึกรายรับ รายจ่ายและการประหยัดและ แนวทางการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติจากผลการวิจัยครั้งนี้ คือ การจัดการความร่วมมือแบบ 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายแรงงาน นายจ้างและหน่วยงานรัฐ เปิดพื้นที่ร่วมในการทำงาน ได้แก่การสร้างค่านิยม พันธกิจ และการออกแบบในการกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายข้อมูลและแผนการทำงานร่วมกัน การบูรณาการระดับนโยบาย ข้อมูลแผนการดำเนินงานและกระบวนการ/วิธีปฏิบัติการร่วมกัน ออกแบบการทำงานเชิงระบบร่วมกัน ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยใช้กลไกรัฐผ่านระบบและหน้าที่ของหน่วยงานต่าง เช่น สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สถานีตำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง ทหาร โรงพยาบาล และแรงงานจังหวัดเป็นต้น กำหนดเป้าหมายให้มีความชัดเจนและปฏิบัติร่วมกันได้ง่าย นั่นคือ การป้องกันการเข้าเมือง การนำเข้าแรงงาน และการจ้างงานแรงงานที่ผิดกฎหมายแรงงาน การควบคุมแรงงานข้ามชาติภายในประเทศ การพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงานในพื้นที่ คุณภาพชีวิตและการทำงานแบบระยะยาวของแรงงานข้ามชาติภายในประเทศและข้อเสนอแนะดังนี้ คือทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานควรนำข้อมูลจากไตรภาคี และร่วมกันวางแผนวิธีบริหารจัดการ ร่วมจัดทำระเบียบ กฎเกณฑ์ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้อง ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานควรมีความรู้ความเข้าใจด้านแรงงานอย่างชัดเจน ตอบคำถามเกี่ยวกับแรงงานได้อย่างถูกต้องและตรงกัน (วีระกุล อรัณยะนาค, 2555)

วชิราพร สุวรรณศรวล, มานิตย์ ไชยกิจ, ปราโมทย์ มากชู, และวิเชียร ชำรงโสติดิสกุล, (2556) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือก

สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนวิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอนคือ

1. การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนโดยการสัมภาษณ์ ผู้ปกครองและนักเรียนที่ออกกลางคัน วิเคราะห์และสังเคราะห์ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา
2. การสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและทูลกันดาร โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และทฤษฎีมากร่างรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบฯด้วยการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship seminar) จำนวน 7 คนและ
3. การประเมินความเป็นไปได้ความมีประโยชน์ความเหมาะสมในการนำไปใช้และความคุ้มค่าในการลงทุนของรูปแบบรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบน โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงจำนวน 60 คน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาสำคัญของการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยประกอบด้วย 1. ด้านนักเรียน: ครอบครัวมีฐานะยากจนและไม่สนับสนุนให้ลูกได้รับการศึกษา ภาษาเป็นอุปสรรคในการเรียน และเด็กพักอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน 2. ด้านโรงเรียน: หลักสูตรไม่เหมาะสม โรงเรียนตั้งอยู่ในที่ห่างไกลจากที่พักของนักเรียนครูขาดความเข้าใจในตัวนักเรียน 3. ความต้องการที่สำคัญของนักเรียนและผู้ปกครอง ได้แก่ในแต่ละชุมชนมีศูนย์การเรียนย่อยและมีครูประจำเพื่อสะดวกในการเรียน หลักสูตรมีความยืดหยุ่นสอนเฉพาะวิชาที่จะเป็นและใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวันเนื้อหาวิชาควรเน้นวิชาชีพเป็นสำคัญ 4. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนที่สร้างขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียนที่ออกกลางคัน และกลุ่มที่ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ หรือผู้สนใจอย่างต่อเนื่อง เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับโรงเรียนปกติแต่ใช้เวลาออกราชการเป็นไปตามหลักการของทฤษฎีระบบประกอบด้วยปัจจัยนำเข้าที่เกี่ยวข้องกับงานบุคลากร งานวิชาการ และงานบริหารทั่วไป กระบวนการเกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารงานวิชาการ และบริหารงานทั่วไปโดยใช้แรงจูงใจในการขับเคลื่อนผลผลิตเกี่ยวข้องกับโอกาสทางการเรียนของนักเรียนที่สามารถเรียนจบการศึกษาภาคบังคับและประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้และบริบทเกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการศึกษาทางเลือกบนพื้นที่สูง การพัฒนาทรัพยากรบุคคลการใช้ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นคู่กับครูปกติ 4. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีความเป็นไปได้และมีความคุ้มค่าในระดับมากโดยมีความเหมาะสมและความมี

ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (วชิราพร สุวรรณศรวล, มานิตย์ ไชยกิจ, ปราโมทย์ มากชู, และ วิเชียร ชำรง โสติดิสกุล, 2556)

ขวัญชีวัน บัวแดง (2554) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของทายาทรุ่นที่ 2 ของแรงงานย้ายถิ่นในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษา การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของทายาทรุ่นที่ 2 ของแรงงานย้ายถิ่นในประเทศไทยที่เข้ามาทำงานในไทยตั้งแต่ปี 2523 รวมทั้งผู้ที่เกิดในประเทศไทยหรือย้ายมาตั้งแต่อายุไม่ถึง 15 ปีใน จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก สมุทรสาคร และระนอง ชาติพันธุ์รวมทั้งข้อจำกัดในการออกวุฒิการศึกษาของโรงเรียนให้แก่เด็กต่างชาติ ทำให้มีปัญหาในการเรียนต่อและสมัครงาน โดยมีปัญหาด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1. ปัญหาด้านสถานะบุคคล 2. ปัญหาด้านการศึกษา 3. ปัญหาด้านอาชีพ 4. ปัญหาการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรม ข้อเสนอแนะเพื่อให้การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของทายาทผู้ย้ายถิ่นเป็นไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศและไม่ก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลด้านทายาทแรงงานย้ายถิ่นทั้งระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและชาติ เพื่อทราบจำนวนสถานะบุคคล ลักษณะทางชาติพันธุ์ และลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ที่เป็นอยู่ และแนวโน้มในอนาคต เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาด้านต่าง ๆ ควรวางยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินการ เพื่อส่งเสริมให้ทายาทผู้ย้ายถิ่นได้เรียนรู้ภาษา และวัฒนธรรมไทย รวมถึงกฎหมายและระเบียบแบบแผนการปฏิบัติในสังคมไทย เพื่อทำให้เกิดการปรับตัวและอยู่ร่วมกันอย่างสันติและสร้างสรรค์ในสังคมไทย

ควรส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีนโยบายที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ย้ายถิ่นและทายาทและชุมชนไทย ส่งเสริมด้านการศึกษา การพัฒนาท้องถิ่น และการแก้ไขปัญหาสังคม โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกรณีตัวอย่างที่ทำได้ดี (Best practices) โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้สถาบันศาสนาทั้งพุทธ อิสลาม และคริสต์ศาสนา มีบทบาทมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านศีลธรรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของผู้ย้ายถิ่นและทายาท สร้างเวทีร่วมมือและผนึกกำลังกันระหว่างองค์กรเอกชน รัฐ และชุมชน ทั้งระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น ให้ร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้ย้ายถิ่นและทายาทในทิศทางที่จะสร้างความมั่นคงให้แก่มนุษย์และสังคมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ส่งเสริมการสร้าง ความเข้าใจในประเด็นการย้ายถิ่น การข้ามชาติ เพื่อให้สังคมในทุกระดับตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ที่มีมากขึ้นในสังคมไทย และเพื่อให้ร่วมกันพัฒนาสังคมพหุวัฒนธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรเด็กและเยาวชนให้มีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนที่รวมทั้งเด็กและเยาวชนทายาทผู้ย้ายถิ่น เพื่อให้มีบทบาทในการพัฒนาสังคมที่ดีงาม โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีความ

หลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ควรวางยุทธศาสตร์ในด้านการจัดการศึกษาให้มีรูปแบบที่เหมาะสม การจ้างงานและใช้ศักยภาพของทายาทผู้ย้ายถิ่นที่เริ่มจบการศึกษาระดับสูงในแขนงต่าง ๆ มากขึ้น (ขวัญชีวัน บัวแดง, 2554)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานด้านนโยบายการศึกษาขององค์กร นโยบายการศึกษาระดับชาติในกลุ่มประเทศอาเซียน และอาเซียนบวกสาม มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดองค์กรและการดำเนินงานด้านนโยบายการศึกษา โดยครอบคลุมกระบวนการพัฒนานโยบายที่สำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายสู่ปฏิบัติและการติดตามประเมินผลนโยบายขององค์กร นโยบายการศึกษาระดับชาติในกลุ่มประเทศอาเซียนและอาเซียนบวกสาม รวม 13 ประเทศ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานดังกล่าว และจัดทำข้อเสนอแนวทางการดำเนินงานของสภาการศึกษาในฐานะองค์กรนโยบายระดับชาติด้านการศึกษาของประเทศไทยที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยในเบื้องต้นเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง การศึกษาวิจัยพบว่า องค์กรนโยบายการศึกษาของกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสามทั้ง 13 ประเทศมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่มีหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการทำหน้าที่วางแผน และหลายประเทศมีสถาบันวิจัยการศึกษา ที่เน้นการวิจัยและพัฒนา แม้แต่หน่วยงานที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติและเป็นพันธมิตรของสำนักงานเลขาธิการสภาศึกษามาอย่างยาวนาน เช่น EPRD ของมาเลเซีย NIER ของญี่ปุ่น และ KEDI ของสาธารณรัฐเกาหลีก็ทำวิจัยที่เน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของระบบการศึกษาโดยตรง

การกำหนดนโยบายการศึกษาเป็นไปตามรัฐธรรมนูญของประเทศ การกำหนดนโยบายเพื่อปฏิรูปการศึกษาส่วนใหญ่เป็นนโยบายของฝ่ายการเมืองที่นำโดยนายกรัฐมนตรีหรือประธานาธิบดีซึ่งอาจตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาประกอบไปด้วยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญมาดำเนินการศึกษา ประเด็นและให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เมื่อกำหนดเป็นนโยบายแล้วกระทรวงที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติคือ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งต้องวางแผนและนำสู่การปฏิบัติตามระบบการบริหาร ในหลาย ๆ ประเทศ ยกเว้นประเทศบรูไนกับประเทศสิงคโปร์ซึ่งมีขนาดและระบบการบริหารที่เล็กกระทรวงสามารถบริหารเองโดยตรง ส่วนใหญ่มีหน่วยงานการศึกษาระดับภาค รัฐจังหวัด อำเภอ และสถานศึกษา ที่นำนโยบายไปปฏิบัติหากวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองการปกครอง จะเห็นว่าประเทศประชาธิปไตยที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ เช่น ไทย มาเลเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีจะเน้นการฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำนโยบายการศึกษา ประเทศที่มีขนาดเล็ก เช่น สิงคโปร์บรูไน ไม่มีความซับซ้อนมากในเรื่องการนำนโยบายสู่ปฏิบัติเพราะกระทรวงสามารถดูแลได้โดยตรง นอกจากนี้ระบบเศรษฐกิจที่เติบโตและการเมืองที่

มันคงก็เป็นข้อมูลที่สะท้อนถึงความมีเสถียรภาพในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

ไพศาล บรรจสุวรรณ (2558) ได้วิจัยเรื่อง การนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สามประการ ประการแรก เพื่อศึกษาปัจจัยและขั้นตอนกระบวนการ ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประการที่สอง เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขและบริบทสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี และประการที่สาม เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติที่สอดคล้องกับเงื่อนไขและบริบทสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยพลวัตและบริบทสภาพแวดล้อมผสมผสานกับตัวแบบ CIPP และทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติตามแนวทางแบบบนลงสู่ล่างผ่านหน่วยงานเชิงนโยบายจากราชการส่วนกลางลงสู่หน่วยงานปฏิบัติระดับพื้นที่ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสถานศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในสองระดับทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานีทั้งสามเขต และระดับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มวิชาการ และครูผู้สอนของสถานศึกษาเป้าหมายทั้งเจ็ดแห่งซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสและเข้าร่วมโครงการโรงเรียนดีศรีตำบล งานวิจัยนี้จำกัดขอบเขตการวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2544-2557 (ก่อนเหตุการณ์การรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557) และขอบเขตเนื้อหา นโยบายครอบคลุมหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน การวิจัย พบว่า สุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดศูนย์กลางของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนบนมีพื้นที่มากที่สุดในภาคใต้และมากเป็นอันดับหกของประเทศ สุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดที่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้รับอิทธิพลจากบริบทในสี่มิติที่สำคัญทั้งบริบทสภาพแวดล้อมระดับภูมิภาคและระดับโลก บริบทสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ บริบทสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม และบริบทสภาพแวดล้อมทางการเมืองโดยทั้งสี่มิติต่างส่งอิทธิพลต่อการนำหลักสูตรไปใช้ทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่และระดับสถานศึกษาเป้าหมายทั้งเจ็ดแห่ง อิทธิพลทั้งสี่มิติที่ส่งผลในสองระดับนี้จัดแบ่งในเชิงพลวัตได้สองยุคพลวัตยุคแรก เป็นช่วงของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก (พ.ศ. 2543 – 2552) และพลวัตยุคสอง เป็นช่วงของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561)

ประเด็นสำคัญจากการวิจัย พบว่า เนื้อหา นโยบายหลักสูตร ไม่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เน้นคุณลักษณะและเจตคติมากกว่าทักษะสากลที่จำเป็น หลักสูตรมีลักษณะอนุรักษ์นิยมสูงให้ความสำคัญกับพื้นฐานความเป็นไทย โดยมีลักษณะเด่นที่การมุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรม ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์และเศรษฐกิจพอเพียง ขณะที่การนำนโยบายหลักสูตรสู่การปฏิบัติยังคงเป็นแบบทฤษฎีบนลงล่างสอดคล้องกับการบริหารราชการแบบรวมศูนย์อำนาจค่อนข้างมาก อำนาจการตัดสินใจด้านการบริหารบุคคลอยู่ในระดับเขตพื้นที่ นอกจากนี้ การที่หลักสูตรมีหลายกลุ่มสาระขณะที่ครูมีภาระงานอื่นนอกเหนืองานสอนในปริมาณมากนับเป็นอุปสรรคสำคัญทำให้ครูไม่ได้มีเวลาอยู่กับผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนยังคงเน้นการบรรยายบอกเล่าท่องจำและครูยังคงมีบทบาทสำคัญเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้มากกว่าที่จะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะที่บริบทสังคมวัฒนธรรมไทยไม่เอื้อให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากความสงสัยและการตั้งคำถามที่จะก่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองตามแนวปรัชญาการศึกษาแบบเสรีนิยม ภาพโดยรวมของการนำนโยบายหลักสูตรไปปฏิบัติจึงยังไม่สอดคล้องบริบทและทิศทางของโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างที่ควรจะเป็นและประสบกับปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพการศึกษาผลจากงานวิจัยได้ข้อค้นพบปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อการนำนโยบายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติที่สำคัญในสี่ประการ ประการที่ 1 กลยุทธ์ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประการที่ 2 ภาวะผู้นำและประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ประการที่ 3 ปัจจัยด้านศักยภาพของครูผู้สอน และประการที่ 4 การสนับสนุนและความสามารถด้านการบริหารจากส่วนกลางและแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

ปัจจัยทั้งสี่ประการต่างเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ต่อกันและเป็นเงื่อนไขเอื้ออำนวยให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเกิดผลสำเร็จผลจากการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอในเชิงนโยบายในรูปของตัวแบบภายใต้ชื่อ “วงล้อการขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพการศึกษา” สำหรับแนวทางการพัฒนาที่ได้จากข้อค้นพบที่มีต่อส่วนราชการนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพึงตระหนักและให้ความสำคัญกับขั้นตอนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการติดตามนิเทศและการประกันคุณภาพ คึงครูให้นักเรียน ลดภาระงานอื่น ๆ ของครูที่นอกเหนือจากการสอน ให้ครูเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายหลักสูตรสู่ชั้นเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติ ควรกำหนดให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้เกิดขึ้นจริงโดยกำหนดให้เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนการสอนของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการสร้างนิสัยและพฤติกรรมของผู้เรียนจนกลายเป็นลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะที่จำเป็นสอดคล้องกับโลกใน

ศตวรรษที่ 21 สำหรับข้อเสนอแนะของการวิจัยที่สำคัญ ควรออกแบบกระบวนการวิจัยที่เป็นลักษณะของการสนทนากลุ่ม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกภาคส่วน (ไพศาล บรรจสุวรรณ, 2558)

รัตนา จักกะพาก (2558) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย. ผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับเด็กทุกคน 2. บุตรแรงงานต่างด้าวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีสัญชาติพม่า เพศชาย พักอาศัย อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ร่วมกับพ่อและแม่ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา มาเรียนทุกวันอย่างต่อเนื่อง และเกือบทั้งหมดไม่เคยเรียนที่ใดมาก่อน ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่ไม่ทราบมากที่สุด คือ เรื่องของค่าใช้จ่ายในการเรียน ขณะที่ข้อมูลที่ทราบมากที่สุดคือเรื่องของหลักสูตรการเรียน การสอน ในด้านของข้อมูลที่ต้องการทราบมากที่สุด คือ เรื่องแนวทางการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ประเด็นเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นเรื่องที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดเป็นลำดับแรก ขณะที่ประเด็นของการมีส่วนร่วมในการเรียนของชุมชนนั้นอยู่ในลำดับสุดท้าย เรื่องของจำนวนครูที่ดูแลเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษามากที่สุด รวมถึงด้านกฎหมายและนโยบายการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นสูงสุด ตามความคิดเห็นของบุตรแรงงานต่างด้าว 3. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 11 ด้าน ได้แก่ 1. กฎหมายและนโยบายการศึกษา 2. ครูผู้สอน 3. การเรียนการสอน 4. การมีส่วนร่วมของชุมชน 5. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน 6. ค่าใช้จ่ายในการเรียน 7. สื่อการสอน 8. เนื้อหาหลักสูตร 9. การติดตามและประเมินผล 10. ผู้ปกครอง และ 11. การบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผลการประเมินทุกด้านได้ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ซึ่งถือว่ารูปแบบดังกล่าวอยู่ในระดับที่ใช้ได้ (รัตนา จักกะพาก, 2558)

แสงเทียน คำปัญญา, ประวดี พื้นผาสุข, และ ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์ (2558) วิจัยเรื่องสภาพปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยของจังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยในโรงเรียนมัธยมจังหวัดเชียงใหม่และเพื่อศึกษาแนวทางในการปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐและการศึกษาของบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยของจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้ 1. ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย พบว่า บุคลากรทางการศึกษาไม่รู้กฎหมายและนโยบายทางการศึกษา การออกกลางคันของนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย การจัดทำข้อมูลพื้นฐานฐานของ

นักเรียน สภาพแวดล้อมของชุมชนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย ด้านการเรียนการสอน กิจกรรมหรือนโยบายจากหน่วยงานอื่น เป็นการเพิ่มภาระงานของโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น 2. แนวทางในการปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ควรมีการแนะแนวการนำนักเรียนเข้าสู่ระบบการเรียน การสอน จัดทำฐานข้อมูลของนักเรียนเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจชุมชนโดยบุคลากรทางการศึกษา จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และจัดการศึกษาตามกฎหมาย และนโยบายของรัฐอย่างเคร่งครัด (แสงเทียน คำปัญญา, ประวัติ พื้นผาสุข, และศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์, 2558)

ศุภกร เมฆขยาย (2559) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ทราบสาเหตุของการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ 2. ทราบรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติสนามวิจัยที่เป็นกรณีศึกษา ได้แก่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีนักเรียนเป็นเด็กไร้สัญชาติ จำนวน 5 โรงเรียนใน 5 จังหวัด เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน 2557 ถึงเดือนมิถุนายน 2559 ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลและการสร้างข้อสรุปแบบนิรนัย ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปความ วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนแรก ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ตรวจสอบหลักกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติขั้นตอนที่สอง สร้างรูปแบบการจัดการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ โดยนำข้อมูลจากทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการลงภาคสนาม ได้แก่ เอกสารของโรงเรียน การสังเกตการสัมภาษณ์ และความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แล้วนำมาสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ผลการวิจัย พบว่าสาเหตุของการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ มาจากสองสาเหตุ คือ หนึ่งถูกกำหนดไว้ในกฎหมายทั้งในกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายมหาชน และเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมทั้งที่ไทยเป็นภาคีในสนธิสัญญาต่าง ๆ และไม่ได้เป็นภาคี และสอง รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ควรจัดการศึกษาพหุรูปแบบ คือการผสมผสานรูปแบบการจัดทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นการสร้างโอกาสและทางเลือกทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน และตอบสนองความต้องการของชุมชนและนักเรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายให้ร่วมกันจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ (ศุภกร เมฆขยาย, 2559)

รวิวรรณ แพทย์สมาน (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาของเด็กไร้สัญชาติตามนโยบาย เรียนฟรี 15 ปี ในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเท่าเทียม เป็นธรรมในการรับ บริการสาธารณะด้านการศึกษาด้านนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของเด็กไร้สัญชาติในโรงเรียนสังกัดเขต พื้นที่สำนักงานการประถมศึกษาเขต 1 เชียงใหม่ เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กนักเรียนไทย เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และคณาจารย์ ผู้รับผิดชอบ ในการดำเนินการตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปีในโรงเรียนและใช้การศึกษาค้นคว้าจาก เอกสาร (Documentary research) โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบจากรายงานผลการประเมินนโยบายใน ระหว่างปี พ.ศ. 2554 - 2558 ประกอบการพิจารณาวิเคราะห์ พบว่าโรงเรียนรัฐบาลจำนวน 92 แห่ง ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1 แบ่งเป็น โรงเรียนที่ไม่รับนักเรียน ต่างชาติ หรือไร้สัญชาติ 3 แห่ง คือ อนุบาลเชียงใหม่ พุทธิโสภณ และหอพระ และ มีโรงเรียน 1 แห่งที่รับแต่เด็กนักเรียนชาวไทยภูเขา คือ โรงเรียนวัดดอนจั่น นอกจากนี้ มีโรงเรียนอีก 12 แห่งที่ ไม่มีเด็กไร้สัญชาติ และมีโรงเรียน 60 แห่งที่มีเด็กไร้สัญชาติเรียนรวมอยู่กับเด็กไทย แต่มีจำนวน โรงเรียนถึง 18 แห่งที่มีจำนวนเด็กนักเรียนไร้สัญชาติมากกว่าร้อยละ 50 เรียนอยู่ ทำให้จำนวน นักเรียนไร้สัญชาติต่อนักเรียนไทยนั้น คิดเป็น 20.24% ซึ่งอาจกล่าวได้หรือไม่ว่า ยังเป็นตัวเลขหรือ สถิติที่ไม่เป็นที่น่าวิตกนัก เป็นที่น่าสังเกตว่า นักเรียนไร้สัญชาติเหล่านี้ในอนาคตอาจเพิ่มขึ้น มี สัดส่วนมากกว่านักเรียนไทยในทุกโรงเรียน และจะกลายเป็นรายจ่ายงบประมาณที่เพิ่มขึ้นใน อนาคต ประเด็นที่น่าสนใจต่อไปอีกก็คือ การที่นักเรียนไร้สัญชาติเหล่านี้ ได้เรียนฟรีหรือได้รับ สิทธิประโยชน์จากการเรียนเหล่านี้ จะเป็นปัจจัยที่จะกระตุ้น หรือส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าว นานุเคราะห์หลานของตนเข้ามาเรียนฟรีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเคลื่อนย้าย แรงงานแต่อย่างไรก็ดี การให้การศึกษาที่ยังคงเป็นหนทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็น การป้องกันปัญหาสังคมที่มีคุณค่าอย่างประเมินไม่ได้ และเพราะเหตุใด รัฐบาลไทยต้องให้การ บริการสาธารณะด้านการศึกษาหรือสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานทางการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ เหล่านี้ ทั้งนี้ นอกจากกฎหมายที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้วนั้น การให้บริการทางการศึกษาถือเป็นการ บริการพื้นฐานที่มีประโยชน์ที่สุด ด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่มแรงงานนั้น เช่น การศึกษา สุขภาพ สุขภาพอนามัยการเจริญพันธุ์ สิทธิแรงงานหากมีการคุ้มครองหรือมีการปฏิบัติต่อแรงงาน ด้วยความเท่าเทียมแล้วเมื่อคุณภาพชีวิตของแรงงานดี ก็จะลดปัญหาสังคม อาชญากรรม เศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ จากแรงงานได้ อาทิ การให้การศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติเหล่านี้จะเป็นการ ปกป้องคุ้มครองเด็ก (Child protection) และเป็นการป้องกันการใช้แรงงานเด็ก และการป้องกันการ ค้ามนุษย์ในเด็กไร้สัญชาติ (รวิวรรณ แพทย์สมาน, 2560)

พรวิทย์ จันทรศิริสิริ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ หลักเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบย่อยของสมรรถนะหลักของข้าราชการครูขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi stage random sampling) ตัวอย่าง ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ใช้การบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะหลักของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 4 ด้าน 11 องค์ประกอบย่อย 2. ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะหลักของข้าราชการครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับประสิทธิภาพการทำงาน โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. รูปแบบและเทคนิควิธีการพัฒนาสมรรถนะหลัก 4 สมรรถนะที่เหมาะสมของข้าราชการครูเพื่อนำไปพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานมี 13 ประเด็น และมีเทคนิควิธีการพัฒนารวม 9 วิธีคือ การสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ การระดมสมอง การฝึกอบรม การสอนงาน การศึกษาดูงาน การประชุมกลุ่มย่อย การจัดกิจกรรมเสริม และการบรรยาย (พรวิทย์ จันทรศิริสิริ, 2554)

สุจิตรา ปานพุ่ม และวรงค์ จันทรศรี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง สัญญา ธรรมศักดิ์ กับการบริหารราชการไทย รัฐบาลภายใต้การนำของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้แถลงนโยบายด้านการศึกษาไว้ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 25 ตุลาคมพ.ศ. 2516 ตามนโยบายข้อที่ 10 ที่ระบุว่า รัฐบาลนี้ จะส่งเสริมการศึกษาทั้งในด้านวิชาความรู้ และในด้านจิตใจ เพื่อให้มีความเชื่อมั่นในหลักธรรมแห่งศาสนา บำเพ็ญตนให้เป็นคนมีประ โยชน์ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนให้ช่วยกันบำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม อันเป็นสัญลักษณ์และสมบัติของชาติไทย และนโยบายข้อที่ 13 รัฐบาลนี้จะส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยมีเสรีภาพ และมีความรับผิดชอบทางวิชาการ มีความอิสระและคล่องตัวในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ทั้งในด้านการเงินและ

การบริหารงานบุคคล ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างนิสิต นักศึกษากับรัฐบาลและสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แต่การผลักดันนโยบายยังไม่คืบหน้า กลับเกิดเหตุการณ์ที่ครูชุมนุมขับไล่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายแพทย์บุญชูสม มาร์ติน เนื่องจากรับปากว่าจะแก้ไขปัญหาการถูกลอยแพของครูโรงเรียนราษฎร์ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ จึงได้เรียกตัวนายแพทย์บุญชูสม มาร์ติน และเจ้าของโรงเรียนราษฎร์กลุ่มหนึ่งเข้าพบที่สำนักนายกรัฐมนตรี ท้ายที่สุด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายแพทย์บุญชูสม มาร์ติน จึงต้องลาออกจากตำแหน่งเพราะไม่สามารถแก้ไขปัญหาคครูได้ตามที่ต้องการ

ข้อเรียกร้องของครูได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ศูนย์พิทักษ์สิทธิครูจึงออกแถลงการณ์ ณหอประชุมครูสภา ว่าการชุมนุมของครูมิใช่เพื่อให้ครูกลับเข้าทำงานเพียงอย่างเดียว เป้าหมายคือการปฏิรูปการศึกษาของชาติเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีเป้าหมาย 4 ข้อ คือ 1. ครูที่ถูกลอยแพต้องได้เข้าทำงานทั้งหมด และมีหลักประกันว่าจะไม่ถูกกลั่นแกล้ง 2. ต้องไม่มีการเก็บค่าแป๊ะเจี๊ยะและเงินนอกเหนือจากที่ระบุไว้ 3. ตามระเบียบจะต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน และ 4. ทั้ง 3 ข้อจะสำเร็จได้ในขั้นแรกต้องเปลี่ยนตัวผู้บริหารสูงสุดก่อน ท้ายที่สุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายอภัย จันทวิมล ได้ลาออกจากตำแหน่งเพื่อลดแรงกดดันดังกล่าว ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นเหตุให้รัฐมนตรีทั้งชุดต้องสิ้นสภาพตามไปด้วยเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 ภายหลังการเข้าบริหารประเทศของศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวาระที่ 2 เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 และได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2517 ตามนโยบายข้อที่ 3.15 จะเร่งรัดการศึกษอบรมเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย เน้นในเรื่องการอบรมศีลธรรมและวัฒนธรรมและการศึกษา เพื่อการประกอบอาชีพในด้านอุดมศึกษา จะสนับสนุนความเป็นอิสระในการดำเนินงาน ทั้งด้านวิชาการและการบริหารของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดูแลและส่งเสริมให้วิทยาลัยเอกชนสามารถผลิตบัณฑิตที่ได้มาตรฐาน และตามนโยบายข้อที่ 3.18 จะวางรากฐานและแนวทางการปฏิบัติในการปฏิรูประบบการศึกษาและการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กลับพบว่าการส่งเสริมการศึกษาทั้งในด้านวิชาความรู้ และในด้านจิตใจไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติ รูปแบบการจัดการศึกษา ยังคงยึดถือ และใช้รูปแบบเดิม ๆ ที่เคยยึดถือและปฏิบัติกันมา ไม่มีการกำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลต่อการส่งเสริมการศึกษาดังที่แถลงนโยบายไว้ ดังนั้น การนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติจึงล้มเหลว เนื่องจากขาดการฝึกหัดครู และการส่งเสริมฐานะของครู ขาดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการให้บริการทางการศึกษาระหว่างเมืองกับชนบท โครงสร้างหลักของ

การบริหารงานทางการศึกษาที่ไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข แต่กลับกลายเป็นว่านโยบายการศึกษามีโครงสร้างทางการศึกษาเป็นการรวมศูนย์อำนาจเข้ามาอยู่ในส่วนกลาง ไม่ได้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปยังท้องถิ่น ซึ่งขัดแย้งกับตัวแบบด้านการจัดการของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

ตัวแบบด้านการจัดการ (Management model) เน้นให้ความสนใจไปที่สมรรถนะขององค์กรเพราะเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับองค์กรที่รับผิดชอบว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด นโยบายที่จะประสบความสำเร็จได้จึงต้องอาศัยโครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสม บุคลากรที่อยู่ในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถ ทั้งด้านการบริหาร และด้านเทคนิคอย่างเพียงพอ และองค์กรยังต้องมีการวางแผนเตรียมการ หรือมีความพร้อมทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่เครื่องมือเครื่องใช้ และงบประมาณ (วรเดช จันทรศร, 2556, หน้า 133) ซึ่งพบว่า นโยบายการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากนโยบายการศึกษามีโครงสร้างทางการศึกษาเป็นการรวมศูนย์อำนาจเข้ามาอยู่ในส่วนกลาง ไม่ได้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปยังท้องถิ่น ขาดการปรับปรุงบุคลากร การฝึกหัดครู และส่งเสริมฐานะของครู ขาดงบประมาณในการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน และขยายโอกาสทางการศึกษา อีกทั้งยังขาดความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นประโยชน์ต่อสื่อการเรียนการสอน ทำให้ไม่สามารถนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติที่ได้ผล นอกจากนี้ การนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติที่ไม่ประสบผลสำเร็จสอดคล้องกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร. วรเดช จันทรศร พบว่า “การรวมอำนาจทางการศึกษายังไม่สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการบริหารการศึกษาให้เกิดขึ้นได้ (สุจิตรา ปานพุ่ม และวรเดช จันทรศร, 2560)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติและสิทธิในความเป็นพลเมืองของประเทศไทย โดยการแก้ไขปัญหามติของคณะที่จำเป็น นอกเหนือจากการได้รับสถานะบุคคลตามกฎหมาย ประกอบด้วยสิทธิของคนไร้รัฐไร้สัญชาติ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการรักษาพยาบาล 2. ด้านการศึกษา 3. ด้านการประกอบอาชีพ ทำให้สามารถทำงานได้ทุกประเภท 4. ด้านการอยู่อาศัยและการเดินทาง ให้ออกนอกเขตจังหวัดได้และย้ายภูมิลำเนาได้หากจำเป็น รวมทั้ง 5. ด้านการก่อตั้งครอบครัว ทั้งจดทะเบียนสมรสและการรับบุตรบุญธรรมและมีข้อเสนอว่าความสำเร็จในการแก้ไขปัญหามติไร้รัฐไร้สัญชาติอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายและนโยบายของรัฐ โดย 1. กฎหมายและนโยบายต้องเปิดโอกาสให้ดำเนินการได้อย่างเหมาะสม เป็นธรรม 2. หลักเกณฑ์ต้องยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ด้านความมั่นคงของชาติและสิทธิมนุษยชน 3. ต้องสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้

ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้ดุลยพินิจ และไม่เป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ใช้นโยบายหรือระเบียบกฎหมายไปแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายจากคนไร้รัฐไร้สัญชาติ 4) ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับความสะดวกอย่างเหมาะสม ไม่สร้างภาระให้กับประชาชน และเคารพสิทธิของประชาชน (กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล, 2560)

วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์ (2561) วิจัยเรื่อง สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสองประการ คือ 1. เพื่อศึกษา สิทธิในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในพื้นที่โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และ 2. เพื่อศึกษาการดำเนินการบริหารงานของโรงเรียนบ้านโป่งน้อย ต่อเด็กไร้สัญชาติ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ตามรูปแบบการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field work) ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนบ้านโป่งน้อยมีเด็กนักเรียนที่เป็นเด็กกลุ่มชาติพันธุ์หรือเด็กไร้สัญชาติ ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้เข้ามาศึกษาอยู่ที่โรงเรียนนี้จริง และส่วนมากเป็นเด็กที่ไม่มีสัญชาติ และรัฐเองก็ไม่รับรองสถานะความเป็นพลเมืองของกลุ่ม เด็กเหล่านี้ ซึ่งเด็กกลุ่มชาติพันธุ์หรือเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้เป็นบุตรหลานของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานให้กับนายจ้างในบริเวณชุมชนบ้านโป่งน้อยและบริเวณชุมชนใกล้เคียง

โรงเรียนบ้านโป่งน้อยได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และตามหลักของรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 12 ปี โดยที่รัฐต้องเป็นผู้จัดหาให้และไม่เก็บค่าใช้จ่ายใด ๆ เกณฑ์การรับเด็กนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนบ้านโป่งน้อย ไม่ได้มีความแตกต่างในเรื่องของการแบ่งแยกระหว่างเด็กไทยในพื้นที่กับเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หรือเด็กไร้สัญชาติ ถึงแม้ว่าเด็กเหล่านี้จะไม่มีเอกสารในการแสดงตัวตนว่าเป็นคนไทย แต่ทางโรงเรียนบ้านโป่งน้อยก็ได้คำนึงถึงหลักการศึกษาที่ไม่จำกัดในด้านเชื้อชาติซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการให้สิทธิการศึกษาแก่เด็กกลุ่มชาติพันธุ์หรือเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ ได้มีสิทธิความเท่าเทียมกันในด้านการศึกษาให้เทียบเท่ากับบุคคลอื่น ๆ โดยเป็นไปตามกฎระเบียบและข้อกำหนดและนโยบายในการบริหารงานของโรงเรียนบ้านโป่งน้อย การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนบ้านโป่งน้อยนั้นให้ความสำคัญกับสิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ ซึ่งการเรียนการสอนและการรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติเหล่านี้ดำเนินการภายใต้ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติในงานวิจัย ได้แก่ 1. การให้สิทธิการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติควรคำนึงถึงสิทธิในการได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นการ

พัฒนาความสามารถและคุณภาพของเด็กไร้สัญชาติให้สามารถพัฒนาตนเองได้ และควรให้เด็กเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองในเรื่องการมองเห็นคุณค่าในตัวเองเพื่อลดการช่วยเหลือจากบุคคลอื่นเพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมได้ 2. การให้สิทธิการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาตินั้น ต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมกันในทุก ๆ ด้านเพื่อให้เด็กไร้สัญชาติเหล่านี้สามารถเข้าถึงสิทธิการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและทัดเทียมกับคนอื่น ๆ บนพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากงานวิจัยฉบับนี้ คือ หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงและวางแนวทางในการปฏิบัติต่อเรื่องสิทธิการเข้าถึงการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติโดยไม่ยึดหลักในด้านกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงความสำคัญในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสภาพจิตใจของเด็กไร้สัญชาติด้วย (วสันต์ ปวนปั้นวงศ์, 2561)

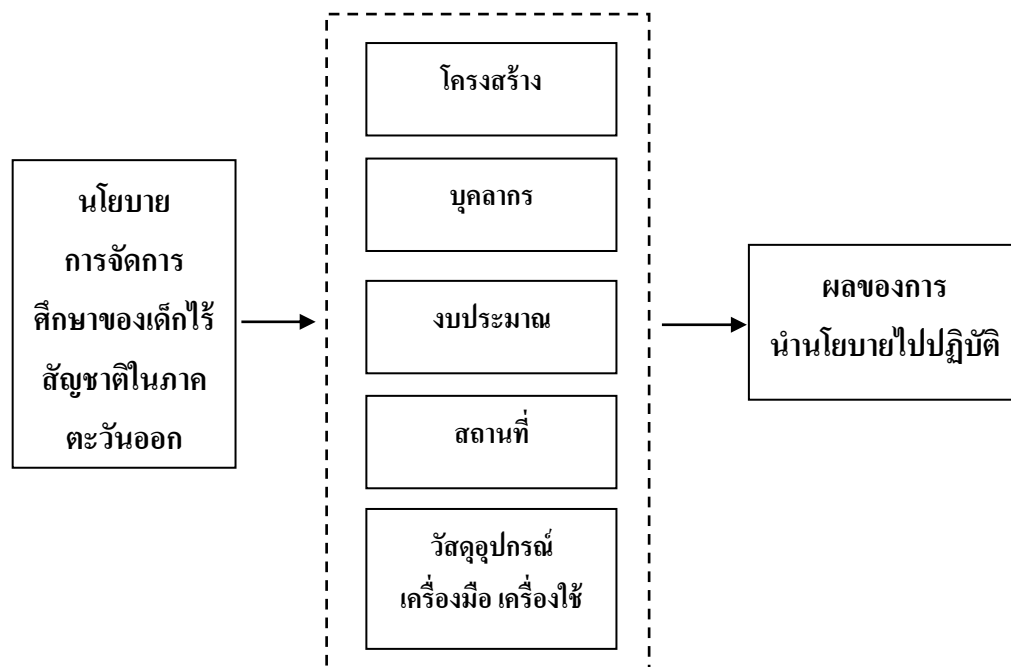
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ทำโครงการศึกษานำร่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการศึกษาให้กับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยและ 2. เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายการดำเนินงานเชิงรุกในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยการศึกษาในครั้งนี้ ใช้วิธีผสมผสาน (Mix method) ประกอบด้วยการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ ทั้งจากการศึกษาเอกสาร และศึกษาภาคสนาม โดยกำหนดขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ครอบคลุมถึงการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติเด็กที่ไม่มีทะเบียนราษฎรและไม่มีสัญชาติไทยในจังหวัดตาก สมุทรสาคร และระนอง เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานแรงงานข้ามชาติที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่รวมถึงได้รับทราบปัญหาอุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้บุตรหลานแรงงานข้ามชาติมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม

จากการศึกษาโครงการศึกษานำร่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยในครั้งนี้ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ 1. ประเทศไทยได้นำร่องจัดการศึกษาสำหรับผู้ไม่มีทะเบียนราษฎร และไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติมากกว่าสิบปีแล้ว โดยมีนโยบายรองรับอย่างเป็นทางการ และรัฐได้มีนโยบายที่เอื้ออำนวยต่อผู้ไม่มีทะเบียนราษฎร และไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติให้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างสูงด้วยการกำหนดรหัสเลข 13 หลัก เพื่ออุดหนุนรายหัวในอัตราเดียวกับเด็กที่มีสัญชาติไทย 2. รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ไม่มีทะเบียนราษฎร และ

ไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติ ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. รูปแบบที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน 2. รูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน และ 3. ศูนย์การเรียน 3. แม้ว่ารัฐได้มีนโยบายที่เอื้อต่อการเข้าถึงโอกาสการศึกษาให้แก่กลุ่มที่ไม่มีทะเบียนราษฎรและไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงบุตรหลานแรงงานข้ามชาติอย่างสูง แต่การดำเนินงานที่ผ่านมายังพบว่า การเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนของเด็กที่ไม่มีสัญชาติยังมีปริมาณที่จำกัด เนื่องจากปัญหาหลายประการ เช่น ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว เงื่อนไขด้านภาษาไทยยังเป็นปัญหาในการเข้าเรียน และปัญหาการออกกลางคัน เป็นต้น 4. ยังไม่มีหน่วยงานใดในพื้นที่ที่มีการสำรวจหรือจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ สถิติจำนวนผู้ไม่มีทะเบียนและไม่มีสัญชาติไทยที่เผยแพร่ยังมีความแตกต่างกันมากจากการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาตินในประเทศไทย ยังมีปัญหา และอุปสรรคในการจัดการศึกษาหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าประเทศ ทำให้เกิดปัญหาการให้บริการขั้นพื้นฐานและการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักมนุษยธรรมของไทยเพิ่มขึ้น ปัญหาด้านความเชื่อ เจตคติและความเข้าใจในนโยบายการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาติ ซึ่งพบว่ายังมีผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และชุมชน ที่มีเจตคติทางลบต่อการจัดการศึกษาและการให้บุตรหลานเรียนร่วมกับลูกแรงงานต่างชาติหรือเด็ก ที่ไม่มีสัญชาติไทย ปัญหาผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้ปกครองยังขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 ที่บัญญัติไว้ว่า ให้สถานศึกษาถือเป็นหน้าที่ ในการที่จะรับเด็กที่อยู่ในวัยการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียน ในสถานศึกษา ปัจจุบันการจัดการศึกษาโดยบุคคลและองค์กรชุมชนหรือองค์กรเอกชนในรูปแบบศูนย์ การเรียน โดยเฉพาะในพื้นที่ชายขอบ ภาคตะวันออก ส่วนใหญ่มีปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐไม่สามารถเข้าถึง ควบคุม กำกับหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กิจกรรมการสอน และการประเมินผลการเรียนได้ การจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนดังกล่าวปัจจุบัน นอกจากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแล้วยังมีความเสี่ยงที่จะสร้างผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนและอาจส่งผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคงของชาติได้

กรอบแนวทางการวิจัย

ภาพที่ 3-9 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา : วรเดช จันทรรสร (2527)

บทที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ทั้งจากการศึกษาเอกสาร และศึกษาภาคสนาม โดยกำหนดขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ครอบคลุมถึงการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ เด็กที่ไม่มีทะเบียนราษฎรและไม่มีสัญชาติไทยในจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรีและฉะเชิงเทรา เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทยในปัจจุบัน ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในการศึกษาในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย และเพื่อเสนอแนวทางในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ตามสิทธิในการได้รับการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย ที่จะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อให้บุตรหลานแรงงานข้ามชาติมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาและวิเคราะห์ การจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในภาคตะวันออกของประเทศไทย ผู้วิจัยศึกษาครอบคลุมพื้นที่ใน 4 จังหวัดที่มีเด็กไร้สัญชาติศึกษาอยู่คือจังหวัด ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง และจันทบุรี แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. ผู้บริการระดับนโยบาย 2. กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียน 3. กลุ่มครูผู้สอน 4. กลุ่มผู้ปกครองและนักเรียน โดยผู้วิจัยมีจุดประสงค์ที่จะศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในเชิงลึก จำเป็นต้องคัดเลือกผู้บริหารและโรงเรียนของแต่ละจังหวัด มาศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกไว้ดังนี้

1. เป็นโรงเรียนที่มีเด็กไร้สัญชาติศึกษาอยู่
2. เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตภาคตะวันออก ของประเทศไทย
3. เป็นโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย

ปลาย

เมื่อได้คัดเลือกโรงเรียนตามเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อนี้แล้วก็จะทำให้ทราบพื้นที่ที่จะไปทำการศึกษาและเก็บข้อมูล ในขณะที่เดียวกันก็จะทำให้ทราบถึงกลุ่มตัวอย่างที่จะให้ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งได้แก่ รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการเขตการศึกษา รองผู้อำนวยการ และผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน ตามการสืบค้นและสืบหาข้อมูลที่สามารถเข้าไป

ถึง ซึ่งผลของการคัดเลือกโรงเรียนที่มีเด็กไร้สัญชาติเข้าเรียนในแต่ละโรงเรียน มีดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนวัดธรรมสถิต จังหวัดระยอง

ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลสำนักทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เปิดสอนระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2512 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักทอง โดยมีระยะทางจากโรงเรียนถึงเขตพื้นที่การศึกษา 25 กิโลเมตรและห่างจากอำเภอ 24 กิโลเมตร ปัจจุบันมีครูและบุคลากร รวม 8 คนและมีนักเรียนระดับอนุบาลจำนวน 46 คน นักเรียนระดับประถมจำนวน 87 คน รวมทั้งสิ้น 133 คน ในจำนวนนี้แบ่งเป็น นักเรียนชาวกัมพูชา จำนวน 51 คน พม่า 10 คน และ สปป.ลาว 2 คน รวมนักเรียนไร้สัญชาติจำนวนทั้งสิ้น 63 คน คิดเป็น ร้อยละ 47 กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ นางปนัดดา กอบพิมาย ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

ตารางที่ 4-1 จำนวนนักเรียนไร้สัญชาติของโรงเรียนวัดธรรมสถิต

จำนวนนักเรียนไร้สัญชาติโรงเรียนวัดธรรมสถิต แยกตาม ชั้น เพศ และ สัญชาติ								
ภาคเรียนที่ 1 / 2559								
ระดับชั้น	สัญชาติ						รวม	หมายเหตุ
	กัมพูชา		พม่า		สปป.ลาว			
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง		
เตรียมอนุบาล	2	1	1	2	1	0	7	
อ.1	2	0	0	2	0	0	4	
อ.2	4	5	1	0	0	0	10	
ป.1	7	11	1	0	1	0	20	
ป.2	3	7	2	0	0	0	12	
ป.3	6	1	1	0	0	0	8	
ป.4	0	0	0	0	0	0	0	
ป.5	1	0	0	0	0	0	1	
ป.6	0	1	0	0	0	0	1	
รวม	25	26	6	4	2	0		
		51		10		2	63	
ร้อยละ		80.95		15.87		3.18	100	

ข้อมูล ณ วันที่ 15 สค.2559

ที่มา: โรงเรียนวัดธรรมสถิต (2562)

อยากให้ทางภาครัฐดูแลช่วยเหลือเด็กไร้สัญชาติทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน เนื่องมาจาก บางกลุ่มได้รับการดูแลเป็นอย่างดี เช่น เรื่องอาหารการกิน ที่อยู่ เรื่องของการหางานให้ครอบครัว ทำ บางกลุ่มทาง ผอ. และ ครู ในโรงเรียน อาจดูแลให้ทุกกลุ่มได้รับสิทธิต่าง ๆ เท่าเทียมกันค่อนข้างยาก เนื่องจากสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ เช่น เรื่องของ เวลา โอกาส ความเหมาะสม บางครั้งถูกครอบครัวของนักเรียนไร้สัญชาติ มองเรื่องการเมือง เรื่องการแบ่งพรรคพวก ซึ่งพ่อ แม่ ผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้ยังไม่เข้าใจบริบทของคนไทยเท่าไร เนื่องจากปัญหาแรงงานของพ่อแม่เด็กไร้สัญชาติ ที่ต้องอพยพย้ายถิ่นที่อยู่เป็นจำนวนมากค่อนข้างบ่อย เด็กเหล่านี้จึงมักจะเปลี่ยน โรงเรียนอยู่บ่อยครั้ง และเรียนซ้ำชั้น เนื่องจากปัญหาของภาษา การสื่อสาร วัฒนธรรมการใช้ชีวิต ทางผู้อำนวยการป็นักค้ายังพูดถึงปัญหาการเข้าถึงในกลุ่มชายขอบหรือคนไร้สัญชาติที่เข้ามาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเรามีหลายกลุ่ม และมีความหลากหลายในเรื่องการใช้ชีวิตแต่สิ่งที่สำคัญที่มักจะพบอยู่เสมอ ๆ คือเรื่องของแรงงานที่เป็นปัญหาให้ครอบครัวต้องมีการเปลี่ยนแปลง และเกิดปัญหาชายขอบ-หลาน ที่อยู่ ในวัยเรียน ซึ่งเด็กไร้สัญชาติส่วนมากเมื่อเข้ามาใช้ชีวิตใน รร. แล้ว เด็ก ๆ กลุ่มนี้จะมีความตั้งใจเรียนเป็นอย่างมาก บางคนได้เกรดเฉลี่ยค่อนข้างสูง เพราะพวกเขาคิดว่าการเรียนเป็นปัจจัยสำคัญทำให้พวกเขาสามารถมีงานและมีเงินใช้จ่ายภายในครอบครัวได้ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทางโรงเรียนอยากให้ทางรัฐบาลหรือภาครัฐสนับสนุนในเรื่องการศึกษาความเท่าเทียมกันเหมือนสิทธิของเด็กนักเรียนไทย ไม่ว่าจะเป็ค่าใช้จ่ายรายหัว เรื่องอุปกรณ์การเรียน สื่อที่แจกให้เด็กไทย เด็กไร้สัญชาติควรได้รับและสามารถไปถ่ายถอดให้กับคนในครอบครัวได้ต่อไป

2. โรงเรียนบ้านน้ำคอก

ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลน้ำคอก อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1-ป.6 มีนักเรียน 340 คน ครูประจำการ 9 คน ครูพนักงาน 2 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน และได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ครูอัตราจ้างอีก 2 คน ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทแคนนอน ประเทศไทย จำกัด ติดตั้งกังหันลมใช้พลังงานลมแปลงมาเป็นพลังงานไฟฟ้าไม่เกิน 1,000 วัตต์ เก็บไว้ในแบตเตอรี่ 2 ลูก ลูกละ 500 วัตต์ ไฟฟ้านี้ก็จะถูกส่งมาใช้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ แสงสว่างในห้องสมุด “ปทุมทอง” จะช่วยประหยัดค่าไฟฟ้า ลดค่าใช้จ่ายของโรงเรียน จึงต้องมีการปรับปรุงอาคารห้องสมุดกว่า 100,000 บาท ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ รวมทั้งมีการแบ่งปันความรู้ให้แก่ชุมชน ได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้กังหันลม โดยใช้พลังงานสะอาด ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ ช่วยลดภาวะโลกร้อน นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างวัฒนธรรมการใช้ชีวิตอย่างห่วงใยสิ่งแวดล้อมในวันจันทร์ พุทธ ศุกร์ นักเรียนจะนั่งสมาธิ วันอังคาร และวันพฤหัสบดี ทำกิจกรรมรักการอ่านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการอ่าน เกิดความสนใจ เกิด

ความสนุกสนาน อยากรู้ อยากรู้อื่น จนสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างหลากหลาย มีทัศนคติที่ดีในการอ่าน ได้ฝึกทักษะ มารยาท และการปฏิบัติตนให้เหมาะสมภายในห้องสมุด นอกจากนี้ ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากที่สุด การดำเนินกิจกรรมได้กำหนดระยะเวลาการจัดกิจกรรมไว้อย่างชัดเจนตามความเหมาะสม “ห้องสมุดลอยฟ้า” คือ ใช้เชือกใส่รอกแขวนขอเกี่ยวตะกร้าเล็ก ๆ ใส่หนังสือใหม่ ๆ ลงในตะกร้า อ่านเสร็จแล้วก็ดึงเชือกเอาตะกร้าขึ้นไปค้ำบน และผูกเชือก กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ นายจรัญ สุขใส ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

ปัญหาที่พบส่วนมากปัญหาจากการย้ายถิ่นที่อยู่อันเนื่องมาจากผู้ปกครองต้องย้ายงาน ทำให้เด็ก ๆ กลุ่มนี้ต้องย้ายตามผู้ปกครอง ปัญหาเรื่องการขาดแคลนอาหาร ขาดแคลนเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มต่าง ๆ ครอบครัวของแต่ละบ้านจะมีความเป็นอยู่คล้าย ๆ กัน คืออยากจนและหาเช้ากินค่ำ ผู้ปกครองบางครอบครัวจะมาอาศัยอาหารกลางวันที่เหลือจากโรงเรียนด้วยซ้ำ ปัญหาของเด็ก ๆ กลุ่มนี้ในเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก ปัจจัยอื่น ๆ มีน้อยมาก ปัญหาต่อมาคือเรื่องการสื่อสาร การใช้ภาษาถิ่นของเด็กกลุ่มนี้เค้ามักจะคุยกันเป็นภาษาของเค้า ซึ่งบางครั้งเด็กไทย เวลาที่ใช้ชีวิตในโรงเรียนเค้ามักจะเล่น ไปตามวัย การสื่อสารเป็นเรื่องที่สำคัญเด็ก ๆ ในช่วงวัยประถมเป็นวัยที่กำลังจดจำแม้กระทั่งเรื่องของภาษาถิ่นของเด็กไร้สัญชาติ บางครั้งเวลาที่ครูผู้สอนเรียกเด็ก ๆ มาเล่าเรื่องให้ฟัง เด็กไทยบางคนใช้ความจำในภาษาของคนต่างด้าวผสมอยู่ในประโยค ซึ่งตรงนี้ต้องคอยอธิบายเพื่อไม่ให้มีปัญหาเรื่องการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร อุปสรรคเรื่องการเดินทางมาเรียนของเด็กกลุ่มนี้ก็เป็นปัญหาเหมือนกัน เนื่องจากบางคนบ้านไกลมา และต้องเดินด้วยเท้าทำให้การเดินทางมาเรียนล่าช้าและทำให้เข้าห้องเรียนสาย ซึ่งครูบางครั้งไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทุกวัน ต้องคอยได้แต่แจ้งเด็กกลุ่มนี้ว่าให้ตื่นเช้าขึ้น ซึ่งบางครั้งการตื่นเช้าในแต่ละวัน เด็ก ๆ ต้องช่วยครอบครัวในการดูแลน้อง ดูแลครอบครัวในส่วนหน้าที่ต่าง ๆ ที่ทางบ้านมอบหมายงานให้ทำเป็นประจำก่อนมาเรียนหนังสือ

3. โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” ก่อนที่จะได้รับอนุมัติให้ตั้งเป็นโรงเรียนขึ้นนั้น ได้มีการจัดเตรียมที่ดินไว้ล่วงหน้า ตั้งแต่ พ.ศ. 2498 โดยมีท่านเจ้าพระคุณพระอดุลสารมุนี อดีตเจ้าอาวาสวัดท่าเกวียน ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอพนมสารคาม ท่านเป็นผู้ดำริริเริ่มที่จะให้มีโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอขึ้น โดยท่านได้เชิญชวนและบอกบุญแก่ญาติโยมให้ช่วยกันบริจาคจัดเงินซื้อที่ดิน ในที่สุดก็สำเร็จตามความประสงค์ คือสามารถซื้อที่ดินได้ จำนวน 10 ไร่ 2 งาน เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2498 เป็นเงิน 10,000 บาท และต่อมาเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2499 ได้ซื้อที่ดินเพิ่มอีก 2 ไร่ 2 งาน 96 ตารางวา เป็นเงิน 3,000 บาท รวมเป็นที่ดินทั้งหมดจำนวน 13 ไร่ 96 ตารางวา คิดเป็นเงิน

13,000 บาท ในระหว่างที่ดำเนินการจัดซื้อที่ดินอยู่นั้น ได้เสนอเรื่องขออนุญาตตั้งโรงเรียนต่อ กระทรวงศึกษาธิการ ไปพร้อมกัน โดยมี นายเสริมศักดิ์ โจรสวัสดิ์ อดีตนายอำเภอพนมสารคาม และ นายจวน กุลละวณิชย์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับกระทรวงศึกษาธิการ จนสำเร็จได้รับอนุมัติให้ตั้งเป็น โรงเรียนมัธยมวิสามนัญประจำอำเภอและให้เปิดทำการสอนได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2499 โรงเรียนพนมสารคาม"พนมอดุลวิทยา" จึงได้เปิดทำการสอนเป็นปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2499 และในการเปิดสอนครั้งนี้ยังไม่มีอัตรครุมาให้ จึงได้มอบหมายให้ นายเกษม โอสถานนท์ อดีตผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอพนมสารคาม ทำการสอนเป็นคนแรก และรักษาการณ์ในตำแหน่งครูใหญ่ไปพลางก่อนในการเปิดสอนเป็นครั้งแรกดังกล่าว โรงเรียนพนมสารคาม"พนมอดุลวิทยา" ยังไม่มีอาคารเรียนถาวร หรืออาคารเรียนชั่วคราว เป็นของโรงเรียนเองเลย มีแต่ที่ดิน 13 ไร่ 96 ตารางวา ดังนั้นจึงต้องไปอาศัยเรียนที่ "โรงเรียนศรีพนม" ที่วัดท่าเกวียน ซึ่งเป็น โรงเรียนปริยัติธรรมของพระสงฆ์

ต่อมาการเรียนที่มีอุปสรรค คือ ฤดูฝนน้ำจะไหลหลากท่วมบริเวณโรงเรียน ทำให้การไปมา ของนักเรียนไม่สะดวก จึงขออนุญาตใช้หอประชุมอำเภอพนมสารคามเป็นสถานที่เรียนแล้วย้ายจากโรงเรียนศรีพนมมาเรียน ที่หอประชุมอำเภอเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2500 รวมเวลาที่ใช้สถานที่โรงเรียนศรีพนม 1 ปี 4 เดือน ในขณะที่นักเรียนรุ่นแรก ยังเรียนอยู่ที่หอประชุมอำเภอนั้น โรงเรียนยังก่อสร้างอาคารเรียนไม่เสร็จจะนั้นนักเรียนรุ่นที่ 1 จึงเรียนจบหลักสูตรสูงสุดที่หอประชุมอำเภอนี้เอง ต่อมาเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2500 กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติเงิน ก.ศ.ศ. 750,000 บาท ให้สร้างอาคารเรียนถาวรหลังแรกขึ้น เป็นตึก 2 ชั้นจำนวน 12 ห้องเรียนได้แก่อาคาร 1 ในที่ดินที่ตั้งอยู่ปัจจุบัน โดยเริ่มทำการก่อสร้างตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2501 จนเสร็จ และเปิดใช้เป็นสถานที่เรียนได้ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2502 โดยเหตุที่ท่านเจ้าคุณพระอดุลสารมุนี ท่านเป็นผู้ริเริ่มและรับเป็นธุระในเรื่องการจัดหาเงินซื้อที่ดินและดูแลการก่อสร้าง ด้วยความเอาใจใส่ ไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก มีแต่เมตตาธรรมหวังที่จะให้มีโรงเรียนมัธยมไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาเล่าเรียน อยู่ใกล้บ้าน จะได้เป็นผู้มีความสามารถมีความเจริญก้าวหน้าสืบไปนับเป็นความดำริที่มองเห็นการณ์ไกล เกิดประโยชน์ต่อส่วน รวมอย่างมหาศาลสุดที่จะพรรณนา ทางราชการและประชาชนจึงเห็นพ้องต้องกันว่า ควรใช้ชื่อสมณศักดิ์ ของท่านเป็นชื่อโรงเรียนเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานยกย่องเกียรติยศถวายแด่ท่าน ดังนั้นโรงเรียนจึงชื่อว่า โรงเรียนพนมสารคาม "พนมอดุลวิทยา" มาจนถึง ปัจจุบันนี้ แต่ประชาชนทั่วไปมักจะเรียกชื่อสั้น ๆ จนติดปากว่า "โรงเรียนพนมอดุลวิทยา" และหลังจากได้ตั้งโรงเรียนจนเป็นที่ สำเร็จเรียบร้อยดังกล่าวแล้ว โรงเรียนนี้ก็ ได้เจริญเติบโตมาโดยลำดับ ปัจจุบันโรงเรียนพนมสารคาม "พนมอดุลวิทยา" ตั้งกักอยู่ใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลใน

การวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ นายมานิต คงเจริญ ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในโรงเรียนถ้ามองภาพรวมก็จะมีในเรื่องของการใช้ภาษาในการพูดคุยกับเพื่อน กับครู และการใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ของโรงเรียนที่บางครั้งต้องให้เพื่อน ๆ ในห้องเรียนชวนพูดคุยบ่อย ๆ และการฝึกทักษะการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม โรงเรียนซึ่งเป็นสังคมใหญ่ และจากหลากหลายครอบครัว เด็กต่างดาวกลุ่มนี้ที่เข้ามาเรียนร่วม ส่วนมากจะเป็นเด็กที่ตั้งใจเรียนมาก ๆ หลายคนเรียนเก่ง เรียบร้อย สุขภาพ ทำให้บางครั้งครูผู้สอนถึงกับเอ่ยปากชมว่าบางคนเก่งกว่าและขยันกว่าเด็กเราด้วยซ้ำ ปัญหาหลัก ๆ ที่นี้ก็คือเรื่องของการเรียนรู้วัฒนธรรมของเด็กที่เข้าเรียนร่วมไม่ว่าจะเป็นเด็กพม่า เด็กเขมร เด็กจาก สปป.ลาว ซึ่งบางครั้งการใช้ภาษาในการสื่อสารของพวกเขาก็ยังเข้าใจกันยาก ทางโรงเรียนจะให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อยู่แล้ว ถ้าอยู่ภายในเวลาที่ทางโรงเรียนต้องรับผิดชอบ ส่วนใหญ่เด็กต่างดาวกลุ่มนี้มักจะประกอบอาชีพช่วยครอบครัวเสียเป็นส่วนมาก ส่วนปัญหาต่าง ๆ ในหลาย ๆ ครั้งที่เด็กไร้สัญชาติสามารถช่วยแก้ปัญหาทันภายในกลุ่มได้ดีด้วยกลุ่มของเขาเอง

4. โรงเรียน บ้านหนองสองห้อง (ราษฎร์ศุภศึกษา) อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา

โรงเรียนนี้ไม่แบ่งแยกว่าเป็นคนไทยหรือเด็กต่างดาว ให้สิทธิเด็กเท่าเทียมกัน เด็กกลุ่มนี้ จะมีความขยันมาก เข้ามาทำประโยชน์ให้กับ โรงเรียน ชอบแข่งขันในทางที่ดีและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนและมีจิตอาสา ข้อดีคือผู้ปกครองสามารถมาเป็นแรงงานแทนคนไทยซึ่งงานบางอย่างคนไทยไม่เลือกที่จะทำ ส่วนข้อเสียอาจถูกมองได้ว่าเข้ามาแย่งงานคนไทย ผู้ปกครองของเด็กไร้สัญชาติจะเรียนรู้ทักษะในการดำรงชีวิตที่สามารถอยู่ได้และผลกระทบเรื่องนโยบายที่เป็นกรอบกั้นในระบบการศึกษาของไทย การจัดการศึกษาควรได้รับสิทธิและความเท่าเทียมกัน โดยมีกฎหมายกำกับให้ชัดเจน ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษา จะเป็นเรื่องของทุนการศึกษา และเรื่องของสิทธิและความเท่าเทียมกัน และควรส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ที่เด็กชอบอย่างชัดเจน กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ นางสาว ศรีณย์ประวีร์ พูนณรงค์ ตำแหน่งผู้อำนวยการ ชำนาญการพิเศษ

“เด็กไร้สัญชาติไม่เคยสร้างปัญหา และเป็นภาระแต่อย่างใด ส่วนมากจะตั้งใจเรียนและขยันมาก โรงเรียนยังเคยส่งเด็กต่างดาวไปประกวดแข่งขันทักษะหลายครั้ง ทำให้ภาระเรื่องการแข่งขันแบ่งแยกหายไป ครูจะคอยช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่องไม่ว่าจะเป็นงานวิชาการ งานที่เด็กไร้สัญชาติขอความช่วยเหลือเข้ามาครูที่ปรึกษาจะไม่มองเป็นภาระ แต่จะมองว่าเป็นหน้าที่ของครูในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้” (ศรีณย์ประวีร์ พูนณรงค์, 21 มกราคม 2562, สัมภาษณ์)

5. โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี

โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร เดิมมีฐานะเป็นโรงเรียนมัธยมประจำกิ่งอำเภอแก่งหางแมว ดำเนินการจัดตั้งโดยแรงผลักดันของชุมชนในพื้นที่เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวกและอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอยู่ (โรงเรียนนายายอามพิทยาคม) เป็นระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร และอีกประการหนึ่งคือชุมชนได้รับการประกาศเป็นกิ่งอำเภอจึงจำเป็นต้องมีโรงเรียนมัธยมรองรับ ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 80 กิโลเมตร วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 เปิดทำการสอน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวนนักเรียน 57 คน โดยเป็นสาขาของโรงเรียนนายายอามพิทยาคม ใช้สถานที่ของศาลาอเนกประสงค์ สภาตำบลแก่งหางแมว และอาคารชั่วคราวของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พื้นที่ประมาณ 2 ไร่ เป็นอาคารเรียนชั่วคราว 3 ห้องเรียน ที่ตั้ง ณ หมู่บ้านแก่งตำบลแก่งหางแมว มีอาจารย์มาช่วยราชการจาก โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุทิมจำนวน 2 ราย คือ นางสุดารัตน์ จินดาวงษ์และนายวัฒนา พร้อมมา วันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศให้เป็น โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาแห่งใหม่ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร” วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2535 ได้ย้ายมาทำการเรียนการสอน ณ โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร ณ ที่ตั้งอยู่ปัจจุบัน บ้านช่องกะพัด ตำบลแก่งหางแมว มีพื้นที่ 46 ไร่ ซึ่งกรมป่าไม้เป็นเจ้าของพื้นที่ ให้ยืมเป็นระยะเวลา 30 ปี มีอาคารเรียน 108 ล จำนวน 1 หลัง ปัจจุบัน โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร ตั้งอยู่เลขที่ 12 หมู่ 2 ตำบลแก่งหางแมว อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง เปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 17 มีเนื้อที่ประมาณ 76 ไร่ 2 งาน 36 ตารางวา กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ นายสมพงษ์ เปรมปิยศรี ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

“ปัญหาและอุปสรรคในภาพรวมมักจะเป็นเรื่องการย้ายที่เรียนบ่อย เข้า-ออก บ่อย ๆ และสาเหตุหลักคือ ผู้ปกครอง พ่อ-แม่ที่ใช้แรงงานต้องตามนายจ้างเปลี่ยนที่อยู่ ทำให้การขาดเรียนและไม่ต่อเนื่อง สาเหตุอีกประการก็คือเด็ก ๆ กลุ่มนี้เฉลี่ยอายุเวลาเข้าเรียน เค้าไม่ได้คำนึงเรื่องอายุ การศึกษา บางห้องเรียนมีพี่กับน้องเรียนห้องเดียวกัน เพื่อให้พี่ดูแลน้องเนื่องจากการช่วยเหลือตนเองไม่ได้ในบางเรื่อง อุปสรรคเรื่องการเดินทางมาเรียนก็เป็นอีกหนึ่งปัญหา ปัญหาเรื่องการสื่อสาร การใช้ภาษาถิ่น ที่บางครั้งครูที่สอนประจำชั้นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ และปรับตัว เด็กต่างด้าวกลุ่มนี้ก็จะมีการพัฒนาตัวเองค่อนข้างเร็ว เพราะอยากที่จะเข้าใจในการใช้ชีวิตร่วมกับเด็กไทย” (สมพงษ์ เปรมปิยศรี, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

6. โรงเรียน คิซมณูวิทยา จ.จันทบุรี

นักเรียนจะได้รับสิทธิและความช่วยเหลือทุกอย่าง ตามกฎหมาย เราพบผลกระทบจากการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง มีข้อดีในการจัดการศึกษาคือด้านความเท่าเทียมกัน ส่วนข้อเสียจะเป็นเรื่องที่มาจากรอบครัวของเด็กเองที่ไม่สามารถดูแลเด็กให้สะอาด มีการดื่มสุราและดูหนังที่บ้าน ซึ่งโรงเรียนและครูไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมเหล่านี้ของผู้ปกครองได้ เรารับเด็กชายขอบทุกชาติทุกภาษา ที่เข้ามาเรียนส่วนมากจะเป็นกัมพูชาและ พม่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ นายชัชชัย พุทธสุวรรณย์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

“ปัญหาเรื่องการเดินทางมาเรียน ปัญหาจากการสื่อสารที่พยายามที่จะเรียนรู้การใช้ภาษาไทย ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในโรงเรียนถ้ามองภาพรวมก็จะมีในเรื่องของการใช้ภาษาในการพูดคุยกัน ส่วนมากจะเป็นเด็กที่ตั้งใจเรียนมาก ๆ หลายคนเรียนเก่ง ปัญหาทางการเงิน และเรื่องการใช้ภาษาในการสื่อสารของพวกเค้าบางที่ยังเข้าใจกันยาก ทางโรงเรียนจะให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อยู่แล้ว ถ้าอยู่ภายในเวลาที่ทางโรงเรียนต้องรับผิดชอบ ส่วนใหญ่เด็กต่างด้าวกลุ่มนี้มักจะประกอบอาชีพช่วยครอบครัวเสียเป็นงานหลัก เวลาที่พวกเค้าอยากกลับบ้านจะกลับทันทีเพราะเค้าจะห่วงครอบครัวเรื่องการทำมาหาเลี้ยงครอบครัวทุกคน” (ชัชชัย พุทธสุวรรณย์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

7. โรงเรียน หนองใหญ่ ศิริรวาวิทยา

เป็นเรื่องของโอกาสที่ดีของนักเรียน ในเรื่องของความเท่าเทียมกันและเรื่องสิทธิมนุษยชน เด็กมีความตั้งใจเรียนมาก ชอบกิจกรรมและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน จำนวนครูพอเพียงกับนักเรียนและเด็กที่มีสัญชาติแต่เป็นเด็กที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านของเรา ไม่เคยสร้างปัญหา สร้างแต่ชื่อเสียง ซึ่งจุดนี้โรงเรียนรู้สึกดีมากๆ นโยบายและมาตรการในการจัดการศึกษายึดหลักความเท่าเทียมกัน ข้อเสียคือเรื่องการขาดแคลนทุนทรัพย์ และปัญหางบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐ การจัดการศึกษาควยึดหลักความเท่าเทียมกัน และควบคุมการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัญหาเช่นกัน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติจะเป็นเรื่องของครอบครัวของเด็กเองเช่นเรื่องการย้ายถิ่น เป็นต้นและอยากให้ออกกฎบัตรให้กับเด็กเหล่านี้ หากเป็นเด็กที่ไร้สัญชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ นางจันทร์ษา ชัยวัฒนธีรากร ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

“การดูแลเด็กไร้สัญชาติทุกกลุ่มที่เข้ามาศึกษาที่นี่ โรงเรียนดูแลทุกคนเท่าเทียมกันกับเด็กนักเรียนคนไทย ไม่มีสิทธิพิเศษใด ๆ เนื่องจากกระบวนการเรียน-การสอนต้องทำควบคู่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ครูประจำชั้นจะเป็นกลไกสำคัญในการดูแลและพูดคุยซักถามปัญหาในแต่ละวันจริง ๆ จากเด็กต่างด้าว ไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานไหนเข้ามาเพราะการเรียน

ร่วมกับเด็กไทย การควบคุมการดูแลทั้งหมดจะอยู่ที่ครูที่ใกล้ชิดกับเด็กที่สุด” (จันทร์ษา
ชัยวัฒน์ธีรารากร, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

8. โรงเรียน วัดทุ่งเหียง ต.หมอนนาง อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี

วัดทุ่งเหียง ตำบลหมอนนาง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีพระครูโสภณพัฒนภิรม (หลวงปู่บุญ) เป็นเจ้าอาวาส มีพระภิกษุและสามเณรอยู่ในความปกครอง 100 กว่ารูป มีเยาวชนชาวไทยภูเขาที่ยากจนและเป็นเด็กกำพร้าด้อยโอกาสทางการศึกษาอีก 500 กว่าคน ซึ่งเยาวชนเหล่านี้อยู่ในความดูแลของทางวัดในทุก ๆ ด้าน เช่น ที่อยู่อาศัย-อาหาร-เสื้อผ้า-การรักษาโรค-อุปกรณ์การเรียน ฯลฯ ในแต่ละปีทางวัดต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก พ.ศ. 2530 หลวงปู่จึงสร้างสำนักสงฆ์ขึ้นที่บ้านปางอู้ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเขตติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชาวบ้านที่นี่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง เริ่มแรกมีพระไปจำพรรษาจำนวน 3 รูป นอกจากจะปลูกฝังหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว พระสงฆ์เหล่านั้นยังต้องฝึกสอนภาษาไทย ให้ชาวม้งอ่านออกและเขียนได้ด้วย ความยากลำบากนี้เอง ครั้นพอออกพรรษา คงเหลือพระสงฆ์เพียงรูปเดียว ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่คิดไว้ได้

“โครงการสร้างทรัพยากรมนุษย์ผู้ด้อยโอกาส” จึงเกิดขึ้นที่วัดทุ่งเหียง ตำบลหมอนนาง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เบื้องต้น โดยมีวัตถุประสงค์จะนำนักเรียนไม่เกิน 20 คนมาศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่อยู่ใกล้ ๆ วัด ครั้นเรียนจบแล้วให้กลับไปสอนเด็กชาวเขาที่หมู่บ้านของตนเอง สิ่งที่ทำให้หลวงปู่มีกำลังใจที่จะทำโครงการนี้ต่อไป เกิดขึ้นเมื่อวันที่นำรถจากวัดทุ่งเหียง เดินทางไปรับเด็กชาวเขาที่จะมาเรียน ปรากฏว่ามีเด็กมารอที่จะเดินทาง 45 คน ซึ่งเกินจำนวนที่เราคัดเลือกไว้ จากวันนั้น มีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ทขอยส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในวัดทุ่งเหียงตามแนวทางที่วางไว้ กล่าวคือ เด็กผู้หญิงให้ศึกษาตามความสมัครใจจนจบชั้นสูงสุด เท่าที่เด็กจะเรียนได้ เด็กผู้ชายเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะต้องบวชเป็นสามเณร และศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับชั้น ม.1 ถึง ม.6 ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัด จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสามารถเรียนต่อจนจบชั้นสูงสุด ได้ตามความต้องการ เพื่อให้เกิดภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้สืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป โดยทั้งสองกรณี จะอยู่ในความอุปการะของวัดทุ่งเหียง เยาวชนชาย-หญิงที่เข้ามาศึกษาอยู่ในวัดทุ่งเหียงมาจากหลายจังหวัด เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน, เชียงใหม่, เชียงราย, พะเยา, แพร่, น่าน เป็นต้น กิจกรรมของโครงการยังคงดำเนินต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ นางสาวรัชฎาภรณ์ อัครจันทร์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

“เป็นความรับผิดชอบของครูประจำชั้นที่ต้องดูแลเด็กกลุ่มนี้อยู่แล้วในระดับชั้นต่าง ๆ ภาระด้านการสอนกับเด็กไร้สัญชาติแทบไม่ค่อยมี เนื่องจากเด็กไร้สัญชาติที่เข้ามาเรียนทุกกลุ่มหรือทุกรุ่น ก็จะมีการจัดระบบของตัวเองโดยอัตโนมัติ คือพวกเขาจะตั้งใจเรียนมาก ๆ และมีความพยายามที่จะพูดภาษาไทยให้เร็วที่สุด ในการช่วยเหลือดูแลตัวเองทางโรงเรียนบางครั้งแทบไม่ได้ช่วยเหลือหรือดูแลและเด็กกลุ่มนี้เป็นพิเศษแต่อย่างใดเลย ความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กกลุ่มนี้จะมี ความกระตือรือร้นมาก ๆ ในทุก ๆ เรื่อง ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการเรียนรู้อย่างเดียวในหน้าที่ความ รับผิดชอบต่อครอบครัวของพวกเขาด้วย (รัชฎากร อัครจันทร์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

ตารางที่ 4-2 จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)	รัฐมนตรี ช่วยว่า การฯ	ผู้อำนวยการ	ครู	นักเรียน ไร้ สัญชาติ	ผู้ปกครอง	รวม
กระทรวงศึกษาธิการ	1					1
สำนักงานเขตพื้นที่		4				4
วัดธรรมสถิต		1	2	1	1	5
วัดน้ำคอก		1	1	1	1	4
พนมอดุลวิทยา		1	2	2	1	6
บ้านหนองสองห้อง		1	1	1	1	4
แก่งหางแมวพิทยาคาร		1	1	1	1	4
ศิษย์คุณวิทยา		1	1	1	1	4
หนองใหญ่ ศิริรวาท วิทยา		1	1	1	1	4
วัดทุ่งเหียง		1	1	1	1	4
รวม	1	12	10	9	8	40

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

ตารางที่ 4-2 แสดงจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จากรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ 1 คน จากสำนักงานเขตพื้นที่ ระยองและตราด จำนวน 4 คน จากสถานศึกษาจำนวน 8 โรงเรียน

กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้อำนวยการ 8 คน ครู จำนวน 10 คน เด็กนักเรียนไร้สัญชาติจำนวน 9 คนและผู้ปกครองของเด็กไร้สัญชาติ จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน

วิธีการเข้าถึงข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้แบ่งการเข้าถึงข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review data) จาก ตำรา วารสาร เอกสารวิชาการ บทความ รายงานการวิจัย เอกสารทางราชการ ข้อบัญญัติและกฎหมาย รวมทั้งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเด็กไร้สัญชาติ เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลและองค์กรสำคัญหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอน ให้กับเด็ก ๆ เหล่านี้ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field data) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้ข้อมูลที่แท้จริงรวมทั้งความรู้สึกนึกคิดในรูปแบบการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยใช้กระบวนการซักถาม บันทึกภาพ บันทึกเสียงและจดบันทึก เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย ดังนี้

3. การเตรียมความพร้อม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งต่าง ๆ ตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 3

4. การเข้าถึงข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเข้าถึงข้อมูลดังนี้

ระยะที่ 1 เมื่อได้รายชื่อบุคคล องค์กรสำคัญหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในช่วงที่ 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบบริหารการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ เมื่อได้รับการตอบรับก็จะนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ที่ออกโดยคณะบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ไปทางไปรษณีย์ เป็นจดหมายลงทะเบียน และทำการยืนยันก่อนการสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่ นัดหมาย โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ตัวแทนของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ เมื่อได้รับการตอบรับจะนำหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ที่ออกโดยคณะบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน และไปยื่นเสนอด้วยตนเอง โดยดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่

นักหมาย และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

ตารางที่ 4-3 รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ระดับ โรงเรียน

ลำดับ	ชื่อ	โรงเรียน	ตำแหน่ง
1	นางปนัดดา กอบพิมาย	วัดธรรมสถิต	ผู้อำนวยการ
2	นายจรัญ สุขใส	วัดน้ำคอก	ผู้อำนวยการ
3	นายมานิตย์ คงเจริญ	พนมอดุลวิทยา	รองผู้อำนวยการ
4	นางสาวศรีณัฏ์ประวีร์ พูนณรงค์	บ้านหนองสองห้อง	ผู้อำนวยการ
5	นายสมพงษ์ เปรมปิยศรี	แก่งหางแมวพิทยาคาร	ผู้อำนวยการ
6	นายชัชชัย พุทธสุวรรณ	ศิษย์คุณวิทยา	ผู้อำนวยการ
7	นางจันทร์ษา ชัยวัฒน์ธีรกร	หนองใหญ่ ศิริวราวิทวิทยา	ผู้อำนวยการ
8	นางสาวรัชฎากร อัครจันทร์	วัดทุ่งเหียง	ผู้อำนวยการ

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

ระยะที่ 2 นำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ บุคคล องค์กร หน่วยงานหรือผู้ที่สามารถให้ข้อมูลจริงที่ได้รับทราบการเสนอจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ครั้งแรกมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารว่า ผู้เชี่ยวชาญ บุคคล องค์กรหรือหน่วยงานใดที่มีความเชี่ยวชาญและมีส่วนเกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากที่สุด ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการติดต่อผ่านทางโทรศัพท์เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ เมื่อได้รับการตอบรับจะนำหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ที่ออกโดยคณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปในสถานศึกษาหลายครั้ง โดยมีรูปแบบเทคนิคและวิธีการหลาย ๆ อย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ ใช้กับนักเรียนไร้สัญชาติและผู้ปกครองของเด็กนักเรียนไร้สัญชาติ เป็นการสัมภาษณ์ที่มีความยืดหยุ่นมาก มีลักษณะเหมือนการพูดคุยและซักถามปัญหากัน โดยทั่วไปเช่นความเป็นอยู่ การทำมาหากิน การเดินทางมาโรงเรียน อาหารการกิน เพื่อน ๆ สุขภาพ ความเชื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะแสดงให้เห็นภาพความเป็นอยู่ของ

ตัวอย่างที่จะทำการศึกษาและนำไปสู่การวิเคราะห์ ข้อมูลประกอบกับข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการอื่น ๆ ต่อไป

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ใช้กับการสัมภาษณ์ผู้บริหารจากกระทรวงศึกษาธิการและผู้บริหารจากสำนักงานเขตและผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เป็นการพูดคุยส่วนบุคคล (Individual) ที่เจาะลึกในเรื่องที่ศึกษากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) เป็นการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตการศึกษา และผู้บริหาร โรงเรียน ตลอดจนครูผู้สอนที่มีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษาลึกซึ้งเป็นอย่างดี โดยเน้นการเก็บข้อมูลรายละเอียดในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ หลังจากที่ถูกวิจัยและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษารู้สึกผ่อนคลายและเริ่มคุ้นเคยกันบ้างแล้ว ผู้วิจัยจะขออนุญาตเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา โดยศึกษาประเด็นคำถามจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ใช้อธิบายรูปแบบการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โครงสร้างเป็นแนวคำถามให้มีความครอบคลุมสมรรถนะองค์กร ด้านโครงสร้าง บุคลากร งบประมาณ สถานที่และอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตามประเด็นการศึกษาและขอบเขตของการศึกษาที่เป็นสิ่งที่ต้องการศึกษาโดยเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการเรียงลำดับคำถาม เนื้อหาของคำถามสามารถปรับได้ตามลักษณะของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยอาศัยหลักการตั้งแนวคำถามที่มีความเข้าใจง่าย เป็นคำถามปลายเปิด ไม่ชี้นำคำถาม โดยแนวคำถามเหล่านี้ได้รับข้อเสนอแนะแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว (ดูรายละเอียดแนวคำถามในการสัมภาษณ์นี้ได้ ในภาคผนวก)

2. สมุดบันทึก

เป็นสมุดขนาดพอ่มือสะดวกต่อการพกพา ในการเข้าพื้นที่ในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยใช้สมุดบันทึกเหตุการณ์หรือบรรยากาศโดยย่อทันทีเมื่อมีโอกาส ขณะที่อยู่ในพื้นที่ หลังจากการสังเกตหรือการสัมภาษณ์แล้ว เมื่อกลับถึงที่พักจะทำการบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดอีกครั้ง โดยการขยายความจากการบันทึกในคราวนั้น ๆ การทำการบันทึกอย่างละเอียดนั้นจะทำอย่างต่อเนื่องทุกครั้ง เพื่อป้องกันการหลงลืมเหตุการณ์และบรรยากาศที่เกิดขึ้น โดยการแบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการตรวจสอบและวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

3. เครื่องบันทึกเสียง

ในการเข้าพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องบันทึกเสียงจากโทรศัพท์มือถือ ที่มีกำลังแบตเตอรี่สูงสุดและพื้นที่ที่เพียงพอในการเก็บเสียงที่บันทึก เพื่อป้องกันการขาดช่วงในการบันทึกเสียง โดยจะขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทุกครั้ง จึงจะทำการบันทึกเสียงได้ โดยจะทำการบันทึกแบบเปิดเผย และรับรองว่าจะไม่เปิดเผยข้อมูลสำคัญให้ผู้อื่นทราบหรือในกรณีมีการกล่าวพาดพิง หรือวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเดือดร้อนและเสียหายในทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หลังจากการบันทึกเสียงเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการตั้งชื่อไฟล์เสียง โดยระบุชื่อผู้ให้สัมภาษณ์และวันที่เพื่อป้องกันความผิดพลาดและความสับสน เมื่อกลับถึงที่พักแล้วผู้วิจัยได้ทำการบันทึกทุกคำพูดที่เกิดขึ้นลงในคอมพิวเตอร์ตามประเด็นคำถามในแต่ละข้อเป็นหมวดหมู่ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. กล้องถ่ายรูป

ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกภาพ และบรรยากาศในการสนทนา บรรยากาศทั่ว ๆ ไป ในขณะที่เข้าพื้นที่ ซึ่งได้ขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทุกครั้ง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถบรรยายถึงสภาพและความรู้สึกได้เป็นอย่างดีเช่นสภาพ โรงเรียน ห้องเรียน โรงอาหาร แปลงผัก สนามเด็กเล่น กิจกรรมขณะเรียนและอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ในสภาพที่เป็นจริงของกลุ่มตัวอย่าง

การตรวจสอบข้อมูล

1. การตรวจสอบข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้นำมาตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้อง แม่นยำของข้อมูล (Validity) ซึ่งข้อมูลที่เก็บได้จากภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ไม่ว่าจะเป็นการเก็บด้วยวิธีสังเกตหรือการสัมภาษณ์ ควรที่จะต้องมีความถูกต้อง แม่นยำหรือเที่ยงตรงที่สุดโดยไม่บิดเบือนไปจากธรรมชาติและความเป็นจริง การพิจารณาหาความเที่ยงตรงของข้อมูลนั้น ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะแสวงหาความเที่ยงตรงของข้อมูลไปพร้อมกับ การมีจริยธรรมในการวิจัย เพราะความเที่ยงตรงนั้นเกิดจากตัวผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์ ซึ่งการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นขั้นตอนแรกของการทำให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรง และเพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้ทำวิจัยได้มาจากแหล่งต่าง ๆ นั้นมีความถูกต้อง พิจารณาตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลด้านเวลา สถานที่และบุคคล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบทั้งสามด้าน (Methodology triangulation) ร่วมด้วย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารจากกระทรวงศึกษาธิการ และผู้บริหารจากสำนักงานเขตการศึกษา รวมทั้งเด็กนักเรียนไว้ สัญชาติและจากผู้ปกครอง ซึ่งจะเป็นการถามไถ่สารทุกข์สุกดิบทั่ว ๆ ไป รวมทั้งข้อค้นพบที่

ทำการศึกษาจากข้อมูลเอกสารและรายงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องมาเปรียบเทียบกับกรอบการสอบถาม
บุคคล

2. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เป็นการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะ
สร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีความสอดคล้องกับประเด็นปัญหา วัตถุประสงค์และกรอบแนวทางการวิจัย
จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน 1. ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน 2. ดร.สโรชา แพ้วภษา 3. ผศ.ดร.
เขมมาธิ รัชชชูชีพ ซึ่งทั้งสามท่านเป็น อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
บูรพาเพื่อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมของถ้อยคำ
เพื่อนำกลับมาแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์สำหรับการวิจัย
เมื่อได้รับข้อมูล จากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้อง ความ
เพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูล ว่าสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้หรือไม่เพียงใด
ข้อมูลที่ได้มาในแต่ละครั้ง แต่ละพื้นที่ ตรงกันหรือไม่อย่างไร ดังนั้นการศึกษานี้ผู้วิจัยจึงใช้
วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) ซึ่งจะทำการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา
นั้นถูกต้องหรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง และตอบปัญหาการวิจัยได้โดยการตรวจสอบ
แหล่งข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้ในเรื่องเดียวกัน แต่วิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันมีความ
สอดคล้องและเชื่อถือได้หรือไม่ มีความต่างกัน ซึ่งจะต้องทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ผู้วิจัยยืนยันความ
เชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาตรวจสอบและ
รับรองความถูกต้อง โดยการให้เจ้าของข้อมูลได้อ่านพร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือ
ยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ หรือผู้วิจัยอ่านข้อมูลให้เจ้าของข้อมูลนั้นฟังพร้อมกับถามว่าถูกต้องหรือไม่
ถ้าไม่ถูกต้องก็ทำการแก้ไขปรับปรุง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มกระทำพร้อม ๆ กับการรวบรวมข้อมูลและทำต่อไปหลังจากการ
เก็บข้อมูลสิ้นสุดลง หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจกับรูปแบบการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้
สัญชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยแล้ว เกิดการตระหนักรู้ (Insights) ว่าการจัดการศึกษานี้มี
ความเป็นมาอย่างไร การศึกษาสมรรถนะองค์กร ด้านโครงสร้าง บุคลากร งบประมาณ สถานที่
อุปกรณ์ และเครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนผลการปฏิบัติตามนโยบาย ความรู้ดังกล่าวจะถูกก่อรูปขึ้น
ใหม่และเปลี่ยนแปลงได้เรื่อย ๆ ความรู้จึงไม่เป็นกฎตายตัวในมิติของวิธีการสังเคราะห์ (สุภางค์
จันทวานิช, 2546, หน้า 9) การวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้นเป็นการวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลมา
จำแนกเป็นหมวดหมู่ (Typological analysis) โดยวิเคราะห์ตามปัญหาการวิจัย (Research question)
และวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีการจัดระบบ แยกแยะ เชื่อมโยง ทำความเข้าใจและตอบปัญหาการ

วิจัย โดยใช้วิธีเล่าเหตุการณ์หรือรายละเอียดของเรื่องราว (Descriptive data) การวิเคราะห์ข้อมูลจะเน้นข้อมูลจาก มุมมองของคนข้างใน (Emic) จะไม่ด่วนสรุปตามสายตาของคนนอก (Etic) และเพื่อให้เกิดความเข้าใจใน “ความหมาย” ที่แท้จริงการวิเคราะห์จะไม่พยายามใช้เหตุผลของนักวิจัยหรือทฤษฎีใด ๆ ไปอธิบายพฤติกรรมของคนในสถานศึกษา จะไม่นำเอาทัศนะของผู้วิจัยไปสร้างอคติในการศึกษาพฤติกรรม (สุภางค์ จันทวานิช, 2546, หน้า 11 - 13) ดังนั้นในการนำเสนอข้อมูลในการวิจัยนี้จึงพยายามเสนอข้อมูลจริงตามที่ได้ประจักษ์มา คำบอกเล่า ความรู้สึก ความคิด คำพูด คำกล่าวของคนภายใน หรือการมองด้วยสายตาของคนใน (Insider’s view) มากกว่าเป็นการสรุปหรือตีความ โดยนักวิจัยเอง

การวิเคราะห์การจัดหมวดหมู่เพื่อตอบปัญหาการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้นในแต่ละโรงเรียนจะแบ่งเป็นการวัดสมรรถนะองค์กรด้าน โครงสร้าง ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่และด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ดังรายละเอียดดูได้ในกรอบแนวทางการวิจัย ในบทที่ 2

ข้อจำกัดในการวิจัย

ข้อจำกัดในการวิจัยนี้มีสามประการที่สำคัญ ได้แก่ ประการแรก ลักษณะของงานวิจัยนี้ไม่ได้เป็นการศึกษาครอบคลุมทุกขั้นตอนกระบวนการของยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาทั้งหมด หากแต่ก็เป็นการศึกษาที่เน้นเฉพาะในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติอีกทั้งยังเป็นการศึกษาโดยเป็นการจำกัดขอบเขตของการศึกษาเฉพาะพื้นที่เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย การศึกษาวิจัยนี้ยังเป็นการวิจัยในลักษณะกรณีศึกษาในแง่ของการนำนโยบายหลักสูตรไปใช้กับสถานศึกษาเป้าหมายในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรีและฉะเชิงเทรา เท่านั้น โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยธรรมชาติและลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพของงานวิจัยนั้น ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณลักษณะและเป็นการบรรยายผ่านกระบวนการของการวิเคราะห์ตีความซึ่งต้องอาศัยความสามารถของผู้วิจัยในการสื่อความให้ผู้อ่านเข้าใจในปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอ ต้องอาศัยจิตความสามารถและศักยภาพที่จำกัด อีกทั้งข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการบันทึกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตและได้รับการบอกเล่าโดยผ่านการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลในเชิงลึกที่ได้มาจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสภาพความเป็นจริงทั้งหมดที่เกิดขึ้นเท่านั้น ประการที่สอง ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แนวโครงสร้างคำถามที่ผู้วิจัยออกแบบและกำหนดตามกรอบแนวความคิดในการวิจัยนั้นเมื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริงบ่อยครั้งที่การ

สนทนาและการสัมภาษณ์ไม่ได้เป็นไปตามแนวประเด็นคำถามที่กำหนด เนื่องจากบรรยากาศการสัมภาษณ์และระยะเวลาของผู้ให้สัมภาษณ์มีค่อนข้างจำกัด บางประเด็นคำถาม ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ใช้เวลาในการตอบค่อนข้างมาก ขณะที่บางประเด็นได้ให้ข้อมูลเพียงสั้น ๆ หรือไม่ได้กล่าวถึงเลย หากผู้วิจัยยึดตามแนวโครงสร้างคำถามที่ตายตัวตามเอกสารที่เตรียมไว้ก็อาจจะทำให้เสียบรรยากาศในการสนทนาพูดคุยและธรรมชาติในการสัมภาษณ์ที่ยืดหยุ่นจะเสียไป ด้วยเหตุดังนั้น ข้อมูลที่ได้ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง อาจไม่ครอบคลุมครบถ้วนตามแนวประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้เพื่อการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้มาจากการลงพื้นที่การสัมภาษณ์จะขึ้นอยู่กับบรรยากาศและสถานการณ์ที่มักจะเป็นเงื่อนไขที่กำหนดซึ่งทำให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ประการที่สาม เนื่องจากว่างานวิจัยนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านระยะเวลา นับตั้งแต่กรกฎาคม พ.ศ. 2561 จนถึงเดือน มีนาคม พ.ศ. 2563 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองที่สำคัญนั่นคือ เหตุการณ์ รัฐประหารและการเข้ามาบริหารประเทศของรัฐบาลโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรีได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างการบริหารของกระทรวงศึกษาธิการ นั่นคือ กรณีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชานายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ใช้อำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 ในการออกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 10/2559 เรื่อง การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 11/2559 เรื่อง การบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาคให้ยุบเลิกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา) ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้โอนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาไปเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และให้จัดตั้งสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด นอกจากนี้ยังให้จัดตั้งสำนักงานศึกษาธิการภาคมีทั้งหมด 18 ภาค โดยมีศึกษาธิการภาคขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจากที่ได้กล่าวมา จนถึงการจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2562 จึงเป็นข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ ภายใต้อะไรต่าง ๆ ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันทั้งในเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการของกระทรวงศึกษาธิการ

บทที่ 5

ผลการวิจัย

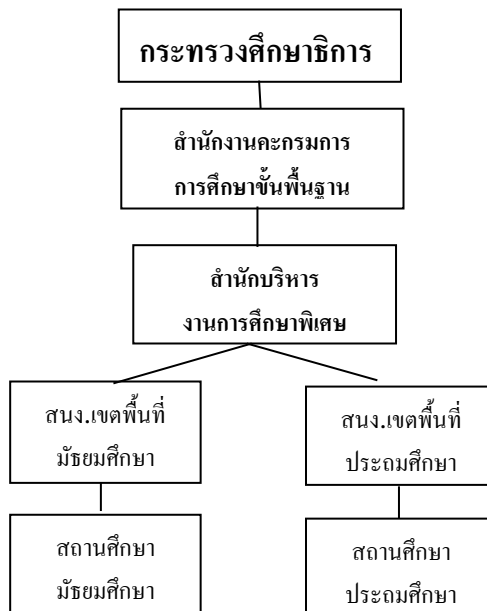
การวิจัย เรื่องการศึกษาและวิเคราะห์การจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย กรณีเด็กไร้สัญชาติในภาคตะวันออก มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทย ประการที่สองเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดในการนํานโยบายการศึกษาไปปฏิบัติในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทยละประการที่สาม เพื่อเสนอแนวทางในพัฒนาการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ตามสิทธิในการได้รับการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย โดยนําเสนอตามลำดับดังนี้

ผลการศึกษาการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย

การนําเสนอผลการศึกษาในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นําเสนอออกเป็น 2 ใหญ่ ๆ ดังนี้

1. โครงสร้างการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย

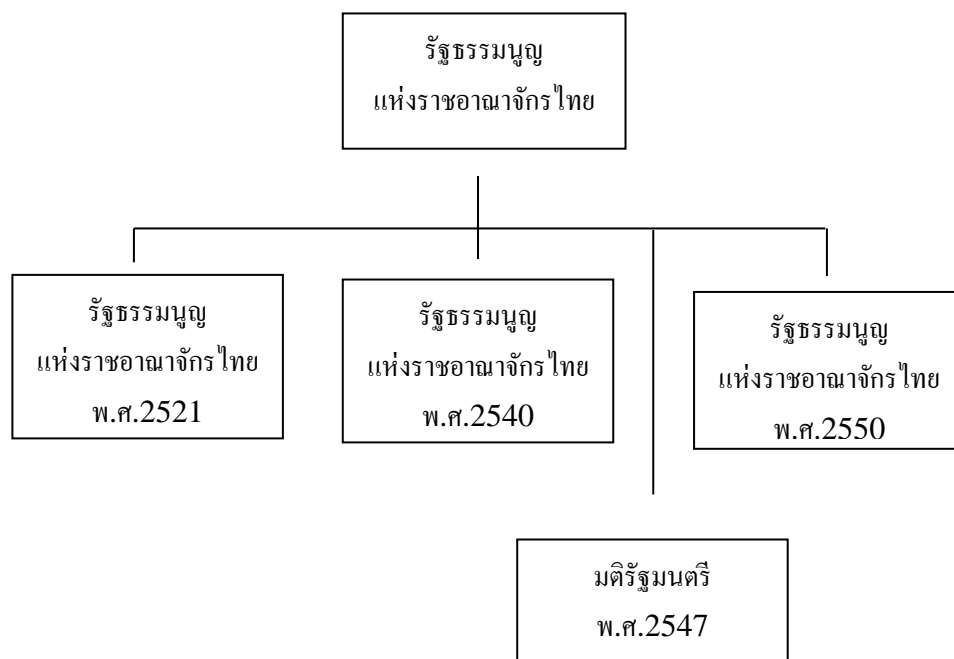
การจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย รัฐบาลไทยได้ดำเนินการตามเงื่อนไขและข้อกำหนดของนานาชาติ โดยจัดให้เด็กไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามสิทธิมนุษยชน โดยมีโครงสร้างการจัดการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 5-1 ด้านโครงสร้างหน่วยงานที่ดูแลเด็กไร้สัญชาติ

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ (2535)

ภาพที่ 5-1 แสดงให้เห็นถึงการจัดโครงสร้างการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติของประเทศไทย เป็นโครงสร้างระบบราชการ การบริหารแบบ Top down การสั่งการเป็นแนวดิ่งเน้นการรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง มีลำดับชั้นบังคับบัญชามาก มีความเป็นทางการสูง การปฏิบัติงานถูกกำหนดโดยมีระเบียบเป็นตัวกำกับ โดยมิได้ศึกษาความพร้อมของพื้นที่ นโยบายขาดความชัดเจน มีปัญหาในทางปฏิบัติและทำให้เกิดความล่าช้า

ภาพที่ 5-2 รัฐธรรมนูญการจัดการศึกษาของประเทศไทย

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

ภาพที่ 5-2 แสดงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและมติรัฐมนตรี ที่ได้ออกมาเป็นเวลานานแล้ว ควรต้องมีการแก้ไข และปรับปรุงให้ทันสมัย โดยอ้างอิงจากข้อมูลจริง สถานที่จริง และความต้องการของครูและเด็กนักเรียน ไร้สัญชาติในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างทันเวลาและทันสมัย

2. ผลการปัญหาและข้อจำกัดของการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติในปัจจุบัน

ผลการศึกษาในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทั้งระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และได้นำเสนอปัญหาอุปสรรค ไว้ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ปัญหาด้านโครงสร้าง 2. ปัญหาด้านบุคลากร 3. ปัญหาด้านงบประมาณ 4. ปัญหาอุปกรณ์ สถานที่และเครื่องมือเครื่องใช้ โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1.ปัญหาด้านโครงสร้าง

1.1 ปัญหาจากการรวมศูนย์

จากการศึกษาพบว่าปัญหาด้านโครงสร้างของการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติใน 4 จังหวัดภาคตะวันออก ประกอบด้วย การวางแผน ลำดับชั้นบังคับบัญชาที่มีความเป็นทางการสูง ถูกกำหนดโดยมีระเบียบเป็นตัวกำกับ โดยมีได้ศึกษาความพร้อมของพื้นที่เป็นแนวตั้งเน้นการรวมศูนย์ขาดความชัดเจน มีปัญหาในทางปฏิบัติ “ปัจจุบันประเทศไทยยังมีการจัดการศึกษาให้เด็กไร้สัญชาติ ไม่เป็นระบบ โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการ ความล้มเหลวในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ทศนคติทางลบของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น คิดว่า การจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติสามารถจัดการศึกษาในรูปแบบผสมผสาน ทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อเปิดโอกาสแนวทางเลือกในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน โดยยุทธศาสตร์ จากภาครัฐของไทยในการจัดการศึกษาให้เด็กไร้สัญชาติ มีข้อดีคือ มีการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพแบบยั่งยืนภายใต้การยอมรับข้อเท็จจริงและสิทธิขั้นพื้นฐาน ส่วน การบริหารยุทธศาสตร์ ของภาครัฐของไทยในการจัดการศึกษาให้เด็กไร้สัญชาติคือ มีกฎหมายต่าง ๆ และหลักมนุษยชน ความมั่นคงและความเสมอภาคกำกับดูแลอยู่แล้ว ” (รองศึกษาธิการภาค 9 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา, สัมภาษณ์, 26 สิงหาคม 2562)

“ การจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติของไทยยังขาดรูปแบบที่ชัดเจน ในเรื่องของงบประมาณและสิทธิต่าง ๆ ข้อดีที่พบคือเด็กเหล่านี้ได้รับ โอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกันเพราะเป็นเรื่องของการศึกษาภาคบังคับและการจัดการศึกษาของเด็กเหล่านี้ควรปรับปรุงเรื่องระบบและสวัสดิการต่าง ๆ ควรเป็นกฎหมายและข้อบังคับที่ชัดเจน มีการลงทะเบียนและจัดให้เป็นระบบ ” (รัชฎากร อัครจันทร์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562) ขาดวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบและมีอุปสรรคในการดำเนินงาน ส่วน การบริหารยุทธศาสตร์ ของภาครัฐของไทยในการจัดการศึกษาให้เด็กไร้สัญชาติคือ มีกฎหมายต่าง ๆ และหลักมนุษยชน ความมั่นคงและความเสมอภาคกำกับดูแลอยู่แล้ว ส่วนปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ สำหรับประเทศไทยควรจัดแบบพหุวิธีการ เพื่อตอบสนองผู้เรียน เปิดการสร้างโอกาสและทางเลือก และปัจจัยเหล่านั้น ส่งผลต่อการบริหารยุทธศาสตร์ทางด้านด้าน กฎหมายระหว่างประเทศ การคุ้มครอง ปฏิญญาว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน หลักความเป็นมนุษย์ ข้อเสนอแนะคือควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายและทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.2 ปัญหาความล่าช้า “ ผลกระทบที่เกิดกับครูคือการเพิ่มภาระที่ครูต้องตรวจสอบประวัติของเด็กไร้สัญชาติทุกคน ปัญหาเรื่องการสื่อสาร เพราะเด็กบางคนพูดภาษาไทยไม่ได้ การเข้าชั้นเรียนที่ไม่สม่ำเสมอและเรื่องงบประมาณที่ไม่เพียงพอ เด็กเข้ามาแล้วแต่เงินยังไม่มา มีความล่าช้า ไม่ทันเวลา ขาดความต่อเนื่องของการบริหารจัดการกรณีผู้บริหารย้ายเข้า ย้ายออกจะทำให้ไม่

ทราบปัญหาเช่น โรงเรียนมีเด็กพิการ เด็กพิเศษ เด็กต่างด้าว ซึ่งทำให้การบริหารจัดการเป็นไปได้ยากมาก” (รัชฎาภรณ์ อัครจันทร์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

“ การจัดการศึกษาของเด็กเหล่านี้ควรปรับปรุงเรื่องระบบและสวัสดิการต่าง ๆ ควรเป็นกฎหมายและข้อบังคับที่ชัดเจน มีการลงทะเบียนและจัดให้เป็นระบบ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้ควรพิจารณาเรื่องเกณฑ์การให้สิทธิกับเด็กไร้สัญชาติ เรื่องการคัดกรองระดับการใช้ภาษาไทย เรื่องงบประมาณ เรื่องรูปแบบต่าง ๆ ของเด็กนักเรียน เรื่องการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง อยากให้มีจำนวนครูที่เพียงพอเพื่อรองรับเด็กไร้สัญชาติจากหลาย ๆ ประเทศ” (รัชฎาภรณ์ อัครจันทร์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

1.3 การไม่สอดคล้องกับพื้นที่ “ความเห็นต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาตินั้นเห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร การเรียนการสอนจะใช้วิธีเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย มีข้อดีคือนักเรียนต่างด้าวสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี ไม่มีปัญหาและข้อจำกัดใด ๆ เนื่องจากใช้วิธีสอบคัดเลือกเข้ามา ในอนาคตควรมีระบบให้มากกว่านี้ บางโรงเรียนยังขาดแคลนครูและไม่สามารถรองรับนักเรียนต่างด้าวได้ในปริมาณมาก ๆ (รองผู้อำนวยการ โรงเรียนพนมมอคุณวิทยา, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562) “ ควรมีการวางแผนด้านการเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ การค้า การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีและด้านภาษาในการติดต่อสื่อสาร โดยการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทยในปัจจุบันเป็นการจัดให้กับเด็กทุกเชื้อชาติและสัญชาติ ตามความสมัครใจเรียนของเด็กทุกคน เป็นการจัดโดยการให้เรียนฟรีไม่มีค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาโดยเท่าเทียมกัน ผลของการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในปัจจุบัน ที่มีผลต่อครูและนักเรียนนั้น บางแห่งทำให้ครูสอนช้าเพราะเด็กต่างสัญชาติเมื่อมาใหม่ ๆ จะตามไม่ค่อยทัน นักเรียนไทยเองก็เลยพลอยได้รับความรู้น้อยลง ด้านการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำผู้บริหารควรจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคน ทุกสัญชาติเพราะนอกจากจะเป็นไปตามหลักมนุษยธรรมแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอีกด้วย ” (รองศึกษาธิการจังหวัดตราด, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2562) “ มีบางกลุ่มไม่เห็นด้วยกับการช่วยเหลือเด็กไร้สัญชาติ เพราะเค้ามองจากข่าวที่เกิดว่าพวกนี้มาทำความชั่วร้ายให้ แล้วบางทีเอาโรคติดต่อมาให้ก็มี หากเราไปบอกว่าการกลุ่มที่เห็นต่างก็มี เหตุที่เค้านั้นต่าง ก็มองว่า น่าจะนำมาช่วยเหลือเด็กไทยก่อน น่าจะให้ประเทศเพื่อนบ้านเค้านับผิดชอบเอง หรือให้องค์กรระหว่างประเทศมาช่วยเหลือ” (ผู้อำนวยการ เขตการศึกษาที่ 1 จ.ระยอง, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

1.4 การขาดความจริงใจ “ ด้านนโยบาย ยังไม่เห็นความชัดเจนของนโยบาย จากกระทรวงศึกษาธิการหรือจาก สพฐ. อย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องของการช่วยเหลือในการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้ เช่นเรื่องหลักฐานและเอกสารต่าง ๆ บางคนมีเอกสารแต่เป็นภาษาของเขาเราก็อ่านไม่ออกได้แต่พูดคุยกับผู้ปกครองรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้างก็จะประมาณเอาว่าเด็กเกิดปี

นั่นปีนั้น บางคนมีหลักฐานอะไรเลยเหมือนเอามาฝากเลี้ยงซึ่งเราก็ดูไว้ ปัญหาเรื่องการสื่อสาร การขาดเรียนของเด็กเนื่องจากผู้ปกครองย้ายถิ่นไปเรื่อย ๆ มีงานก็มาทำ ทำให้การเรียนไม่ต่อเนื่องซึ่งเด็กอาจขาดเรียนถึงสองเดือนเพราะพ่อแม่หมดงาน ” (ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดธรรมสถิต, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562) “ ยังไม่เห็นความชัดเจนของนโยบาย จากกระทรวงศึกษาธิการหรือจาก สพฐ. ที่เป็นรูปธรรมในการดูแลช่วยเหลือในการจัด เช่นเรื่องหลักฐานและเอกสารต่าง ๆ บางคนมีเอกสารแต่เป็นภาษาของเขารกก็อ่าน ไม่ออกได้แต่พูดคุยกับผู้ปกครองรู้เรื่องบ้าง ไม่รู้เรื่องบ้างก็จะประมาณเอาว่าเด็กเกิดปีนั้นปีนี้ บางคนมีหลักฐานอะไรเลยเหมือนเอามาฝากเลี้ยงซึ่งเราก็ดูไว้ อยากให้มีเครือข่ายโรงเรียนที่มีเด็กไร้สัญชาติเหมือนกันเพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนความรู้หรือช่วยกันแก้ปัญหาในเบื้องต้นได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเขตพื้นที่ในปัจจุบันเองก็ไม่ได้ลงลึกเช่นการที่ผู้วิจัยมาถามข้อมูลแบบนี้ เข้ามาเพื่อมาเก็บข้อมูลอย่างอื่นแต่ไม่เคยถามเลยว่าทำไมผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนจึงต่ำ” (ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดน้ำคอก, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

“สมรรถนะขององค์กรมีน้อยมากกับการบริหารจัดการในจังหวัดด้านชายแดน ขาดการติดตามประเมินผล อย่างต่อเนื่อง จริงจัง ทำให้รัฐสิ้นเปลืองงบประมาณค่อนข้างมากในการจัดการเรียน การสอน การแจกอุปกรณ์การเรียน การหาทุน ให้เรียน การใช้เครื่องมือต่าง ๆ และการเดินทางมาเรียนจากเขตติดต่อชายแดนค่อนข้างมาก ใช้วิธีการเดินทางแบบมาเช้า เย็นกลับ ซึ่งไม่ใช่เจตนาของระเบียบกระทรวงที่จะดูแลคนต่างสัญชาติที่อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น และการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ ควรแยกเป็นอิสระ ไม่ไปปะปนกับเด็กไทยหรือแยกห้องเรียนเพื่อพัฒนาตามความรู้ ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจ ควรมีสถาบันดูแลอย่างเป็นรูปธรรม มีบุคลากรเพียงพอ โดยสามารถจะดูแลเด็กไร้สัญชาติได้อย่างทั่วถึง” (รองศึกษาธิการจังหวัดตราด, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2562)

“ด้านข้อเสียคือขาดวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบและมีอุปสรรคในการดำเนินงานรัฐยังคงรวมศูนย์อำนาจการบริหารจัดการอยู่ที่ส่วนกลาง เป็นสำคัญ มีหลายหน่วยงานที่มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษา ทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากร ทำงานซ้ำซ้อน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย” (รองศึกษาธิการภาค 9 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา, สัมภาษณ์, 26 สิงหาคม 2562)

หน่วยงานหรือองค์กรระดับปฏิบัติก็คือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งกระจายอยู่ตามภูมิภาค จำนวน 225 แห่งทั่วประเทศทั้งที่เป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (183 แห่ง) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (42 แห่ง) โดยรับผิดชอบกำกับดูแลสถานศึกษาในสังกัดมากกว่า 30,000 แห่งทั่วประเทศ โดยศักยภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและศักยภาพของสถานศึกษาเมื่อ

พิจารณาจากทัศนคติทางด้านการจัดการอย่าง Van Meter and Van Horn เสนอไว้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อการสร้างความสำเร็จให้กับการนำนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กไร้สัญชาติ ที่จะแปลงไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของสถานศึกษาเพราะเหตุว่าโรงเรียนหรือสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติการจริงและถือเป็นหน่วยงานที่นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในรูปของงานบริหารหลักสูตรและงานจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนผ่านครูผู้สอนในสถานศึกษานั้น ๆ เพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมายของนโยบายงานบริหารหลักสูตรและงานจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการนำนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติ

2. ปัญหาด้านบุคลากร

เป็นการจัดโครงสร้างแบบระบบราชการ (Bureaucratic system) และใช้การบริหารแบบบนลงล่าง (Top down) มีการกำหนดนโยบายมาจากระดับกระทรวง และมอบนโยบายตรงไปยังเขตการศึกษาในแต่ละภาค โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาได้มีการกำหนดหน้าที่ดังนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลงานของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานปลัดศึกษาธิการ (ศธ.) พร้อมกันนี้ได้มีคำสั่งแบ่งงานให้กับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาทั้ง 2 คนให้รับผิดชอบดูแลดังนี้ โดย รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ คนที่ 1 จะรับผิดชอบ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ และรัฐมนตรีช่วยว่าการคนที่ 2 จะรับผิดชอบ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ ทั้งนี้ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ คนที่ 2 ระบุว่า ได้รับแนวทางเบื้องต้นในการทำงาน โดยจะเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งการทำงานนโยบายต่าง ๆ ของศึกษาธิการที่ผ่านมามีหลายเรื่องที่ได้มีวิสัยทัศน์เดิมอยู่แล้วคงต้องไปดูในส่วนเดิม และดูว่าจะเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดมากขึ้น เช่น การจัดการเรียนการสอนของเด็กที่เรียนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) รวมถึงเด็กไร้สัญชาติซึ่งมีเด็กอยู่เป็นจำนวนมาก และมีการเรียนรู้อาชีพจะเน้นให้สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และทำอย่างไรให้ผู้เรียนมาเรียนมากขึ้นเพราะบางคนลงทะเบียนเรียนไว้แต่ไม่สะดวกมาเรียนนอกจากนั้นจะมีการส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรด้านวิชาการและหลักสูตรด้านอาชีพให้แก่เด็ก ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้ รวมถึงมีการสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู กศน. ด้วย ซึ่งเป็นพนักงานของรัฐ และถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐ อีกทั้งจะมีการส่งเสริมทวิภาคีเพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการ

โดยจะต้องมีการติดตามและประเมินผลจากผู้ประกอบการทุกพื้นที่เพื่อให้เด็กได้ศึกษาเรียนรู้ ฝึกงาน และได้เงินเดือนระหว่างเรียนร่วมด้วย รวมทั้งจะมีการส่งเสริมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด เน้นให้ลูกหลานมีวินัย ทำอย่างไรให้เด็กอยากมีส่วนร่วมในการเป็นพลเมืองที่ทุกคนมีความสุขและมีส่วนร่วม มีภาคภูมิใจในการเป็นลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด (ฉฐพลแบ่งงาน 2 รรช.ศึกษา, 2562)

เด็กไร้สัญชาติจะได้รับการดูแลโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ) มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1. จัดทำ ข้อเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา มาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลาง การศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2. กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง และดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุน ทรัพยากร การจัดตั้งจัดสรรทรัพยากร และบริหารงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3. พัฒนาระบบการบริหารและส่งเสริม ประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การนำเทคโนโลยี สารสนเทศไปใช้ ในการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการนิเทศ การบริหารและการจัดการศึกษา 4. ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา 5. พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ และประสาน ส่งเสริม การจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุ องค์กรชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นของเขตพื้นที่ การศึกษา 6. ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยอยู่ใน การดูแลของการศึกษานอกระบบ (Non-formal education)

“จำนวนครูไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดการยอมรับในระบบการจัดการ การศึกษาของเด็กไร้สัญชาติและ ขาดขวัญและกำลังใจ “ครูมีความเอาใจใส่บุตรแรงงานต่างด้าวอย่าง สม่าเสมอ มีความเข้าใจในปัญหาและข้อจำกัดของบุตรแรงงานต่างด้าว ซึ่งสามารถให้คำแนะนำ และเป็นທີ່ปรึกษาให้แก่บุตรแรงงานต่างด้าวในการช่วยแก้ไขปัญหาการเรียนได้อย่างดีและ สม่าเสมอ เปิด โอกาสให้บุตรแรงงานต่างด้าวได้แสดงความคิดเห็นและอธิบายความต้องการ ครู สามารถสื่อสาร พูดคุยกับบุตรแรงงานต่างด้าวได้อย่างไม่มีปัญหา มีการเพิ่มจำนวนครูผู้สอนที่มี สัญชาติเดียวกับบุตรแรงงานต่างด้าว เพื่อลดปัญหาในเรื่องของการสื่อสาร และมีการเพิ่มจำนวนครู ที่ จะเข้ามาดูแลบุตรแรงงานต่างด้าว ดังนั้นในระบบการศึกษา ครูผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่มีความ สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการ ทำหน้าที่อบรมให้ความรู้ ดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนเป็นบุคคลที่มีความ ใกล้ชิดกับเด็กนักเรียน ไม่ว่านแต่บุตรแรงงานต่างด้าวที่ศึกษาในสถานศึกษาหรือในโรงเรียน” (รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2563)

3. ปัญหาด้านงบประมาณ

งบประมาณไม่เพียงพอและไม่ชัดเจน มีปัญหาในทางปฏิบัติ ไม่คุ้มค่า “อยากให้ปรับปรุงงบประมาณรายหัวให้มากขึ้นจะได้เพียงพอกับความเป็นจริง และอยากให้เด็กได้รับวุฒิปัฒนเหมือนนักเรียนไทย” (สมพงษ์ เปรมปิยศรี, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562) “ การอุดหนุนรายหัวจากภาครัฐยังไม่เพียงพอ ปัจจุบันได้รับเงินอุดหนุนค่าอาหาร 20 บาทต่อหัว ซึ่งอาหารก็มีราคาแพงขึ้น จากการเยี่ยมชมบ้านของนักเรียนช่วงปิดเทอมพบว่าอยู่กันอย่างแออัดและเด็กจะหอบมากเพราะกินอย่างอดอยากไม่เหมือนตอนอยู่โรงเรียน โชคดีที่เราอยู่กับวัดพระอาจารย์ท่านดูแลเรื่องอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียนทุกวัน ซึ่งจะมีขนมด้วย โดยมีติดมือกลับบ้านตอนเย็นด้วย ซึ่งเงินช่วยเหลือค่าอาหาร 20 บาทไม่พอแน่ ๆ ส่วนเรื่องเสื้อผ้าและรองเท้า ส่วนชุดนักเรียน ชุดปฏิบัติธรรม ชุดกีฬา และชุดประจำวันอังคาร ท่านพอก็ประสานเพื่อรับบริจาคจากภายนอกเพื่อช่วยเหลือผู้ปกครอง โรงเรียนได้รับเงินช่วยเหลือค่าอาหารและค่าอุปกรณ์การเรียนสำหรับชั้นอนุบาล 1,700 บาทและ 1,900 บาทสำหรับชั้นประถม นโยบายของรัฐยังไม่ชัดเจนเรื่อง วุฒิป.6 ซึ่งไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง ” (ครูผู้สอนโรงเรียนวัดธรรมสถิต, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562) “ การอุดหนุนรายหัวจากภาครัฐยังไม่เพียงพอ ปัจจุบันได้รับเงินอุดหนุนค่าอาหาร 20 บาทต่อหัว ซึ่งอาหารก็มีราคาแพงขึ้น จากการเยี่ยมชมบ้านของนักเรียนช่วงปิดเทอมพบว่าอยู่กันอย่างแออัดและเด็กจะหอบมากเพราะกินอย่างอดอยากไม่เหมือนตอนอยู่โรงเรียน โชคดีที่เราอยู่กับวัดพระอาจารย์ท่านดูแลเรื่องอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียนทุกวัน ซึ่งจะมีขนมด้วย โดยมีติดมือกลับบ้านตอนเย็นด้วย ซึ่งเงินช่วยเหลือค่าอาหาร 20 บาทไม่พอแน่ ๆ ส่วนเรื่องเสื้อผ้าและรองเท้า ได้ติดต่อบริษัท SCS เพื่อขอบริจาครองเท้าให้นักเรียนคนละคู่ซึ่งจะแจกให้เด็ก ๆ ช่วงเปิดเทอมส่วนชุดนักเรียน ชุดปฏิบัติธรรม ชุดกีฬาและชุดประจำวันอังคาร มีการประสานเพื่อรับบริจาคจากภายนอกเพื่อช่วยเหลือผู้ปกครอง ” (ศรีณีย์ประวีร์ พูนณรงค์, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

“องค์กรหมายถึง กระทรวงศึกษาธิการเราทำเต็มที่ อัตราครูในการออกแบบ ออกแบบมาตามจำนวนเด็กและทุกวันนี้ การจะปรับโครงสร้างอะไร เราจะคำนึงถึงทุกมิติอยู่แล้ว แล้วต้องคิดถึงเรื่อง งบประมาณเป็นหลัก จะไปใช้คำว่าจะไปออกแบบที่จะต้องตอบคำถามสำนักงบประมาณ ตอบคำถาม กพ.ตอบคำถามหน่วยงานในการพิจารณา อัตราของบุคลากร มันต้องตอบได้ เพราะฉะนั้นเราคิดว่า ความเป็นคนไทยและความเป็นครูไทย เราคิดว่าเค้าพยายามอย่างดีที่สุดแล้ว ในสิ่งที่เค้าทำอยู่เราถึงเรียกร้องให้กรมการปกครองออกเลขและไปทำการพิสูจน์ เพราะเป็นเรื่องของฝ่ายความมั่นคง อันนี้หน้าที่หลักของกระทรวง เราไม่สามารถทำอย่างนี้ได้ ถ้าเค้าทำได้ทางกระทรวงศึกษาก็มีความชัดเจน เพราะมีเลขตัว G 13 หลัก ก็จะไปของงบประมาณมาทำให้หน่วยงานของเราไม่ต้องแบกรับมาก ทั้งอาหารกลางวันและทุก ๆ อย่างอยู่แล้ว เรามีให้คำกินหมด ”

(กนกวรรณ วิลาวัลย์, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2563)

4. ปัญหาด้านสถานที่ ห่างไกล เดินทางไม่สะดวกกับแคบทรุดโทรมและคูอนาถา

“เรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ สถานที่ของเรามีความปลอดภัย เชื่อว่าถ้าเด็กมีการศึกษาที่ดี สภาพแวดล้อมที่ดี เด็กจะเป็นคนดี ถ้าเรารักลูกเขาเหมือนลูกเราเขาก็จะสามารถรับรู้ได้โดยสามารถนำไปบอกต่อผู้นำในประเทศของเขาว่าเขาและเราอยู่ร่วมกันอย่างไร โดยเราให้สิทธิและความเสมอภาคกับเด็ก ๆ ทุกคน หากพูดถึงปัญญาสากล เขาก็ย่อมจะได้รับสิทธิ์เสมอภาคตามหลักสิทธิมนุษยชน เพราะฉะนั้น เด็กที่เป็นชาวต่างชาติมาเรียนภาษาไทยต้องรักเมืองไทยให้มาก ๆ รักในหลวง” (ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดน้ำคอก, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562) “เรามีสถานที่สำหรับการจัดการเรียน การสอน โดยจัดแบบให้เรียนร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกันกับเด็กไทย โดยมีรุ่นพี่เป็นพี่เลี้ยงทั้งเรื่องการใช้ภาษาไทย การเป็นอยู่และจิตอาสา เด็กเหล่านี้ชอบที่จะอาสาและยกมือได้เร็วกว่าเด็กไทย มีการร้องเพลงชาติไทยและสวดมนต์ร่วมกับนักเรียนไทย เท่าที่สังเกตเด็ก ๆ สามารถเข้ากันได้ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส และไม่ทะเลาะกันเด็กกลุ่มนี้จะมีความขยันมาก เข้ามาทำประโยชน์ให้กับโรงเรียน ชอบแข่งขันในทางที่ดีและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนและมีจิตอาสา ข้อดีคือผู้ปกครองสามารถมาเป็นแรงงานแทนคนไทยซึ่งงานบางอย่างคนไทยไม่เลือกที่จะทำ” (ครูโรงเรียนบ้านหนองสองห้อง, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562) “ที่นี่จะเป็นเด็กเล็ก เรียนรวมกัน และมีที่พักให้ภายในโรงเรียน เด็ก ๆ ส่วนใหญ่มาจากทางภาคเหนือ รุ่นพี่จะสอนรุ่นน้อง เราได้รับการสนับสนุนรายหัวจากภาครัฐและจากประชาชน เมื่อเขาโตขึ้นก็จะให้บวชเพื่อสืบทอดพระศาสนา มีปัญหาเล็กน้อยเรื่องการสื่อสาร ครูต้องดูแลเรื่องอาหารการกิน ความสะอาด ความปลอดภัย ที่นี้เด็กเยอะครูไม่เพียงพอ แต่มีความสุขดี เราเป็น โรงเรียนที่อยู่ในวัด” (ครูผู้สอน โรงเรียนทุ่งเหียงวิทยา, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

5. ปัญหาด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้

“ไม่เพียงพอขาดความทันสมัยชำรุด ทรุดโทรม มีแต่ใช้ไม่ได้ เรื่องอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ “ทางโรงเรียนมีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนห้องของผู้เรียน และต่อจำนวนเด็ก สื่อการเรียนต่าง ๆ ทางโรงเรียนได้มีการฝึกให้นักศึกษาทำเอง และนำมาใช้แทนอุปกรณ์บางชิ้นที่ชำรุดหรือเสียหาย ไม่สามารถใช้งานต่อได้ เครื่องมือเครื่องใช้ภายในโรงเรียน มีการจัดซื้อตามสภาพที่เกิดการชำรุดและไม่สามารถใช้งานได้จริง ๆ ส่วนมากอุปกรณ์ต่าง ๆ จะมีนักการดูแลและคอยซ่อมแซมให้สามารถใช้งานได้นานที่สุด จึงไม่ค่อยได้ใช้งบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ทางโรงเรียนพยายามที่จะให้สื่อการเรียนเพียงพอต่อจำนวนของนักเรียนทั้งเด็กไทยและเด็กต่างด้าว” (รัชฎากร อัครจันทร์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562) “เรื่องของอุปกรณ์การเรียนไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ที่ใกล้ชำรุดหรือหมดสภาพ ทางโรงเรียนได้จัดให้มีคำสั่งในการดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ และ

เด็กต่าง ค้าวกลุ่มนี้สามารถใช้อุปกรณ์ทุกชนิดเหมือนเด็กไทยได้ตามปกติ วัสดุอุปกรณ์การเรียน สื่อต่าง ๆ บางครั้งบุคลากรครูและผู้ปกครองก็มีการช่วยกันหามาให้บุตรหลานของตนในบางภาคเรียนในเรื่องของปัญหาเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ บางอย่างอาจมีจำนวนจำกัด เนื่องมาจากสภาพที่ซำรุดและใช้งานไม่ได้” (จันทร์ษา ชัยวัฒน์ธีรากร, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

ตารางที่ 5-1 การเปรียบเทียบด้านโครงสร้างองค์กรของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

ลำดับ	โรงเรียน	ด้าน โครงสร้างองค์กร					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง				✓		พิจารณาเปรียบเทียบ
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง			✓			ผัง
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา		✓				โครงสร้างองค์กร และ
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา				✓		ผู้รับผิดชอบในแต่ละ
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี			✓			กิจกรรม
6	ศิษย์คุณวิทยา จ.จันทบุรี			✓			
7	หนองใหญ่ ศิริวร วาทยวิทยา จ.ชลบุรี			✓			
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี				✓		

ที่มา: ผู้วิจัยทำการศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดธรรมสถิต จ.ระยอง

ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลสำนักทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เปิดสอนระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2512 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักทอง โดยมีระยะทางจากโรงเรียนถึงเขตพื้นที่การศึกษา 25 กิโลเมตรและห่างจากอำเภอ 24 กิโลเมตร ปัจจุบันมีครูและ

บุคลากร รวม 9 คนและมีนักเรียนระดับอนุบาลจำนวน 46 คน นักเรียนระดับประถมจำนวน 87 คน รวมทั้งสิ้น 133 คน ในจำนวนนี้แบ่งเป็น นักเรียนชาวกำพูชา จำนวน 51 คน พม่า 10 คน และ สปป.ลาว 2 คน รวมนักเรียนไร้สัญชาติจำนวนทั้งสิ้น 63 คน คิดเป็น ร้อยละ 47 โดยมีนางปนัดดา กอบพิมาย ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

โครงสร้างของโรงเรียนอยู่ใน “ระดับน้อย” อ้างอิงจากตารางที่ 5-1 โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติได้ ประกอบด้วยผู้อำนวยการ 1 คน ครู คศ.1 จำนวน 4 คน ครู คศ.2 (ชำนาญการ) จำนวน 1 คน ครูผู้ช่วย จำนวน 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 2 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 133 คน รวมจำนวนครู/บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 9 คน มีนักเรียนสัญชาติกำพูชา จำนวน 51 คน เมียนมา จำนวน 10 คน และ สปป.ลาว จำนวน 2 คน รวม 63 คน คิดเป็นอัตราส่วน ครู 1 คน ต่อนักเรียน 17 คน ไม่มีใครดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจากบุคลากรทางโรงเรียนมีน้อย และการดูแลต้องดูแลบุตร-หลาน คนไทยปกติ ทำให้ไม่มีการจ้างอัตราจ้างเพื่อดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ สืบเนื่องมาจาก ต้องดูที่ปัจจัยหลาย ๆ ด้านประกอบ

ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า โครงสร้างโรงเรียนไม่ดี ไม่มีการจัดโครงสร้าง มีสายงานที่รับผิดชอบเรื่องนี้คือสำนักงานเขตการศึกษา ระยองเขต 1 และเขต 2 แต่ครูมีความตั้งใจที่ดีในการให้การศึกษาดูแลเด็กไร้สัญชาติเหล่านั้น แต่โรงเรียนยังขาดครูที่ดูแลในแต่ละกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยครูทุกคนสอนได้ทุกกลุ่มสาระ ได้รับการช่วยเหลือจาก องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) แต่ยังไม่เห็นความชัดเจนของนโยบาย จากกระทรวงศึกษาธิการหรือจาก สพฐ. อย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องของการช่วยเหลือในการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้ เช่นเรื่องหลักฐานและเอกสารต่าง ๆ บางคนมีเอกสารแต่เป็นภาษาของเขาเราก็อ่านไม่ออกได้แต่พูดคุยกับผู้ปกครองรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้างก็จะประมาณเอาว่าเด็กเกิดปีนั้นปีนี้ บางคนมีหลักฐานอะไรเลยเหมือนเอามาฝากเลี้ยงซึ่งโรงเรียนก็รับไว้ ปัญหาเรื่องการสื่อสาร ปัญหาการขาดเรียนของเด็กเนื่องจากผู้ปกครองย้ายถิ่นไปเรื่อย ๆ มีงานก็มาทำ ทำให้การเรียนไม่ต่อเนื่องซึ่งเด็กอาจขาดเรียนถึงสองเดือนเพราะพ่อแม่หมดงานไม่มีการบันทึกไว้เป็นสถิติ คือเด็กออกจากระบบของไปเลย ปัญหาอีกเรื่องหนึ่งคือทัศนคติของชุมชนที่มองว่าโรงเรียนรับเด็กต่างดาวเข้ามาเหมือนมาแย่งเด็กไทย มาแย่งอาหาร แย่งงบประมาณ เขาก็เอาลูกหลานของเขาไปเรียนที่อื่น

โรงเรียนวัดน้ำคอก จังหวัดระยอง

ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลน้ำคอก อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เปิดสอนระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2509 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น น้ำคอก โดยมีระยะทางจากโรงเรียนถึงเขตพื้นที่การศึกษา 7 กิโลเมตรและห่างจากอำเภอ 7 กิโลเมตร พบว่าโครงสร้างองค์กร

อยู่ใน“ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 11 โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และ ผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมเด็กไร้สัญชาติเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย ไม่มีสายงานใดดูแล โดยเฉพาะอ้างอิงตามตารางที่ 10 โดยการพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และ ผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้

โครงสร้างหน้าที่ราชการของโรงเรียนวัดน้ำคอก ประกอบด้วย ผอ.1 คน ครู คศ.1 จำนวน 7 คน ครู คศ.2 จำนวน 2 คน ครู คศ.3 จำนวน 4 คน ครูผู้ช่วย จำนวน 2 คน พนักงานราชการ จำนวน 1 คนและลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 8 คน รวมครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 25 คน จำนวนนักเรียน 359 คน คิดเป็นอัตราส่วนการดูแลนักเรียนด้วย ครู 1 คน ต่อนักเรียน 14 คน ห้องเรียน จำนวน 15 ห้องเรียน มีนักเรียนไร้สัญชาติ จำนวน 38 คน มีนักเรียนที่ยังไม่ได้รับรหัส G จำนวน 19 คน เป็น กัมพูชา 8 คน เมียนมา 8 คน สปป.ลาว 3 คน และมาเลเซีย 1 คน ซึ่งจะนำมาให้ ภายหลัง

โรงเรียนพนมสารคาม"พนมอดุลวิทยา"

ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านโครงสร้างองค์กร โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” อยู่ใน “ระดับมาก” อ้างอิงจากตารางที่ 63 โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และ ผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ เนื่องจากเป็นเด็กนักเรียนมัธยมและใช้การสอบเข้า และมีครูดูแลครบในทุกกลุ่มสาระ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณและกิจการนักเรียน 1 คน ครูกลุ่มสาระ ภาษาต่างประเทศ จำนวน 21 คน ครูกลุ่มสาระภาษาไทย จำนวน 13 คน ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา จำนวน 17 คน ครูกลุ่มสาระการงานอาชีพ จำนวน 13 คน ครูกลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา จำนวน 8 คน ครูกลุ่มสาระศิลปะ จำนวน 7 คน ครูกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ จำนวน 24 คน ครูกลุ่ม สาระคณิตศาสตร์ จำนวน 17 คน ครูกลุ่มพัฒนาผู้เรียน จำนวน 8 คน และพนักงานราชการและ ลูกจ้าง จำนวน 5 คน รวม 135 คน มีนักเรียนระดับมัธยมต้น จำนวน 1,720 คน 42 ห้องเรียน และ นักเรียนชั้นมัธยมปลาย จำนวน 1,072 คน 26 ห้องเรียน โดยอัตราครู/ นักเรียน เท่ากับ 1: 20

ปัจจุบันโรงเรียนพนมสารคาม "พนมอดุลวิทยา" สังกัดอยู่ใน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ มีนายศักดิ์เดช จุมนณี เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน และมีนายมานิต คงเจริญ เป็นรองผู้อำนวยการดูแล กลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน ส่วนงานบริหารบุคคล งานวิชาการและงานบริหารงบประมาณ ไม่มีรองผู้อำนวยการดูแล กลุ่มงานบริหารวิชาการ ประกอบด้วย งานสำนักงาน กลุ่มบริหาร วิชาการ งานบริหาร กลุ่มสาระการเรียนรู้งานพัฒนาหลักสูตร งานทะเบียนและวัดผลประเมินผล งานจัดตารางเรียนและ ตารางสอน งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา งานเทคโนโลยีทาง

การศึกษาและระบบเครือข่าย งานแหล่งเรียนรู้ งานการจัดการความรู้ (KM) งานนิเทศการศึกษา
งานแนะแนวและระบบช่วยเหลือนักเรียน งานประกันคุณภาพการศึกษา งานสำมะโนนักเรียนและ
การรับนักเรียน งานโครงการจัดการเรียน การสอน ห้องเรียนพิเศษ และ งานโรงเรียน
มาตรฐานสากล

ตารางที่ 5-2 จำนวนครูในแต่ละกลุ่มสาระ โรงเรียนพนมสารคาม"พนมอดุลวิทยา"

ลำดับ	ผู้บริหาร / กลุ่มสาระการ เรียนรู้	จำนวน	หัวหน้ากลุ่ม	หมายเหตุ
1	ผู้บริหาร โรงเรียน	2	ศักดิ์เดช จุम्मณี	ผู้อำนวยการ
2	ภาษาต่างประเทศ	21	น.ศ.สุทธิดา วัฒนกิจวิชัย	
3	ภาษาไทย	13	นายพงษ์ศิลป์ เกิดกำบท	
4	สังคมศึกษา	17	นางรัชณี ศรีโสภา	
5	การงานอาชีพ	13	นางศิริลักษณ์ ณะวงษ์	
6	สุขศึกษาและพลศึกษา	8	นายเกียรติกร ณะวงษ์	
7	ศิลปะ	7	จ.ต.ศักดิ์เกษม จันทร์ศิริกุล	
8	วิทยาศาสตร์	24	นายชิต วงศ์ใหญ่	
9	คณิตศาสตร์	17	นางวิรดา เสาธงทอง	
10	พัฒนาผู้เรียน	8	-	
11	พนักงานราชการและลูกจ้าง	5	-	
รวม		135		

ที่มา: ผู้วิจัยได้ศึกษาและสร้างขึ้นเอง

“นักเรียนต้องสอบเข้า ทั้งนักเรียนไทยและนักเรียนต่างชาติ ความเห็นต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาตินั้นเห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร การเรียนการสอนจะใช้วิธีเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย มีข้อดีคือนักเรียนต่างด้าวสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี ไม่มีปัญหาและข้อจำกัดใด ๆ เนื่องจากใช้วิธีสอบคัดเลือกเข้ามา ในอนาคตควรมีระบบให้มากกว่านี้ บางโรงเรียนยังขาดแคลนครู และไม่สามารถรองรับนักเรียนต่างด้าวได้ในปริมาณมาก ๆ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติก็จะเป็นเรื่อง งบประมาณ และการสื่อสารกับเด็กที่ไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้ มีข้อเสนอแนะดังนี้ อยากรู้วิธีการเรียน การสอน สอดคล้องกัน บุคลากรที่เพียงพอและมีความพร้อมที่จะสอนเด็กกลุ่มนี้ และเรื่องการตามผู้ปกครองเมื่อมีการย้ายที่ทำงานเรา

จัดการเรียน การสอนแบบเรียนร่วมกัน และพยายามให้พวกเขาไม่รู้สึกรู้สึกว่าถูกแบ่งแยกและเขาก็สามารถทำได้ดี โดยอยู่กับเพื่อน ๆ เด็กไทยได้อย่างกลมกลืน เด็กกลุ่มนี้มีสัญชาติเนื่องจากพ่อแม่เป็นคนไทย โรงเรียนจึงสามารถออกวุฒิบัตรให้เมื่อจบการศึกษาได้อาจเรียกเด็กเหล่านี้ว่าคนชายขอบแต่ไม่รู้สัญชาติ เด็ก ๆ สอบเข้ามาโดยสามารถใช้ภาษาไทยได้ดี จึงไม่มีปัญหาทางด้านการสื่อสารภาษาไทย เด็กมีความตั้งใจสูงและต้องการจะเรียนให้จบเพื่อทำงานและส่งเงินไปช่วยเหลือครอบครัวที่ประเทศเมียนมา” (รองผู้อำนวยการ โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง (ราษฎร์ศุภศึกษา)

โครงสร้างองค์กร โรงเรียนบ้านหนองสองห้องอยู่ใน “ระดับน้อย” โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมประกอบด้วยผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ 1 คน มีครูผู้ช่วย จำนวน 3 คน และลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 2 คน รวมครูและลูกจ้างชั่วคราวทั้งสิ้น 6 คน จำนวนนักเรียนรวม 68 คน คิดเป็นอัตราส่วนครู: นักเรียน เท่ากับ 1: 17 โครงสร้างหน้าที่ราชการ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแห่งนี้ สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ แต่มีโครงสร้างที่ไม่สมบูรณ์ จากที่เก็บข้อมูลมาไม่มีสายงานใด ทำงานเกี่ยวกับเด็กไร้สัญชาติอย่างจริงจัง เพราะ อ้างอิงจากตารางที่ 63 โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม เปิดสอนชั้น ป.1-4 และเริ่มจัดโครงการรับเด็กสองกลุ่มอายุ (รับปีเว้นปี) เพราะมีนักเรียนน้อยเปิดสอนปีละ 3 ชั้น เปิดสอนถึงชั้น ป.6 ในปีการศึกษา 2526 ต่อมามีนักเรียนมากขึ้น จึงขอยกเลิกโครงการรับเด็กสองกลุ่มอายุ (รับปีเว้นปี) เมื่อปีการศึกษา 2539 ในปี พ.ศ. 2548 ได้ก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่มอีก 2 หลัง ห้องสมุดและโรงครัว ได้รับงบประมาณจากทุนนิธิเพื่อ การศึกษาบ้านหนองสองห้องและจัดทอดผ้าป่าโรงเรียนสมทบ รวมทั้งเปลี่ยนโครงหลังคา หอประชุมจากโครงไม้เป็นโครงเหล็กทั้งหลัง โดยมี นายบุญยัง นางวิภา เทียงพิมล บริจาคเหล็ก เปลี่ยนโครงหลังคา ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่อนุบาล 1-ป.6

“โรงเรียนของเราอยู่ห่างจากตัวเมืองมาก มีครูจำนวนน้อยไม่ตรงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่ครูทุกคนก็สามารถดูแลและสอน ได้ทุกกลุ่มสาระเนื่องจากเป็นเด็กเล็ก ปัญหาที่พบสำหรับการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติคือเรื่องของภาษา โรงเรียนไม่แบ่งแยกว่าเป็นคนไทยหรือเด็กต่างด้าว โดยจะให้สิทธิเด็กเท่าเทียมกัน เด็กกลุ่มนี้จะมีความขยันมาก เข้ามาทำประโยชน์ให้กับโรงเรียน ขอบแข่งขันในทางที่ดีและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนและมีจิตอาสา ข้อดีคือผู้ปกครองสามารถมาเป็นแรงงานแทนคนไทยซึ่งงานบางอย่างคนไทยไม่เลือกที่จะทำ ส่วนข้อเสียอาจถูกมองได้ว่าเข้ามาแย่งงานคนไทย ผู้ปกครองของเด็กไร้สัญชาติจะเรียนรู้ทักษะในการดำรงชีวิตที่สามารถอยู่ได้ เราดูแลเรื่องของสิทธิและความเท่าเทียมกัน และส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ที่เด็กชอบอย่างชัดเจน โดย

จัดการเรียน การสอน แบบเรียนร่วมกัน มีรุ่นพี่ที่เป็นพี่เลี้ยงทั้งเรื่องการ ใช้ภาษาไทยและดูแลเรื่องการ เป็นอยู่และความเป็น จิตอาสา เด็กเหล่านี้ชอบที่จะอาสาและยกมือได้เร็วกว่าเด็กไทย มีการร้อง เพลงชาติไทยและสวดมนต์ร่วมกับนักเรียนไทย เท่าที่สังเกตเด็ก ๆ สามารถเข้ากันได้ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส และไม่ทะเลาะกัน จะมีปัญหาเรื่องการสื่อสารภาษาไทย ครูก็ต้องพยายามสร้างสื่อเพื่อให้ เด็กเข้าใจง่าย โดยมีรุ่นพี่ช่วยแปลให้ เด็กเรียนรู้ไว ระยะเวลาแค่สองเดือนเด็กไว้สัญชาติตัวเล็ก ๆ เหล่านี้ก็สามารถพูดภาษาไทยได้ แสดงว่าเขามีความตั้งใจที่ดี ธรรมชาติของเด็กก็จะน่ารัก เราอยู่กับ ด้วยความรักและความเข้าใจ ไม่ได้มองว่าเป็นภาระแต่มองว่าเป็นการทำบุญ (ศรีณย์ประวีร์ พุณณรงค์, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร

โครงสร้างองค์กรอยู่ใน “ระดับปานกลาง” โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติ ได้ จากที่เก็บข้อมูลมา ไม่มีโครงสร้างและสายงานใด ทำงานเกี่ยวกับเด็กไร้สัญชาติอย่าง จริงจัง โดยให้เรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย พิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบใน แต่ละกิจกรรม โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร เดิมมีฐานะเป็นโรงเรียนมัธยมประจำกิ่งอำเภอแก่ง หางแมว ดำเนินการจัดตั้งโดยแรงผลักดันของชุมชนในพื้นที่เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวกและ อยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอยู่ (โรงเรียนนายายอามพิทยาคม) เป็นระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร และอีกประการหนึ่งคือชุมชนได้รับการประกาศเป็นกิ่งอำเภอจึงจำเป็นต้องมีโรงเรียน มัธยมรองรับ ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 80 กิโลเมตร มีพื้นที่ 46 ไร่ ซึ่งกรมป่าไม้เป็นเจ้าของพื้นที่ ให้ยืมเป็นระยะเวลา 30 ปี มีอาคารเรียน 108ล จำนวน 1 หลัง ปัจจุบัน โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยา คาร์ ตั้งอยู่เลขที่ 12 หมู่ 2 ตำบลแก่งหางแมว อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี เป็นโรงเรียนมัธยม ขนาดกลาง เปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 17 มีเนื้อที่ประมาณ 76 ไร่ 2 งาน 36 ตารางวา โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร มี จำนวนนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมต้น (ม.1 ถึง ม.3) รวม 502 คน และมีมัธยมปลายจำนวน 297 คน แบ่งเป็นนักเรียนชายจำนวน 370 คน นักเรียนหญิงจำนวน 429 คน รวม 799 คน มีจำนวน ห้องเรียน 22 ห้อง อัตราส่วนครู 44 คน / นักเรียนทั้งหมด 799 คนเป็นอัตราส่วน เท่ากับ 1: 18 (คำนวณจากจำนวนครูผู้ช่วย ถึง ครู (คศ.1- คศ.3) ไม่รวมผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ)

โรงเรียนศิษย์คุณวิทย์ จ.จันทบุรี

โครงสร้างองค์กรอยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 10 โดยพิจารณา เปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมเป็น โครงสร้างปกติ สามารถนำ นโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ จากที่เก็บข้อมูลมา มีโครงสร้างปกติ ไม่มี

สายงานใดดูแลเป็นพิเศษ อ้างอิงจากตารางที่ 63 โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และ ผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม มีผู้อำนวยการ คศ.2 (ชำนาญการ) 1 คน ครู คศ.1 จำนวน 12 คน ครูคศ.2 จำนวน 15 คน ครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 9 คน ครูผู้ช่วย จำนวน 3 คน และพนักงานราชการ จำนวน 2 คน รวมครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 42 คน จะมีอาจารย์ที่ปรึกษาดูแลเด็กไร้สัญชาติเหมือน ๆ กับเด็กไทย เนื่องจากเรียนร่วมกัน เป็น โรงเรียนขนาดกลางจำนวนพื้นที่ 37 ไร่ 2 งาน 33 ตารางวา โรงเรียนศิษย์คุณวิเศษเป็นโรงเรียนแบบสหศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 นามเดิมว่า โรงเรียนพลวงวิทยาคม ก่อตั้งเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2525 ตามโครงการร่วมฉลองสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ของอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยคณะกรรมการสภาตำบลพลวง นำโดยนายมน วุฒิชัย กำนันตำบลพลวง เป็นประธานในการดำเนินการจัดหาที่ดินระหว่างหลักกิโลเมตรที่ 18 –19 ริมถนนสายบาราชนราคร เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 –6

“โรงเรียนรับเด็กชายขอบทุกชาติ ทุกภาษา โดยมีครูที่ปรึกษาดูแลเหมือนนักเรียนไทย ที่เข้ามาเรียนส่วนมากจะเป็นกำพูนและ พม่า เด็ก ๆ จะได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งเรื่องเสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียนและอาหาร แต่จะไม่ได้วุฒิบัตรเหมือนเด็กไทย จากการที่ได้เยี่ยมบ้านเด็กนักเรียน พบว่าสภาพการเป็นอยู่ไม่ดีนัก บ้านเป็นลักษณะเพิงพักคนงาน อยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ไม่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกมีแต่ไฟฟ้า น้ำบาดาล และทีวีในบางบ้าน พ่อแม่มีดื่มสุรา สังเกตจากขวดที่วางอยู่ทั่วไปและมีก้นบุหรี่อยู่ใกล้ ๆ บริเวณบ้าน สภาพการเป็นอยู่น่าสงสาร พ่อแม่ก็สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้พอใช้” (ครูผู้สอน โรงเรียนศิษย์คุณวิเศษ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียน หนองใหญ่ ศิริวัฒนาวิทยา จ.ชลบุรี

โครงสร้างองค์กรอยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 10 โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม เป็นโครงสร้างปกติ สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ จากที่เก็บข้อมูลมา มีอาจารย์ที่ปรึกษาดูแลร่วมกับเด็กนักเรียนไทย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ คศ.3 ชำนาญพิเศษ 1 คน ครู คศ.1 จำนวน 12 คน ครู คศ.2 จำนวน 2 คน ครู คศ.3 จำนวน 2 คน ครูผู้ช่วย จำนวน 10 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 1 คน พนักงานราชการ จำนวน 2 คน และลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 5 คน รวมจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา 35 คน มีนักเรียนระดับมัธยมต้น จำนวน 330 คน / 9 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนมัธยมปลาย จำนวน 222 คน / 6 ห้องเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1: 16 มีครูที่ปรึกษาดูแลเด็กไร้สัญชาติ

จากที่เก็บข้อมูลมาโรงเรียนสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติให้สำเร็จได้ โรงเรียนหนองใหญ่ศิริวรวาทวิทยา ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี อำเภอหนองใหญ่ เดิมมีฐานะเป็นกิ่งอำเภอ นักเรียนที่เรียนจบประถมชั้นปีที่ 6 จากโรงเรียนในกิ่งอำเภอหนองใหญ่ ที่จะประสงค์จะเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาต้องเดินทางไปเรียนต่อที่อำเภอบ้านบึง หรืออำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีระยะทางไกลพอประมาณและการเดินทางไม่สะดวก พ.ศ. 2519 นายประจวบ ศิริวรวาท อดีตกำนันตำบลหนองใหญ่และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชลบุรี ได้มอบที่ดินจำนวน 71 ไร่ 40 ตารางวา ให้แก่กรมสามัญศึกษาเพื่อก่อตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนได้เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียนจำนวน 45 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนของสาขาโรงเรียนบ้านบึง “อุตสาหกรรมนุเคราะห์” โดยอาศัยอาคารเรียนของโรงเรียนบ้านหนองใหญ่ (ศิริราษฎร์บำรุง) เป็นสถานที่เรียนทางจังหวัดได้ส่งนายฉวี จันทร์ศรี ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านบึง “อุตสาหกรรมนุเคราะห์” มาทำการสอนพร้อมครูอีก 1 คน ต่อมาทางจังหวัดได้บรรจุครูมาให้อีก 2 คน แต่สละสิทธิ์ 1 คน ดังนั้น จึงมีครูสอน 3 คน

“จำนวนครูพอเพียงกับนักเรียนและเด็กที่นี้มีสัญชาติแต่เป็นเด็กที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านของเรา ไม่เคยสร้างปัญหา สร้างแต่ชื่อเสียง ซึ่งจุดนี้โรงเรียนรู้สึกดีมาก ๆ นโยบายและมาตรการในการจัดการศึกษายึดหลักความเท่าเทียมกัน ข้อเสียคือเรื่องการขาดแคลนทุนทรัพย์ และปัญหางบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐ การจัดการศึกษายึดหลักความเท่าเทียมกัน และควบคุมการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัญหาเช่นกัน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติจะเป็นเรื่องของครอบครัวของเด็กเองเช่นเรื่องการย้ายถิ่น เป็นต้นและอยากให้ออกกฎบัตรให้กับเด็กเหล่านี้หากเป็นเด็กที่ไร้สัญชาติ เด็กเหล่านี้ก็ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับนักเรียนไทยในเรื่องของการเรียน การสอน หากคนใดมีสัญชาติโดยเราจากภูมิลำเนาและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากโรงเรียนเก่า เราก็จะให้วุฒิกับเด็กเหล่านี้นักเรียนเหล่านี้ตั้งใจเรียนมากกว่าเด็กไทยบางคนมีจิตอาสา ไม่เกียจงานเมื่อครูใช้ให้ไปทำกิจกรรมหรือให้ไปทำธุระบางอย่าง เด็กเหล่านี้ก็จะอาสาอย่างรวดเร็ว และเต็มใจ ไม่เป็นภาระกับครูผู้สอนและครูท่านอื่น ๆ เป็นเรื่องของโอกาสที่ดีของนักเรียน ในเรื่องของความเท่าเทียมกันและเรื่องสิทธิมนุษยชน เด็กมีความตั้งใจเรียนมาก ชอบกิจกรรมและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน” (จันทร์ยา ชัยวัฒน์ธีรารกร, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียน วัดทุ่งเหียง ต.หมอนนาง อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี

โครงสร้างหน้าที่ราชการ โรงเรียนอยู่ใน “ระดับน้อย” โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนี้ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ชำนาญพิเศษ 1 คน ครู คศ.1 จำนวน 5 คน ครูคศ.3 จำนวน 1 คน ครูผู้ช่วย 3 คน และลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 3 คน รวมครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 13 คน มีครูที่ปรึกษา

ดูแลเด็กไร้สัญชาติร่วมกับเด็กนักเรียนไทย สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ เพราะหลังจากเด็กสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้ว ผู้ชายก็จะให้บวชเพื่อศึกษาทางธรรมต่อไป จากที่เก็บข้อมูลมา มีครูที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลเกี่ยวกับเด็กไร้สัญชาติที่นี้อย่างจริงจัง

“ผลกระทบที่เกิดกับครูเนื่องจากไม่มีโครงสร้างในการดูแลเด็กไร้สัญชาติ เป็นการเพิ่มภาระให้กับครู โดยครูต้องตรวจสอบประวัติของเด็กไร้สัญชาติทุกคน ปัญหาเรื่องการสื่อสาร เพราะเด็กบางคนพูดภาษาไทยไม่ได้ การเข้าชั้นเรียนที่ไม่สม่ำเสมอและเรื่องงบประมาณที่ไม่เพียงพอ เด็กเข้ามาแล้วแต่เงินยังไม่มา ความต่อเนื่องของการบริหารจัดการกรณีผู้บริหารย้ายเข้า ย้ายออกจะทำให้ไม่ทราบปัญหาเช่น โรงเรียนมีเด็กพิการ เด็กพิเศษ เด็กต่างด้าว ซึ่งทำให้การบริหารจัดการเป็นไปได้ยากมาก การจัดการศึกษาของเด็กเหล่านี้ควรปรับปรุงเรื่องระบบและสวัสดิการต่าง ๆ ควรเป็นกฎหมายและข้อบังคับที่ชัดเจน มีการลงทะเบียนและจัดให้เป็นระบบ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้ควรพิจารณาเรื่องเกณฑ์การให้สิทธิกับเด็กไร้สัญชาติ เรื่องการคัดกรองระดับการใช้ภาษาไทย เรื่องงบประมาณ เรื่องรูปแบบต่าง ๆ ของเด็กนักเรียน เรื่องการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง อยากให้มีจำนวนครูที่เพียงพอเพื่อรองรับเด็กไร้สัญชาติจากหลาย ๆ ประเทศ ที่นี่จะเป็นเด็กเล็ก เรียนรวมกัน และมีที่พักให้ภายในโรงเรียน เด็ก ๆ ส่วนใหญ่มาจากทางภาคเหนือ รุ่นที่นี้จะสอนรุ่นน้อง เราได้รับการสนับสนุนรายหัวจากภาครัฐและจากประชาชน เมื่อเขาโตขึ้นก็จะให้บวชเพื่อสืบทอดพระศาสนา มีปัญหาเล็กน้อยเรื่องการสื่อสาร ครูต้องดูแลเรื่องอาหารการกิน ความสะอาด ความปลอดภัย ที่นี้เด็กเยอะครูไม่เพียงพอ แต่มีความสุขดี เราเป็นโรงเรียนที่อยู่ในวัด” (รัชฎากร อัครจันทร์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

2. ผลการวิเคราะห์การนำนโยบายการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้ประเมินด้านบุคลากร เป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะองค์กร

ทรัพยากรบุคคลเปรียบเสมือนสินทรัพย์ที่ทรงคุณค่ามากที่สุดขององค์กร เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สามารถสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันขององค์กร สมรรถนะ (Competency) เป็นเครื่องมือช่วยในการแปลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์กรและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ขององค์กร มาสู่กระบวนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล อย่างมีระบบ สมรรถนะ (Competency) หมายถึง ความสามารถหรือศักยภาพของบุคคลในด้านต่าง ๆ อันประกอบไปด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attribute) ที่จำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงานในตำแหน่งนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลการปฏิบัติงานที่สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด ในสถานการณ์ที่หลากหลาย อันจะเห็นได้จากการสังเกตผ่านพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกในการทำงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้นี้จะบ่งชี้ให้เห็นถึงระดับ สมรรถนะ

(Competency) ซึ่งจะมีมากขึ้นแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล สมรรถนะ (Competency) เป็นรากฐานที่สำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวาง สมรรถนะ (Competency) ที่ดีจะช่วยผลักดันให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกันทั้งองค์กร

เกณฑ์มาตรฐานอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนด เกณฑ์มาตรฐานอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ โรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียน 121 คนขึ้นไป และจัดการเรียนการสอน อ.1 – ม.3 หรือ ป.1 – ม.3 อัตราส่วน(อนุบาล) ครู: นักเรียน เท่ากับ 1: 25 จำนวนนักเรียน: ห้อง เท่ากับ 30: 1 อัตราส่วน (ประถม) ครู: นักเรียน เท่ากับ 1: 25 จำนวนนักเรียน: ห้อง เท่ากับ 40: 1 อัตราส่วน (มัธยม) ครู: นักเรียน เท่ากับ 1: 20 จำนวนนักเรียน: ห้อง เท่ากับ 40: 1

ตารางที่ 5-3 มาตรฐานสัดส่วนครูและนักเรียน

รายการ	นักเรียน 1 - 20 คน	นักเรียน 21 - 40 คน	นักเรียน 41 - 60 คน	นักเรียน 61 – 80 คน	นักเรียน 81 – 100 คน	นักเรียน 101 – 120 คน
ผู้บริหาร	1	1	1	1	1	1
ครู	1	2	3	4	5	6
รวม	2	3	4	5	6	7

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

ตารางที่ 5-3 แสดงสัดส่วนครูและนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียน 120 คนลงมา และจัดการเรียนการสอน อ.1 – ป.6 หรือ ป.1 – ป.6

ตารางที่ 5-4 การเปรียบเทียบด้านบุคลากร

ลำดับ	โรงเรียน	จำนวน		สัดส่วน			สมรรถนะด้านบุคลากร		หมายเหตุ
		ครู	นร.	ปัจจุบัน	มาตรฐาน	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1	วัดธรรมสถิต	7	138	1 : 20	1 : 25	✓			- พิจารณาจากภาระ
2	วัดน้ำคอก	16	359	1 : 23	1 : 25	✓			การสอน ในแต่ละ
3	พนมอดุล วิทยา	135	2,792	1 : 21	1 : 20	✓			กลุ่มสาระและ อัตราส่วนครู / นักเรียน
4	บ้านหนอง สองห้อง	4	68	1 : 17	1 : 20		✓		เปรียบเทียบกับ
5	แก่งหางแมว พิทยาคาร	45	866	1 : 19	1 : 20	✓			มาตรฐานจาก ก.ค. ศ.
6	กิชณภูมิวิทยา	40	708	1 : 18	1 : 20	✓			- จำนวนครูนับจาก
7	หนองใหญ่สี วิวัฒนาวิทยา	27	552	1 : 20	1 : 20	✓			พอ.ลงมาถึงครูผู้ช่วย ไม่นับลูกจ้างประจำ
8	วัดทุ่งเหียง	11	187	1 : 17	1 : 25	✓			พนักงานราชการ

ที่มา : ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นมาเอง

โรงเรียน วัดวัดธรรมสถิต จังหวัดระยอง

บุคลากรของโรงเรียนวัดวัดธรรมสถิตมีสมรรถนะอยู่ใน “ระดับมาก” อ้างอิงจากตารางที่ 5-4 โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู / นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐานสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 1 คน ครู คศ.1 จำนวน 4 คน ครู คศ.2 (ชำนาญการ) จำนวน 1 คน ครูผู้ช่วย จำนวน 1 คน ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 2 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 138 คน รวมจำนวนครู/บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 9 คน มีนักเรียนสัญชาติกัมพูชา จำนวน 51 คน เมียนมา จำนวน 10 คน และ สปป.ลาว จำนวน 2 คน รวม 63 คน คิดเป็นอัตราส่วน ครู 1 คน ต่อนักเรียน 20 คน ครูทุกคนที่นี่มีความตั้งใจและรักในการสอนและดูแลเด็กไร้สัญชาติทุกคน ครูมีความชำนาญและเข้าใจเด็ก ๆ ได้ดี ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี จากที่เก็บข้อมูลมา มีบุคลากร ที่เป็นครูฝ่ายวิชาการและครูที่เป็นพี่เลี้ยง ทำงานเกี่ยวกับเด็กไร้สัญชาติอย่างจริงจัง ในทุกห้องเรียนที่มีเด็กไร้สัญชาติเรียนอยู่ โดยมีนางปนัดดา กอบพิมาย ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

“ครูทุกคนช่วยกันสอนการใช้ภาษาไทย โดยจะเน้นเรื่องการพูดและการเขียนก่อน ซึ่งจะบังคับให้ใช้ภาษาไทยและให้เพื่อน ๆ ที่เป็นคนไทยช่วยสอนภาษาไทยซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วที่สุด เรามีนโยบายว่านักเรียนทุกคนไม่ว่าจะมีสัญชาติใดต้องพูดภาษาไทยที่นี่เท่านั้น” (ปนัดดา กอบพิมาย, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

โรงเรียน วัดน้ำคอก จังหวัดระยอง

ด้านบุคลากรของโรงเรียนวัดน้ำคอก อยู่ใน “ระดับมาก” อ้างอิงจากตารางที่ 24 โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู / นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐานสามารถนํานโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ ปัจจุบันมีจำนวนครูและบุคลากร รวม 25 คนและมีนักเรียนระดับอนุบาลจำนวน 86 คน นักเรียนระดับประถมจำนวน 297 คนรวมทั้งสิ้น 359 คน ห้องเรียน จำนวน 11 ห้องเรียน โดยมีนายประพาส เล็กโล่ง ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ พบว่าบุคลากรระดับผู้อำนวยการ ครู มีแรงจูงใจที่ดีในการที่จะพัฒนาเด็กไร้สัญชาติ ในโรงเรียนนี้ มีเด็กไร้สัญชาติจำนวน 27 คน (มีรหัส G แล้ว 8 คน) ที่ยังไม่ลงทะเบียนมีจำนวน 19 คน เป็นเด็กจากประเทศกัมพูชา 8 คน เมียนมา 8 คน สปป.ลาว 3 คน และมาเลเซียจำนวน 1 คน ที่เกิดจากนโยบายนี้ โรงเรียนสามารถนํานโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จได้ จากที่เก็บข้อมูลมา มีครูที่ปรึกษาดูแลเด็กไร้สัญชาติ ในทุกห้องเรียนอย่างจริงจัง ด้วยการจัดการติดตามเรื่องเอกสารของเด็กนักเรียนไร้สัญชาติทุกคน ดูแลเรื่องการเรียน การสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้เช่น โครงการจิตสำนึกรักประเทศไทย

“บุคลากรครูคือปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาและโรงเรียนมีรูปแบบที่เหมาะสมและที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงจะมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกรักประเทศไทย การพัฒนาชาติไทยและความเสมอภาค ทางด้านการใช้ภาษาไทย ครูทุกคนช่วยกันสอนการใช้ภาษาไทย โดยจะเน้นเรื่องการพูดและการเขียนก่อน ซึ่งจะบังคับให้ใช้ภาษาไทยและให้เพื่อน ๆ ที่เป็นคนไทยช่วยสอนภาษาไทยซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วที่สุด เรามีนโยบายว่านักเรียนทุกคนไม่ว่าจะมีสัญชาติใดต้องพูดภาษาไทยที่นี่เท่านั้นการจัดการศึกษา สำหรับเด็กไร้สัญชาติเพื่อความมั่นคงของประเทศไทย โดยส่วนตัวคิดว่าเรื่องการปลูกฝังความเป็นไทยให้กับเด็กเช่นการเรียนรู้เรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเช่นการแต่งชุดขาวไปทำบุญที่วัดทุกวันพระ ใส่บาตรสวดมนต์ ในโรงเรียนครูทุกคนจะส่งเสริมให้รู้จักการไหว้ซึ่งเราถือว่าเป็น อัตลักษณ์ของโรงเรียน การร้องเพลงชาติไทย การท่องคำนิยาม 12 ประการหน้าเสาธง เพื่อให้เด็กนำไปปฏิบัติให้ได้” (ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดน้ำคอก, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” จังหวัดฉะเชิงเทรา

โรงเรียนพนมสารคาม"พนมอดุลวิทยา" มีเด็กไร้สัญชาติเข้าศึกษาเป็นจำนวนน้อย และส่วนใหญ่จะเป็นเด็ก โทระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย สมรรถนะด้านบุคลิกกร โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” อยู่ใน “ระดับมาก” อ้างอิงจากตารางที่ 24 โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู / นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติค่อนข้างได้ผลดี สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ ปัจจุบันบุคลากรใน โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน มีผู้อำนวยการ ชื่อ นายชัชชัย พุทธสุวรรณ จำนวนข้าราชการครู 115 คน จำนวนลูกจ้างประจำ 3 คน พนักงานราชการ/ลูกจ้างชั่วคราว 2 คน จำนวนเด็กไร้สัญชาติทั้งหมดอพยพข้อมูลจากตารางสถิติ ทั้งสิ้น 28 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 17 คน เพศชายจำนวน 7 คน เพศหญิงจำนวน 10 คน ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 11 คน เพศชายจำนวน 5 คน เพศหญิงจำนวน 6 คน (2563) เนื่องจากเป็นเด็กนักเรียนโตระดับมัธยมศึกษาและใช้การสอบเข้า โดยมีครูดูแลครบในทุกกลุ่มสาระและมีครูที่ปรึกษาดูแลเด็กไร้สัญชาติ ร่วมกับเด็กนักเรียนไทย ในทุกห้องเรียนที่มีเด็กไร้สัญชาติและเด็กชายขอบเรียนอยู่ เด็กกลุ่มนี้มีสัญชาติเนื่องจากพ่อแม่เป็นคนไทย โรงเรียนจึงสามารถออกวุฒิบัตรให้เมื่อจบการศึกษาได้ อาจเรียกเด็กเหล่านี้ว่าคนชายขอบแต่ไม่ไร้สัญชาติ ข้อดีคือนักเรียนต่างด้าวสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี ไม่มีปัญหาและข้อจำกัดใด ๆ เนื่องจากใช้วิธีสอบคัดเลือกเข้ามา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณและกิจการนักเรียน 1 คน ครูกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ จำนวน 21 คน ครูกลุ่มสาระภาษาไทย จำนวน 13 คน ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา จำนวน 17 คน ครูกลุ่มสาระการงานอาชีพ จำนวน 13 คน ครูกลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา จำนวน 8 คน ครูกลุ่มสาระศิลปะ จำนวน 7 คน ครูกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ จำนวน 24 คน ครูกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ จำนวน 17 คน ครูกลุ่มพัฒนาผู้เรียน จำนวน 8 คน และพนักงานราชการและลูกจ้าง จำนวน 5 คน รวม 135 คน มีนักเรียนระดับมัธยมต้น จำนวน 1,720 คน 42 ห้องเรียน และนักเรียนชั้นมัธยมปลาย จำนวน 1,072 คน 26 ห้องเรียน โดยอัตราครู / นักเรียน เท่ากับ 1: 22

“นักเรียนต้องสอบเข้า ทั้งนักเรียนไทยและนักเรียนต่างชาติ การจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาตินั้นเห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร การเรียนการสอนจะใช้วิธีเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย มีข้อดีคือนักเรียนต่างด้าวสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี โรงเรียนไม่มีปัญหาและข้อจำกัดใด ๆ เนื่องจากใช้วิธีสอบคัดเลือกเข้ามา ในอนาคตควรมีระบบให้มากกว่านี้ บางโรงเรียนยังขาดแคลนครู และไม่สามารถรองรับนักเรียนต่างด้าวได้ในปริมาณมาก ๆ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติก็จะเป็นเรื่อง งบประมาณ และการสื่อสารกับเด็กที่ไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้ มีข้อเสนอแนะดังนี้ อยากให้วิธีการเรียน การสอน สอดคล้องกัน บุคลากรที่

เพียงพอและมีความพร้อมที่จะสอนเด็กกลุ่มนี้ และเรื่องการตามผู้ปกครองเมื่อมีการย้ายที่ทำงาน”
(รองผู้อำนวยการ โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

ตารางที่ 5-5 จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพนมสารคาม"พนมอดุลวิทยา"

ลำดับ	ผู้บริหาร / กลุ่มสาระการ เรียนรู้	จำนวน	หัวหน้ากลุ่ม	หมายเหตุ
1	ผู้บริหารโรงเรียน	2	ศักดิ์เดช จุम्मณี	ผู้อำนวยการ
2	ภาษาต่างประเทศ	21	น.ส.สุทธิดา วัฒนกิจวิชัย	
3	ภาษาไทย	13	นายพงษ์ศิลป์ เกิดกำบท	
4	สังคมศึกษา	17	นางรัชณี ศรีโสภา	
5	การงานอาชีพ	13	นางศิริลักษณ์ ณะวงษ์	
6	สุขศึกษาและพลศึกษา	8	นายเกียรติกร ณะวงษ์	
7	ศิลปะ	7	จ.ต.ศักดิ์เกษม จันทร์ศิริกุล	
8	วิทยาศาสตร์	24	นายชิต วงศ์ใหญ่	
9	คณิตศาสตร์	17	นางวิรดา เสาธงทอง	
10	พัฒนาผู้เรียน	8	-	
11	พนักงานราชการและ ลูกจ้าง	5	-	
รวม		135		

ที่มา: ผู้วิจัย ได้ศึกษาและสร้างขึ้นเอง

กลุ่มงานบริหารบุคคล ดูแลงานด้านงานสำนักงาน กลุ่มบริหารงานบุคคล งานวางแผน
อัตรากำลังสรรหาบรรจุแต่งตั้ง งานจัดระบบและจัดทำ ทะเบียนประวัติบุคลากร งานพัฒนา
ข้าราชการครู และบุคลากร งานส่งเสริมวินัยและ จรรยาบรรณ งานสารบรรณ งานยานพาหนะ งาน
รักษาความปลอดภัย งานสวัสดิการและงานประชาสัมพันธ์ การบริหารบุคลากร เป็นกระบวนการ
เกี่ยวกับบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่ดี มีความรู้ มีความสามารถ เหมาะสมกับงาน เข้ามาทำงาน
เพื่อให้ได้ผลดีที่สุด โดยหน่วยงานสามารถดึงดูด ชำรงรักษาและพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ
ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานสามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถแบ่งงาน
บริหารงานบุคคล ได้ดังนี้คือ งานพัฒนาบุคลากร งานวางแผนอัตรากำลัง งานวินัยครู การส่งเสริม

สวัสดิการครูและประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย งานบุคลากร เป็นงานสำคัญ ที่จะทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพราะงานบุคลากรเป็นกำลังสำคัญในการบริหารงานด้าน

อื่น ๆ ให้บรรลุ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล 2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพโดยยึดมั่นใน ระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ 4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ 5. เพื่อเป็นการวางแผนปฏิบัติงาน การควบคุม กำกับดูแลเกี่ยวกับฝ่ายบริหารงานบุคคล โดยมี ขอบข่ายดังนี้ 1. การแสวงหาบุคลากร 2. การรักษามูลค่าบุคลากร 3. การพัฒนาบุคลากร 4. การให้บุคลากรพ้นจากงาน ขอบเขตเหล่านี้อธิบายโดยสังเขป ดังนี้ การแสวงหาบุคลากร หมายถึง วิธีการให้ได้บุคคล ที่เหมาะสมกับงาน

โดยปกติ หมายถึงกระบวนการรับสมัคร และบรรจุแต่งตั้งบุคลากร ในการบริหารโรงเรียนในระบบ การศึกษาไทยครูใหญ่มีบทบาทน้อยมาก ในด้านการรับสมัคร หรือบรรจุแต่งตั้งบุคลากร อำนาจเหล่านี้มักจะเป็นอำนาจในระดับสูง เช่น ระดับผู้ว่าราชการจังหวัด หรือระดับกรม เจ้าสังกัด ครูใหญ่ไม่มีโอกาสพิจารณาคัดเลือกบุคลากรเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารโรงเรียนที่มีโอกาสในการคัดเลือกบุคลากรควรมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก หลักเกณฑ์โดยทั่วไป คือ ควรคัดเลือกบุคลากรที่มีความรับผิดชอบ มีระเบียบ เสียสละ รักษา เกียรติยศ ชื่อเสียง สนใจในงานบริหาร และมีความภูมิใจในโรงเรียน ควรคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ คือ ความสามารถทั่วไปและความสามารถเฉพาะ การรักษามูลค่าบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ดูแลบุคลากรในโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนมีประสิทธิภาพในการท างานสิ่งจูงใจในรักษามูลค่าบุคลากรมีหลายประการเช่น สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ เช่น เงิน รางวัล สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุนี้ผู้บริหารต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ว่าควรให้ลักษณะใด เมื่อไร และใช้หลักอะไรในการพิจารณา สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพของการทำงาน เช่น สวัสดิการของครู บรรยากาศใน การทำงาน

สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาส หมายถึงการให้โอกาสได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่ การงาน สิ่งจูงใจที่เป็นการพัฒนาวิชาชีพ เช่น การเปิดโอกาสให้ไปดูงาน การอบรม ศึกษาต่อ ด้านการพัฒนาบุคลากร คือ การกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนทำงานในหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร มีพลังใจในการทำงาน การพัฒนาบุคลากรทางการสอน อาจจะทำ ได้โดยการส่งเสริมการลาศึกษาต่อ การอบรม การสัมมนา การประชุมปรึกษาหารือ การวิจัย การศึกษาด้วยตนเอง เป็นต้น การให้

บุคลากรพ้นจากหน้าที่การงาน เป็นกระบวนการสุดท้ายของการบริหาร บุคลากร การให้บุคลากรพ้นจากงานมีสาเหตุหลายประการ เช่น การลาออก การย้าย หรือ โอน การให้ออกเกษียณอายุ หรือ การลดจำนวนบุคลากรให้เหมาะสมกับปริมาณงาน เป็นต้น การให้พ้นจากงานด้วยสาเหตุปกติ เช่น การเกษียณอายุ แต่การให้บุคลากรพ้น จากงานด้วยสาเหตุพิเศษ เช่นการขอ โอน การให้ออกเพราะ ฝืดวินัย การลดจำนวนบุคลากร ผู้บริหาร โรงเรียนต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ และตัดสินใจโดยให้ กระทบกระเทือนต่อการดำเนิน งานในโรงเรียนให้น้อยที่สุด

โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง (ราษฎร์ศุภศึกษา)

ด้านบุคลากรโรงเรียนบ้านหนองสองห้องอยู่ใน “ระดับปานกลาง” โดยพิจารณาจาก ภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู / นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน โดย สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้แต่ไม่มีครูวิทยฐานะ (คศ.1- คศ.5) มีแต่ครูผู้ช่วยและลูกจ้างชั่วคราว ทำหน้าที่เหมือนพี่เลี้ยงดูแลเด็ก ๆ จากที่เก็บข้อมูลมาไม่มี สายงานใด ทำงานเกี่ยวกับเด็กไร้สัญชาติอย่างจริงจัง บุคลากรปัจจุบัน โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง มีนางสาวศรัณย์ประวีร์ พุณณรงค์เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบัน จำนวนข้าราชการครู จำนวน ชาย 1 คน หญิง 5 คน รวมทั้งหมด 6 คน พนักงานราชการ/ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน ครูธุรการ 1 คน ครู อัตราจ้าง 2 คน นักเรียน 68 คนห้องเรียนมี 8 ห้องเรียน จำนวนเด็กไร้สัญชาติทั้งหมดอัพเดท ข้อมูลจากตารางสถิติ ทั้งสิ้น 10 คนระดับประถมศึกษา จำนวน 10 คน เพศชายจำนวน 6 คน เพศ หญิงจำนวน 4คน คิดเป็นอัตราส่วนครู: นักเรียน เท่ากับ 1: 17

“โรงเรียนมีครูที่ดูแลเด็กนักเรียนครบทุกชั้นเรียน จัดแบบเรียนร่วมกัน โดยมีรุ่นพี่เป็น พี่เลี้ยงทั้งเรื่องการใช้ภาษาไทย การเป็นอยู่และจิตอาสา เด็กเหล่านี้ชอบที่จะอาสาและยกมือได้เร็วกว่าเด็กไทย มีการร้องเพลงชาติไทยและสวดมนต์ร่วมกับนักเรียนไทย เท่าที่สังเกตเด็ก ๆ สามารถ เข้ากันได้ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส และไม่ทะเลาะกันอนุบาล 1 จะมีปัญหาเรื่องการสื่อสารภาษาไทย ครูก็ ต้องพยายามสร้างสื่อเพื่อให้เด็กเข้าใจง่าย โดยมีรุ่นพี่ช่วยแปลให้ เด็กเรียนรู้ไว ระยะเวลาแค่สอง เดือนเด็กไร้สัญชาติตัวเล็ก ๆ เหล่านี้ก็สามารถพูดภาษาไทยได้ แสดงว่าเขามีความตั้งใจที่ดี ธรรมชาติของเด็กก็จะน่ารัก เราอยู่กับด้วยความรักและความเข้าใจ ไม่ได้มองว่าเป็นภาระแต่มองว่า เป็นการทำบุญ การอุดหนุนรายหัวจากภาครัฐยังไม่เพียงพอ ปัจจุบันได้รับเงินอุดหนุนค่าอาหาร 20 บาทต่อหัว ซึ่งอาหารก็มีราคาแพงขึ้น จากการเยี่ยมบ้านของนักเรียนช่วงปิดเทอมพบว่าอยู่กันอย่าง แออัดและเด็กจะหอมมากเพราะกินอย่างอดอยากไม่เหมือนตอนอยู่โรงเรียน โชคดีที่เราอยู่กับวัด พระอาจารย์ท่านดูแลเรื่องอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียนทุกวัน ซึ่งจะมีขนมด้วย โดยมีติดมือ กลับบ้านตอนเย็นด้วย” (ครู โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร

ด้านบุคลากรของโรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคารอยู่ใน “ระดับมาก” โดยพิจารณาจาก การการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู / นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็ก ไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ มีครูที่ปรึกษาดูแลเด็ก ไร้สัญชาติ ร่วมกับการดูแลเด็กนักเรียนไทย และมีหน่วยงานจากจังหวัดเข้ามาดูแลเป็นการเฉพาะ พบว่ามีครูที่ ปรึกษาดูแลเด็ก ไร้สัญชาติ ร่วมกับการดูแลเด็กไทย ในทุกห้องเรียนที่มีเด็ก ไร้สัญชาติเรียนอยู่ บุคลากร ในโรงเรียน มีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน ชื่อนายสมพงษ์ เปรมปิยศรี เป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน มีจำนวนข้าราชการครู 54 คน จำนวนลูกจ้างประจำ 2 คน ลูกจ้างชั่วคราว 3 คน พนักงานราชการ/ลูกจ้างชั่วคราว 4 คน จำนวนเด็ก ไร้สัญชาติทั้งหมดอพยพข้อมูลจากตาราง สถิติ ทั้งสิ้น 11 คน แบ่งเป็น ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 11 คน เพศชายจำนวน 5 คน และเพศหญิง จำนวน 6 คน มีนักเรียนระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายรวมทั้งสิ้น 866 คน และมีจำนวนห้องเรียน 22 ห้องเรียน

“เราให้ความเสมอภาคกับนักเรียนไทยในด้านการศึกษา สวัสดิการและสิทธิต่าง ๆ ไม่มี ปัญหาต่อครูและนักเรียนไทย ทางจังหวัดเข้ามาดูแลและสนับสนุนเป็นอย่างดี ตามจำนวนนักเรียน ที่เราดูแล ข้อดีคือภาครัฐให้ความช่วยเหลือและให้สิทธิต่าง ๆ ที่ควรจะได้ ส่วนข้อเสียที่พบคือ เด็ก ต้องตามผู้ปกครองไปทำงานต่างถิ่น ทำให้ขาดเรียนและไม่ต่อเนื่องหรือหายไปเลยก็มี” (สมพงษ์ เปรมปิยศรี, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

โรงเรียนศิษย์คุณวุฒวิทยา

พบว่าด้านบุคลากรของโรงเรียน โรงเรียนศิษย์คุณวุฒวิทยา อยู่ใน “ระดับมาก” อ้างอิงจาก ตารางที่ 24 โดยพิจารณาจากการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู / นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็ก ไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ มี ครูที่ปรึกษาดูแลเด็ก ไร้สัญชาติร่วมกับการดูแลเด็กนักเรียนไทย ไม่มีหน่วยงานดูแลเป็นการเฉพาะ บุคลากรในโรงเรียนนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน ชื่อนายชัชชัย พุทธสุวรรณย์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน มีจำนวนข้าราชการครู จำนวน 36 คน พนักงานราชการ/ลูกจ้าง ชั่วคราว จำนวน 3 คน มีจำนวนเด็ก ไร้สัญชาติทั้งหมดอพยพข้อมูลจากตารางสถิติ ทั้งสิ้น 8 คน ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 8 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 5 คน และเพศหญิงจำนวน 3 คน

“โรงเรียนมีครูที่ดูแลเรื่องสิทธิและการให้ความช่วยเหลือทุกอย่าง ข้อดีในการจัดการ การศึกษาคือด้านความเท่าเทียมกัน ส่วนข้อเสียจะเป็นเรื่องที่มาจากครอบครัวของเด็กเองที่ไม่ สามารถดูแลเด็กให้สะอาด มีการดื่มสุราและดูหนังที่บ้านซึ่งโรงเรียนและครูไม่สามารถควบคุม พฤติกรรมเหล่านี้ของผู้ปกครองได้ เรารับเด็กชายชอบทุกชาติ ทุกภาษา ที่เข้ามาเรียนส่วนมากจะ

เป็นกัมพูชาและเมียนมา เด็ก ๆ จะได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งเรื่องเสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียนและอาหาร แต่จะไม่ได้วุฒิบัตรเหมือนเด็กไทย จากการที่ได้เยี่ยมบ้านเด็กนักเรียน พบว่าสภาพการเป็นอยู่ไม่คึกคัก บ้านเป็นลักษณะเพิงพักคนงาน อยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ไม่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกมีแต่ไฟฟ้า น้ำบาดาล และทีวีในบางบ้าน พ่อแม่มีดื่มสุรา สังเกตจากขวดที่วางอยู่ทั่วไปและมีกินบุหรี่ยุ่ใกล้ ๆ บริเวณบ้าน สภาพการเป็นอยู่น่าสงสาร พ่อแม่ก็สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้พอใช้” (ชัชชัย พุทธสุวรรณ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียน หนองใหญ่ ศิริรวิวาทวิทยา

ด้านบุคลากรของโรงเรียนจัดอยู่ใน “ระดับมาก” โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู / นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้โครงสร้างหน้าที่ราชการ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนี้ ประกอบด้วย บุคลากร ปัจจุบันโรงเรียนหนองใหญ่ศิริรวิวาทวิทยา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน คือนางจันทร์ษา ชัยวัฒน์ธีรากร จำนวนข้าราชการครู 18 คน พนักงานราชการ/ ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน ครูธุรการ 1 คน ครูอัตราจ้าง 2 คน ลูกจ้างประจำ 2 คน นักเรียน 425 คน จำนวนเด็กไร้สัญชาติทั้งหมดขอข้อมูลจากตารางสถิติ ทั้งสิ้น 12 คน แบ่งเป็น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 6 คน แบ่งเป็น เพศชายจำนวน 3 คน และเพศหญิงจำนวน 3 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 คน แบ่งเป็น เพศชายจำนวน 3 คน และเพศหญิงจำนวน 3 คน มีนักเรียนระดับมัธยมต้น จำนวน 330 คน / 9 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนมัธยมปลาย จำนวน 222 คน / 6 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 552 คน อัตราส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1: 20 มีครูที่ปรึกษาดูแล เด็กไร้สัญชาติ จากที่เก็บข้อมูลมา มีบุคลากรครูที่ดูแลเกี่ยวกับเด็กไร้สัญชาติ โดยโรงเรียนสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้

“จำนวนครูพอเพียงกับนักเรียนและเด็กที่นี่มีสัญชาติแต่เป็นเด็กที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านของเรา ไม่เคยสร้างปัญหา สร้างแต่ชื่อเสียง ซึ่งจุดนี้โรงเรียนรู้สึกดีมาก ๆ นโยบายและมาตรการในการจัดการศึกษายึดหลักความเท่าเทียมกัน ข้อเสียคือเรื่องการขาดแคลนทุนทรัพย์ และปัญหางบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐ การจัดการศึกษายึดหลักความเท่าเทียมกัน และควบคุมการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัญหาเช่นกัน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติจะเป็นเรื่องของครอบครัวของเด็กเช่นเรื่องการย้ายถิ่น เป็นต้นและอยากให้ออกวุฒิบัตรให้กับเด็กเหล่านี้หากเป็นเด็กที่ไร้สัญชาติ” (จันทร์ษา ชัยวัฒน์ธีรากร, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียนวัดทุ่งเหียง

ด้านบุคลากรของโรงเรียนอยู่ใน “ระดับมาก” สามารถนํานโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ โครงสร้างหน้าที่ราชการ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนี้ บุคลากร ปัจจุบัน โรงเรียนวัดทุ่งเหียง (จูงชวณะภวนเปี่ยมบำเพ็ญ) ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน คือนางสาวรัชฎากร อัครจันทร์ จำนวนข้าราชการครู 10 คน พนักงานราชการ/ ลูกจ้างชั่วคราว 1 คน ครูธุรการ 1 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน มีนักเรียน 152 คน ต่อจำนวนห้องเรียน 6 ห้องเรียน มีจำนวนเด็กไร้สัญชาติทั้งหมดอพยพข้อมูลจากตารางสถิติ ทั้งสิ้น 12 คน แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา จำนวน 12 คน เพศชายจำนวน 4 คน เพศหญิงจำนวน 8 คน มีครูที่ปรึกษาดูแลเด็กไร้สัญชาติร่วมกับเด็กนักเรียนไทย ที่สามารถนำไปปฏิบัติให้สำเร็จ เพราะหลังจากเด็กสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้ว ผู้ชายก็จะให้บวชเพื่อศึกษาทางธรรมต่อไป จากที่เก็บข้อมูลมา มิใช่โครงสร้าง หรือสายงานใด ทำงานเกี่ยวกับเด็กไร้สัญชาติที่นี้อย่างจริงจัง

“ผลกระทบที่เกิดกับครูคือการเพิ่มภาระที่ครูต้องตรวจสอบประวัติของเด็กไร้สัญชาติทุกคน พบปัญหาเรื่องการสื่อสาร เพราะเด็กบางคนพูดภาษาไทยไม่ได้ การเข้าชั้นเรียนที่ไม่สม่ำเสมอ ความต่อเนื่องของการบริหารจัดการกรณีผู้บริหารย้ายเข้า ย้ายออกจะทำให้ไม่ทราบปัญหาเช่น โรงเรียนมีเด็กพิการ เด็กพิเศษ เด็กต่างด้าว ซึ่งทำให้การบริหารจัดการเป็นไปได้ยากมาก การจัดการศึกษาของเด็กเหล่านี้ควรปรับปรุงเรื่องระบบและสวัสดิการต่าง ๆ ควรเป็นกฎหมายและข้อบังคับที่ชัดเจน มีการลงทะเบียนและจัดให้เป็นระบบ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้ควรพิจารณาเรื่องเกณฑ์การให้สิทธิกับเด็กไร้สัญชาติ เรื่องการคัดกรองระดับการใช้ภาษาไทย เรื่องการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง อยากให้มีจำนวนครูที่เพียงพอเพื่อรองรับเด็กไร้สัญชาติจากหลาย ๆ ประเทศ” (รัชฎากร อัครจันทร์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

3. ผลการวิเคราะห์การนํานโยบายการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้ประเมินด้านงบประมาณ เป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะองค์กร

ตารางที่ 5-6 การเปรียบเทียบด้านงบประมาณ

ลำดับ	โรงเรียน	สมรรถนะด้านงบประมาณ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง			✓			พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง				✓		
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา		✓				
4	บ้านหนอง สองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา					✓	
5	แก่งหางแมว พิทยาคาร จ.จันทบุรี			✓			
6	กสิกรรมวิทยาลัย จ.จันทบุรี			✓			
7	หนองใหญ่ ศิริวรวาทีวิทยา จ.ชลบุรี			✓			
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี					✓	

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

กลุ่มงานบริหารงบประมาณ ดูแลเรื่อง งานสำนักงาน กลุ่มบริหารงบประมาณ งานนโยบายและแผน งานสารสนเทศ งานบริหารการเงิน งานบริหารบัญชี งานบริหารพัสดุและสินทรัพย์ งานจัดระบบควบคุมภายในงานกองทุนสวัสดิการ และงานธนาคาร โรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้งานคณะกรรมการกลุ่มบริหารงบประมาณหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้ เป็น

ที่ปรึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับงานบริหารงบประมาณของโรงเรียน ร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนงาน จัดระบบงาน ควบคุมงาน ประสานงาน และติดตามประเมินผลงาน นิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรในกลุ่มบริหารงานงบประมาณ ให้เป็นไปตามระเบียบของราชการประสานงานกับกลุ่มงานต่าง ๆ ในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของกลุ่มบริหารงานงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ประสานงานเกี่ยวกับงานสำนักงานและจัดทำสารสนเทศของกลุ่มประสานงานเกี่ยวกับงานการเงิน การบัญชี พัสดุและสินทรัพย์ ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ประสานงานเกี่ยวกับจัดทำข้อตกลงปฏิบัติราชการประสานงานเกี่ยวกับงานตรวจสอบภายใน และระบบควบคุมภายในให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ประสานงานกับงานสำนักงานผู้อำนวยการงานสัมพันธ์กับส่วนราชการ โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน บริหารงาน วางแผน กำกับ และติดตามผลของกลุ่ม ประเมินผลงานและการปฏิบัติงานกลุ่มบริหารงบประมาณ

จัดทำแผนการจัดทำข้อตกลงและการปฏิบัติราชการ ประสานทุกกลุ่มงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดตัวชี้วัด กำกับ ติดตามการปฏิบัติตามข้อตกลงเพื่อการปรับปรุงพัฒนา ให้เข้าถึงเกณฑ์ตัวชี้วัดที่กำหนด จัดทำแผนปฏิบัติการและปฏิทินปฏิบัติงานของกลุ่มบริหารงบประมาณ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน/โครงการของกลุ่มบริหารงบประมาณตามแผนปฏิบัติการ รวบรวมและจัดทำรายงานเพื่อเสนอต่อเขตพื้นที่การศึกษา ประเมินผลและรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย และวิธีการจัดสรรตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ เรื่องค่าเล่าเรียน จะจัดสรรให้ผู้เรียนตามอัตราค่าใช้จ่ายรายหัว ค่าหนังสือเรียนและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจัดสรรให้สถานศึกษาบริหารจัดการตนเองและค่าอุปกรณ์การเรียนและเครื่องแบบนักเรียน จัดสรรให้สถานศึกษาแล้วส่งต่อให้ผู้ปกครองจัดซื้อกันเอง โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรเงินงบประมาณค่าเล่าเรียนให้แก่ผู้เรียนทั่วประเทศ ตามอัตราค่าใช้จ่ายต่อหัวที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติในแต่ละระดับและประเภท ดังนี้

ตารางที่ 5-7 หมวดค่าเล่าเรียน การดำเนินงานนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ

การศึกษาในระบบ	อัตรา ค่าใช้จ่าย ต่อหัว/ปี	การศึกษา นอกระบบ	อัตรา ค่าใช้จ่าย ต่อหัว/ปี	ความแตกต่าง ร้อยละ (%)
หน่วย	บาท	บาท	บาท	%
อนุบาล	1,700	อนุบาล	-	-
ประถมศึกษา	1,900	ประถมศึกษา	1,100	42

ตารางที่ 5-7 (ต่อ)

การศึกษาในระบบ	อัตรา ค่าใช้จ่าย ต่อหัว/ปี	การศึกษา นอกระบบ	อัตรา ค่าใช้จ่าย ต่อหัว/ปี	ความแตกต่าง ร้อยละ (%)
หน่วย	บาท		บาท	บาท %
มัธยมต้น	3,500	มัธยมต้น	2,300	200 6
มัธยมปลาย	3,800	มัธยมปลาย	2,300	500 13
ปวช.(ช่างอุตสาหกรรม)	6,500	ปวช.	4,240	2,260 35
ปวช.(พาณิชยกรรม)	4,900	-	-	- -
ปวช.(คหกรรม)	5,500	-	-	- -
ปวช.(ศิลปกรรม)	6,200	-	-	- -
ปวช.(เกษตรกรรม ทั่วไป)	5,900	-	-	- -
ปวช.(เกษตรกรรม ปฎิรูป)	11,900	-	-	- -

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ

“ต้องคิดถึงเรื่อง งบประมาณเป็นหลัก ต้องตอบคำถามสำนักงบประมาณ ตอบคำถาม กพ.ตอบคำถามหน่วยงานในการพิจารณา อัตราของบุคลากร มันต้องตอบได้ เพราะฉะนั้นเราคิดว่า ความเป็นคนไทยและความเป็นครูไทย เราคิดว่าเค้าพยายามอย่างดีที่สุดแล้วในสิ่งที่เค้าทำอยู่ เราถึง เรียกร้องให้กรมการปกครองออกเลขและไปทำการพิสูจน์ เพราะเป็นเรื่องของฝ่ายความมั่นคง อันนี้ หน้าที่หลักของกระทรวง เราไม่สามารถทำอย่างนี้ได้ ถ้าเค้าทำได้ทางกระทรวงศึกษา ก็มีความ ชัดเจน เพราะมีเลขตัว G 13 หลัก ก็จะไปของบประมาณมาทำให้หน่วยงานของเราไม่ต้องแบกรับ มาก ทั้งอาหารกลางวันและทุก ๆ อย่างอยู่แล้ว เรามีให้เค้ากินหมด ” (กนกวรรณ วิลาวัลย์, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2563)

โรงเรียนวัดธรรมสถิต

ความทันเวลาของการได้รับจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินโครงการอาหารกลางวันให้ทันในวันเปิดเรียนวันแรก ของภาคเรียน หรือ ปีการศึกษาไม่ทันเวลาเริ่มได้รับเมื่อ วันที่ 25 พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา และรวมถึง

เด็กไทยกับเด็กไร้สัญชาติ ในด้านการจัดสรรงบประมาณค่าอาหารกลางวัน เหมารวมกับเด็กไทย ไม่มีการแบ่งแยก โรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักทองเป็นประจำทุกภาคการศึกษา เนื่องจากปัญหาของเด็กไร้สัญชาติที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ได้รับการส่งเสริมเรื่องงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักทองเรื่อยมา ทำให้ผู้ปกครองที่ขาดกำลังทรัพย์ในการดูแลบุตร-หลาน ส่งให้เข้ามาอยู่ในโรงเรียนเรามากขึ้น เพราะปัจจัยหลักอาจเป็นเพราะสาเหตุเรื่องการไม่ขาดแคลนเรื่องของอาหารงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 242,560 บาทได้ครบตามจำนวนนักเรียน ทั้งนี้เหมารวมทั้งเด็กไทย และเด็กไร้สัญชาติ แต่ละปีที่ผ่าน ๆ มาก็จะได้รับงบประมาณตามจำนวนนักเรียนทั้งหมดที่มีอยู่จริง งบประมาณเพื่อจัดโครงการอาหารกลางวันตลอดปีการศึกษาเพียงพอทำให้หลาย ๆ หน่วยงานไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามาให้การสนับสนุนเป็นประจำ เด็กไร้สัญชาติจึงได้รับการเยียวยาเรื่องของการบริโภคที่เท่าเทียมกับเด็กไทย

เงินโครงการอาหารกลางวันที่คงเหลือจากปีการศึกษาที่ผ่านมาของสถานศึกษาไม่มีเงินคงเหลือ โรงเรียนมีการดำเนินโครงการอาหารกลางวันต่อเนื่องโดยจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนทุกคน รูปแบบการดำเนินงานอาหารกลางวันในโรงเรียนชื่อวัดฤทธิชัยและจ้างแม่ครัวประกอบอาหาร โดยโรงเรียนมีคณะกรรมการบริหารโครงการอาหารกลางวันมี โดยการประชุมคณะกรรมการจำนวน 1 ครั้ง/ ภาคเรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดโครงการอาหารกลางวันเพียงพอ โรงเรียนมีกรอบ/ นโยบาย/ แนวปฏิบัติโครงการอาหารกลางวัน มีการจัดการเมนูอาหารกลางวันที่หลากหลายอย่างน้อยล่วงหน้า 1 สัปดาห์มี รูปแบบการจัดเมนู เข้าระบบโปรแกรม Thai School Lunch และจัดรายการอาหาร อาหารของโรงเรียนเอง มีการจัดทำบัญชีรับ - จ่าย เงินโครงการอาหารกลางวันมีรูปแบบ ถูกต้อง การรายงานผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนมี รูปแบบ ภาคเรียนละครั้ง การนิเทศและติดตามผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โดยผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานระดับสูงขึ้นไปมี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดธรรมสถิตความถี่ในการนิเทศ สม่ำเสมอ ความสำเร็จของโครงการคือนักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ สะอาด และปริมาณเพียงพอต่อความต้องการ

ด้านงบประมาณที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแห่งนี้อยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-8 พิจารณาจากเงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวตามจำนวนเด็กไร้สัญชาติ ที่ได้รับ รหัส G ดังนี้ เด็กนักเรียนระดับชั้น อนุบาล จำนวน 21 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 1700 บาท เท่ากับ 35,700 บาท และเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 42 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 1,900 บาท เป็นเงิน เท่ากับ 79,800 บาท รวมทั้งสิ้น 115,500 บาท (เฉลี่ย 1833 บาท/ คน/ ปีการศึกษา)

สำหรับโรงเรียนวัดธรรมสถิต หากคำนวณเป็นรายหัวต่อเดือนจะต้องใช้เงิน ประมาณ 9,625 บาท/เดือน หรือ 320 บาท/วัน สำหรับนักเรียนไร้สัญชาติกลุ่มนี้ เฉลี่ย คนละ 5 บาท ต่อหัว ต่อวัน โรงเรียนต้องนำงบประมาณในส่วนอื่น มาใช้จ่ายจนกว่าจะหมดปีการศึกษา

“การอุดหนุนรายหัวจากภาครัฐยังไม่เพียงพอ ปัจจุบันได้รับเงินอุดหนุนค่าอาหาร 20 บาทต่อหัว ซึ่งอาหารก็มีราคาแพงขึ้น จากการเยี่ยมบ้านของนักเรียนช่วงปิดเทอมพบว่าอยู่กันอย่างแออัดและเด็กจะพอมมากเพราะกินอย่างอดอยากไม่เหมือนตอนอยู่โรงเรียน โชคดีที่เราอยู่กับวัดพระอาจารย์ท่านดูแลเรื่องอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียนทุกวัน ซึ่งจะมีขนมด้วย โดยมีติดมือกลับบ้านตอนเย็นด้วย ซึ่งเงินช่วยเหลือค่าอาหาร 20 บาทไม่พอ ส่วนเรื่องเสื้อผ้าและรองเท้า ท่านผู้อำนวยการก็ได้ติดต่อบริษัท SCS เพื่อขอบริจาครองเท้าให้นักเรียนคนละคู่ซึ่งจะแจกให้เด็ก ๆ ช่วงเปิดเทอมส่วนชุดนักเรียน ชุดปฏิบัติธรรม ชุดกีฬาและชุดประจำวันอังคาร ท่าน ผอ.ก็ประสานเพื่อรับบริจาคจากภายนอกเพื่อช่วยเหลือผู้ปกครอง โรงเรียนได้รับเงินช่วยเหลือค่าอาหารและค่าอุปกรณ์การเรียนสำหรับชั้นอนุบาล 1,700 บาทและ1,900 บาทสำหรับชั้นประถม เรื่องอาหารกลางวันโรงเรียนก็จะดูแลเหมือนกับเด็กไทยทุกคน การจัดสรรเรื่องเรียนฟรี 15 ปีก็จัดให้โดยโรงเรียนทำเรื่องขอรหัส G ไปยัง สพฐ. เมื่อได้รับรหัสมาแล้ว เราจะเอาเข้าโปรแกรมของ DATA GMC ก็จะได้เงินอุดหนุนรายหัวมา” (ปนัดดา กอบพิมาย, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

โรงเรียนวัดน้ำคอก

ด้านงบประมาณที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแห่งนี้ อยู่ใน “ระดับน้อย” อ้างอิงจากตารางที่ 5-8 พิจารณาจากเงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ การจ่ายเงินอุดหนุนรายหัวตามจำนวนเด็กไร้สัญชาติ ที่ได้รับ รหัส G ดังนี้ เด็กนักเรียนระดับชั้น อนุบาล จำนวน 82 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 1700 บาท เป็นเงินเท่ากับ 139,400 บาท และเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 277 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 1,900 บาท เป็นเงิน เท่ากับ 526,300 บาท รวมทั้งสิ้น 665,700 บาท (เฉลี่ย 1,854 บาท/ คน/ ปีการศึกษา) สำหรับโรงเรียนวัดน้ำคอก หากคำนวณเป็นรายหัวต่อเดือนจะต้องใช้เงิน ประมาณ 55,475 บาท/เดือน หรือ 1,849 บาท/วัน สำหรับนักเรียนไร้สัญชาติกลุ่มนี้ เฉลี่ย คนละ 5 บาท ต่อหัว ต่อวัน ซึ่งน้อยมาก โรงเรียนต้องนำงบประมาณในส่วนอื่น มาใช้จ่ายจนกว่าจะหมดปีการศึกษา การจัดสรรงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นล่าช้า โรงเรียนต้องหาเงินสำรองจ่ายล่วงหน้าก่อนทุกครั้ง ทำให้บางครั้งต้องดึงงบประมาณตัวอื่น ๆ มาใช้ในการจัดสรรในด้านต่าง ๆ เช่น ในเรื่องของเครื่องกีฬา อาหารกลางวันที่บางเดือน ไม่มีผู้สนับสนุนพิเศษ เพราะงบประมาณที่ทางรัฐบาลจัดสรรค่ารายหัวอาหารกลางวันต่อมื้อ ไม่ได้แยกแยะระหว่างเด็กไทย กับ เด็กไร้สัญชาติ จึง

ทำให้มาตรฐานการดูแลเท่าเทียมกันในงบประมาณ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะเจอในเรื่องของความล่าช้าจากส่วนกลาง จึงทำให้การสำรองจ่ายนำมาแก้ปัญหาทุกครั้ง

“ได้รับเงินช่วยเหลือรายหัวเท่ากันแต่ยังไม่เพียงพอ โรงเรียนจะรับเด็กไร้สัญชาติไว้ทั้งหมดแต่ผู้ปกครองต้องหาเอกสารมาให้โรงเรียนในเวลาที่กำหนดและหากนักเรียนขาดเรียนเกิน 20 วัน จะไม่สามารถเลื่อนชั้นได้ และเรามีการสนับสนุนเรื่องทุนการศึกษาโดยไม่แยกสัญชาติ เราจะพิจารณาจากการสังเกตของครูประจำชั้นว่าเขาขาดเหลืออย่างไรและมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนด้วย เด็กรุ่นนี้พูดภาษาไทยได้เราจึงหมดปัญหาเรื่องการสื่อสารมีเด็กไร้สัญชาติ 19 คนที่ไม่มีรหัส G คือพ่อแม่เอามาฝาก โดยไม่มีหลักฐานใด ๆ (กัมพูชา 8 คน เมียนมา 8 คน สปป.ลาว 3 คน มาเลเซีย 1 คน) โรงเรียนก็รับไว้แต่ก็ให้พ่อแม่เด็กไปหาหลักฐานต่าง ๆ มาภายหลัง เราดูแลเรื่องอาหารฟรี นมฟรี อุปกรณ์การเรียน สมุด ดินสอ เสื้อผ้าต่าง ๆ ครบครัน เรียนร่วมกับเด็กไทยโดยไม่แบ่งแยกโดยผู้ปกครองของเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้เข้ามาทำงานในประเทศไทยมากกว่า 20 ปี ทำให้สามารถสื่อสารภาษาไทยได้” (ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดน้ำคอก, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

โรงเรียนพนมสารคาม "พนมอดุลวิทยา" จังหวัดฉะเชิงเทรา

ด้านงบประมาณที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแห่งนี้อยู่ใน “ระดับมาก” อ้างอิงจากตารางที่ 5-8 พิจารณาจากเงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ ใช้งบประมาณประเภท การศึกษาในระบบ จ่ายรายหัวตามจำนวนเด็กนักเรียน รวมทั้งเด็กไทยและเด็กไร้สัญชาติดังนี้ เด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมต้น จำนวน 1,720 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 3,500 บาท เป็นเงินเท่ากับ 6,037,300 บาท และเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1,072 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 3,800 บาท เป็นเงิน เท่ากับ 4,073,600 บาท รวมทั้งสิ้น 10,111,100 บาท (เฉลี่ย 3,621 บาท/ คน/ ปีการศึกษา) หากคำนวณเป็นรายหัวต่อเดือนจะต้องใช้เงิน ประมาณ 55,475 บาท/ เดือน หรือ 1,849 บาท/ วัน สำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ เฉลี่ย คนละ 10 บาท ต่อหัว ต่อวัน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมดสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้

เพื่อให้การบริหารงานและการดำเนินงานในกลุ่มบริหารงานงบประมาณ ตามโครงสร้างการบริหารโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลจึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มบริหารงานงบประมาณ ดังต่อไปนี้ 1. นายมานิต คงเจริญ รองผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานงบประมาณ เป็นหัวหน้างานสำนักงานกลุ่มบริหารงานงบประมาณ 2. นางสุจิตรา วรพุดธ ดำแหน่งครู เป็นหัวหน้างานนโยบายและแผนงาน

3. นางมุกดา สุขชี ตำแหน่งครู เป็นหัวหน้างานสารสนเทศ 4. นางวจิ โพธิ์สูงเนิน ตำแหน่ง ครู เป็นหัวหน้างานบริหารการเงินหัวหน้างานบริหารบัญชี 5. นางสันทนี บุญห่อ ตำแหน่งครู เป็นหัวหน้างานบริหารพัสดุและสินทรัพย์ 6. นายบุญทัน ชงชัย ตำแหน่งครู เป็นหัวหน้างานจัดระบบควบคุมภายใน 7. นางสาวศรีสุข เข้มมุข ตำแหน่งครู เป็นหัวหน้างานธนาคาร โรงเรียนและ 8. นางสาวนิคดอนมอญ ตำแหน่งครู เป็นหัวหน้างานระดมทรัพยากร ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ตั้ง ณ วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยนายศักดิ์เดช จุมณี ผู้อำนวยการ โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานงบประมาณ หน้าที่และความรับผิดชอบกำกับ ติดตามดูแลงานในกลุ่มบริหารงานงบประมาณ ประสานงานกับกลุ่มงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรืองานที่ได้รับมอบหมาย โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้ 1. จัดเตรียมเอกสารการประชุม ระเบียบวาระการประชุม หนังสือเชิญประชุม บันทึกการประชุมเสนอรายงาน 2. จัดทำระเบียบรับ-ส่งเอกสารและหนังสือราชการตามระบบเกี่ยวกับ การจ่ายเรื่อง การติดตามเก็บเรื่องการเข้าแฟ้มต่าง ๆ ของกลุ่มบริหารงาน และจัดพิมพ์คำสั่งของฝ่าย 3. พิมพ์หนังสืองานกลุ่มบริหารงานงบประมาณ ได้ตอบ รับ-ส่ง หนังสือราชการ 4. จัดหาควบคุม บำรุงรักษาวัสดุครุภัณฑ์ภายในกลุ่มบริหารงาน จัดเก็บและดูแลพัสดุ อุปกรณ์ของสำนักงานกลุ่มบริหารงานงบประมาณ 5. กำกับดูแลรักษาและจัดห้องสำนักงานบริหารงบประมาณให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย และเหมาะสม 6. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

“เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่จัดสรรงบประมาณในด้านต่าง ๆ ทางโรงเรียนของเรามีการทำปฏิทินและสถิติเป็นประจำทุกไตรมาส ด้านของงบประมาณของเด็กไร้สัญชาติกับเด็กไทย เราไม่ได้มีการแยกงบฯแต่อย่างใด เพียงแต่อาจให้มีการทำสถิติว่าทางโรงเรียนของเรามีเด็กต่างด้าวเป็นจำนวนเท่าไรในแต่ละปีการศึกษาเก็บเป็นข้อมูลเท่านั้น แต่การบริหารจัดการเรื่องการแบ่งแยกรายรับและรายจ่ายไม่มีเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในการแยกงบ ทั้งนี้และทั้งนั้น โดยองค์รวมหรือภาพรวมของเราการจัดสรรงบประมาณทางโรงเรียนมีจังหวัดดูแลและภายใต้พื้นที่เขตการศึกษาควบคุม และรวมถึงเด็กไทยกับเด็กไร้สัญชาติ ในด้านการจัดสรรงบประมาณค่าอาหารกลางวัน เหมารวมกับเด็กไทย ไม่มีการแบ่งแยก เพราะเนื่องจากพื้นที่โรงเรียนของเราใกล้และเหมาะสมกับเด็กต่างด้าวจะเข้ามาใช้ชีวิตเนื่องจากบางครอบครัวมีที่พักอาศัยอยู่ใกล้ บริเวณโรงเรียนทำให้การคมนาคมสะดวกในการเดินทาง และการจราจรสามารถได้ ทำให้เด็กต่างด้าวในพื้นที่นี้มาเรียนที่นี่ และทางโรงเรียนของเรายังคงใช้งบประมาณของทางรัฐบาลในการช่วยเหลือเยียวยาตามปกติร่วมกับเด็กไทย ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหารกลางวัน ค่าอุปกรณ์รายหัว ซึ่งทางรัฐบาลได้มีงบประมาณในตัวนี้อยู่แล้ว” นักเรียนต้องสอบเข้า ทั้งนักเรียนไทยและนักเรียนต่างชาติ ความเห็นต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาตินั้นเห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร การ

เรียนการสอนจะใช้วิธีเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย มีข้อดีคือนักเรียนต่างด้าวสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี ไม่มีปัญหาและข้อจำกัดใด ๆ เนื่องจากใช้วิธีสอบคัดเลือกเข้ามา ในอนาคตควรมีระบบให้มากกว่านี้ บางโรงเรียนยังขาดแคลนครู และไม่สามารถรองรับนักเรียนต่างด้าวได้ในปริมาณมาก ๆ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติก็จะเป็นเรื่องงบประมาณ และการสื่อสารกับเด็กที่ไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้ มีข้อเสนอแนะดังนี้ อยากรู้วิธีการเรียน การสอน สอดคล้องกัน บุคลากรที่เพียงพอและมีความพร้อมที่จะสอนเด็กกลุ่มนี้ และเรื่องการตามผู้ปกครองเมื่อมีการย้ายที่ทำงาน” (รองผู้อำนวยการ โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง (ราษฎร์ศุภศึกษา)

ด้านงบประมาณอยู่ใน “ระดับน้อยที่สุด” อ้างอิงจากตารางที่ 5-8 พิจารณาจากเงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนค่อนข้างน้อย ไม่สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ และไม่มีหน่วยงานใดสนับสนุนอย่างจริงจังในเรื่องของการรับเด็กไร้สัญชาติเข้าเรียนที่นี่ งบประมาณของราชการ ที่เกิดขึ้น ที่จัดสรรในโรงเรียนแห่งนี้ จ่ายรายหัวตามจำนวนเด็ก ไร้สัญชาติ ที่ได้รับ รหัส G ดังนี้ เด็กนักเรียนระดับชั้น อนุบาล จำนวน 15 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 1,700 บาท เป็นเงินเท่ากับ 25,500 บาท และเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 53 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 1,900 บาท เป็นเงิน เท่ากับ 100,700 บาท รวมทั้งสิ้น 126,200 บาท (เฉลี่ย 1,855 บาท/ คน/ ปีการศึกษา) หากคำนวณเป็นรายหัวต่อเดือนจะต้องใช้เงิน ประมาณ 155 บาท/ เดือน หรือ 5 บาท/ วัน โรงเรียนต้องนำงบประมาณในส่วนอื่น มาใช้จ่ายจนกว่าจะหมดปีการศึกษา

“ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษา จะเป็นเรื่องของทุนการศึกษา และเรื่องของสิทธิและความเท่าเทียมกัน และควรส่งเสริมทักษะการเรียนที่เด็กชอบอย่างชัดเจน โรงเรียนของเราไม่แบ่งแยกว่าเป็นคนไทยหรือเด็กต่างด้าว เราให้สิทธิเด็กเท่าเทียมกัน เด็กกลุ่มนี้จะมีความขยันมาก เข้ามาทำประโยชน์ให้กับโรงเรียน ชอบแข่งขันในทางที่ดีและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนและมีจิตอาสา ข้อดีคือผู้ปกครองสามารถมาเป็นแรงงานแทนคนไทยซึ่งงานบางอย่างคนไทยไม่เลือกที่จะทำ ส่วนข้อเสียอาจดูมองได้ว่าเข้ามาแย่งงานคนไทย ผู้ปกครองของเด็กไร้สัญชาติจะเรียนรู้ทักษะในการดำรงชีวิตที่สามารถอยู่ได้และผลกระทบเรื่องนโยบายที่เป็นกรอบกั้นในระบบการศึกษาของไทย” การจัดสรรงบประมาณค่าอาหารกลางวัน เหมารวมกับเด็กไทย ไม่มีการแบ่งแยก เพราะเนื่องจากพื้นที่โรงเรียนของเราใกล้และเหมาะสมกับเด็กต่างด้าวจะเข้ามาใช้ชีวิตเนื่องจากบางครอบครัวมีที่พักอาศัยอยู่ใกล้ บริเวณ โรงเรียนทำให้การคมนาคมสะดวกในการเดินทาง และการจราจรสามารถได้ ทำให้เด็กต่างด้าวในพื้นที่นี้มาเรียนที่นี่ และทางโรงเรียนของเราก็ยังคงใช้

งบประมาณของทางรัฐบาลในการช่วยเหลือเยียวยาตามปกติร่วมกับเด็กไทยตามปกติ ด้านของ งบประมาณของเด็กไร้สัญชาติกับเด็กไทยเราไม่ได้มีการแยกงบฯแต่อย่างใด เพียงแค่อาจรัฐบาลใน การช่วยเหลือเยียวยาตามปกติร่วมกับเด็กไทย ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหารกลางวัน ค่าอุปกรณ์รายหัว ซึ่ง ทางรัฐบาลได้มีงบประมาณในตัวนี้อยู่แล้ว (ศรัณย์ประวีร์ พูนณรงค์, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองสองห้อง)

โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร จังหวัด จันทบุรี

ด้านงบประมาณอยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 31 พิจารณาจากเงินอุดหนุน รายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติ ไปปฏิบัติได้ งบประมาณของราชการ ที่เกิดขึ้น ที่จัดสรรใน โรงเรียนแห่งนี้ เป็นการจ่ายรายหัวตาม จำนวน เด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมต้น จำนวน 523 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 3,500 บาท เป็นเงิน เท่ากับ 1,830,500 บาท และเด็กนักเรียนชั้นมัธยมปลาย จำนวน 343 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 3,800 บาท เป็นเงิน เท่ากับ 1,303,400 บาท รวมทั้งสิ้น 3,133,900 บาท (เฉลี่ย 3,619 บาท/ คน/ ปี การศึกษา) หากคำนวณเป็นรายหัวต่อเดือนจะต้องใช้เงิน ประมาณ 302 บาท/ เดือน หรือ 10 บาท/ วัน ซึ่งน้อยมาก โรงเรียนต้องนำงบประมาณในส่วนอื่น มาใช้จ่ายจนกว่าจะหมดปีการศึกษา สามารถนำ นโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ แต่ไม่มีหน่วยงานใดสนับสนุน อย่างจริงจังในเรื่องของการรับเด็กไร้สัญชาติเข้าเรียนที่นี่

“เนื่องจากเป็น โรงเรียนเดิมมีฐานะเป็น โรงเรียนมัธยมประจำกิ่งอำเภอแก่งหางแมว ดำเนินการจัดตั้ง โดยแรงผลักดันของชุมชนในพื้นที่เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวกและอยู่ห่างไกล และการจัดสรรงบประมาณในด้านต่าง ๆ ทางโรงเรียนในด้านของงบประมาณของเด็กไร้สัญชาติ กับเด็กไทยเราไม่ได้มีการแยกงบฯแต่อย่างใด เพียงแค่อาจให้มีการทำสถิติว่าทาง โรงเรียนของเรามี เด็กต่างด้าวเป็นจำนวนเท่าไรซึ่งในบางปีการศึกษาก็ไม่ได้มีเด็กต่างด้าวมาบครวมที่พักอาศัยอยู่ โกล้ บริเวณโรงเรียนทำให้การคมนาคมสะดวกในการเดินทางข้อมูลกับทางโรงเรียนได้มีการพูดคุย กับนักเรียนในเขตพื้นที่ ทำให้เด็กต่างด้าวในพื้นที่นี้มาเรียนที่นี่ และทางโรงเรียนของเราก็คงใช้ งบประมาณของทางรัฐบาลในการช่วยเหลือเยียวยาตามปกติร่วมกับเด็กไทย ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหาร กลางวัน เสื้อผ้า อุปกรณ์กีฬาสมัครเรียนอย่างเป็นทางการหรือทำทะเบียนประวัติ เพราะบางทีมา เรียนบ้าง ออกกลางคันบ้าง จึงไม่ได้มีงบประมาณตรงนี้โดยเฉพาะ ในแต่ละปีการศึกษามีเพียงการ เก็บเป็นข้อมูลเท่านั้น และรวมถึงเด็กไทยกับเด็กไร้สัญชาติ ในด้านการจัดสรรงบประมาณค่าอาหาร กลางวัน เหมารวมกับเด็กไทย ไม่มีการแบ่งแยกเหมือนกับที่โรงเรียนพื้นที่ใกล้เคียง เพราะเนื่องจาก พื้นที่โรงเรียนของเราไกลและเหมาะกับเด็กต่างด้าวจะเข้ามาใช้ชีวิตเนื่องจากบางครั้ง ค่าอุปกรณ์ รายหัว ซึ่งทางรัฐบาลได้มีงบประมาณในตัวนี้อยู่แล้วตามกฎกระทรวง บางครั้งอาจมีงบฯของ

จังหวัดเข้ามาช่วย เมื่อทางโรงเรียนขอเป็นกรณีพิเศษ แต่เหตุการณ์นี้ก็ไม่ค่อยได้เกิดขึ้นบ่อย ๆ เพราะทางจังหวัดก็ไม่ได้มีงบฯจัดสรรให้กับเด็กไร้สัญชาติแต่อย่างใด เราให้ความเสมอภาคกับนักเรียนไทยในด้านการศึกษา สวัสดิการและสิทธิต่าง ๆ ไม่มีปัญหาต่อครูและนักเรียนไทย ทางจังหวัดเข้ามาดูแลและสนับสนุนเป็นอย่างดี ตามจำนวนนักเรียนที่เราดูแล ข้อดีคือภาครัฐให้ความช่วยเหลือและให้สิทธิต่าง ๆ ที่ควรจะได้ ส่วนข้อเสียที่พบคือ เด็กต้องตามผู้ปกครองไปทำงานต่างถิ่น ทำให้ขาดเรียนและไม่ต่อเนื่องหรือหายไปเลยก็มี ส่วนเรื่องงบประมาณหากเอกสารครบก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่หากเอกสารไม่ครบก็จะมีปัญหา อยากให้ปรับปรุงงบประมาณรายหัวให้มากขึ้นจะได้เพียงพอกับความเป็นจริง และอยากให้เด็กได้รับวุฒิบัตรเหมือนนักเรียนไทย” (สมพงษ์ เปรมปีย์ศรี, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

โรงเรียนศิษย์คุณวิद्या

ด้านงบประมาณอยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากรายที่ 31 พิจารณาจากเงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ งบประมาณของราชการ ที่เกิดขึ้น ที่จัดสรรในโรงเรียนแห่งนี้ โดยการจ่ายรายหัวตามจำนวน เด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมต้น จำนวน 426 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 3,500 บาท เป็นเงินเท่ากับ 1,491,000 บาท และเด็กนักเรียนชั้นมัธยมปลาย จำนวน 364 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 3,800 บาท เป็นเงิน เท่ากับ 1,383,200 บาท รวมทั้งสิ้น 2,874,200 บาท (เฉลี่ย 3,638 บาท/ คน/ ปี การศึกษา) หากคำนวณเป็นรายหัวต่อเดือนต้องใช้เงิน ประมาณ 303 บาท/ เดือน หรือ 10 บาท/ วัน ซึ่งน้อยมาก โรงเรียนต้องนำงบประมาณในส่วนอื่น มาใช้จ่ายจนกว่าจะหมดปีการศึกษา การนำนโยบายมาปฏิบัติ สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้

“นักเรียนจะได้รับสิทธิและความช่วยเหลือทุกอย่าง ตามกฎหมาย เราพบผลกระทบจากการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง มีข้อดีในการจัดการศึกษาคือด้านความเท่าเทียมกัน ส่วนข้อเสียจะเป็นเรื่องที่มาจากรอบครัวของเด็กเองที่ไม่สามารถดูแลเด็กให้สะอาด มีการดื่มสุราและดูบบุหรี่ที่บ้าน ซึ่งโรงเรียนและครูไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมเหล่านี้ของผู้ปกครองได้ เรารับเด็กชายขอบทุกชาติทุกภาษา ที่เข้ามาเรียนส่วนมากจะเป็นกัมพูชาและ พม่า” โรงเรียนยังคงใช้งบประมาณของทางรัฐบาลในการช่วยเหลือเยียวยาตามปกติร่วมกับเด็กไทย ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหารกลางวัน ค่าอุปกรณ์รายหัว ซึ่งทางรัฐบาลได้มีงบประมาณในตัวนี้อยู่แล้ว แต่ในบางครั้งทางผู้ปกครองอาจมีการช่วยเหลือเช่นการจัดตลาดนัดและนำเอารายได้มาช่วยเหลือเด็กต่างด้าวกลุ่มนี้ซึ่งมีจำนวนน้อย เป็นการช่วยเหลือเฉพาะครอบครัวของเด็กต่างด้าวเท่านั้น เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดกลางจัดสรรงบประมาณในด้านต่าง ๆ ทางโรงเรียนของเรามีการทำปฏิทินและสถิติเป็นประจำปีการศึกษา ด้านของงบประมาณของเด็กไร้สัญชาติกับเด็กไทยเราไม่ได้มีการแยกงบฯแต่อย่างใด เพียงแค่อาจ

ให้มีการทำสถิติว่าทางโรงเรียนของเรามีเด็กต่างด้าวเป็นจำนวนเท่าไรในแต่ละปีการศึกษาเก็บเป็นข้อมูลเท่านั้น และรวมถึงเด็กไทยกับเด็กไร้สัญชาติ ในด้านการจัดสรรงบประมาณค่าอาหารกลางวัน เหมารวมกับเด็กไทย ไม่มีการแบ่งแยก เพราะเนื่องจากพื้นที่โรงเรียนของเราใกล้และเหมาะสมกับเด็กต่างด้าวจะเข้ามาใช้ชีวิตเนื่องจากบางครอบครัวมีที่พักอาศัยอยู่ใกล้ บริเวณโรงเรียนทำให้การคมนาคมสะดวกในการเดินทาง และการจราจรสามารถได้ ทำให้เด็กต่างด้าวในพื้นที่นี้มาเรียนที่นี่” (ซัชชัย พุทธสุวรรณ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียนหนองใหญ่ศิริวรวาทวิทยา

ด้านงบประมาณอยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 31 พิจารณาจากเงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ พิจารณาจากเงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน งบประมาณที่จัดสรรในโรงเรียนแห่งนี้ จ่ายรายหัวตามจำนวน เด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมต้น จำนวน 330 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 3,500 บาท เป็นเงินเท่ากับ 1,155,000 บาท และเด็กนักเรียนชั้นมัธยมปลาย จำนวน 222 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 3,800 บาท เป็นเงิน เท่ากับ 843,600 บาท รวมทั้งสิ้น 1,998,600 บาท (เฉลี่ย 3,621 บาท/ คน/ ปีการศึกษา) หากคำนวณเป็นรายหัวต่อเดือนจะต้องใช้เงินประมาณ 302 บาท/ คน/ เดือน หรือ 10 บาท/ คน/ วัน ซึ่งน้อยมาก โรงเรียนต้องนำงบประมาณในส่วนอื่น มาใช้จ่ายจนกว่าจะหมดปีการศึกษา การนำนโยบายมาปฏิบัติ สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ กล่าวโดยสรุปโดยจะมีงบประมาณจากจังหวัด งบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการตามระเบียบราชการ และงบที่โรงเรียนจัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ขึ้นมาเอง

โรงเรียน วัดทุ่งเหียง

ด้านงบประมาณอยู่ใน “ระดับน้อยที่สุด” อ้างอิงจากตารางที่ 31 โดยพิจารณาจากเงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน งบประมาณของราชการ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแห่งนี้ จ่ายรายหัวตามจำนวน เด็กนักเรียนไร้สัญชาติ ระดับชั้นอนุบาล จำนวน 35 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 1,700 บาท เป็นเงินเท่ากับ 59,500 บาท และเด็กนักเรียนชั้นประถม จำนวน 152 คน ต่อเงินอุดหนุนรายหัว 1,900 บาท เป็นเงิน เท่ากับ 288,800 บาท รวมทั้งสิ้น 348,300 บาท (เฉลี่ย 1,863 บาท/ คน/ ปีการศึกษา) หากคำนวณเป็นรายหัวต่อเดือนจะต้องใช้เงิน ประมาณ 155 บาท/ เดือน หรือ 5 บาท/ วัน ซึ่งน้อยมาก โรงเรียนต้องนำงบประมาณในส่วนอื่น มาใช้จ่ายจนกว่าจะหมดปีการศึกษา สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ ในด้านการจัดสรรงบประมาณค่าอาหารกลางวัน เหมารวมกับเด็กไทย ไม่มีการแบ่งแยก เพราะเนื่องจากพื้นที่โรงเรียนของเราใกล้และเหมาะสมกับเด็กต่างด้าวจะเข้ามาใช้ชีวิตเนื่องจากบางครอบครัวมีที่พักอาศัยอยู่ใกล้ บริเวณโรงเรียนทำให้การคมนาคมสะดวกในการเดินทาง และการจราจรสามารถได้ ทำให้เด็กต่าง

คำว่าในพื้นที่นี้มาเรียนที่นี่ และทางโรงเรียนของเราที่ยังคงใช้งบประมาณของทางรัฐบาลในการช่วยเหลือเยียวยาตามปกติร่วมกับเด็กไทย ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหารกลางวัน ค่าอุปกรณ์รายหัว ซึ่งทางรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณอยู่แล้ว

“การเข้าชั้นเรียนที่ไม่สม่ำเสมอและเรื่องงบประมาณที่ไม่เพียงพอ เด็กเข้ามาแล้วแต่เงินยังไม่มา ความต่อเนื่องของการบริหารจัดการกรณีผู้บริหารย้ายเข้า ย้ายออกจะทำให้ไม่ทราบปัญหา เช่น โรงเรียนมีเด็กพิการ เด็กพิเศษ เด็กต่างด้าว ซึ่งทำให้การบริหารจัดการเป็นไปได้ยากมาก การจัดการศึกษาของเด็กเหล่านี้ควรปรับปรุงเรื่องระบบและสวัสดิการต่าง ๆ ควรเป็นกฎหมายและข้อบังคับที่ชัดเจน มีการลงทะเบียนและจัดให้เป็นระบบ” (รัชฎากร อัครจันทร์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

4. ผลการวิเคราะห์การนำนโยบายการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้ประเมินด้านสถานที่ เป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะองค์กร

สถานที่ เป็นสิ่งสำคัญไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียน โรงอาหาร ห้องน้ำ สนามเด็กเล่น หรือแปลงปลูกผัก สถานที่เหล่านี้จะหล่อหลอมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การเรียนร่วมกัน การทำงานเป็นทีม การได้ใช้เป็นที่ในการแสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถของเด็ก ๆ สำหรับประเทศไทยก็จะใช้วิธีการเรียนร่วมกัน สถานที่เดียวกัน ในแต่ละพื้นที่ ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัย เป็นสิ่งสำคัญมากเช่นกัน ที่จะทำให้เด็ก ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยากมาโรงเรียนทุกวัน

“ก็จะมึวิธีการเช่น ความเป็นคนไทยยังมีจิตใจที่เมตตา อันนี้ต้องยอมรับ สังคมไทยยังมีส่วนดีมาก การที่มีพุทธศาสนาอยู่ในทุกที่ของประเทศไทย เราก็ได้เห็นมิติที่ดี ก็เข้ามาจัดแบบนี้โดยที่พระอยู่ที่วัดก็ยังสามารถสร้างให้เลย บางวัดก็ตั้งโรงเรียน แล้วก็รับเด็กเหล่านี้เพราะเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้เดินทาง ไปได้กลับไม่ได้มัน ไกล เมื่อ ไกลเค้าก็สร้างที่นอนให้และบางที่ที่ รพช.ศร ลงไปเรามองแล้วว่ามีที่ตั้งใจ เราก็พิจารณาแล้วเราก็ทำเลย คือสนับสนุนให้อาคารเรียนซึ่งถ้าเป็นเอกชนส่วนใหญ่ จะต้องสมทบส่วนหนึ่ง รัฐให้ส่วนหนึ่ง เราประสานกับกรมการปกครอง ให้รับเลขให้เร็วที่สุดเพื่อที่เราจะสามารถจัดเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษาได้ เพราะเราอยู่ภายใต้กฎหมายหลายฉบับ โรงเรียนทุ่มเทเพื่อทำให้ออนให้ บางที่รัฐก็มีโครงการในการส่งเสริม ทั้งโรงเรียนเอกชน ที่สังกัด สช. อย่างเช่น โรงเรียนการกุศลในพระพุทธศาสนา ก็มีให้ออนให้เด็ก มีพระเป็นผู้ดูแลซึ่งมีหลายที่ที่ทำแบบนี้หากจะให้รัฐบาลไปตั้งงบประมาณล่วงหน้า ก็จะตอบคำถามไม่ได้ สำคัญงบในการจะทำงบประมาณและอนุมัติอะไรสักอย่าง เค้าจะดูความคุ้มค่า และจะมีวิธีการอื่นเช่น ความเป็นคนไทยยังมีจิตใจที่เมตตา อันนี้ต้องยอมรับ สังคมไทยยังมีส่วนดีมาก การที่มีพุทธศาสนาอยู่ในทุกที่ของประเทศไทย เราก็ได้เห็นมิติที่ดี ก็เข้ามาจัดแบบนี้โดยที่พระอยู่ที่วัดก็ยังสามารถสร้างให้เลย บางวัดก็ตั้ง

โรงเรียน แล้วก็รับเด็กเหล่านี้เพราะเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้เดินทางไปกลับไม่ได้มันไกล เมื่อไกลเค้าก็สร้างที่นอนให้และบางที่ที่ รรมช.ศธ ลงไปเรามองแล้วว่ามีความตั้งใจ เราก็พิจารณาดูแล้วเราก็ทำเลยคือสนับสนุนให้อาคารเรียนซึ่งถ้าเป็นเอกชน ส่วนใหญ่ จะต้องสมทบส่วนหนึ่ง รัฐให้ส่วนหนึ่ง บางวัดก็ตั้งโรงเรียน แล้วก็รับเด็กเหล่านี้เพราะเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้เดินทางไปกลับไม่ได้มันไกล เมื่อไกลเค้าก็สร้างที่นอนให้และบางที่ที่ รรมช.ศธ ลงไปเรามองแล้วว่ามีความตั้งใจ เราก็พิจารณาดูแล้วเราก็ทำเลยสนับสนุนให้อาคารเรียนซึ่งถ้าเป็นเอกชน ส่วนใหญ่ จะต้องสมทบส่วนหนึ่ง รัฐให้ส่วนหนึ่ง อย่างบางพื้นที่ในจังหวัดจันทบุรี พระอาจารย์ตุ๊กแก ท่านก็ช่วยเรื่องการศึกษามาก ทำค่ายลูกเสือ และวัดแถว ๆ บ้านค่ายก็สร้างสำนักงาน สร้างหอประชุม ให้ กศน.สร้างให้ยืมใช้ คาทอลิกเองก็มีเราลงพื้นที่มา ชายขอบเราก็ไป คือเราได้ยิน โรงเรียนแบบมู มีเด็ก ไร้สัญชาติหลายศาสนาอยู่ในนั้นเค้าก็ทำการศึกษได้ พอได้ระดับหนึ่งก็ต้องไปเปิดที่ตัวเมือง เพราะว่าต้องขึ้นชั้นประถม” (กนกวรรณ วิลาลัย, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2563)

ตารางที่ 5-8 จำนวนสถานที่ของแต่ละโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

ลำดับ	สถานที่	โรงเรียน								หมายเหตุ
		วัดธรรมสถิต	วัดน้ำคอก	พนมอดุลวิทยา	บ้านหนองสองห้อง	แก่งหางแมวพิทยาคาร	คิงดอมวิทยา	หนองใหญ่	สิริราชพิทยาทิวัง	
1	อาคารเรียน	2	3	6	1	3	6	4	4	
2	อาคาร เอนกประสงค์	1	2	10	1	7	3	6	1	โรงอาหาร หอประชุม โรงฝึกงาน
5	สนามกีฬา	2	1	-	2	4	1	3	1	
6	สนามเด็กเล่น	1	-	-	-	-	-	-	1	
7	บ้านพักครู	2	2	-	-	5	4	10	-	
8	บ้านพัก นักเรียน	-	-	-	-	-	2	-	-	นร. 8 คน
9	บ้านพักภารโรง	-	-	-	-	1	1	-	-	
10	ถังเก็บน้ำ	3	3	ประปา	3	1	6	3	2	

ตารางที่ 5-8 (ต่อ)

ลำดับ	สถานที่	โรงเรียน									หมายเหตุ
		วัดธรรมสถิต	วัดน้ำคอก	พนมอดุลวิทยา	บ้านหนองสองห้อง	แก่งหางแมว	พิทยาคาร	คิชฌฌุภวิทยา	หนองใหญ่	ศิริราชวิทย	
11	ส้วม	2	3	ไม่ ระบุ	4	1	4	2	2		
12	เรือนเพาะชำ	-	-	-	-	-	-	1	1		
13	บ่อเลี้ยงปลา	1	-	-	-	-	-	-	-		

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

ตารางที่ 5-9 การเปรียบเทียบด้านสถานที่

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านสถานที่					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง			✓			พิจารณาจากจำนวน
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง			✓			อาคารเรียน จำนวน
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา		✓				ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา					✓	ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี			✓			ระยะทางจาก โรงเรียนถึงตัวเมือง
6	คิชฌฌุภวิทยา จ.จันทบุรี		✓				ฯลฯ
7	หนองใหญ่ ศิริราชวิทย วิทยา จ.ชลบุรี			✓			
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี					✓	

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดวัดธรรมสถิต

ด้านสถานที่ของโรงเรียนวัดธรรมสถิต อยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-10 และ 5-11 พิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ระยะทางจากโรงเรียนถึงตัวเมือง ฯลฯ โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักทอง ครอบครัวของนักเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่พักอยู่ บริเวณสวนยางพารา รอบ ๆ โรงเรียน โดยผู้ปกครองทำงานในสวนยางและในโรงงานอุตสาหกรรม มีนักเรียนหลายสัญชาติมาเรียนที่นี่ โดยมีนักเรียนสัญชาติกัมพูชามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 81 สัญชาติพม่าร้อยละ 16 และสัญชาติลาวร้อยละ 3 เนื่องจากเป็น โรงเรียนที่เปิดสอนระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา จึงมีสนามเด็กเล่น ไม่มีบ้านพักสำหรับภารโรง ไม่มีบ้านพักสำหรับนักเรียน ไม่มีเรือนเพาะชำ ห้องเรียนเป็นลักษณะเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย เพื่อไม่ให้เกิดการแบ่งแยกและสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมกันได้ โรงเรียนตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลสำนักทอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เปิดสอนระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2512 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักทอง โดยมีระยะทางจากโรงเรียนถึงเขตพื้นที่การศึกษา 25 กิโลเมตรและห่างจากอำเภอ 24 กิโลเมตร ประกอบด้วยอาคารเรียน 2 หลัง อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง สนามกีฬา 2 แห่ง สนามเด็กเล่น 1 แห่ง บ้านพักครู 2 หลัง ถังเก็บน้ำ 3 ถัง ส้วม 2 จุด และบ่อเลี้ยงปลา 1 จุด

“โรงเรียนของเราตั้งอยู่ที่หมู่ 3 ของตำบลสำนักทองและเขตบริการทางการศึกษาก็มีเพียงหมู่บ้านเดียว ผู้ปกครองส่วนใหญ่มาจากหลายสัญชาติเช่นกันประกอบอาชีพกรีดยาง รับจ้างรายวัน ที่นี่เจ้าของกิจการที่ดูแลลูกจ้างของเขาก็จะเอาเด็กมาเข้าเรียนที่นี่และคิดว่ารูปแบบนี้เหมาะสมที่สุดคือการให้เด็ก ๆ เรียนร่วมกับเด็กไทย ได้เรียนรู้วัฒนธรรมไทย การพูดการสื่อสาร ไม่แบ่งแยกสัญชาติซึ่งรูปแบบนี้สามารถยกระดับคุณภาพของผู้เรียนได้ด้วยเพราะหากเราไม่รับเด็ก ๆ เหล่านี้เข้ามาเรียนหนังสือ เด็ก ๆ ก็จะอยู่รอบ ๆ โรงเรียนและอาจชักจูงเด็กที่อยู่ใน โรงเรียนออกไปข้างนอกได้ไกล ๆ บริเวณโรงเรียนห่างออกไปประมาณ 3 กิโลเมตรมีแหล่งของยาเสพติด โอกาสที่เด็กจะไปมั่วสุมก็มีโอกาสที่เป็นไปได้ เพราะฉะนั้นคิดว่าการดึงเด็กเข้าโรงเรียนเพื่อเรียนร่วมกับเด็กไทยเป็นการสร้างความมั่นคงที่ดี” (ปนัดดา กอบพิมาย, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

โรงเรียนวัดน้ำคอก

ด้านสถานที่อยู่ใน “ระดับปานกลาง” พิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ระยะทางจากโรงเรียนถึงตัวเมือง ฯลฯ โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ ประกอบด้วยอาคารเรียน 3 อาคาร อาคารเอนกประสงค์ 1 อาคาร สนามกีฬา 1 จุด บ้านพักครู 2 หลัง ถังเก็บน้ำ 3

ถึง ส้วม 3 จุด โรงเรียน ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำคอก อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีพื้นที่จำนวน 6 ไร่ 2 งาน 24 ตารางวา เปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2478 ชื่อว่า “โรงเรียนประชาบาล ตำบลน้ำคอก” ปัจจุบัน โรงเรียนวัดน้ำคอก มีนักเรียนทั้งสิ้น 359 คน จำแนกเป็นชาย 193 คน หญิง 166 คน มีข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 25 คน โดยมีนายประพาส เล็กโล่ง เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

โรงเรียน ได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับ ต่อมาเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2542 จัดสร้างหลังคาเหล็กครอบคลุมสนามเด็กเล่น 1 หลัง ราคา 10,000 บาท พ.ศ. 2509 ทางราชการ ได้อนุมัติเงินงบประมาณ 9,200 สร้างอาคารแบบ ป.1 ข ขนาด 3 ห้องเรียน และคณะกรรมการ โรงเรียน ผู้ปกครอง ได้บริจาคทรัพย์ 6,000 บาท สร้างเพิ่มเติม รวมเป็น 4 ห้อง 1 มุข พ.ศ. 2519 คณะกรรมการ สภาดำบลน้ำคอก ได้อนุมัติเงินจำนวน 120,000 บาท ปรับปรุงห้องประชุม โดยเปลี่ยนพื้น ฝา ประตู หน้าต่าง และทำเวทีได้รับจัดสรรงบประมาณ 45,000 บาท ทำก่อสร้างบ้านพักครู นายสละ นาง สมบัติ บันเทิง ได้สร้างศาลาทรงไทย มอบให้โรงเรียน 1 หลัง เป็นเงิน 13,000 บาท พ.ศ. 2525 โรงเรียนได้รับเงินงบประมาณ เงินโครงการ กสช. สร้างประปาโรงเรียน ถึงคอนกรีตแบบคู่เป็นเงิน 67,060 บาท เปิดใช้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2527 โรงเรียนได้จัดสรรงบประมาณตามโครงการ กสช. สร้างโรงฝึกงานขนาด 6 x 21 เมตร มีห้องเก็บของ 1 ห้อง สิ้นเงินประมาณ 183,332 บาท พ.ศ. 2531 โรงเรียนได้จัดสรรงบประมาณ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง 3 รายการ 1. ส้วม แบบ สปช. 601/26 ขนาดกว้าง 2.80 x 5.60 เมตร จำนวน 4 ที่นั่ง งบประมาณ 5,000 บาท 2. เรือนเพาะชำแบบ พ 1. ขนาด 4 x 6 เมตร งบประมาณ 2,000 บาท (ปัจจุบันรื้อถอนแล้ว) 3. ถังน้ำซีเมนต์ แบบ ผ. 33 เส้นผ่าศูนย์กลาง 2.00 เมตร สูง 3.60 เมตร จำนวน 1 ชุด 3 ถัง งบประมาณ 45,000 บาท พ.ศ. 2537 คณะครู คณะกรรมการศึกษา ประชาชน ร่วมจัดหาเงินเป็นเงินทั้งสิ้น 150,000 บาท ในปีเดียวกัน ทางโรงเรียนได้หาเงินสร้างสนามวอลเลย์บอล ขนาดกว้าง 23 ตรม. ยาว 22 เมตร โดยมีผู้ปกครอง นักเรียน และพระมาช่วยแรงเป็นเงิน 30,000 บาท พ.ศ. 2539 คณะครู กรรมการศึกษา และ ประชาชนได้ร่วมกันจัดหาเงินทำถนนคอนกรีตภายในโรงเรียน คิดเป็นเงิน 12,699 บาทวันที่ 20 มิถุนายน 2542 ดำเนินการรื้อเรือนเพาะชำ เพื่อนำวัสดุซ่อมแซม โต๊ะรับประทานอาหารของ นักเรียน ทะเบียนราชพัสดุ เลขที่ รย 1525 พ.ศ. 2548 นำเงินมูลนิธิกองทุนหลวงพ่อดองสร้างอาคาร อเนกประสงค์เพิ่มเติมเป็นเงิน 200,000 บาท พ.ศ. 2549 สร้างอาคารหลวงพ่อดอง งบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นเงิน 1,996,000 บาท พ.ศ. 2552 ก่อสร้างอาคาร สพฐ. (ส้วม 4 ที่นั่ง) พ.ศ. 2554 ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ อาคารต่าง ๆ ประกอบด้วย อาคารเรียน จำนวน 3 หลัง อาคารประกอบ จำนวน 1 หลัง ส้วม 3 หลัง สนามเด็กเล่น 1 สนาม สนามฟุตบอล 1 สนาม สนามวอลเลย์บอล 1 สนาม

“เรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ สถานที่ของเรามีความปลอดภัย เชื่อว่าถ้าเด็กมีการศึกษาที่ดี สภาพแวดล้อมที่ดี เด็กจะเป็นคนดี ถ้าเรารักลูกเขาเหมือนลูกเราเขาก็จะสามารถรับรู้ได้โดยสามารถนำไปบอกต่อผู้นำในประเทศของเขาว่าเขาและเราอยู่ร่วมกันอย่างไร โดยเราให้สิทธิและความเสมอภาคกับเด็ก ๆ ทุกคน หากพูดถึงปัญญาสากล เขาก็ย่อมจะได้รับสิทธิ์เสมอภาคตามหลักสิทธิมนุษยชน เพราะฉะนั้น เด็กที่เป็นชาวต่างชาติมาเรียนภาษาไทยต้องรักเมืองไทยให้มาก ๆ รักในหลวง” (ประพาส เล็กโล่ง, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

ด้านสถานที่อยู่ใน “ระดับมากที่สุด” อ้างอิงจากตารางที่ 5-10 และ 5-11 พิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ระยะทางจากโรงเรียนถึงตัวเมือง ฯลฯ โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไว้ศึกษาไปปฏิบัติได้ประกอบด้วยอาคารเรียน 6 อาคาร อาคารเอนกประสงค์ 10 อาคาร มีระบบน้ำประปา ที่มีหอพระ มีสนามฟุตบอลในร่ม (โดม 1) ที่อยู่ตรงด้านหน้าเสาธง และใช้สำหรับให้เด็ก ๆ ทำกิจกรรมต่าง ๆ มีห้องสมุดใหญ่ มีอาคารภูมิปัญญาท้องถิ่น มีอาคารพยาบาลปฐมพยาบาลสำหรับนักเรียนครูและเจ้าหน้าที่ทุกคน มีหอประชุมรัฐประธาณ มีสวัสดิการร้านค้า โรงเรียนที่สามารถรองรับจำนวนนักเรียนได้เพียงพอ มีหอประชุม 50 ปี พนมอดุล มีที่จอดรถ สนามฟุตบอลกลางแจ้ง สนามตระกร้อ และบ้านพักครู สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

จากงานวิจัยของ นิชนันท์ ชูดวงแก้ว (2550) ด้านสถานที่พบว่าสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านอาคาร สถานที่ตามความคิดเห็นของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระบบจราจรมีความสะดวกของสถานที่จอดรถจักรยานยนต์ที่โรงเรียนจัดให้ ความเพียงพอของถังขยะสำหรับรองรับขยะมูลฝอยในโรงเรียนมีความปลอดภัย เครื่องอำนวยความสะดวกเช่น พัดลม โทรทัศน์ และเครื่องขยายเสียงอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี ความเหมาะสมพอเพียงของอุปกรณ์กีฬาและสนามกีฬา อยู่ในระดับมาก และประตู หน้าต่าง อยู่ในสภาพชำรุดใช้งานได้ กับ ความเพียงพอของห้องน้ำ ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ห้องเรียนกับจำนวนนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการบริการนักเรียน พบว่าความสะดวกของน้ำดื่ม ความเพียงพอของหนังสือ คั่นคว่ำเพิ่มเติมจากห้องสมุดของโรงเรียน ความสะดวกในการติดต่อขอรับขนานัติ พัสดุและจดหมายต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ จำปาทอง (2551) ด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อสภาพแวดล้อมด้านการเรียน การสอน พบว่าความเพียงพอของเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่นั่งและการจัดบรรยากาศในห้องเรียนคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับมาก โดยด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อ

สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่พบว่า ความเพียงพอของที่นั่งอ่านหนังสือและจำนวนหนังสือในห้องสมุดโรงเรียน ความสะอาดและความปลอดภัยของบริเวณที่จอดรถจักรยานยนต์ และรถยนต์ ความสะอาดถูกสุขอนามัยของโรงอาหาร การบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอ ความเพียงพอของห้องน้ำ ห้องส้วมในโรงเรียน ความสะอาดของห้องเรียน ความสะอาดโดยรวมในบริเวณโรงเรียน เช่น ถนน สนามหญ้า สนามกีฬา ความมั่นคงแข็งแรง ปลอดภัย ของอาคารเรียน และอาคารประกอบ เช่น โรงอาหาร หอประชุม ความเหมาะสมและความคุ้มค่าของการใช้ประโยชน์อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ในการจัดกิจกรรม การเรียน การสอน ความสวยงามร่มรื่นของการตกแต่งสนาม ไม้ดอก ไม้ประดับ บริเวณโรงเรียน ความพอเพียงของจำนวนที่นั่งพักผ่อนภายในบริเวณโรงเรียน ความสะอาดถูกสุขลักษณะของโรงเรียน ความสะอาดของห้องน้ำ ห้องส้วม การจัดระบบการกำจัดขยะมูลฝอยในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

“นักเรียนต้องสอบเข้า ทั้งนักเรียนไทยและนักเรียนต่างชาติ ความเห็นต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาตินั้นเห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร การเรียนการสอนจะใช้วิธีเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย เราจัดการเรียน การสอนแบบเรียนร่วมกัน และพยายามให้พวกเขาไม่รู้สึกล่าถูกแบ่งแยกและเขาก็สามารถทำได้ดี โดยอยู่กับเพื่อน ๆ เด็กไทยได้อย่างกลมกลืน เด็กกลุ่มนี้มีสัญชาติเนื่องจากพ่อแม่เป็นคนไทย โรงเรียนจึงสามารถออกวุฒิบัตรให้เมื่อจบการศึกษาได้ อาจเรียกเด็กเหล่านี้ว่าคนชายขอบแต่ไม่ไร้สัญชาติ จากการที่ได้เยี่ยมบ้านเด็กนักเรียน พบว่าสภาพการเป็นอยู่ไม่ดีนัก บ้านเป็นลักษณะเพิงพักคนงาน อยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ไม่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกมีแต่ไฟฟ้า น้ำบาดาล และทีวีในบางบ้าน พ่อแม่มีดื่มสุรา สังเกตจากขวดที่วางอยู่ทั่วไปและมีก้นบุหรี่อยู่ใกล้ ๆ บริเวณบ้าน สภาพการเป็นอยู่น่าสงสาร พ่อแม่ก็สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้พอใช้” (รองผู้อำนวยการโรงเรียนพนมอดุลวิทยา, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง (ราษฎร์ศุภศึกษา)

ด้านสถานที่ โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” อ้างอิงจากตารางที่ 5-10 และ 5-11 พิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ระยะทางจากโรงเรียนถึงตัวเมือง ฯลฯ โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ปัจจุบันมี 1 อาคารเรียน และ 1 อาคารเอนกประสงค์ มีสนามกีฬา 2 จุด ถังเก็บน้ำ 3 ถัง ส้วม 4 จุดด้านหลังโรงเรียนทำเป็นแปลงปลูกผักสวนครัว สนามเด็กเล่น ส้วมและอาคารเก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ อยู่ในแนวเดียวกัน สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้ เปิดสอนตั้งแต่อนุบาล 1 - ป.6 มีนางสาวศรีณีย์ประวีร์ พูนณรงค์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (พ.ศ.2561)

“เรามีสถานที่สำหรับจัดการเรียน การสอน โดยจัดแบบให้เรียนร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกันกับเด็กไทย โดยมีรุ่นพี่เป็นพี่เลี้ยงทั้งเรื่องการใช้ภาษาไทย การเป็นอยู่และจิตอาสา เด็ก

เหล่านี้ชอบที่จะอาสาและยกมือได้เร็วกว่าเด็กไทย มีการร้องเพลงชาติไทยและสวดมนต์ร่วมกับนักเรียนไทยเท่าที่สังเกตเด็ก ๆ สามารถเข้ากันได้ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส และไม่ทะเลาะกันเด็กกลุ่มนี้จะมีความขยันมาก เข้ามาทำประโยชน์ให้กับโรงเรียน ขอบแข่งขันในทางที่ดีและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนและมีจิตอาสา ข้อดีคือผู้ปกครองสามารถมาเป็นแรงงานแทนคนไทยซึ่งงานบางอย่างคนไทยไม่เลือกที่จะทำ” (ครูโรงเรียนบ้านหนองสองห้อง, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร

ด้านสถานที่อยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-10 และ 5-11 พิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ระยะทางจากโรงเรียนถึงตัวเมือง ฯลฯ โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ ประกอบด้วยอาคารเรียนจำนวน 3 อาคาร โดยอาคารแรกสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2533 อาคารที่สองสร้างขึ้นเมื่อปี 3539 และอาคารที่สาม สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 และอาคารเอนกประสงค์จำนวน 7 อาคาร โดยมีโรงฝึกงาน โรงอาหารและที่จอดรถยนต์ มีสนามบาสเกตบอลจำนวน 2 สนาม สนามฟุตบอล จำนวน 1 สนาม และสนามกีฬาเอนกประสงค์อีก 1 สนาม มีบ้านพักครูจำนวน 5 หลัง บ้านพักภารโรง 1 หลัง ถังน้ำและส้วม อย่างละ 1 หลัง

โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร เดิมมีฐานะเป็นโรงเรียนมัธยมประจำกิ่งอำเภอแก่งหางแมว ดำเนินการจัดตั้งโดยแรงผลักดันของชุมชนในพื้นที่เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวกและอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอยู่ (โรงเรียนนายายอามพิทยาคม) เป็นระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร และอีกประการหนึ่งคือชุมชนได้รับการประกาศเป็นกิ่งอำเภอจึงจำเป็นต้องมีโรงเรียนมัธยมรองรับ ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 80 กิโลเมตร วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 เปิดทำการสอน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวนนักเรียน 57 คน โดยเป็นสาขาของโรงเรียนนายายอามพิทยาคม ใช้สถานที่ของศาลาเอนกประสงค์ สภาตำบลแก่งหางแมว และอาคารชั่วคราวของมหาวิทยาลัยรำไพพรรณี พื้นที่ประมาณ 2 ไร่ เป็นอาคารเรียนชั่วคราว 3 ห้องเรียน ที่ตั้ง ณ หมู่บ้านแก่ง ตำบลแก่งหางแมว มีอาจารย์มาช่วยราชการจากโรงเรียนมัธยมวัดเขาสุทิมจำนวน 2 ราย คือ นางสุดารัตน์ จินดาวงษ์และนายวัฒนา พร้อมมา วันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาแห่งใหม่ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร” วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2533 นายประเสริฐ พวงศรี ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนโป่งน้ำร้อน วิทยาคม เข้ารับหน้าที่ผู้บริหาร โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร ตามคำสั่ง กรมสามัญศึกษา ที่ 4207/2532 ตั้ง ณ วันที่ 14 ธันวาคม 2532 ให้มีผลตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2532 และได้รับตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร ในวันที่ 13 มิถุนายน 2533 วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ.2535 ได้ย้ายมาทำการเรียนการสอน ณ โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร ณ ที่ตั้งอยู่ปัจจุบัน บ้านช่องกะพัด

ตำบลแก่งหางแมว มีพื้นที่ 46 ไร่ ซึ่งกรมป่าไม้เป็นเจ้าของพื้นที่ ให้ใช้มาเป็นระยะเวลา 30 ปี มีอาคารเรียน 1088 จำนวน 1 หลัง ปัจจุบัน โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร ตั้งอยู่เลขที่ 12 หมู่ 2 ตำบลแก่งหางแมว อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดกลาง เปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 มีเนื้อที่ประมาณ 76 ไร่ 2 งาน 36 ตารางวา

“เราจัดสถานที่ ในการจัดการศึกษาเป็นแบบเรียนร่วม เพื่อสะดวกกับระบบการจัดการศึกษาโดยรวม แต่จะมีการเรียนรู้ภาษาไทยเบื้องต้นให้กับนักเรียนแรกเข้า โดยให้รุ่นพี่ที่เป็นพี่เลี้ยง เหมือน ๆ กับรูปแบบในโรงเรียนต่าง ๆ ที่รับเด็กไร้สัญชาติเข้ามาเรียน มีปัญหาหนักหน่อยเรื่องเอกสารไม่ครบ แต่เรารับเด็กเข้ามาแล้ว ต้องได้เรียนและมีอาหารกลางวันกินเด็กเหล่านี้น่ารัก ตั้งใจเรียน แต่อาจจะไม่ค่อยกล้าถามครูอาจ เพราะเรียนเรียงภาษาไทยไม่ถูกหรือความไม่กล้า ไม่เห็นการทะเลาะกัน ครูต้องดูแลเรื่องความสะอาด เช่น เสื้อผ้า การแปลงฟัน การกินขนม ควบคู่ไปกับการเรียน การสอน ” (ครู โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียนศิษย์คุณวิทยา

ด้านสถานที่ โรงเรียนศิษย์คุณวิทยา อยู่ใน “ระดับมาก” อ้างอิงจากตารางที่ 5-10 และ 5-11พิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ระยะทางจากโรงเรียนถึงตัวเมือง ฯลฯ โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ ประกอบด้วยอาคารเรียนจำนวน 6 อาคาร อาคารเอนกประสงค์ 3 อาคาร สนามกีฬา 1 สนาม บ้านพักครู 4 หลัง บ้านพักนักเรียน 2 หลัง บ้านพักภารโรง 1 หลัง ถังเก็บน้ำ 6 ถัง ส้วม 4 จุด สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้ ตั้งอยู่ เลขที่: 1/28 หมู่ที่ ถนน บำราศนราดรุ. ตำบลพลวง อำเภอ เขาศิษย์คุณ จังหวัด จันทบุรี มีนักเรียนชั้น มัธยมปีที่ 1- 3 จำนวน 423 คน (ชาย = 230 คน หญิง = 193 คน) 12 ห้องเรียน และนักเรียนระดับ มัธยมปีที่ 4-6 จำนวน 285 คน (ชาย = 104 คน หญิง = 181 คน) 9 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 708 คน (ชาย = 334 คน หญิง = 374 คน) (ข้อมูล 10 มิ.ย.2562)

“เรามีสถานที่อย่างเพียงพอกับจำนวนของนักเรียน นักเรียนจะได้รับสิทธิและความช่วยเหลือทุกอย่าง ตามกฎหมาย เราพบผลกระทบจากการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง มีข้อดีในการจัดการศึกษาคือด้านความเท่าเทียมกัน ส่วนข้อเสียจะเป็นเรื่องที่มาจากรอบครัวของเด็กเองที่ไม่สามารถดูแลเด็กให้สะอาด มีการดื่มสุราและดูคอบูหรี่ที่บ้านซึ่ง โรงเรียนและครูไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมเหล่านี้ของผู้ปกครองได้ เรารับเด็กชายขอบทุกชาติ ทุกภาษา ที่เข้ามาเรียนส่วนมากจะเป็นกำพร้าและเมียนมา เด็ก ๆ จะได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งเรื่องเสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียนและอาหาร แต่จะไม่ได้วุฒิปัตรเหมือนเด็กไทย จากการที่ได้เยี่ยมบ้านเด็กนักเรียน

พบว่าสภาพการเป็นอยู่ไม่คืนัก บ้านเป็นลักษณะเพิงพักคนงาน อยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ไม่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกมีแต่ไฟฟ้า น้ำบาดาล และทีวีในบางบ้าน พ่อแม่มีดีมีสุรา สักเกตจากขวดที่วางอยู่ทั่วไปและมีก้นบุหรี่อยู่ใกล้ ๆ บริเวณบ้าน สภาพการเป็นอยู่น่าสงสาร พ่อแม่ก็สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้พอใช้” (ชัชชัย พุทธสุวรรณ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียน หอนงใหญ่ ศิริวราวัตวิทยา

สมรรถนะด้านสถานที่ของโรงเรียนหอนงใหญ่ ศิริวราวัตวิทยา “อยู่ในระดับปานกลาง” พิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ระยะทางจากโรงเรียนถึงตัวเมือง ฯลฯ โดยสามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ปัจจุบัน โรงเรียนมีอาคารเรียน 4 อาคารและอาคารเอนกประสงค์ 6 อาคาร มีสนามกีฬา 3 แห่ง บ้านพักครู 10 หลัง ถังน้ำ 3 จุด ส้วม 2 จุด โรงเพาะชำ 1 จุด สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้ โดยมีหน่วยงานทั้งส่วนท้องถิ่นและในระดับจังหวัดให้การสนับสนุนโดยนักเรียนไร้สัญชาติ จะเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย โรงเรียนหอนงใหญ่ศิริวราวัตวิทยา ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลหอนงใหญ่ อำเภอหอนงใหญ่ จังหวัดชลบุรี ห่างจากตัวจังหวัดชลบุรีไปทางทิศตะวันออก ตามทางหลวงหมายเลข 314 ชลบุรี – แกลง ซึ่งเป็นทางหลวงแบบ 4 ช่องทาง ประมาณ 50 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวเข้าทางหลวงหมายเลข 3147 ประมาณ 4 กิโลเมตร ทางเข้าจะอยู่ตรงข้ามกับโรงพยาบาลหอนงใหญ่ เลี้ยวขวาเข้าไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตร เดิมอำเภอหอนงใหญ่มีฐานะเป็นกิ่งอำเภอ นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนในกิ่งอำเภอหอนงใหญ่ที่ประสงค์จะเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษา ต้องเดินทางไปเรียนต่อที่อำเภอบ้านบึงหรืออำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีระยะทางไกลพอประมาณและไม่สะดวกในการเดินทาง โรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนพระราชทานระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก เขตการศึกษา 12 พ.ศ. 2537 กรมสามัญศึกษาแต่งตั้ง นายประวัตินิลวัชรภณ มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่และสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดชลบุรีแต่งตั้ง นายไพโรจน์ นาวาเจริญ มาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ พ.ศ. 2538 โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการปฏิรูปการศึกษา ได้รับงบประมาณปรับปรุงห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และโครงการโทรทัศน์สู่ห้องเรียน พ.ศ. 2539 กรมสามัญศึกษาแต่งตั้ง นายไพโรจน์ นาวาเจริญ มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ได้เข้าร่วมโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของกรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2540 กรมสามัญศึกษาแต่งตั้ง นายไพโรจน์ นาวาเจริญ มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียน และได้พัฒนาการเรียนการสอนในยุคโลกาภิวัตน์ โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ พ.ศ. 2543 กรมสามัญศึกษาแต่งตั้ง นางจิตตินันท์ ทิพยางกูร มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่และปรับปรุงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการ และเริ่มมีการนำวิจัยในชั้นเรียนมาใช้ในการ

จัดการเรียนการสอน พ.ศ. 2544 ได้รับงบประมาณสร้างโรงอาหาร หอประชุมแบบ 100/27 อาคาร
เรียนกิ่งถาวรจำนวน 1 หลัง

พ.ศ. 2545 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนพระราชทานขนาดเล็ก เขตการศึกษา 12
พ.ศ. 2546 โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ “หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน” พ.ศ. 2547
– 2548 ปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนตามโครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนฝันโดยเฉพาะการดำเนินงานด้าน
ICT การปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ภูมิทัศน์ และการระดมทุนเพื่อการจัดการศึกษา
พ.ศ. 2549 ผ่านการประเมินโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนในฝัน และผ่านการประเมินคุณภาพภายนอก
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจาก สมศ. รอบที่ 3 พ.ศ. 2550 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1
โดยมติ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้ง นายวัชระ บุปผามาศ ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านเขาคิน
มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนหนองใหญ่ศิริวิภาวิทยา พ.ศ. 2550 – 2551 มีการปรับปรุง
ภูมิทัศน์ภายในโรงเรียนให้มีความร่มรื่นและสวยงามมากยิ่งขึ้น พ.ศ. 2551 สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 1 โดยมติ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา แต่งตั้งนายวิฑูรย์ อรุณแสงฉาน
ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านหมื่นจิตต์ มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนหนองใหญ่ศิริวิภา
วิทยา พ.ศ. 2552 ได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี จำนวน 6,844,000 บาท
เพื่อสร้างอาคารอเนกประสงค์ คลส. 3 ชั้น ใต้ถุนโล่ง

“สถานที่ของเรามีพอที่จะรองรับจำนวนนักเรียนที่อยู่ในเขตนี้ได้พอสมควร ทั้งเด็กไทย
และเด็กต่างชาติ เด็กที่นี่มีสัญชาติแต่เป็นเด็กที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านของเรา ไม่เคยสร้างปัญหา
สร้างแต่ชื่อเสียง ซึ่งจุดนี้โรงเรียนรู้สึกดีมาก ๆ ชน เด็กมีความตั้งใจเรียนมาก ชอบกิจกรรมและสร้าง
ชื่อเสียงให้กับโรงเรียน นโยบายและมาตรการในการจัดการศึกษาควรยึดหลักความเท่าเทียมกัน”
(ชัชชัย พุทธสุวรรณ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียน วัดทุ่งเหียง

สมรรถนะด้านสถานที่ โรงเรียนวัดทุ่งเหียง อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” อ้างอิงจากรายที่
5-10 และ 5-11 พิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ
สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ระยะทางจากโรงเรียนถึงตัวเมือง ฯลฯ โดยสามารถนำนโยบาย
การจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ มีอาคารเรียนจำนวน 4 อาคาร อาคารอเนกประสงค์
1 หลัง สนามกีฬา 1 จุดสนามเด็กเล่น 1 จุด ถังน้ำ 2 จุด ส้วม 2 จุด เรือนเพาะชำ 1 จุด

“ที่นี่จะเป็นเด็กเล็ก เรียนรวมกัน และมีที่พักให้ภายในโรงเรียน เด็ก ๆ ส่วนใหญ่มาจาก
ทางภาคเหนือ รุ่นพี่จะสอนรุ่นน้อง เราได้รับการสนับสนุนรายหัวจากภาครัฐและจากประชาชน เมื่อ
เขาโตขึ้นก็จะให้บวชเพื่อสืบทอดพระศาสนา มีปัญหาเล็กน้อยเรื่องการสื่อสาร ครูต้องดูแลเรื่อง

อาหารการกิน ความสะอาด ความปลอดภัย ที่นี้เด็กเยอะครูไม่เพียงพอ แต่มีความสุขดี เราเป็นโรงเรียนที่อยู่ในวัด ” (ครูผู้สอน โรงเรียนทุ่งเหียงวิทยา จ.ชลบุรี, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

5. ผลการวิเคราะห์การนำนโยบายการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้ประเมินด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะองค์กร

อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ รวมหมายถึง ครูภัณฑ์การศึกษา ครูภัณฑ์สำนักงาน โรงเรียน ครูภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ครูภัณฑ์งานบ้านและงานครัว และครูภัณฑ์ยานพาหนะ โดยครูภัณฑ์การศึกษา ประกอบด้วย โต๊ะเก้าอี้นักเรียนก่อนประถมศึกษา ชุดฝึกทักษะนักเรียนก่อนประถมศึกษา ผู้เก็บอุปกรณ์นักเรียนก่อนประถมศึกษา โต๊ะเก้าอี้นักเรียน ประถมศึกษา โต๊ะเก้าอี้นักเรียน มัธยมศึกษา ครูภัณฑ์การสอนวิทยาศาสตร์ ประถมศึกษา ครูภัณฑ์อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ม.ต้น ครูภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ม.ปลาย หุ่นจำลองแสดงอวัยวะภายในมนุษย์ ครูภัณฑ์ไฟฟ้า ครูภัณฑ์งานอาหารและโภชนาการ ครูภัณฑ์งานผ้าและการตัดเย็บ ครูภัณฑ์โรงฝึกงาน ครูภัณฑ์งานไม้ ครูภัณฑ์งานโลหะ ครูภัณฑ์ช่างอุตสาหกรรม ครูภัณฑ์งานยนต์ ครูภัณฑ์วิชาคหกรรม ครูภัณฑ์ห้องปฏิบัติการเพาะเห็ด ชุดอุปกรณ์วิชาชีวะเกษตรกรรม ครูภัณฑ์งานเขียนแบบ ม.ต้น เครื่องดนตรีสากล เครื่องดนตรีไทย ชุดเล็ก ประถมศึกษา เครื่องดนตรีไทย ชุดใหญ่ มัธยมศึกษา ชุดอุปกรณ์วิชาพลานามัย โต๊ะเทเบิลเทนนิส ชุดอุปกรณ์เปดอง โทรทัศน์สี วิทยุ - เทป - ซีดี เครื่องเล่น ดีวีดี งานรับสัญญาณดาวเทียม ครูภัณฑ์ห้องสมุด ชุดเล็ก ประถมศึกษา ครูภัณฑ์ห้องสมุด ชุดใหญ่ มัธยมศึกษา เครื่องมัลติมีเดีย โปรเจกเตอร์ LCD เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ (Printer) อุปกรณ์ห้องสมุดรร.ระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา ครูภัณฑ์พัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ระดับก่อนประถมศึกษา ครูภัณฑ์พัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ระดับประถมศึกษา อุปกรณ์ศูนย์การเรียนรู้ร.ขนาดเล็ก อุปกรณ์ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ (ประถม-มัธยมต้น) อุปกรณ์ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ (มัธยมศึกษา) คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) เพื่อใช้ในการเรียนการสอน และโทรทัศน์ชนิด จอแบน (LCD) ครูภัณฑ์สำนักงานโรงเรียน ประกอบด้วยเครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องโทรสาร เครื่องอัดสำเนา เครื่องพิมพ์ดีด ตู้นรภัย เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ (Printer) เครื่องเจาะกระดาษและเข้าเล่ม เครื่องถ่ายภาพนิ่งระบบดิจิทัล คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet ใช้บริหารจัดการ) เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook ใช้บริหารจัดการ) และกล้องถ่ายภาพดิจิทัล ครูภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ประกอบด้วย เครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ เบนซิน เครื่องตัดกระแสไฟฟ้า เครื่องขยายเสียง เครื่องกำเนิดไฟฟ้า 5, 10 กิโลวัตต์ เครื่องปรับอากาศ ครูภัณฑ์งานบ้านและงานครัว ประกอบด้วย เครื่องกรองน้ำ เครื่องทำน้ำเย็น ถังน้ำขนาด 2000 ลิตร แบบไฟเบอร์กลาส เครื่องตัดหญ้า โต๊ะอาหารพร้อมเก้าอี้ ตู้เย็น ถังน้ำขนาด 2000 ลิตร แบบพลาสติก ถังน้ำขนาด 1000 ลิตร ขึ้นไป แบบไฟเบอร์กลาส ถังน้ำขนาด 1000 ลิตร ขึ้นไป แบบ

พลาสติก ถังน้ำขนาด 1000 ลิตร ขึ้นไป แบบสแตนเลส และครุภัณฑ์ยานพาหนะ ประกอบด้วย รถโดยสาร 12 ที่นั่งและรถกระบะ

“กระทรวงศึกษาก็มีแนวทางการส่งเสริม และต้องการครูที่ใช้ภาษาได้หลากหลายมากขึ้น อบรมและพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ รวมทั้งตัวครูเองและการใช้นวัตกรรม อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ทางการศึกษาที่จะมี โปรแกรมในคอมพิวเตอร์ในเรื่องการแปลภาษา เราจะใช้เรื่องนี้เข้ามาช่วย เพราะเราผลิตบุคลากรครูไม่ทัน เราต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เหมือนเราทำทั้งภาษา มือ และอะไรหลาย ๆ อย่าง” (กนกวรรณ วิลาวัลย์, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2563)

ตารางที่ 5-10 การเปรียบเทียบด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง				✓		พิจารณาจาก
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง			✓			สัดส่วนครุภัณฑ์
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา		✓				ต่อจำนวนที่ใช้ งานได้และสิ่งที่
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา					✓	ควรมีต่อการ เรียนรู้ของ
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ. จันทบุรี			✓			นักเรียน
6	ศิษย์คุณวิทยา จ.จันทบุรี			✓			
7	หนองใหญ่ ศิริวรราชวิทยา จ.ชลบุรี			✓			
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี					✓	

ที่มา : ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดธรรมสถิต จังหวัดระยอง

สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้โรงเรียนวัดธรรมสถิต “อยู่ในระดับน้อย”

พิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่ควรมีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ไม่

สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ จากข้อมูลครุภัณฑ์แสดงให้เห็นว่า จำนวนครุภัณฑ์การศึกษา ประเภท โต๊ะและเก้าอี้นักเรียน มีใช้ไม่เพียงพอสำหรับเด็กอนุบาลและเด็ก ชั้นประถมศึกษา โดยเมื่อเทียบกับจำนวนเด็กนักเรียน พบว่าโต๊ะและเก้าอี้มีเพียง 75 ชุด โดยชั้น อนุบาลมีนักเรียนจำนวน 57 คน 3 ห้องเรียน และ ชั้นประถมศึกษามีนักเรียน 81 คน 6 ห้องเรียน รวม 195 คน 9 ห้องเรียน ระบบคอมพิวเตอร์ถือว่าพอเพียง ต่อจำนวนห้องเรียนแต่ถ้าจัดทำเป็นห้องเรียน คอมพิวเตอร์ ก็จะยังไม่เพียงพอ ขาดแคลนครุภัณฑ์ด้านยานพาหนะ ซึ่งประกอบด้วย รถโดยสาร 12 คันนั่งและรถกระบะโดยหากมีครูหรือนักเรียนเจ็บป่วย ต้องนำส่งโรงพยาบาล หรือครูต้องออกไปติดต่อ ธุระในเมือง ก็จะต้องนำรถส่วนตัวไปเองหรือนั่งรถโดยสารไป ปัจจุบันปัญหาเรื่องของเครื่องมือ เครื่องใช้ทางโรงเรียนไม่มีงบประมาณมากนักในการจัดซื้อ-จัดจ้าง เพราะฉะนั้น อุปกรณ์การเรียน ไม่ว่าจะเป็น โต๊ะนักเรียน เก้าอี้นั่ง แปรงลบกระดาน ตู้เอกสาร โต๊ะครู เครื่องมือที่ใช้ในการซ่อมตัว อาคาร-สถานที่ ต่าง ๆ มักจะใช้ของเดิมที่มีอยู่ให้ชำรุด และถ้าต้องซื้อใหม่จริง ๆ ส่วนมาก ถ้าราคาไม่ สูงนัก ครูหรือ ผอ. ก็จะดูแลตรงส่วนนี้กันเอง เนื่องจากคงรอเบิกจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่ไหว และ ทำตามระเบียบราชการค่อนข้างที่จะใช้เวลาพอสมควร เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ในการทำงานที่ ต้องการความสะดวกและทำทันที เครื่องใช้ต่าง ๆ ภายใน รร. ทุกชั้นต้องทำเลขครุภัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อ ป้องกันการสูญหาย เพราะมีเลขครุภัณฑ์คุม ทำให้การดูแลรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ สามารถ ดูแลและควบคุมได้ โดยทางโรงเรียน. จะมีการแต่งตั้งตามคำสั่งของโรงเรียน

“ มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการตกแต่งห้องเรียนสวยงาม เลือกสรรวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้อันมีความสร้างสรรค์ ทนทาน หลากหลายมาใช้งาน คำนึงถึงความคุ้มค่าและความทนทาน มีการจัดระบบการวางวัสดุอุปกรณ์ให้เด็กหยิบใช้ได้โดยสะดวก มีการตรวจสอบความสะอาด ความพร้อมในการใช้งานของวัสดุอุปกรณ์และสื่ออย่างสม่ำเสมอ เลือกสถานที่ในการเรียนรู้เหมาะกับ ลักษณะของกิจกรรม จัดการจราจรทั้งในและนอกห้องเรียนมีความสะดวกต่อการเคลื่อนไหวของเด็ก ขณะทำกิจกรรม สิ่งสำคัญคือการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนได้อย่างอบอุ่น เป็นมิตร และเต็มไปด้วยความรักความเมตตา” (ครูผู้สอน โรงเรียนวัดธรรมสถิต, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

โรงเรียนวัดน้ำคอก

สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ โรงเรียนวัดน้ำคอก อยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-12 พิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่ควรมีต่อการ เรียนรู้ของนักเรียน สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ โดยมี หน่วยงาน สพฐ.สนับสนุน ครุภัณฑ์การศึกษา ประกอบด้วยชุดฝึกทักษะนักเรียนก่อนประถมศึกษา จำนวนที่ใช้ได้ 2 ชุด โต๊ะเก้าอี้นักเรียน ประถมศึกษา จำนวนที่ใช้ได้ 100 ชุด และรถจำหน่าย 157 ชุด ครุภัณฑ์การสอนวิทยาศาสตร์ ประถมศึกษา จำนวน 1 ชุด หุ่นจำลองแสดงอวัยวะภายในมนุษย์

1 ชุด เครื่องดนตรีสากล จำนวนที่ใช้ได้ 25 ชุด เครื่องดนตรีไทย ชุดเล็ก ประถมศึกษา 1 ชุด โต้ะเทเบิลเทนนิส รอ จำหน่าย 3 ชุด ชุดอุปกรณ์เปตอง จำนวนที่ใช้ได้ 4 ชุด โทรทัศน์สี 10 เครื่อง วิทยุ - เทป - ซีดี 4 ชุด เครื่องเล่น ดีวีดี 2 ชุด จานรับสัญญาณดาวเทียม 2 ชุด เครื่องมัลติมีเดียโปรเจกเตอร์ LCD 3 ชุด เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ 25 ชุด รอซ่อม 5 ชุด เครื่องพิมพ์ (Printer) 5 เครื่อง ครูภัณฑ์พัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ระดับก่อนประถมศึกษา 1 ชุด คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) 48 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) (ใช้ในการเรียนการสอน) 6 เครื่อง โทรทัศน์สีชนิด จอแบน (LCD) 6 เครื่อง ตู้เก็บอุปกรณ์นักเรียนก่อนประถมศึกษา 2 ตู้ ครูภัณฑ์สำนักงาน โรงเรียน ประกอบด้วย เครื่องถ่ายเอกสาร 1 ชุด เครื่องโทรสาร รอซ่อม 1 ชุด เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ 3 เครื่อง เครื่องพิมพ์ (Printer) 6 เครื่อง เครื่องถ่ายภาพนิ่งระบบดิจิทัล 2 เครื่อง รอซ่อม 1 เครื่อง คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) (ใช้บริหารจัดการ) 3 เครื่อง คอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) (ใช้บริหารจัดการ) รอซ่อม 1 เครื่อง ครูภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ประกอบด้วย เครื่องขยายเสียง 3 เครื่อง เครื่องปรับอากาศ 4 เครื่อง ครูภัณฑ์งานบ้านและงานครัว ประกอบด้วย เครื่องกรองน้ำ 2 เครื่อง เครื่องทำน้ำเย็น 1 เครื่อง เครื่องตัดหญ้า รอซ่อม 1 เครื่อง ตู้เย็น 1 เครื่อง และถังน้ำขนาด 2000 ลิตร แบบพลาสติก จำนวน 2 ถัง อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ทางโรงเรียนจะจัดครูเวรและนักการที่มีคำสั่งเป็นผู้ดูแลภาพรวม และจะให้นักการภารโรงซื้อคุณน้ำปรีชา ค้างคอง โดยอยู่ภายใต้การดูแลของข้าราชการครูอำนวยการ วงษ์พันธ์เป็นผู้ดูแล

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” อยู่ใน “ระดับมาก” อ้างอิงจากตารางที่ 5-12 พิจารณาจากสัดส่วนครูภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ โดยมี ครูภัณฑ์สำนักงาน โรงเรียน ประกอบด้วย เครื่องถ่ายเอกสาร 1 เครื่อง เครื่องพิมพ์ สำเนา ระบบดิจิทัล 2 เครื่อง เครื่องโทรสาร 1 เครื่อง ตู้นิรภัย 1 ตู้ เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ 119 เครื่อง (รอจำหน่าย 41 เครื่อง) เครื่องพิมพ์ (Printer) 55 เครื่อง (รอซ่อม 23 เครื่อง) เครื่องถ่ายภาพนิ่ง ระบบดิจิทัล 1 เครื่อง กล้องถ่ายภาพดิจิทัล 8 เครื่อง (รอซ่อม 1 เครื่อง) ครูภัณฑ์การศึกษา ประกอบด้วย โต้ะเก้าอี้นักเรียน มัธยมศึกษา จำนวน 2,800 ชุด ครูภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ม.ปลาย 22 ชุด หุ่นจำลองแสดงอวัยวะภายในมนุษย์ 1 ชุด ครูภัณฑ์งานผ้าและการตัดเย็บ 15 ชุด เครื่องดนตรีสากล 43 ชุด เครื่องดนตรีไทย ชุดใหญ่ มัธยมศึกษา 13 ชุด ชุดอุปกรณ์วิชาพลานามัย 4 ชุด โต้ะเทเบิลเทนนิส 6 โต้ะ โทรทัศน์สี 13 เครื่อง (รอจำหน่าย 5 เครื่อง) เครื่องเล่น ดีวีดี 1 เครื่อง จานรับสัญญาณดาวเทียม 1 จาน เครื่องมัลติมีเดียโปรเจกเตอร์ LCD 18 เครื่อง เครื่องพิมพ์ (Printer) 2 เครื่อง คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) 14 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) (ใช้ในการเรียน

การสอน) 23 เครื่อง (รอซ่อม 2 เครื่อง) โทรทัศน์สีชนิด จอแบน (LCD) 41 เครื่อง ครุภัณฑ์ไฟฟ้า และวิทยุ เครื่องขยายเสียง 7 เครื่อง เครื่องปรับอากาศ 127 เครื่อง ครุภัณฑ์งานบ้านและงานครัว ประกอบด้วย เครื่องกรองน้ำ 2 เครื่อง เครื่องทำน้ำเย็น 2 เครื่อง เครื่องตัดหญ้า 2 เครื่อง โต๊ะอาหาร พร้อมเก้าอี้ 227 ชุด ตู้เย็น 1 เครื่อง ครุภัณฑ์ยานพาหนะ ประกอบด้วย รถโดยสาร 12 คันนั่ง 2 คันและ รถกระบะ จำนวน 1 คัน โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ปัญหาเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้มี มากเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนเนื่องจากในปีงบประมาณฯ จะมีการดูแลและจัดสรรตามปีงบฯ อยู่ แล้ว และในปัจจุบันปัญหาเรื่องของเครื่องมือเครื่องใช้ทางโรงเรียนในช่วงปีงบประมาณในการจัดซื้อ-จัด จ้าง เพราะฉะนั้น อุปกรณ์การเรียนไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ที่ใกล้ชำรุดหรือหมดสภาพ ทางโรงเรียนได้ จัดให้มีคำสั่งในการดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ และเด็กต่าง คำนวณว่าสามารถใช้อุปกรณ์ทุกชนิด เหมือนเด็กไทยได้ตามปกติ

“หนูชื่อน.ส.วุฒิ มอญมา อายุ 18 ปี นักเรียนชั้น ม.5/5 สัญชาติไทย เชื้อสายมอญ จบมา จากโรงเรียนบ้านหนองสองห้อง ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถ เดินทางได้ทั่วไทยโดยใช้พาสปอร์ตเล่มเขียว ตอนเข้าเรียนมัธยมปีที่ 1 รู้สึกตื่นตา ตื่นใจ และรู้สึก สะดวกสบาย ชอบสถานที่ ทั้งหมดในโรงเรียน ชอบประเทศไทยเพราะสถานที่และสิ่งแวดล้อมดี คุณครูดูแลดีมาก อยากเรียนจบแล้วทำงานส่งเงินไปปลูกบ้านที่พม่า นายไม้ เมืองมอญ อายุ 18 ปี นักเรียนชั้น ม.5/7 สัญชาติไทย เชื้อสายมอญ จบมาจากโรงเรียนบ้านหนองสองห้อง ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ชอบเพื่อนคนไทยทั้งชายและหญิง ชอบครู ชอบทุกอย่างใน โรงเรียน พ่อแม่มาจากอำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นกรรมกร” (นักเรียนไร้สัญชาติ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง (ราษฎร์ศุภศึกษา)

สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง(ราษฎร์ศุภศึกษา) อยู่ใน “ระดับน้อยที่สุด” อ้างอิงจากตารางที่ 5-12 พิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวน ที่ใช้งานได้และสิ่งทีควรมีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถน่านโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้ สัญชาติไปปฏิบัติได้ แต่ไม่ดีนัก เนื่องจากอยู่ในสภาวะขาดแคลน โดยมีครุภัณฑ์การศึกษา ประกอบด้วย ชุดฝึกทักษะนักเรียนก่อนประถมศึกษา 12 ชุด ตู้เก็บอุปกรณ์นักเรียนก่อน ประถมศึกษา 1 ตู้ (รอจำหน่าย 1 ตู้) โต๊ะเก้าอี้นักเรียน ประถมศึกษา 45 ชุด โต๊ะเทเบิลเทนนิส 1 โต๊ะ ชุดอุปกรณ์เปตอง 1 ชุด โทรทัศน์สี 6 เครื่อง วิทยุ - เทป - ซีดี (รอซ่อม 1 เครื่อง) จานรับสัญญาณ ดาวเทียม 3 จาน คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) 6 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook ใช้ใน การเรียนการสอน) 3 เครื่อง โทรทัศน์สีชนิด จอแบน (LCD) 2 เครื่อง ครุภัณฑ์สำนักงาน โรงเรียน ประกอบด้วย เครื่องถ่ายเอกสาร 1 เครื่อง (รอจำหน่าย 1 เครื่อง) เครื่องพิมพ์ (Printer) 3 เครื่อง

คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) (ใช้บริหารจัดการ) 12 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook ใช้บริหารจัดการ) 2 เครื่อง ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ เครื่องขยายเสียง 1 เครื่อง เครื่องปรับอากาศ 2 เครื่อง ครุภัณฑ์งานบ้านและงานครัว เครื่องกรองน้ำ 1 เครื่อง เครื่องทำน้ำเย็น 4 เครื่อง ถังน้ำขนาด 2000 ลิตร แบบไฟเบอร์กลาส 2 ถัง เครื่องตัดหญ้า 1 เครื่อง โต๊ะอาหารพร้อมเก้าอี้ 10 ชุด ตู้เย็น 2 ตู้ และถังน้ำขนาด 1000 ลิตร ขึ้นไป แบบสแตนเลส จำนวน 1 ถัง

“มีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตามความเหมาะสม ชำรุดบ้าง ได้ของใหม่บ้างในบางภาคเรียนในเรื่องของปัญหาเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ บางอย่างอาจมีจำนวนจำกัด เนื่องจากสภาพที่ชำรุดและใช้งานไม่ได้ และอาจมีการจัดซื้อในบางปีการศึกษาให้ใช้ตามความเหมาะสม” (ศรีณย์ประวีร์ พูนณรงค์, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร

สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคารอยู่ใน “ระดับปานกลาง” สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ โดยมีครุภัณฑ์ การศึกษา ประกอบด้วยโต๊ะเก้าอี้นักเรียน มัธยมศึกษา 770 ชุด ครุภัณฑ์อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ม.ต้น 5 ชุด ครุภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ม.ปลาย 15 ชุด ครุภัณฑ์ไฟฟ้า 5 เครื่อง ครุภัณฑ์งานอาหารและโภชนาการ 16 ชุด ครุภัณฑ์งานผ้าและการตัดเย็บ 1 ชุด ครุภัณฑ์วิชาคหกรรม 3 ชุด ชุดอุปกรณ์วิชาพลานามัย 40 ชุด โต๊ะเทเบิลเทนนิส 1 โต๊ะ (รอซ่อม 1 โต๊ะ) ชุดอุปกรณ์เปตอง 2 ชุด เครื่องเล่น ดิวิดี 2 ชุด จานรับสัญญาณดาวเทียม 1 ชุด ครุภัณฑ์ห้องสมุด ชุดใหญ่ มัธยมศึกษา 78 ชุด เครื่องมัลติมีเดียโปรเจกเตอร์ LCD 10 เครื่อง เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ 40 เครื่อง เครื่องพิมพ์ (Printer) 18 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook ใช้ในการเรียนการสอน) 4 เครื่อง โทรทัศน์สีชนิดจอแบน (LCD) 23 เครื่อง ครุภัณฑ์สำนักงาน โรงเรียน เครื่องถ่ายเอกสาร 1 เครื่อง เครื่องโทรสาร 1 เครื่อง เครื่องอัดสำเนา 1 เครื่อง ตู้นิรภัย 1 ตู้ เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ 160 เครื่อง เครื่องพิมพ์ (Printer) 18 เครื่อง เครื่องเจาะกระดาษและเข้าเล่ม 3 เครื่อง คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) (ใช้บริหารจัดการ) 143 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook ใช้บริหารจัดการ) 4 เครื่อง และ กล้องถ่ายภาพดิจิทัล 1 ตัว

“ปัญหาเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ไม่มีเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนแต่เนื่องจากในปีงบประมาณฯ จะมีการดูแลและจัดสรรตามปีก็จะจัดตามความเหมาะสม และในปัจจุบันปัญหาเรื่องของเครื่องมือเครื่องใช้ทางโรงเรียนใช้งบประมาณในการจัดซื้อ-จัดจ้าง ที่กระทรวงฯดูแลรับผิดชอบ ในความเป็นจริงไม่เพียงพออยู่แล้ว ทางโรงเรียนอาจจัดให้มีกิจกรรมของนักเรียน และนำรายได้มาใช้ในการซื้ออุปกรณ์กันเอง เช่น อุปกรณ์กีฬาที่เก่ามาก ๆ และเสื่อมสภาพ เช่น ลูกบอล ลูกบาสฯ เป็นต้น” (สมพงษ์ เปรมปิยศรี, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

โรงเรียนศิษย์คุณวิทยา

สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ โรงเรียนศิษย์คุณวิทยา จังหวัด จันทบุรี อยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากรายที่ 5-12 พิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้ และสิ่งที่ควรมีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ มีครุภัณฑ์สำนักงาน โรงเรียน ประกอบด้วยเครื่องพิมพ์สำเนาระบบดิจิทัล 1 เครื่อง ตู้ นิรภัย 1 ตู้ เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง เครื่องพิมพ์ (Printer) 7 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์ พกพา (Notebook ใช้บริหารจัดการ) 7 เครื่อง กล้องถ่ายภาพดิจิทัล 2 ตัว ครุภัณฑ์การศึกษา ประกอบด้วย โต๊ะเก้าอี้นักเรียน มัธยมศึกษา 640 ชุด ครุภัณฑ์อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ม.ต้น 37 ชุด ครุภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ม.ปลาย 63 ชุด หุ่นจำลองแสดงอวัยวะภายในมนุษย์ 1 ชุด ครุภัณฑ์โรงฝึกงาน 1 ชุด ครุภัณฑ์งานไม้ 5 ชุด ครุภัณฑ์งานโลหะ 14 ชุด ครุภัณฑ์งานยนต์ 6 ชุด ครุภัณฑ์ ห้องปฏิบัติการเพาะเห็ด 6 ชุด เครื่องดนตรีสากล 43 ชุด เครื่องดนตรีไทย ชุดใหญ่ มัธยมศึกษา 1 ชุด งานรับสัญญาณดาวเทียม 1 งาน ครุภัณฑ์ห้องสมุด ชุดใหญ่ มัธยมศึกษา 1 ชุด เครื่องมัลติมีเดีย โปรเจคเตอร์ LCD 4 เครื่อง เครื่องพิมพ์ (Printer) 7 เครื่อง อุปกรณ์ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ (มัธยมศึกษา) 2 ชุด คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) 160 เครื่อง คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) 160 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook ใช้ในการเรียนการสอน) 4 เครื่อง โทรทัศน์สีชนิด จอแบน (LCD) 10 เครื่อง ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ประกอบด้วย เครื่องขยายเสียง 5 เครื่อง เครื่องกำเนิด ไฟฟ้า 5, 10 กิโลวัตต์ 1 เครื่อง เครื่องปรับอากาศ 17 เครื่อง ครุภัณฑ์งานบ้านและงานครัว เครื่อง กรองน้ำ 6 เครื่อง เครื่องทำน้ำเย็น 6 เครื่อง ถังน้ำขนาด 2000 ลิตร แบบไฟเบอร์กลาส 2 ถัง เครื่อง ตัดหญ้า 5 เครื่อง ถังน้ำขนาด 2000 ลิตร แบบพลาสติก 5 ถัง และครุภัณฑ์ยานพาหนะประกอบด้วย รถโดยสาร 12 คัน 1 คัน

“ในเรื่องของอุปกรณ์การเรียนไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ที่ใกล้ชำรุดหรือหมดสภาพ ทาง โรงเรียนได้จัดให้มีคำสั่งในการดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ และเด็กต่างด้าวกลุ่มนี้สามารถใช้อุปกรณ์ทุก ชนิดเหมือนเด็กไทยได้ตามปกติ โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ในเรื่องของปัญหาเรื่องอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ บางอย่างอาจมีจำนวนจำกัด เนื่องจากสภาพที่ชำรุดและใช้งานไม่ได้ โดย ระเบียบการจัดซื้อ-จัดจ้าง ปัญหาเรื่องของเครื่องมือเครื่องใช้ทางโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์การเรียน บางครั้งทางภาครัฐบาลได้มีการจัดให้ตามความเหมาะสมของขนาดโรงเรียนและจำนวนนักเรียน ไม่ได้แบ่งแยกเด็กต่างด้าวหรือเด็กไทยใช้อุปกรณ์ดังกล่าว” (ชัชชัย พุทธสุวรรณ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียน หนองใหญ่ศิริวรวาทีวิทยา

สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ โรงเรียน หนองใหญ่ศิริวรวาทีวิทยา อยู่ใน “ระดับปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-12 พิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และ สิ่งที่ควรมีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไป ปฏิบัติได้ มีครุภัณฑ์สำนักงาน โรงเรียน ประกอบด้วย เครื่องถ่ายเอกสาร 1 เครื่อง เครื่องพิมพ์สำเนา ระบบดิจิทัล 1 เครื่อง เครื่อง โทรสาร 1 เครื่อง ตู้รับรษณีย์ 1 ตู้ เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ 4 เครื่อง เครื่องพิมพ์ (Printer) 8 เครื่อง เครื่องเจาะกระดาษและเข้าเล่ม 1 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook ใช้บริหารจัดการ) 10 เครื่อง กล้องถ่ายภาพดิจิทัล 2 เครื่อง (รอกำหนด 1 เครื่อง) ครุภัณฑ์การศึกษา โต๊ะเก้าอี้นักเรียน มัธยมศึกษา จำนวน 597 ชุด (รอกำหนด 10 ชุด รอกำหนด 8 ชุด) ครุภัณฑ์อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ม.ต้น 42 ชุด ครุภัณฑ์งานอาหารและโภชนาการ 20 ชุด ครุภัณฑ์ช่างอุตสาหกรรม 6 ชุด เครื่องดนตรีสากล 22 ชุด (รอกำหนด 8 ชุด) เครื่องดนตรีไทย ชุดใหญ่ มัธยมศึกษา 24 ชุด โต๊ะเทเบิลเทนนิส 5 โต๊ะ (รอกำหนด 1 ชุด) ชุดอุปกรณ์เปตอง 4 ชุด (รอกำหนด 1 ชุด) วิทย์ - เทป - ซีดี 1 ชุด (รอกำหนด 1 ชุด) เครื่องเล่น ดีวีดี 2 ชุด (รอกำหนด 2 ชุด) จานรับ สัญญาณดาวเทียม 1 ชุด เครื่องมัลติมีเดีย โปรเจกเตอร์ LCD 6 เครื่อง (รอกำหนด 1 เครื่อง) เครื่อง ไมโครคอมพิวเตอร์ 84 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook ใช้ในการเรียนการสอน) 10 เครื่อง และ โทรทัศน์สีชนิด จอแบน (LCD) 16 เครื่อง ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ เครื่องขยายเสียง 4 เครื่อง เครื่องปรับอากาศ 18 เครื่อง ครุภัณฑ์งานบ้านและงานครัว ประกอบด้วย เครื่องกรองน้ำ 2 เครื่อง เครื่องทำน้ำเย็น 2 เครื่อง ถังน้ำขนาด 2000 ลิตร แบบไฟเบอร์กลาส 1 ถัง เครื่องตัดหญ้า 3 เครื่อง (รอกำหนด 1 เครื่อง) โต๊ะอาหารพร้อมเก้าอี้ 84 ชุด ตู้เย็น 5 เครื่อง ถังน้ำขนาด 2000 ลิตร แบบพลาสติก 1 ถัง ถังน้ำขนาด 1000 ลิตร ขึ้นไป แบบไฟเบอร์กลาส 1 ถัง ถังน้ำขนาด 1000 ลิตร ขึ้นไป แบบสแตนเลส 1 ถัง และ ครุภัณฑ์ยานพาหนะ มีรถกระบะ 1 คัน

“เรื่องของอุปกรณ์การเรียนไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ที่ใกล้ชำรุดหรือหมดสภาพ ทางโรงเรียน ได้จัดให้มีคำสั่งในการดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ และเด็กต่าง คำว่ากลุ่มนี้สามารถใช้อุปกรณ์ทุกชนิด เหมือนเด็กไทยได้ตามปกติ วัสดุอุปกรณ์การเรียน สื่อต่าง ๆ บางครั้งบุคลากรครูและผู้ปกครองก็มีการช่วยกันหามาให้บุตรหลานของตนในบางภาคเรียน ในเรื่องของปัญหาเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ บางอย่างอาจมีจำนวนจำกัด เนื่องมาจากสภาพที่ชำรุดและใช้งานไม่ได้” (ซัชชัย พุทธสุวรรณ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

โรงเรียน วัดทุ่งเหียง

สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ โรงเรียน วัดทุ่งเหียง อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” พิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษากับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ แต่ไม่ดี อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ด้านครุภัณฑ์การศึกษาประกอบด้วย โต๊ะเก้าอี้นักเรียนก่อนประถมศึกษา จำนวน 50 ชุด ผู้เก็บอุปกรณ์นักเรียนก่อนประถมศึกษา 4 ชุด โต๊ะเก้าอี้นักเรียน ประถมศึกษา 152 ชุด ครุภัณฑ์การสอนวิทยาศาสตร์ ประถมศึกษา 1 ชุด หุ่นจำลองแสดงอวัยวะภายในมนุษย์ 1 ชุด เครื่องดนตรีไทย ชุดเล็ก ประถมศึกษา 1 ชุด โต๊ะเทเบิลเทนนิส 1 โต๊ะ โทรทัศน์สี 1 เครื่อง วิทยุ - เทป - ซีดี (รอซ่อม 1 เครื่อง) จานรับสัญญาณดาวเทียม 1 จาน เครื่องมัลติมีเดียโปรเจกเตอร์ LCD 1 เครื่อง อุปกรณ์ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ (ประถม-มัธยมต้น) 1 ชุด คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) 59 เครื่อง เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) (ใช้ในการเรียนการสอน) 8 เครื่อง (รอซ่อม 1 เครื่อง) โทรทัศน์สี ชนิด จอแบน (LCD) 9 เครื่อง ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ เครื่องตัดกระแสไฟฟ้า 1 ชุด เครื่องขยายเสียง 1 เครื่อง ครุภัณฑ์งานบ้านและงานครัว ประกอบด้วยเครื่องกรองน้ำ 1 เครื่อง เครื่องตัดหญ้า 1 เครื่อง และ โต๊ะอาหารพร้อมเก้าอี้ 20 ชุด

“เรื่องอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ทางโรงเรียนมีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนห้องของผู้เรียน และต่อจำนวนเด็ก สื่อการเรียนต่าง ๆ ทางโรงเรียนได้มีการฝึกให้นักศึกษาทำเอง และนำมาใช้แทนอุปกรณ์บางชิ้นที่ชำรุดหรือเสียหาย ไม่สามารถใช้งานต่อได้ เครื่องมือเครื่องใช้ภายในโรงเรียน มีการจัดซื้อตามสภาพที่เกิดการชำรุดและไม่สามารถใช้งานได้จริง ๆ ส่วนมากอุปกรณ์ต่าง ๆ จะมีนักการดูแลและคอยซ่อมแซมให้สามารถใช้งานได้ยาวนานที่สุด จึงไม่ค่อยได้ใช้งบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ทางโรงเรียนพยายามที่จะให้สื่อการเรียนเพียงพอต่อจำนวนของนักเรียนทั้งเด็กไทยและเด็กต่างด้าว” (รศ.ดร. อัครจันทร์, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2562)

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้าน โครงสร้างองค์กร

ตารางที่ 5-11 การเปรียบเทียบด้าน โครงสร้างองค์กร

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านโครงสร้างองค์กร			หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก ปานกลาง	น้อย น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง			✓	พิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้าง
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง		✓		องค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา	✓			
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา			✓	
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี		✓		
6	ศิษย์คุณวิทยา จ.จันทบุรี		✓		
7	หนองใหญ่ ศิริวร วาทยวิทยา จ.ชลบุรี		✓		
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี			✓	

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดวัดธรรมสถิต จังหวัดระยอง

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “น้อย” ปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้าน โครงสร้างองค์กร โรงเรียนมีจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระไม่ครบทุกกลุ่มสาระและครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหาร ทำให้ครูมีภาระการสอนมากขึ้น ดูแลเด็กมากขึ้น ทำให้ไม่มีเวลาพัฒนาตนเองเพื่อขอสอบเลื่อนวิทยฐานะ ตลอดจนเรื่องขวัญกำลังใจของครูด้วย

โรงเรียนวัดน้ำคอก

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “ปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-13 ปัญหาและข้อจำกัดของการดำเนินงานนโยบายไปปฏิบัติ ด้านโครงสร้างองค์กร คือมีจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระแต่มีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหาร หน่วยงานที่ดูแลเด็กกลุ่มนี้เป็นพิเศษยังไม่มี เพราะการดูแลทั้งหมด ดูแลทั้งเด็กนักเรียนไทย และนักเรียนต่างด้าว สรุปโรงเรียนจะดูแลในภาพรวมในทุก ๆ ระดับชั้น จากหน่วยงานใหญ่ ก็ไม่ได้มีใครเข้ามารับเรื่องการดูแลเด็กไร้สัญชาติ เป็นรายบุคคลเนื่องจากการขาดแคลนอัตรากำลัง และยังในปัจจุบันนี้ ครูต่างมีภาระความรับผิดชอบเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้การดูแลเด็กกลุ่มนี้จะไม่มีครูดูแลเป็นพิเศษแต่อย่างใด ซึ่งบางครั้งหน่วยงานจากองค์การบริหารส่วนตำบล มักจะส่งหน่วยดูแลเรื่องการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสอาจจะมีบางครั้งเข้ามาสอบถามหรือสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลช่วยเหลือเยียวยาในบางเรื่องเท่านั้น เช่น เรื่องหาอาชีพเสริมให้กับครอบครัว เพื่อให้เกิดรายได้ และทำให้เด็กไร้สัญชาติที่มีอายุประมาณ 15 – 19 ปี ช่วยเหลือครอบครัวในเบื้องต้นได้ ทำให้ลดการเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “มาก” เนื่องจากมีครูและบุคลากรอยู่ในทุกกลุ่มสาระ ทำให้ภาระการสอนไม่หนักจนเกินไปไม่มีปัญหาด้านโครงสร้างองค์กร โรงเรียนมีรองผู้อำนวยการช่วยดำเนินงานบริหารประมาณและงานกิจการนักเรียน 1 คน ส่วนงานอื่น ๆ มีหัวหน้ากลุ่มสาระเป็นผู้ดูแล

โรงเรียนบ้านทุ่งสองห้อง (ราษฎร์ศุภวิถีศึกษา)

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “น้อย” จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหาร ทำให้ครูมีภาระการสอนมากขึ้น ดูแลเด็กมากขึ้น ทำให้ไม่มีเวลาพัฒนาตนเองเพื่อขอสอบเลื่อนวิทยฐานะ ตลอดจนเรื่องขวัญกำลังใจของครูด้วย

โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร จังหวัด จันทบุรี

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “ปานกลาง” จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหารงานด้านบริหาร จึงจำเป็นต้องจัดหาครูให้ครบทุกกลุ่มสาระเพื่อประสิทธิผลของการเรียน การสอนและลดภาระการสอนของครู เพื่อที่ครูจะได้มีเวลาไปพัฒนาตนเอง พัฒนาสื่อการเรียน การสอน และดูแลเด็กนักเรียน ทั้งเด็กไทยและเด็กไร้สัญชาติได้อย่างทั่วถึง

โรงเรียนศิษย์คุณวิทยา

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “ปานกลาง” จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหารจึงจำเป็นต้องจัดหาครูให้ครบทุกกลุ่มสาระเพื่อประสิทธิผลของการเรียน การสอนและลดภาระการสอนของครู เพื่อที่ครูจะได้มีเวลาไปพัฒนาตนเอง พัฒนาสื่อการเรียน การสอน และดูแลเด็กนักเรียน ทั้งเด็กไทยและเด็กไร้สัญชาติได้อย่างทั่วถึง

โรงเรียน หนองใหญ่ ศิริวรวาทีวิทยา

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหาร จึงจำเป็นต้องจัดหาครูให้ครบทุกกลุ่มสาระเพื่อประสิทธิผลของการเรียน การสอนและลดภาระการสอนของครู เพื่อที่ครูจะได้มีเวลาไปพัฒนาตนเอง พัฒนาสื่อการเรียน การสอน และดูแลเด็กนักเรียน ทั้งเด็กไทยและเด็กไร้สัญชาติได้อย่างทั่วถึง

โรงเรียน วัดทุ่งเหียง จังหวัด ชลบุรี

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “น้อย” จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหารทำให้ครูมีภาระการสอนมากขึ้น ดูแลเด็กมากขึ้น ทำให้ไม่มีเวลาพัฒนาตนเองเพื่อขอสอบเลื่อนวิทยฐานะ ตลอดจนเรื่องขวัญกำลังใจของครูด้วย

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านบุคลากร

ตารางที่ 5-12 การเปรียบเทียบด้านบุคลากร

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านบุคลากร			หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก ปาน กลาง	น้อย น้อย ที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง		✓		พิจารณาจาก
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง		✓		ภาระการ
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา	✓			สอน ในแต่ ละกลุ่มสาระ
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา			✓	และ อัตราส่วนครู
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี		✓		/ นักเรียน เปรียบเทียบ
6	ศิษย์คุณวิทย์ จ.จันทบุรี		✓		กับมาตรฐาน
7	หนองใหญ่ ศิริวรราชวิทยา จ.ชลบุรี		✓		
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี			✓	

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดธรรมสถิต

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน ในโรงเรียนไม่มีหน่วยงานไหนเป็นพิเศษในการดูแลเด็กกลุ่มนี้เนื่องจากติดภาระเรื่องการจ้างเพราะทางโรงเรียนไม่ได้ขบพิเศษ เด็กไร้สัญชาติทุกคนจะถูกดูแลและจัดให้อยู่ในกลุ่มของเด็กไทย ตามระดับชั้นเรียน และมีครูประจำชั้นหรือครูพี่เลี้ยงดูแลทุกคน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ เนื่องจ่าทุกคนติดภารกิจคำสั่งประจำงานในหน้าที่ ในเรื่องภาระการสอน เด็กไร้รัฐหรือเด็กไร้สัญชาติในโรงเรียนทุกคนจะใช้วิธีเรียนร่วม แต่จะแตกต่างกันตรงอายุ เด็กไทยอายุตามระดับชั้น แต่เด็กไร้สัญชาติจะมีอายุมากกว่าประมาณ 2-3 ปีแล้วแต่สถานภาพของเค้าที่สามารถเรียนร่วมในห้องเรียนนี้ได้ เค้าก็จะมาเข้ากลุ่มเรียนห้องที่เค้ามีความชอบเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงเรื่องของอายุ หรือสถานะใด ๆ การสื่อสารในการสอนครูจะ

ให้เด็กไทยเป็นที่เล็งในการดูแลหลังจากที่หมดคาบเรียนตัวอย่างเช่นในรายวิชาภาษาไทย การอ่าน การเขียน จะให้ที่เล็ง เด็กไทยที่โตกว่าเข้ามาช่วยในการดูเรื่องการเขียน และจะเข้ามาช่วยฝึกพูด ภาษาไทยในแต่ละวันให้ เด็กกลุ่มนี้เค้าจะเรียนรู้เรื่องของภาษาไทยเร็วมาก ๆ ครูที่สอนในแต่ละ รายวิชาที่จะสอนไปตามปกติ ไม่มีการแยกห้องเรียน สอนเนื้อหาตามหลักสูตร เด็กกลุ่มนี้อาจเข้าใจ บ้าง ไม่เข้าใจบ้าง ครูจะแยกการสอนเป็นเด็กไทย เด็กไร้สัญชาติไม่ได้ เนื่องจากแบ่งแยกการสอน เป็นรายบุคคลทำได้ค่อนข้างยาก เหตุผลหรือประเด็นหลัก เลยก็คือ เด็กไทยอีกจำนวนหนึ่งที่ครูต้อง ให้ความสำคัญ ปัญหาภายในห้องเรียนเวลาเรียนร่วมกันคือ การสร้างความเข้าใจ ไปพร้อม ๆ กันทำ ได้ค่อนข้างยาก แต่ถ้าเด็กไร้สัญชาติคนไหนเก่ง ก็จะเก่งมาก บางคนเก่งกว่าเด็กไทยที่ไม่ค่อยอยาก เรียนหนังสือด้วยซ้ำ

ครูจะชอบให้เด็กพม่าบ้าง เขมรบ้าง ออกมาพูดหน้าชั้นเรียน เพื่อเป็นการฝึกการใช้ ภาษาไทยในการสื่อสารของเด็ก ๆ กลุ่มนี้ บางครั้งเค้าก็จะมีร้องเพลงไทยช่วย ทำให้ความจำในการ ใช้ภาษาไทยค่อนข้างพูดและจำได้เร็วขึ้น ใน โรงเรียนไม่มีหน่วยงานไหนเป็นพิเศษในการดูแลเด็ก กลุ่มนี้เนื่องจากติดภาระเรื่องการจ้างเพราะทางโรงเรียนไม่ได้งบประมาณ เด็กไร้สัญชาติทุกคนจะถูก ดูแลและจัดให้อยู่ในกลุ่มของเด็กไทย ตามระดับชั้นเรียน และมีครูประจำชั้นหรือครูที่เล็งดูแลทุก คน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ เนื่องจำทุกคนติดภารกิจคำสั่งประจำงานในหน้าที่ ส่วนเรื่องภาระการสอน เป็นอย่างไร เด็กไร้รัฐหรือเด็กไร้สัญชาติใน โรงเรียนทุกคนจะใช้วิธีเรียนร่วม แต่จะแตกต่างกันตรง อายุ เด็กไทยอายุตามระดับชั้น แต่เด็กไร้สัญชาติจะมีอายุมากกว่าประมาณ 2-3 ปี แล้วแต่สถานภาพ ของเค้าที่สามารถเรียนร่วมในห้องเรียนนี้ได้ เค้าก็จะมาเข้ากลุ่มเรียนห้องที่เค้ามีความชอบเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงเรื่องของอายุ หรือสถานะใด ๆ การสื่อสารในการสอนครูจะให้เด็กไทยเป็นที่ เล็งในการดูแลหลังจากที่หมดคาบเรียนตัวอย่างเช่นในรายวิชาภาษาไทย การอ่าน การเขียน จะให้ ที่เล็ง เด็กไทยที่โตกว่าเข้ามาช่วยในการดูเรื่องการเขียน และจะเข้ามาช่วยฝึกพูดภาษาไทยในแต่ละ วันให้ เด็กกลุ่มนี้เค้าจะเรียนรู้เรื่องของภาษาไทยเร็วมาก ครูที่สอนในแต่ละรายวิชาที่จะสอนไป ตามปกติ ไม่มีการแยกห้องเรียน สอนเนื้อหาตามหลักสูตร เด็กกลุ่มนี้อาจเข้าใจบ้าง ไม่เข้าใจบ้าง ครู จะแยกการสอนเป็นเด็กไทย เด็กไร้สัญชาติไม่ได้ เนื่องจากแบ่งแยกการสอนเป็นรายบุคคลทำได้ ค่อนข้างยาก เหตุผลหรือประเด็นหลัก เลยก็คือ เด็กไทยอีกจำนวนที่ครูต้องให้ความสำคัญ ปัญหา ภายในห้องเรียนเวลาเรียนร่วมกันคือ การสร้างความเข้าใจ ไปพร้อมกันทำได้ค่อนข้างยาก แต่ถ้าเด็ก ไร้สัญชาติคนไหนเก่งก็จะเก่งมาก บางคนเก่งกว่าเด็กไทยที่ไม่ค่อยอยากเรียนหนังสือด้วยซ้ำ ครูจะ ชอบให้เด็กพม่าบ้าง เขมรบ้าง ออกมาพูดหน้าชั้นเรียน เพื่อเป็นการฝึกการใช้ภาษาไทยในการ สื่อสารของเด็กกลุ่มนี้ บางครั้งเค้าก็จะมีร้องเพลงไทยช่วย ทำให้ความจำในการใช้ภาษาไทย ค่อนข้างพูดและจำได้เร็วขึ้น ไม่มีใครดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจากบุคคลากรทาง

โรงเรียนมีน้อย และการดูแลต้องดูแลบุตร-หลาน คนไทยปกติด้วยค่ะ ทำให้ไม่มีการจ้างอัตราจ้าง เพื่อมาดูแลเรื่องนี้ โดยเฉพาะ สืบเนื่องมาจาก ต้องดูที่ปัจจัยหลายด้านประกอบ

โรงเรียนวัดน้ำคอก

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-14 จำนวนครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจาก ภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน หน่วยงานที่ ดูแลเด็กกลุ่มนี้เป็นพิเศษยังไม่มีเพราะการดูแลทั้งหมด ดูแลทั้งเด็กนักเรียนไทย และนักเรียน ต่างด้าว สรุปโรงเรียนจะดูแลในภาพรวมในทุกระดับชั้น จากหน่วยงานใหญ่ ก็ไม่ได้มีใครเข้ามา รับ เรื่องการดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นรายบุคคลเนื่องจากการขาดแคลนอัตรากำลัง และยังในปัจจุบันนี้ ครู ต่างมีภาระความรับผิดชอบเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้การดูแลเด็กกลุ่มนี้จะไม่มีการดูแลเป็นพิเศษ แต่ อย่างไม่ ซึ่งบางครั้งหน่วยงานจากองค์การบริหารส่วนตำบล มักจะส่งหน่วยดูแลเรื่องการพัฒนาเด็ก ด้อยโอกาสอาจจะมาบ้างครั้งเข้ามาสอบถามหรือสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลช่วยเหลือเยียวยาในบางเรื่อง เท่านั้น เช่น เรื่องหาอาชีพเสริมให้กับครอบครัว เพื่อให้เกิดรายได้ และทำให้เด็กไร้สัญชาติที่มีอายุ ประมาณ 15 – 19 ปี ช่วยเหลือครอบครัวในเบื้องต้นได้ ทำให้ลดการเกิดปัญหาอื่นตามมา

ส่วนมากครูประจำชั้นจะมีบทบาทหน้าที่ดูแลโดยตรงอยู่แล้ว ไม่มีเลือกปฏิบัติระหว่าง เด็กไทยกับเด็กต่างด้าว เพราะปัจจัยหลายเรื่องยกตัวอย่างเช่น การดูแลเรื่องอุปกรณ์การเรียน เรื่อง อาหาร เรื่องการช่วยเหลือครอบครัว โดยครูในรายวิชาอื่นก็จะดูแลกันเป็นรายวิชาไป การสอนโดย ปกติใช้สื่อการเรียน-การสอนเหมือนเด็กไทย ส่วนมากเด็กต่างด้าวจะตั้งใจเรียนมากอยู่แล้ว สาเหตุ หลักคือ พวกเขาต้องการที่จะเรียนรู้ภาษาไทยในการสื่อสารให้เร็ว และสามารถอ่านออก เขียนได้ บางครั้งอาจต้องขอความช่วยเหลือจากเพื่อนเด็กไทย ในการเขียน ซึ่งปัญหาหลัก คือการเขียน ซึ่ง เด็กเหล่านี้จะบอกว่าตัวหนังสือไทยอ่านยาก ภาระทางการสอนของครูจึงไม่ใช่ปัญหาใหญ่สำหรับ เด็กไร้สัญชาติในโรงเรียน ไม่มีใครดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ ส่วนมากจะช่วยกันดูแลใน โรงเรียนอยู่แล้ว คุณครูประจำชั้น ครูทุกคนจะช่วยกันเป็นหู เป็นตา ในการดูแลเด็กทุกกลุ่มโดยมิได้ แบ่งแยกระหว่างเด็กไทยกับเด็กต่างด้าว เนื่องจากบางครั้งการใช้ชีวิตอยากให้เป็นไปตามธรรมชาติ มากกว่าจะทำให้เป็นกรณีพิเศษ อาจมีบางครั้งที่เด็กกลุ่มนี้มีบางคนมีความสามารถพิเศษ ทาง โรงเรียนให้การสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้เป็นตัวอย่างกับเด็กไทยและเพื่อนเด็กต่างด้าวด้วยกัน อาจจะช่วยเหลือหรือให้สิทธิทางการเรียนเช่น ให้อุปกรณ์การเรียน ไปใช้ที่บ้านเพื่อเป็นการฝึก ทักษะในการเข้าแข่งขันเป็นตัวแทนของ โรงเรียนแบบนี้ เป็นต้น ครูที่ดูแลเป็นพิเศษก็คือครูประจำ ชั้นนั่นเอง

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “มาก” จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนเพียงพอในทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน มีภาระการสอนเฉพาะกลุ่มสาระที่ตัวเองสังกัด และมีรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงบประมาณและกิจการนักเรียน ช่วยดูแลงานบริหารด้วย 1 คน ทางโรงเรียนอยากให้ภาครัฐจัดครูผู้สอนให้ตรงกับเด็กไร้สัญชาติที่สามารถใช้ภาษาเดียวกับพวกเขาได้ และมีงบประมาณหรืออัตรากำลังจริงจากจังหวัดก็ได้ หรือทางรัฐบาลจะให้มีการบรรจุเป็นอัตราจ้างก็จะดีมาก เพราะบางครั้ง ความต้องการของเด็กกลุ่มนี้ยากที่จะได้ครูสายตรงกับพวกเขาได้คือเป็นคนที่สามารถสื่อสารในภาษาเดียวกัน จะทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความรู้สึกว่าเขาอบอุ่น แต่ด้วยปัจจัยหลายด้านที่ทางรัฐบาลไม่สามารถจัดอัตรากำลังให้ในตำแหน่งหรืออัตรานี้ได้ ทางโรงเรียนก็ยังคงต้องใช้ครูประจำชั้นในการดูแลทุกเรื่องทุกปัญหาที่เกิดขึ้นจะแก้ไขกันเป็นรายไปหรือเป็นกรณีไป โรงเรียนไม่มีหน่วยงานไหนดูแลเด็กกลุ่มนี้เป็นพิเศษเนื่องจากติดภาระเรื่องการจ้างอัตรากำลัง เพราะทางโรงเรียนไม่ได้บพิเศษ

เด็กไร้สัญชาติทุกคนจะถูกดูแลและจัดให้อยู่ในกลุ่มของเด็กไทย ตามระดับชั้นเรียน และมีครูประจำชั้นหรือครูพี่เลี้ยงดูแลทุกคน ไม่มีการเลือกปฏิบัติบางครั้งเด็กเหล่านี้เค้าสามารถช่วยตัวเองได้ในระดับดีมาก และครูหรือผู้ปกครองหลายครอบครัว อาจทำหน้าที่ในการดูแลเฉพาะกลุ่มเท่านั้น บางครั้งงานในหน้าที่ หลายโรงเรียนจะตอบแนวเดียวกับผม ซึ่งไม่มีหน่วยงานไหนยื่นมือเข้ามาดูแลและหยิบเรื่องเด็กไร้สัญชาติมาดูแลเป็นพิเศษแน่ เพราะมันไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของความมั่นคงแห่งชาติด้วย ถ้าทางโรงเรียนของเราติดปัญหาในเรื่องใด ทางโรงเรียนจะแจ้งเป็นรายเรื่องไป โรงเรียนมิได้มองเป็นภาระแต่อย่างใด เพราะส่วนมากได้จัดตามตารางการปฏิบัติงานประจำอยู่แล้ว แต่ที่จะเห็นก็คือในเรื่องของการสอนหรือการเรียนร่วมระหว่างเด็กไทย กับ เด็กต่างด้าว บางครั้งครูอาจจะสอนช้าบ้างในบางคน เพราะเรื่องการเข้าใจในภาษาไทย ค่อนข้างยากสำหรับเด็กเล็ก ไม่มีใครดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นพิเศษ ทุกคนรับผิดชอบร่วมกัน ดูแลเด็กทุกกลุ่มเป็นบรรทัดฐานเดียวกัน บางครั้งอาจมีเรื่องของการให้พี่เลี้ยงดูแลเด็กเล็กบ้างเป็นต้น เพราะทางโรงเรียนของเราเป็น โรงเรียนขนาดใหญ่ การดูแลในทุกระดับจะมีการวางแผนการทำงานให้รัดกุม เนื่องจากบางครั้งเป็นเรื่องความปลอดภัยของเด็กต่างด้าวที่มักมีหลายองค์กรเข้ามาตรวจสอบ และทำการสัมภาษณ์ เพื่อที่จะดูแลติดตามเด็กต่างด้าวที่อยู่ภายใต้การปกครองของโรงเรียนในเขตพื้นที่โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง (ราษฎร์ศุภศึกษา)

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “น้อย” เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน มีหน่วยงานที่ดูแลเด็กไร้

สัญญาติ ทางจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบและให้การดูแลในภาพรวมอยู่แล้ว เพราะมีการแจ้งยอดและตัวเลขให้ทางจังหวัดทราบเพื่อการจัดสรรงบประมาณให้รายหัวตามปกติเหมือนเด็กไทยในเรื่องภาระการสอนเด็กไร้สัญชาติไม่เคยสร้างปัญหา และเป็นภาระแต่อย่างใด ส่วนมากจะตั้งใจเรียนและขยันมาก โรงเรียนยังคงส่งเด็กต่างด้าวไปประกวดแข่งขันทักษะหลายครั้ง ทำให้ภาระเรื่องการแบ่งแยกหายไป ครูจะคอยช่วยเหลือในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นงานวิชาการ งานที่เด็กไร้สัญชาติขอความช่วยเหลือเข้ามาครูที่ปรึกษาจะไม่มองเป็นภาระ แต่จะมองว่าเป็นหน้าที่ของครูในการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้ ไม่มีใครดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ ดูแลเหมือนเด็กนักเรียนไทย มีครูประจำชั้นดูแลตามปกติ ไม่มีการดูแลเป็นพิเศษ เพราะจะทำให้เค้ารู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งและให้ความสำคัญเท่าเทียมกันกับเด็กไทย การดูแลและส่วนมากถ้าอยู่ในโรงเรียน ครูกับเพื่อนเด็กไทยจะคอยให้ความช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ในทุกด้าน บางครั้งก็จะจัดกิจกรรมให้ทำเช่นชายของหน้าโรงเรียน แบ่งเงินปันให้ครอบครัวเป็นต้น

โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร จังหวัด จันทบุรี

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-14 เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน ไม่มีหน่วยงานที่ดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ ส่วนมากก็จะมีจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากระทรวงฯบ้างบางครั้งที่เข้ามาสัมภาษณ์ และถามจำนวนเด็กต่างด้าวไป แต่ก็ไม่เห็นส่งใครเข้ามาดูแลหรือให้ความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษแบบนี้ยังไม่มีเป็นรูปธรรม เพราะโดยปกติโรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลและรับผิดชอบนักเรียนในความปกครองทุกคนอยู่แล้ว โดยไม่เลือกสัญญาติ ในเรื่องภาระการสอนได้มอบหมายครูประจำชั้นอยู่แล้ว เพราะอัตราข้าราชการของเรามีตามจำนวนขนาดของโรงเรียน ตรงนี้เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนอยู่แล้ว ทางโรงเรียนมิได้มองเป็นภาระแต่อย่างใด เพราะส่วนมากทางเราได้จัดตามตารางการปฏิบัติงานประจำอยู่แล้ว แต่ที่จะเห็นก็คือในเรื่องของการสอนหรือการเรียนร่วมระหว่างเด็กไทย กับ เด็กต่างด้าว การเข้าเรียนร่วมไม่ถือเป็นภาระของผู้สอน ถือเป็นหน้าที่เท่าเทียมกัน บางครั้งครูอาจจะสอนซ้ำบ้างในบางคน เพราะเรื่องการเข้าใจในภาษาไทย ค่อนข้างยากสำหรับเด็กเล็ก เหมือนกับโรงเรียนอื่นที่ประสบปัญหาของเด็กต่างด้าวในรูปแบบต่างกัน แต่การสอนยังคงสอนตามปกติ ไม่มีใครดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ ทุกคนรับผิดชอบร่วมกัน ครูทุกคนทำหน้าที่ของตนเอง ส่วนมากที่โรงเรียนเด็กต่างด้าวไม่เคยสร้างปัญหา ที่นี่เราดูแลกันเหมือนครอบครัว เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่ชอบมาช่วยงานที่โรงเรียนประจำ การดูแลเหมือนทุกคนช่วยกัน โดยมีผู้อำนวยการเป็นผู้ดูแลหลักและให้คำปรึกษาช่วยเหลือครอบครัวเด็กต่างด้าวในบางครั้ง

โรงเรียนศิษย์คุณวิทย์วิทยา จังหวัด จันทบุรี

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-14 เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐานหน่วยงานที่ดูแลเด็กไร้สัญชาติ จะเป็นหน้าที่ของทางโรงเรียนเป็นผู้ดูแล และหน่วยงานของทางจังหวัดหรือทางภาครัฐที่อาจส่งเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการมาตรวจจำนวนเด็กต่างด้าว และให้ความช่วยเหลือบางเรื่องหรือบางโอกาสเท่านั้น ครอบครัวยของเด็กต่างด้าว จะเป็นหลักในการดูแลเด็ก ๆ กลุ่มนี้ ในเรื่องภาระการสอน โดยหน้าที่การสอน การดูแลเรื่องของการเรียนจะเป็นหน้าที่ของครูประจำชั้นเป็นหลัก ในบางครั้งอาจมีครูที่เลี้ยงเข้ามาช่วยในการดูแล เพื่อแบ่งเบาภาระของครูประจำชั้น แต่ส่วนมากเด็กต่างด้าวกลุ่มในโรงเรียนของเราจะเป็นเด็กที่สามารถช่วยเหลือตัวเองและมีความสามารถมากกว่าเด็กไทยบางคนด้วยเพราะความที่อยากเรียนรู้ภาษาไทยให้เร็วขึ้น ถ้าจะช่วยให้ตัวเองอ่านออกและเขียนได้ ไม่ได้เป็นภาระของครูผู้สอนแต่อย่างใด ไม่มีใครดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ ครูทุกคนรับผิดชอบในการดูแลเด็กต่างด้าวร่วมกัน ส่วนเรื่องจะมีการจ้างครูพิเศษทางโรงเรียนไม่มีงบประมาณตรงนี้ โรงเรียนดูแลเด็กทุกกลุ่มเหมือนกัน โรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนขนาดกลางเด็กมีจำนวนน้อย การดูแลไม่ยาก ทางผู้บริหารจะมีการเยี่ยมบ้านอยู่เป็นประจำรวมทั้งครูประจำชั้น ก็จะมีการไปตามบ้านของนักเรียนในกลุ่มที่ครอบครัวต้องการความช่วยเหลือจริง ๆ เด็กที่เรียนดีแล้วอยู่ ๆ ก็หายไป ทางโรงเรียนจะให้ความสำคัญ ให้ความช่วยเหลือ เพื่อดึงเด็กไร้สัญชาติกลุ่มนี้ให้มามีโอกาสได้เรียนหนังสือต่อไป

โรงเรียน หนองใหญ่ ศิริวรราชวิทยาลัย

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน ไม่มีหน่วยงานใดที่ดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจากการเรียนร่วมกับเด็กไทย จึงมีการดูแลเท่าเทียมกัน จากทางโรงเรียนและเขตพื้นที่ ในเรื่องภาระการสอน ไม่มีปัญหา เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้มีความพยายามและตั้งใจเรียน บางครั้งยังช่วยเหลือกันเองให้มีการพัฒนาด้านการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นอย่างดี ไม่มีใครดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ การดูแลเด็กไร้สัญชาติทุกกลุ่มที่เข้ามาศึกษาที่นี้ โรงเรียนดูแลทุกคนเท่าเทียมกันกับเด็กนักเรียนคนไทย ไม่มีสิทธิพิเศษใด ๆ เนื่องจากกระบวนการเรียน-การสอนต้องทำควบคู่ไปให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ครูประจำชั้นจะเป็นกลไกสำคัญในการดูแลและพูดคุยซักถามปัญหาในแต่ละวันจริง ๆ จากเด็กต่างด้าว ไม่มีองค์กรหรือ

หน่วยงานไหนเข้ามาเพราะการเรียนร่วมกับเด็กไทย การควบคุมการดูแลทั้งหมดจะอยู่ที่ครูที่ใกล้ชิดกับเด็กที่สุด

โรงเรียน วัดทุ่งเหียง จังหวัด ชลบุรี

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ น้อย ” เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน หน่วยงานจากจังหวัด ไม่มีการจัดส่งเจ้าหน้าที่มาดูแลเป็นพิเศษ เพราะเป็นหน้าที่ของทางโรงเรียนที่ต้องรับผิดชอบดูแลนักเรียนทุกคนอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเด็กไทย หรือ เด็กต่างด้าว การจัดการเรื่องนี้เป็นกระบวนการภายในของโรงเรียนเนื่องจากในพื้นที่ใกล้เคียง โรงเรียนจะมีการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่กันเป็นประจำ ปัญหาเรื่องการเปลี่ยนที่เรียนบ่อย ๆ ของเด็กต่างด้าวจึงเป็นบริบทที่ทางผู้ปกครองต้องร่วมมือกับครูประจำชั้นในการดูแลและเยียวยาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กัน ในเรื่องภาระการสอน จะเป็นการรับผิดชอบของครูประจำชั้นที่ต้องดูแลเด็กกลุ่มนี้อยู่แล้วในระดับชั้นต่าง ๆ ภาระด้านการสอนกับเด็กไร้สัญชาติแทบไม่ค่อยมี เนื่องจากเด็กไร้สัญชาติที่เข้ามาเรียนทุกกลุ่มหรือทุกรุ่น ก็จะมีการจัดระบบของตัวเองโดยอัตโนมัติ คือพวกเขาจะตั้งใจเรียนมาก ๆ และมีความพยายามที่จะพูดภาษาไทยให้เร็วที่สุด ในการช่วยเหลือดูแลตัวเองทางโรงเรียนบางครั้งแทบไม่ได้ช่วยเหลือหรือดูแล และเด็กกลุ่มนี้เป็นพิเศษแต่อย่างไรเลย ความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กกลุ่มนี้จะมีภาวะกระตือรือร้นมาก ๆ ในทุก ๆ เรื่อง ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการเรียนอย่างเดียวในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อครอบครัวของพวกเขาด้วย ไม่มีใครดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ เพราะการเรียนร่วมเราดูแลเหมือนเด็กไทย การใช้ชีวิตตามปกติ ส่วนมากเด็กไร้สัญชาติจะชอบความเป็นส่วนตัว ไม่ค่อยยุ่งหรือไปสูงลิงอยู่กันเป็นกลุ่ม เวลาทำกิจกรรมร่วมกันจึงจะอยู่เป็นกลุ่มแบบนี้ซึ่งง่ายต่อการดูแล ส่วนมากครูประจำชั้นจะใกล้ชิดและรู้ทุกเรื่องของนักเรียน เพราะเด็ก ๆ เหล่านี้จะกล้าพูดคุยเล่าเรื่องส่วนตัวกับครูและเพื่อนที่สนิทมากกว่าคนอื่น ๆ

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านงบประมาณ

ตารางที่ 5-13 การเปรียบเทียบด้านงบประมาณ

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านงบประมาณ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง			✓			พิจารณาจาก
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง				✓		เงินอุดหนุนราย
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา		✓				หัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ใน
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา					✓	ปัจจุบัน
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี			✓			
6	ศิษย์คุณวิทย์ จ.จันทบุรี			✓			
7	หนองใหญ่ ศิริรวิวาทวิทยา จ.ชลบุรี			✓			
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี					✓	

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดวัดธรรมสถิต

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านงบประมาณอยู่ที่จำนวนเงินอุดหนุนรายหัวที่ไม่เพียงพอกับสภาพเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน ตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี การจัดสรรงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นล่าช้า โรงเรียนต้องหารเงินสำรองจ่ายล่วงหน้าก่อนทุกครั้ง ทำให้บางครั้งต้องดึงงบประมาณตัวอื่น ๆ มาใช้ในการจัดสรรในด้านต่าง ๆ เช่น ในเรื่องของเครื่องกีฬา อาหารกลางวันที่บางเดือน ไม่มีผู้สนับสนุนพิเศษ เพราะงบประมาณที่ทางรัฐบาลจัดสรรค่ารายหัวอาหารกลางวันต่อมื้อ ไม่ได้แยกระหว่างเด็กไทย กับ เด็กไร้สัญชาติ จึงทำให้มาตรฐานการดูแลเท่าเทียมกันในงบจัดสรร แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะเจอในเรื่องของความล่าช้า

จากส่วนกลาง จึงทำให้การสำรองจ่ายนำมาแก้ปัญหาทุกครั้ง ไม่มีงบประมาณสำหรับเด็กไร้สัญชาติ เป็นพิเศษ งบประมาณด้านนี้ไม่มีเฉพาะ ส่วนมากก็ให้มาจะเป็นภาพรวมในการดูแลทั้งเด็กไทยและเด็กไร้สัญชาติ เนื่องจากการจ่ายค่ารายหัว ทางรัฐบาลได้มีการจัดสรรและนับยอดจำนวนนักเรียนอยู่แล้วตามยอดแจ้ง และไม่ได้มีการกั้นงบพิเศษสำหรับเด็กกลุ่มนี้แต่อย่างใด การจัดสรรงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นล่าช้า โรงเรียนต้องหางเงินสำรองจ่ายล่วงหน้าก่อนทุกครั้ง ทำให้บางครั้งต้องดึงงบประมาณตัวอื่น ๆ มาใช้ในการจัดสรรในด้านต่าง ๆ เช่น ในเรื่องของเครื่องกีฬา อาหารกลางวันบ้างเดือน ไม่มีผู้สนับสนุนพิเศษ เพราะงบประมาณที่ทางรัฐบาลจัดสรรค่ารายหัวอาหารกลางวันต่อมือ ไม่ได้แยกระหว่างเด็กไทย กับ เด็กไร้สัญชาติ จึงทำให้มาตรฐานการดูแลเท่าเทียมกันในงบจัดสรร แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะเจอในเรื่องของความล่าช้าจากส่วนกลาง จึงทำให้การสำรองจ่ายนำมาแก้ปัญหาทุกครั้ง

โรงเรียนวัดน้ำคอก

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “น้อย” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันและปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านงบประมาณอยู่ที่จำนวนเงินอุดหนุนรายหัวที่ไม่เพียงพอกับสภาพเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน ตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากจากองค์การบริหารส่วนตำบลฯ และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำให้ผู้ปกครองที่ขาดกำลังทรัพย์ในการดูแลบุตร-หลาน เพราะปัจจัยหลักอาจเป็นเพราะสาเหตุเรื่องการไม่ขาดแคลนเรื่องของอาหาร งบประมาณเพื่อจัด โครงการอาหารกลางวันตลอดปีการศึกษาเพียงพอทำให้หลาย ๆ หน่วยงานเหมือนกับ โรงเรียนบริเวณใกล้เคียงที่มีเด็กไร้สัญชาติ ส่วนมากทางจังหวัดจะเข้ามาให้การสนับสนุนเป็นประจำ เด็กไร้สัญชาติจึงได้รับการเยียวยาเรื่องของการบริโภคที่เท่าเทียมกับเด็กไทยเหมือนกับโรงเรียนในสังกัดอื่น เงินโครงการอาหารกลางวันที่คงเหลือจากปีการศึกษาที่ผ่านมาของสถานศึกษาไม่มีเงินคงเหลือ โรงเรียนมีคณะกรรมการบริหารโครงการอาหารกลางวัน โดยมีการประชุมคณะกรรมการ มีการตรวจรับงานทุกครั้ง มีการจัดทำบัญชีรับ - จ่าย เงินโครงการอาหารกลางวันมี รูปแบบ ที่ถูกต้องรวมทั้งการรายงานผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนมี รูปแบบ ภาคเรียนละครั้ง ทั้งนี้จะมีผอ.เป็นผู้ตรวจรายงานด้านงบประมาณอาหารกลางวัน ในงบประมาณด้านอื่น ๆ ที่จะมาดูแลเด็กไร้สัญชาติกลุ่มนี้ไม่มีงบพิเศษอะไรเนื่องจากทางภาครัฐมองเห็นความสำคัญเท่าเทียมกัน จึงได้รวมงบประมาณการใช้จ่ายในทุก ๆ งบ รวมถึงเด็กไร้สัญชาติอยู่ในกองเดียวกัน ทางท่าน ผอ. แจ้งว่า บางครั้งในบางปีการศึกษางบค่าอาหารกลางวันก็มีได้เพียงพอต่อรายหัวเด็ก รวมถึงเด็กไทยที่มีอยู่จำนวนหนึ่ง และเด็กต่างด้าวหรือเด็กไร้สัญชาติอีกกลุ่ม ทำให้บางครั้งการจัดสรรงบประมาณใน

บางเทอมอาจจะดึงบตัอื่นมาทดแทนและใช้ไปก่อนเพื่อให้เด็ก ๆ เหล่านั้นมีได้รู้ลักษณะแคลน
ด้านอาหารและการบริโภค

โรงเรียนพนมสารคาม "พนมอดุลวิทยา"

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “มาก” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ
ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โรงเรียนนี้ไม่ประสบปัญหาทางด้านงบประมาณ เนื่องจากเป็นโรงเรียน
มัธยมประจำอำเภอ มีโครงสร้างและบุคลากรตลอดจน จำนวนนักเรียนค่อนข้างมาก ไม่มีงบฯ
จัดสรรเป็นกรณีพิเศษ ใช้งบประมาณร่วมกับเด็กไทยตามปกติ ไม่มีอะไรเป็นพิเศษ เนื่องจาก
โรงเรียนยังมีค่าใช้จ่ายรายหัวดูแลตรงนี้ตามปีงบประมาณ ซึ่งโดยปกติการของงบประมาณมาทำใน
เรื่องอะไรก็ตามต้องมีโครงการหรือมีการเอาเข้าที่ประชุมผ่านการเห็นชอบของคณะกรรมการ
บริหารศึกษา อีกทั้งต้องพูดคุยกับชมรมหรือสมาคมให้เป็นเรื่องเป็นราว เพราะการของงบประมาณ
เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ทางโรงเรียนอยากให้ภาครัฐจัดครูผู้สอนให้ตรงกับเด็กไร้สัญชาติที่สามารถ
ใช้ภาษาเดียวกับพวกเขาได้ และมีงบประมาณหรืออัตราค่าจ้างจริง ๆ จากจังหวัดก็ได้ หรือทาง
รัฐบาลจะให้มีการบรรจุเป็นอัตราจ้างก็จะดีมาก ๆ เพราะบางครั้ง ความต้องการของเด็ก ๆ กลุ่มนี้
อยากที่จะได้ครูสายตรงกับพวกเขาคือเป็นคนที่สามารถสื่อสารในภาษาเดียวกัน จะทำให้เด็ก ๆ
กลุ่มนี้มีความรู้สึกว่าเขาอบอุ่น แต่ด้วยปัจจัยหลาย ๆ ด้านที่ทางรัฐบาลไม่สามารถจัดอัตราค่าจ้างให้
ในตำแหน่งหรืออัตรานี้ได้ ทางโรงเรียนก็ยังคงต้องใช้ครูประจำชั้นในการดูแลทุก ๆ เรื่อง ทุก ๆ
ปัญหาที่เกิดขึ้นจะแก้ไขกันเป็นราย ๆ ไปหรือเป็นกรณีไป

โรงเรียนบ้านทุ่งสองห้อง (ราษฎร์ศุภศึกษา)

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” อ้างอิงจากตารางที่ 5-15 พิจารณาจาก
เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาและข้อจำกัดของการดำเนินงานไป
ปฏิบัติ ด้านงบประมาณ เป็นผลมาจากการรับเด็กเข้าสู่ระบบ โรงเรียนแล้วแต่เอกสารยังไม่มีหรือยังไม่ครบ
จึงทำให้โรงเรียนต้องนำงบประมาณตัวอื่นเข้ามาใช้หรือจัดสรรงบที่มีอยู่อย่างจำกัดอยู่แล้ว
เพื่อให้เด็กไร้สัญชาติเหล่านั้นได้มีอาหารกลางวันกิน มีชุดนักเรียน ชุดพลและหนังสือเรียน
ตลอดจนจำนวนนักเรียนค่อนข้างน้อย จึงทำให้งบประมาณรายหัวน้อยด้วยเช่นกัน ปกติทางจังหวัด
ได้มีการจัดสรรตามรายหัวเด็กอยู่แล้ว ฉะนั้นงบประมาณสำหรับเด็กไร้สัญชาติจึงไม่มีงบพิเศษใน
การดูแลเนื่องจากการทำงบเบิกจ่ายทางโรงเรียนได้รับค่ารายหัวจากงบประมาณกลางอยู่แล้ว ไม่มี
วงเงินพิเศษมาช่วยเหลือเนื่องจากจำนวนเด็กต่างตัวของเรามีจำนวนน้อย และบางครั้งก็เข้า ๆ
ออก ๆ อยู่เป็นประจำ ไม่สามารถบอกได้ว่าเด็กต่างตัวจะเรียนจนจบหลักสูตร เนื่องจากบางครั้ง
เด็กก็ย้ายตามครอบครัวไปอยู่ในพื้นที่อื่น เด็กกลุ่มนี้ก็จะย้ายที่เรียนตามพ่อแม่ เนื่องจากไม่มีใคร
ดูแล

โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โรงเรียนนี้ไม่ประสบปัญหาทางด้านงบประมาณ เนื่องจากเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ มีโครงสร้างและบุคลากรตลอดจน จำนวนนักเรียนค่อนข้างมาก บางครั้งทางกิ่งอำเภอมีการจัดงานประจำปี ก็จะมีการเองบฯจากการจัดงานมาช่วยเหลือแต่ไม่ได้ช่วยเหลือเฉพาะเด็กต่างด้าว เป็นการช่วยเหลือในภาพรวมมากกว่า เนื่องจากบฯพิเศษจากจังหวัดไม่มีบฯนี้อยู่แล้ว ปกติทางโรงเรียนก็จะได้เงินอุดหนุนรายหัว เหมือนเด็กไทยทั่วไป จึงไม่เคยมีการจัดสรรงบฯสำหรับเด็กไร้สัญชาติแต่อย่างใดเป็นกรณีพิเศษ ส่วนใหญ่ปัญหาที่พบก็คือเรื่องของรายได้ของผู้ปกครองของเด็กกลุ่มนี้ ส่วนมากมีอาชีพรับจ้างทั่วไป หาเช้ากินค่ำ บางครั้งเด็กต่างด้าวมาเรียนไม่เคยมีเงินติดตัวมาเพราะเพียงแค่นี้ได้มาเรียน เด็ก กลุ่มนี้เค้าก็จะรู้สึกดีมาก ๆ กับการได้เข้ามาเรียนร่วมกับเด็กไทย และได้มากินอาหารของโรงเรียนซึ่งพวกเค้าไม่ต้องใช้เงิน และบางครั้งทางโรงเรียนก็ยังได้นำอาหารส่วนที่เหลือจากเด็ก ๆ ทุกคนทานครบแล้วห่อให้พวกเค้านำเอากลับบ้านไปฝากครอบครัวอีกด้วย การเยียวยาช่วยเหลืออยากให้ทางภาครัฐฯช่วยเหลือครอบครัวเรื่องการประกอบอาชีพที่สามารถดูแลครอบครัวได้ในระดับหนึ่ง เพื่อให้เด็กไร้สัญชาติกลุ่มนี้มีความมั่นคงและเป็นคนมีคุณภาพในอนาคต

โรงเรียนศิษย์คุณวุฒิวินยา

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โรงเรียนนี้ไม่ประสบปัญหาทางด้านงบประมาณ เนื่องจากเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ มีโครงสร้างและบุคลากรตลอดจน จำนวนนักเรียนค่อนข้างมาก ไม่มีวงเงินพิเศษมาช่วยเหลือเนื่องจากจำนวนเด็กไร้สัญชาติของเรามีจำนวนน้อย บางครั้งก็ย้ายตามครอบครัวไปอยู่ในพื้นที่อื่น และเข้าเรียนที่อื่นต่อไป งบประมาณของทางจังหวัดเองก็จัดสรรตามระเบียบปฏิบัติเหมือนกับกลุ่มเด็กปกติ หรือ เด็กไทยเรา การเยียวยาในงบต่าง ๆ จึงไม่มีเข้ามา

โรงเรียนหนองใหญ่ ศิริวรราชวิทยาลัย

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน โรงเรียนนี้ไม่ประสบปัญหาทางด้านงบประมาณ เนื่องจากเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ มีโครงสร้างและบุคลากรตลอดจน จำนวนนักเรียนค่อนข้างมาก ปัญหาเรื่องการดูแลค่าอาหารซึ่งรายหัวบางครั้งอาหารจำนวนไม่เพียงพอ การดูแลเรื่องการเดินทางมาเรียนของนักเรียนบางกลุ่มซึ่งเดินทางมาเรียนเนื่องจากบ้านไกลมาก และปัญหาเรื่องการทำมาหากินของครอบครัวนักเรียนที่มีปัญหาจริง ๆ และเรียนดี งบประมาณสำหรับเด็กไร้สัญชาติไม่มีงบพิเศษในการดูแลเนื่องจาก ทางโรงเรียนได้รับค่ารายหัวจากงบประมาณกลางอยู่แล้วจากภาครัฐฯ

โรงเรียนวัดทุ่งเหียง จังหวัด ชลบุรี

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ผลมาจากการรับเด็กเข้าสู่ระบบโรงเรียนแล้วแต่เอกสารยังไม่มีหรือยังไม่ครบ จึงทำให้โรงเรียนต้องนำงบประมาณตัวอื่นเข้ามาใช้หรือจัดสรรงบที่มีอยู่อย่างจำกัดอยู่แล้ว เพื่อให้เด็กไร้สัญชาติเหล่านั้น ได้มีอาหารกลางวันกิน มีชุดนักเรียน ชุดพลและหนังสือเรียน ปัญหาเรื่องงบฯ ค่าอาหารกลางวัน เรื่องค่าใช้จ่ายในการจ้างครูพี่เลี้ยง ใช้งบค่ารายหัวตามปกติ ไม่มีงบพิเศษแต่อย่างใด อาจมีบางครั้งที่ทางจังหวัดอาจแบ่งมาเนื่องจากการจัดกิจกรรมพิเศษที่ทางโรงเรียนมีส่วนร่วม งบประมาณส่วนต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดมา เป็นงบประมาณที่บางครั้งเอาไว้ใช้ในงบฯ ค่าอาหารกลางวัน หรือเพิ่มขนม ผลไม้ในบางมื้อให้พิเศษแบบนี้เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านสถานที่

ตารางที่ 5-14 การเปรียบเทียบด้านสถานที่

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านสถานที่				หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง			✓		พิจารณา
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง			✓		จากจำนวน
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา	✓				อาคารเรียน จำนวน
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา				✓	ห้องเรียน ห้องสมุด
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี			✓		ห้องทำ กิจกรรม
6	ศิษย์คุณุวิทยา จ.จันทบุรี			✓		ที่จอดรถ
7	หนองใหญ่ ศิริวรราชวิทยา จ.ชลบุรี			✓		สนามกีฬา ห้องส้วม
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี				✓	ห้องประชุม ฯลฯ

ที่มา : ผู้วิจัยทำการศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดวัดธรรมสถิต

พบว่า โรงเรียนนี้ไม่ประสบปัญหาทางด้านสถานที่ สมรรถนะด้านสถานที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-14 โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียน สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ประกอบด้วย อาคารเรียนสองชั้น 017 ปีที่สร้าง พ.ศ. 2514 อาคารอเนกประสงค์/โรงอาหาร/ โรงฝึกงาน สปช.202/26 ปีที่สร้างพ.ศ. 2529 บ้านพักครูกรมสามัญปีที่สร้าง พ.ศ. 2515 ส้วมสปช.601/26 ปีที่สร้าง พ.ศ. 2537 บ่อเลี้ยงปลาปีที่สร้าง พ.ศ. 2530 สนามกีฬาลานกีฬาอเนกประสงค์ปีที่สร้าง พ.ศ. 2538 ถังเก็บน้ำฝ.33ปีที่สร้าง พ.ศ. 2535 บ้านพักครูกรมสามัญปีที่สร้าง พ.ศ. 2515 ส้วมอื่น ๆ ปีที่สร้าง พ.ศ. 2514 สนามเด็กเล่นสนามเด็กเล่นปีที่สร้าง พ.ศ. 2542 และสนามกีฬา สนามฟุตบอลปีที่สร้าง พ.ศ. 2520

โรงเรียน วัดน้ำคอก

พบว่า โรงเรียนนี้ไม่ประสบปัญหาทางด้านสถานที่ สมรรถนะด้านสถานที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง ” อ้างอิงจากตารางที่ 5-16 โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียน ประกอบไปด้วย อาคารเรียนอื่น ๆ (หลวงปู่ทอง) 004,008,030,107,206,210,214,315,415,308 ปีที่สร้างพ.ศ. 2509 อาคารเรียนอื่น ๆ 004,008,030,107,206,210,214,315,415,308 ปีที่สร้างพ.ศ. 2549 อาคารอเนกประสงค์/ โรงอาหาร/ โรงฝึกงานอื่น อื่น (สร้างเอง) ปีที่สร้าง 2559 บ้านพักครู สปช. 301/26 ปีที่สร้าง 2559 ส้วม สปช.601/26 ปีที่สร้าง พ.ศ.2532 หอสมุดอื่น อื่นปีที่สร้างพ.ศ. 2527 ถังเก็บน้ำ ฝ.33 ปีที่สร้าง พ.ศ. 2532 รั้วคอนกรีตปีที่สร้าง พ.ศ.2537 อาคารเรียน 017 ปีที่สร้างพ.ศ. 2513 อาคารอเนกประสงค์/ โรงอาหาร/ โรงฝึกงานอื่น อื่น (สร้างเอง) ปีที่สร้าง พ.ศ. 2514 บ้านพักครูกรมสามัญปีที่สร้าง พ.ศ. 2519 ส้วมอื่น อื่น ปีที่สร้าง พ.ศ. 2510 ส้วมสปช. 605/45 ปีที่สร้าง พ.ศ. 2559 สนามกีฬาอื่น อื่น ปีที่สร้าง พ.ศ. 2544 และถังเก็บน้ำถังน้ำใต้ดินปีที่สร้าง พ.ศ.2515

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “มากที่สุด” อ้างอิงจากตารางที่ 5-16 โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียนและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนมาโรงเรียน โรงเรียนนี้ไม่ประสบปัญหาทางด้านสถานที่ เนื่องจากเป็น โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เด็กไร้สัญชาติและเด็กต่างด้าวกลุ่มนี้สามารถใช้สถานที่ได้ทุกแห่งเหมือนเด็กไทยไม่แบ่งแยก

โรงเรียนบ้านทุ่งสองห้อง (ราษฎร์คุษศึกษา)

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวน ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวน นักเรียนและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนมาโรงเรียน โรงเรียนนี้ประสบปัญหาทางด้าน สถานที่ เนื่องจาก เป็น โรงเรียนที่ชาวบ้าน ช่วยกันสร้างขึ้นมาและได้รับการช่วยเหลือจากส่วนกลางค่อนข้างน้อย และมีครูประจำการน้อย การพัฒนา การตัดสินใจต่าง ๆ จึงขาดช่วงและไม่ต่อเนื่อง

โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร จังหวัด จันทบุรี

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวน ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวน นักเรียนและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนมาโรงเรียน ทางโรงเรียนจัดให้เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติเด็กไทย เพราะด้วยความจำกัดในห้องเรียนที่บางครั้งเด็กต่างด้าวเค้าจะเรียนรวมกันหลายคน เพราะการสื่อสารในกลุ่มในพวกเดียวกัน การพูดคุยกัน การซักถามเวลาที่เค้าไม่เข้าใจที่ครูอธิบาย บางครั้งเค้าไม่ค่อยกล้าที่จะคุยกับเด็กไทย เพราะไม่ชิน และไม่คุ้นเคย สถานที่ห้องเรียนจึงใช้ห้องเรียนปกติในการเรียน-การสอน จะมีห้องกิจกรรมที่บางครั้งเค้าอาจใช้กับกลุ่มเด็กต่างด้าวด้วยกัน แต่เมื่ออยู่รวมกลุ่มกัน เค้าจะสร้างความคุ้นชิน และไม่แยกตัว

โรงเรียนศิษย์คุณวุฒิวทยา

พบว่าด้านสถานที่ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียนและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนมาโรงเรียนเรื่องของการสถานที่ในการเรียนรวมเหมือนกับโรงเรียนอื่นในเขตพื้นที่ เพราะส่วนมากปัญหาเรื่องห้องเรียนบางครั้งมีสภาพที่เก่าและชำรุด ซึ่งตอนนี้ทางโรงเรียนก็ได้มีการขอให้ทางเขตพื้นที่เข้ามาดูแล สถานที่ห้องเรียนมีพื้นที่จำกัด ไม่มีห้องเรียนพิเศษให้เด็กต่างด้าวแต่อย่างใด ในเรื่องห้องเรียนใช้เรียนรวมเพราะเนื่องจากการจำกัดของครูผู้สอน และสถานที่และพื้นที่ห้องเรียนซึ่งตอนนี้ทางโรงเรียนก็ได้มีการขอให้ทางเขตพื้นที่เข้ามาดูแลในการจัดสรรพื้นที่ในการจัดการเรียน-การสอนของเด็กกลุ่มนี้ เนื่องจากบางครั้งอยากให้เด็กไทยได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้วัฒนธรรมภาษาเพื่อให้เค้าเห็นความสำคัญของโรงเรียน

โรงเรียน หนองใหญ่ ศิริวรราชวิทยาลัย

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวน ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวน นักเรียนและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนมาโรงเรียน โรงเรียนให้เข้าเรียนตามพื้นที่ตามตารางเรียนเนื่องจากเรียนร่วมอยู่แล้วกับเด็กไทย โรงเรียนจึงใช้สถานที่ของโรงเรียนเป็นที่ในการอยู่

ร่วมกัน โดยไม่แยกเด็กไทยหรือเด็กต่างด้าว โดยปกติแล้วบางครั้งก็จะให้เด็ก ๆ เรียนนอกห้องเรียน เพื่อใช้สื่อการเรียนรู้จากธรรมชาติ เนื่องจากบางครั้งสถานที่ที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการเรียน-การสอน ทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุกและสร้างความเข้าใจง่ายกับเด็กต่างด้าวกลุ่มนี้ เพราะจำนวนที่ไม่ได้มากจนเกินไปนัก ทำให้การสื่อสารกับเด็กไร้สัญชาติและเด็กต่างด้าว โดยครูสามารถเข้าถึงได้เป็นรายบุคคล สถานที่จึงเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้

โรงเรียนวัดทุ่งเหียง จังหวัด ชลบุรี

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียน ในการจัดการเรียน-การสอน ส่วนมากใช้สถานที่โรงเรียนเป็นหลัก บางครั้งอาจใช้โรงอาหารในการเรียนตามวิถีเพื่อให้เกิดความหลากหลาย เช่นห้องเรียนธรรมชาติเป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้

ตารางที่ 5-15 การเปรียบเทียบด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง				✓		พิจารณา
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง			✓			จากสัดส่วน
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา		✓				ครุภัณฑ์ ต่อ จำนวนที่ใช้
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา					✓	งานได้และ สิ่งที่ควรมี
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี			✓			ต่อการ
6	ศิษย์คุณวิทย์ จ.จันทบุรี			✓			เรียนรู้ของ
7	หนองใหญ่ ศิริวรราชวิทยา จ.ชลบุรี			✓			นักเรียน
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี					✓	

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดวัดธรรมสถิต

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “น้อย” โดยพิจารณาจากสัดส่วน ครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ปัจจุบันปัญหาเรื่องของ เครื่องมือเครื่องใช้ทางโรงเรียนไม่มีงบประมาณมากนักในการจัดซื้อ-จัดจ้าง เพราะฉะนั้น อุปกรณ์ การเรียนไม่ว่าจะเป็น โต๊ะนักเรียน เก้าอี้นั่ง แปรงลบกระดาน ตู้เอกสาร โต๊ะครู เครื่องมือในที่ ใช้ ในการซ่อมตัวอาคาร-สถานที่ ต่าง ๆ มักจะใช้ของเดิมที่มีอยู่ให้ชำรุด และถ้าต้องซื้อใหม่จริง ๆ ส่วนมาก ถ้าราคาไม่สูงนัก ครูหรือ ผอ. ก็จะดูแลตรงส่วนนี้กันเอง เนื่องจากคงรอเบิกจากหน่วยงาน ต้นสังกัดไม่ไหว และทำตามระเบียบราชการค่อนข้างที่จะใช้เวลาพอสมควร เมื่อเปรียบเทียบกับ การใช้ในการทำงานที่ต้องการความสะดวกและทำทันที เครื่องใช้ต่าง ๆ ภายใน ร.ร. ทุกชิ้นต้องทำ เลขครุภัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการสูญหาย เพราะมีเลขครุภัณฑ์คุม ทำให้การดูแลรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ สามารถดูแลและควบคุมได้ โดยทาง ร.ร. จะมีการแต่งตั้งตามคำสั่ง ของ ร.ร. ในการรับผิดชอบ

โรงเรียนวัดน้ำคอก

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจาก สัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยทางโรงเรียน อยากให้รัฐบาลหรือภาครัฐสนับสนุนในเรื่องการศึกษาความเท่าเทียมกันเหมือนสิทธิของเด็ก นักเรียนไทย ไม่ว่าจะเป็ค่าใช้จ่ยรายหัว เรื่องอุปกรณ์การเรียน สื่อที่แจกให้เด็กไทย เด็กไร้สัญชาติควรได้รับและสามารถไปถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัวได้ต่อไป

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “มาก” อ้างอิงจากตารางที่ 5-15 โดย พิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ไม่มี ปัญหาเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ โรงเรียนมีมากเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน เนื่องจากใน ปีงบประมาณฯ จะมีการดูแลและจัดสรรตามปีงบประมาณอยู่แล้ว และในปัจจุบันปัญหาเรื่องของ เครื่องมือเครื่องใช้ทางโรงเรียนใช้งบประมาณ ในการจัดซื้อ-จัดจ้าง ดังนั้น อุปกรณ์การเรียนไม่ว่าจะ เป็นอุปกรณ์ที่ใกล้ชำรุดหรือหมดสภาพ ทางโรงเรียนได้จัดให้มีการดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ และเด็ก ไร้สัญชาติและเด็กต่างด้าวกลุ่มนี้สามารถใช้อุปกรณ์ทุกชนิดเหมือนเด็กไทยได้ทุกคน

โรงเรียนบ้านทุ่งสองห้อง (ราษฎร์ศุภวิถีศึกษา)

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจาก สัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน บางส่วนชำรุดและ ขาดแคลน ชำรุดบ้าง ได้ของใหม่บ้างในบางภาคเรียนในเรื่องของปัญหาเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือ

เครื่องใช้ บางอย่างอาจมีจำนวนจำกัด เนื่องจากสภาพที่ชำรุดและใช้งานไม่ได้ ซึ่งตรงนี้เป็นเรื่องของการบริหารจัดการและการจัดงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ให้เหมาะสมกับการเรียน การสอน บนพื้นฐานของความพอเพียงและบริบทของภูมิสังคม

โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ปัญหาเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ไม่มีเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนแต่เนื่องจากในปีงบประมาณ จะมีการดูแลและจัดสรรในแต่ละปีก็จะจัดตามความเหมาะสม และในปัจจุบันปัญหาเรื่องของเครื่องมือเครื่องใช้ ทางโรงเรียนใช้งบประมาณในการจัดซื้อ-จัดจ้าง ซึ่งในความเป็นจริงนั้นไม่เพียงพอตามที่กระทรวงจัดสรรให้

โรงเรียนศิษย์คุณวิทยา

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเด็กต่างด้าวกลุ่มนี้สามารถใช้อุปกรณ์ทุกชนิดเหมือนเด็กไทยได้ตามปกติ โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ปัญหาเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ บางอย่างมีจำนวนจำกัด เนื่องจากสภาพที่ชำรุดและใช้งานไม่ได้ โดยระเบียบการจัดซื้อ-จัดจ้าง ที่ต้องรอคอย ปัญหาเรื่องของเครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์การเรียน บางครั้งทางภาครัฐบาลได้มีการจัดให้ตามความเหมาะสมของขนาด โรงเรียนและจำนวนนักเรียนจึงทำให้เกิดความขาดแคลน ไม่พอดีกับความเป็นจริง และไม่ได้แบ่งแยกเด็กไร้สัญชาติ เด็กต่างด้าวหรือเด็กไทย

โรงเรียนหนองใหญ่ ศิริวรราชวิทยา

พบว่า ในเรื่องของปัญหาเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ บางอย่างอาจมีจำนวนจำกัด เนื่องจากสภาพที่ชำรุดและใช้งานไม่ได้ สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เด็กไร้สัญชาติและเด็กต่างด้าวกลุ่มนี้สามารถใช้อุปกรณ์ทุกชนิดเหมือนเด็กไทยได้ตามปกติ การจัดหา ซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์การเรียน สื่อต่าง ๆ บางครั้งบุคลากรครูและผู้ปกครองก็มีการช่วยกันหามาให้บุตรหลานของตนในบางภาคเรียน

โรงเรียนวัดทุ่งเหียง

พบว่า สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” โดยพิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เรื่องอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ทางโรงเรียนมีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนห้องของผู้เรียน และต่อจำนวนเด็ก

สื่อการเรียนต่าง ๆ ทางโรงเรียน ได้มีการฝึกให้นักศึกษาทำเอง และนำมาใช้แทนอุปกรณ์บางชิ้นที่ชำรุดหรือเสียหาย ไม่สามารถใช้งานต่อได้ เครื่องมือเครื่องใช้ภายในโรงเรียน มีการจัดซื้อตามสภาพที่เกิดการชำรุดและไม่สามารถใช้งานได้จริง ส่วนมากอุปกรณ์ต่าง ๆ จะมีนักการดูแลและคอยซ่อมแซมให้สามารถใช้งานได้ยาวนานที่สุด จึงไม่ค่อยได้ใช้งบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้

แนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสม

1. ด้านโครงสร้าง

ตารางที่ 5-16 การเปรียบเทียบด้าน โครงสร้าง

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านโครงสร้าง					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง				✓		พิจารณา
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง			✓			เปรียบเทียบ
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา		✓				ผังโครงสร้าง องค์กร และ
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา				✓		ผู้รับผิดชอบ ในแต่ละ
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี			✓			กิจกรรม
6	ศิษย์คุณวิทยา จ.จันทบุรี			✓			
7	หนองใหญ่ ศิริวรวาทีวิทยา จ.ชลบุรี			✓			
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี				✓		

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดวัดธรรมสถิต

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “น้อย” โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กรและผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม โรงเรียนวัดธรรมสถิตมีจำนวนครูผู้สอนในโครงสร้างไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน ถูกมอบหมายให้สอนในทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหาร ควรสร้างครูให้ครบทุกกลุ่มสาระและเชิญปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้เข้ามาให้ความรู้ด้านทักษะอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน และประสานขอความช่วยเหลือในวิชาหรือเรื่องที่ขาดผู้สอน หาโรงเรียนพี่เลี้ยง เพื่อช่วยกันพัฒนาการเรียน การสอน ตลอดจนต้องจ้างครูเพิ่มหากเด็กนักเรียน มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี

โรงเรียนวัดน้ำคอก

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “ปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-16 โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหาร แนวทางจัดการศึกษา จำเป็นต้องจัดองค์กรให้มีคนดูแลให้เต็มในทุกกลุ่มสาระ โดยสามารถแต่งตั้งให้เป็นโรงเรียนพี่เลี้ยงสำหรับโรงเรียนที่มีเด็กนักเรียนไร้สัญชาติในเขตใกล้เคียงได้ ไม่มีใครดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นกรณีพิเศษ ส่วนมากจะช่วยเหลือดูแลในโรงเรียนอยู่แล้ว คุณครูประจำชั้น ครูทุกคนจะช่วยเหลือกันเป็นหู เป็นตา ในการดูแลเด็กทุกกลุ่มโดยมิได้แบ่งแยกระหว่างเด็กไทยกับเด็กต่างด้าว เนื่องจากบางครั้งการใช้ชีวิตอยากให้เป็นไปตามธรรมชาติมากกว่าจะทำให้เป็นกรณีพิเศษ อาจมีบางครั้งที่เด็กกลุ่มนี้มีบางคนมีความสามารถพิเศษ ทางโรงเรียนให้การสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้เป็นตัวอย่างกับเด็กไทยและเพื่อน ๆ เด็กต่างด้าวด้วยกัน อาจจะช่วยเหลือหรือให้สิทธิทางการเรียนเช่นให้อุปกรณ์การเรียนไปใช้ที่บ้านเพื่อเป็นการฝึกทักษะในการเข้าแข่งขันเป็นตัวแทนของโรงเรียนแบบนี้เป็นต้น ครูที่ดูแลเป็นพิเศษก็คือครูประจำชั้นนั่นเอง

โรงเรียนพนมสารคาม "พนมอดุลวิทยา"

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “มาก” โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กรและผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม เนื่องจากมีครูและบุคลากรอยู่ในทุกกลุ่มสาระ ทำให้ภาระการสอนไม่หนักจนเกินไป มีรองผู้อำนวยการช่วยด้านงานบริหารประมาณและงานกิจการนักเรียน 1 คน ส่วนงานอื่น ๆ มีหัวหน้ากลุ่มสาระเป็นผู้ดูแล แนวทางคือต้องสร้างผู้รักษาการ (ระดับรองผู้อำนวยการ) จากครูที่มีความรู้ ความสามารถจากภายในโรงเรียน เพื่อฝึกครูเหล่านั้นให้มีโอกาสได้ทำหน้าที่ในระดับบริหารหากมีการเลื่อนวิทยฐานะ และโรงเรียนยังสามารถเป็นโรงเรียนพี่เลี้ยงสำหรับโรงเรียนที่มีเด็กนักเรียนไร้สัญชาติในเขตใกล้เคียงได้ ซึ่งสามารถทำ MOU เพื่อรับเด็กไร้

สัญญาติจากโรงเรียนในเขตใกล้เคียงเข้าเรียน โดยไม่ต้องสอบแข่งขัน

โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง (ราษฎร์ศุภศึกษา)

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “น้อย” โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหาร แนวทางในการจัดการศึกษา ควรสร้างครูให้ครบทุกกลุ่มสาระ เชิญปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาเพื่อให้ความรู้ด้านทักษะอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน และประสานขอความช่วยเหลือในวิชาหรือเรื่องที่ขาดผู้สอน หาโรงเรียนพี่เลี้ยง เพื่อช่วยกันพัฒนาการเรียน การสอน ตลอดจนต้องจ้างครูเพิ่มหากเด็กนักเรียน มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี

โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหารแนวทางจัดการศึกษา จำเป็นต้องจัดองค์กรให้มีคนดูแลให้เต็มในทุกกลุ่มสาระ โดยสามารถแต่งตั้งให้เป็นโรงเรียนพี่เลี้ยงสำหรับโรงเรียนที่มีเด็กนักเรียนไร้สัญชาติในเขตใกล้เคียงได้

โรงเรียนศิษย์คุณวิทยา

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “ปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-16 โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหารแนวทางจัดการศึกษา จำเป็นต้องจัดองค์กรให้มีคนดูแลให้เต็มในทุกกลุ่มสาระ โดยสามารถแต่งตั้งให้เป็นโรงเรียนพี่เลี้ยงสำหรับโรงเรียนที่มีเด็กนักเรียนไร้สัญชาติในเขตใกล้เคียงได้

โรงเรียนหนองใหญ่ ศิริรวิวาทวิทยา

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงานด้านบริหารแนวทางจัดการศึกษา จำเป็นต้องจัดองค์กรให้มีคนดูแลให้เต็มในทุกกลุ่มสาระ โดยสามารถแต่งตั้งให้เป็นโรงเรียนพี่เลี้ยงสำหรับโรงเรียนที่มีเด็กนักเรียนไร้สัญชาติในเขตใกล้เคียงได้

โรงเรียนวัดทุ่งเหียง จังหวัด ชลบุรี

พบว่าโครงสร้างองค์กรอยู่ในระดับ “น้อย” โดยพิจารณาเปรียบเทียบผังโครงสร้างองค์กร และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่ม สาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ ไม่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการเข้ามาช่วยเหลือและดูแลงาน ด้านบริหารแนวทางในการจัดการศึกษา ควรสร้างครูให้ครบกลุ่มสาระ เชิญปราชญ์ชาวบ้านเข้ามา เพื่อให้ความรู้ด้านทักษะอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน และประสานขอความช่วยเหลือในวิชาหรือ เรื่องที่ขาดผู้สอน หาโรงเรียนพี่เลี้ยง เพื่อช่วยกันพัฒนาการเรียน การสอน ตลอดจนต้องจ้างครูเพิ่ม หากเด็กนักเรียน มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี

2. ด้านบุคลากร

ตารางที่ 5-17 การเปรียบเทียบด้านบุคลากร

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านบุคลากร					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง			✓			พิจารณาจากภาระ
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง			✓			การสอน ในแต่ละ
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา		✓				กลุ่มสาระและ อัตราส่วนครู /
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา					✓	นักเรียน เปรียบเทียบกับ
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ. จันทบุรี			✓			มาตรฐาน
6	ศิษย์คุณวิทย์ จ.จันทบุรี			✓			
7	หนองใหญ่ ศิริรวิวาทวิทยา จ.ชลบุรี			✓			
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี					✓	

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดวัดธรรมสถิต

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน แนวทางการจัดการด้านการศึกษาคือ โรงเรียนต้องสร้างครูวิทยฐานะ โดยมีเป้าหมายให้กับครูทุกคน อบรม PLC (Professional learning community) เพื่อนำแนวความคิดที่แตกต่างมาพัฒนาการเรียน การสอน และเชิญปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามาให้ความรู้ด้านทักษะการทำงาน ในแบบภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่

โรงเรียนวัดน้ำคอก

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน มีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน แนวทางการจัดการด้านการศึกษาคือ โรงเรียนต้องสร้างครูวิทยฐานะ โดยมีเป้าหมายให้กับครูทุกคน อบรม PLC (Professional learning community) เพื่อนำแนวความคิดที่แตกต่างมาพัฒนาการเรียน การสอน และเชิญปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามาให้ความรู้ด้านทักษะการทำงาน ในแบบภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ หน่วยงานที่ดูแลเด็กกลุ่มนี้เป็นพิเศษยังไม่มีเพราะการดูแลทั้งหมด ดูแลทั้งเด็กนักเรียนไทย และนักเรียนต่างด้าว สรุปโรงเรียนจะดูแลในภาพรวมในทุกระดับชั้น จากหน่วยงานใหญ่ ก็ไม่ได้มีใครเข้ามารับเรื่องดูแลเด็กไร้สัญชาติเป็นรายบุคคลเนื่องจากการขาดแคลนอัตรากำลัง และยังในปัจจุบันนี้ ครูต่างมีภาระความรับผิดชอบเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้การดูแลเด็กกลุ่มนี้จะไม่มีการดูแลเป็นพิเศษแต่อย่างใด ซึ่งบางครั้งหน่วยงานจากองค์การบริหารส่วนตำบล มักจะส่งหน่วยดูแลเรื่องการพัฒนาเด็กด้วยโอกาสอาจจะมีบางครั้งเข้ามาสอบถามหรือสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลช่วยเหลือเยียวยาในบางเรื่องเท่านั้น เช่น เรื่องหาอาชีพเสริมให้กับครอบครัว เพื่อให้เกิดรายได้ และทำให้เด็กไร้สัญชาติที่มีอายุประมาณ 15 – 19 ปีช่วยเหลือครอบครัวในเบื้องต้นได้ ทำให้ลดการเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา ส่วนมากครูประจำชั้นจะมีบทบาทหน้าที่ดูแลโดยตรงอยู่แล้ว ไม่มีเลือกปฏิบัติระหว่างเด็กไทยกับเด็กต่างด้าว เพราะปัจจัยหลายเรื่องยกตัวอย่างเช่น การดูแลเรื่องอุปกรณ์การเรียน เรื่องอาหาร เรื่องการช่วยเหลือครอบครัว โดยครูในรายวิชาอื่น ๆ ก็จะดูแลกันเป็นรายวิชาไป การสอนโดยปกติใช้สื่อการเรียน-การสอนเหมือนเด็กไทย ส่วนมากเด็กต่างด้าวจะตั้งใจเรียนมาก ๆ อยู่แล้ว สาเหตุหลักคือ พวกเขาต้องการที่จะเรียนรู้ภาษาไทยในการสื่อสารให้เร็ว และสามารถอ่านออก เขียนได้บางครั้งอาจต้องขอความ

ช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ เด็กไทย ในการเขียน ซึ่งปัญหาหลัก ๆ ก็คือการเขียน ซึ่งเด็กเหล่านี้จะบอกว่าตัวหนังสือไทยอ่านยาก ภาระทางการสอนของครูจึงไม่ใช่ปัญหาใหญ่สำหรับเด็กไร้สัญชาติในโรงเรียนของเรา ท่าน ผอ.ได้กล่าว

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “มาก” พิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน จำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนเพียงพอในทุกกลุ่มสาระ โดยครูทุกคน มีภาระการสอนเฉพาะกลุ่มสาระที่ตัวเองสังกัด และมีรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงบประมาณและกิจการนักเรียน ช่วยดูแลงานบริหารด้วย 1 คน แนวทางคือโรงเรียนสามารถสร้างหรือแต่งตั้งบุคลากร เพื่อให้ทำหน้าที่ รักษาการ รองผู้อำนวยการ เพื่อศึกษางานและให้มีประสบการณ์ในด้านการบริหารในแต่ละกลุ่มสาระและให้กลุ่มสาระที่มีผลงานดีเด่นนำเสนอผลงานให้บุคลากรภายในโรงเรียน ตลอดจนโรงเรียนในเครือข่ายเพื่อรับฟังการนำเสนอผลงาน โดยเฉพาะงานด้านการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ

โรงเรียนบ้านทุ่งสองห้อง (ราษฎร์คุษฎีศึกษา)

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “น้อย” พิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน แนวทางการจัดการศึกษาให้ได้ผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติก็คือ ต้องจัดให้มีครูให้ตรงกับกลุ่มสาระทุกกลุ่ม ไม่ใช่ให้ครู 1 คน สอนทุกกลุ่มสาระ หรือครู 1 คนควรสอนในวิชาเอกที่ครูถนัดและสอนอีกวิชาหนึ่งตามวิชาโทที่เรียนมาหรือตามความรู้และความสามารถแต่ไม่ควรเกินสองกลุ่มสาระและควรสร้างครูที่เป็นประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่น โดยสามารถเลือกที่จะมาบรรจุที่ โรงเรียนวัดทุ่งเหียงได้โดยสามารถแจ้งความจำนงค์กับ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้โดยตรง โดยไม่ต้องสอบครูผู้ช่วยจากส่วนกลาง

โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐานแนวทางการจัดการด้านการศึกษาคือ โรงเรียนต้องสร้างครูวิทยฐานะ โดยมีเป้าหมายให้กับครูทุกคน อบรม PLC (Professional learning community) เพื่อนำแนวความคิดที่แตกต่างมาพัฒนาการเรียน การสอน และ

เชิญปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามาให้ความรู้ด้านทักษะการทำงาน ในแบบภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่

โรงเรียน คิซณภูวิทยา

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐานแนวทางการจัดการด้านการศึกษาคือ โรงเรียนต้องสร้างครูวิทยฐานะ โดยมีเป้าหมายให้กับครูทุกคน อบรม PLC (Professional learning community) เพื่อนำแนวความคิดที่แตกต่างมาพัฒนาการเรียน การสอน และเชิญปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามาให้ความรู้ด้านทักษะการทำงาน ในแบบภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่

โรงเรียน หอนงใหญ่ ศิริรวิวาทวิทยา

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐานแนวทางการจัดการด้านการศึกษาคือ โรงเรียนต้องสร้างครูวิทยฐานะ โดยมีเป้าหมายให้กับครูทุกคน อบรม PLC (Professional learning community) เพื่อนำแนวความคิดที่แตกต่างมาพัฒนาการเรียน การสอน และเชิญปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามาให้ความรู้ด้านทักษะการทำงาน ในแบบภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่

โรงเรียน วัดทุ่งเหียง

พบว่าด้านบุคลากร อยู่ในระดับ “น้อย” พิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐาน เนื่องจากจำนวนครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระมีจำนวนไม่ครบทุกกลุ่มสาระ และครูทุกคน สอนทุกกลุ่มสาระ โดยพิจารณาจากภาระการสอน ในแต่ละกลุ่มสาระและอัตราส่วนครู/ นักเรียน เปรียบเทียบกับมาตรฐานแนวทางการจัดการศึกษาให้ได้ผลต่อการน่านโยบายไปปฏิบัติก็คือ ต้องจัดให้มีครูให้ตรงกับกลุ่มสาระทุกกลุ่ม ไม่ใช่ให้ครู 1 คน สอนทุกกลุ่มสาระ หรือครู 1 คนควรสอนในวิชาเอกที่ครูถนัดและสอนอีกวิชาหนึ่งตามวิชาโทที่เรียนมาหรือตามความรู้และความสามารถแต่ไม่ควรเกินสองกลุ่มสาระและควรสร้างครูที่เป็นประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่น โดยสามารถเลือกที่จะมาบรรจุที่ โรงเรียนวัดทุ่งเหียงได้โดยสามารถแจ้งความจำนงกับ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้โดยตรง โดยไม่ต้องสอบครูผู้ช่วยจากส่วนกลาง

3. ด้านงบประมาณ

ตารางที่ 5-18 การเปรียบเทียบด้านงบประมาณ

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านงบประมาณ			หมายเหตุ
		มากที่สุด	ปานกลาง	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง		✓		พิจารณาจาก
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง			✓	เงินอุดหนุน
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา	✓			รายหัวกับ สภาพ ความ
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา			✓	เป็นอยู่ใน ปัจจุบัน
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี		✓		
6	ศิษย์คุณวิทยา จ.จันทบุรี		✓		
7	หนองใหญ่ ศิริรวิวาทวิทยา จ.ชลบุรี		✓		
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี			✓	

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดวัดธรรมสถิต

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับ สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน แนวทางการจัดการศึกษาคือ การฝึกเด็กนักเรียนให้ทำขนม ซ่อมแซม อุปกรณ์ไฟฟ้าเก่า ๆ หรือฝึกวิชาชีพตัดผม เพื่อนำของที่ทำขณะอยู่ในคาบเรียนมาขายให้กับนักเรียน คนอื่น ๆ หรือกับผู้ปกครองตลอดจนตัดผมให้นักเรียน ในราคาประหยัดเพื่อนำรายได้เข้ามา ช่วยเหลือโรงเรียน ส่วนในระดับนโยบาย ให้เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัวและปรับปรุงระบบการจ่ายเงิน ซึ่งจะจ่ายแบบ ปีการศึกษา ให้จ่ายเป็นรายไตรมาสและปรับปรุงเงินอุดหนุนในโครงการเรียนฟรี 15 ปี โดยจ่ายให้กับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้เท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียนและเด็กไร้สัญชาติ สามารถกู้เงิน กยศ. ได้โดยไม่มีข้อกัเว้น

โรงเรียนวัดน้ำคอก

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “น้อย” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน แนวทางการจัดการศึกษาคือ การฝึกเด็กนักเรียนให้ทำขนม ฝึกทำอาหาร ซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าเก่า ๆ หรือฝึกวิชาชีพตัดผม เพื่อนำของที่ทำขณะอยู่ในคาบเรียนมาขาย ให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ หรือกับผู้ปกครองตลอดจนตัดผมให้นักเรียน ในราคาประหยัดเพื่อนำรายได้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน ส่วนในระดับนโยบาย ให้เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัวและปรับปรุงระบบการจ่ายเงินซึ่งจะจ่ายแบบ ปีการศึกษา ให้จ่ายเป็นรายไตรมาสและปรับปรุงเงินอุดหนุนในโครงการเรียนฟรี 15 ปี โดยจ่ายให้กับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้เท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียนและเด็กไร้สัญชาติ สามารถกู้เงิน กยศ.ได้โดยไม่มีข้อยกเว้น ไม่มีงบฯจัดสรรเป็นกรณีพิเศษ “เคยของบฯจากจังหวัด แต่ก็เงียบไปเพราะบางครั้งต้องคุ้งบฯประมาณด้วย การจะดึงเอางบฯตรงไหนมาใช้อะไรต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนและต้องมีหลักฐานเป็นเอกสารที่ทำเบิกงบฯมาใช้ในแต่ละครั้ง จะต้องดูด้วยว่ามีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด งบฯของค่ารายหัวจากรัฐบาล เด็ก ๆ กลุ่มนี้ก็ได้รับด้วย ทางโรงเรียนของเราไม่ได้แบ่งเด็กไทยหรือเด็กต่างด้าวแต่อย่างใด เพราะฉะนั้นงบพิเศษของเด็กกลุ่มนี้จะไม่มีนะครับ ถ้าจะมีก็จะเป็นในเรื่องที่เด็ก ๆ ช่วยกันทำของขายเช่น ทำไม้กวาด ทำพัด ทำตะกร้า คือผู้ปกครองทำมาให้ แต่จะจัดสรรเป็นค่าอาหารกลางวันในแต่ละเดือนเพิ่มขึ้นมาเพื่อดูแลบุตร-หลานของตนเอง” (ประพาส เล็กโล่ง, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “มาก” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน แนวทางคือสร้างห้องเรียนสำหรับเด็ก ไร้สัญชาติให้เป็นห้องเรียน “นานาชาติ” ซึ่งอาจจำเป็นต้องใช้ครูที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ หรือ ภาษาอาเซียน และส่งเสริมงานประดิษฐ์ คิดค้นต่าง ๆ ให้เป็น โรงเรียนตัวอย่างในภาคตะวันออก ซึ่งจำเป็นต้องมีงบประมาณเพิ่มขึ้น อาจมาจากภาครัฐเองหรือจากองค์กรส่วนท้องถิ่น นักการเมือง สมาคมศิษย์เก่าและผู้ปกครอง ที่อยากให้การสนับสนุน

โรงเรียนบ้านทุ่งสองห้อง (ราษฎร์ศุภวิถีศึกษา)

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ผลมาจากมีจำนวนเด็กรับนักเรียนน้อย และการรับเด็ก ไร้สัญชาติเข้าสู่ระบบโรงเรียนแล้วแต่เอกสารยังไม่มีหรือยังไม่ครบ จึงทำให้โรงเรียนต้องนำงบประมาณตัวอื่นเข้ามาใช้หรือจัดสรรงบที่มีอยู่อย่างจำกัดอยู่แล้ว เพื่อให้เด็ก ไร้สัญชาติเหล่านั้น ได้มีอาหารกลางวันกิน มีชุดนักเรียน ชุดพลและหนังสือเรียน แนวทางการจัดการศึกษาคือ การฝึกเด็กนักเรียนให้ทำขนม ซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าเก่า ๆ หรือฝึกวิชาชีพตัดผม เพื่อนำของที่ทำขณะอยู่ในคาบเรียนมาขาย

ให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ หรือกับผู้ปกครองตลอดจนตัดผมให้นักเรียน ในราคาประหยัดเพื่อนำรายได้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน ส่วนในระดับนโยบาย ให้เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัวและปรับปรุงระบบการจ่ายเงินซึ่งจะจ่ายแบบ ปีการศึกษา ให้จ่ายเป็นรายไตรมาสและปรับปรุงเงินอุดหนุนในโครงการเรียนฟรี 15 ปี โดยจ่ายให้กับการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ให้เท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียนและเด็กไร้สัญชาติ สามารถกู้เงิน กยศ.ได้โดยไม่มีข้อยกเว้น

โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน แนวทางการจัดการศึกษาคือ การฝึกเด็กนักเรียนให้ทำขนม ซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าเก่า ๆ หรือฝึกวิชาชีพตัดผม ซ่อมเครื่องยนต์ หรือจักรยาน หรือนำของที่ทำขณะอยู่ในคาบเรียนมาขายให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ หรือกับผู้ปกครองตลอดจนตัดผมให้นักเรียน ในราคาประหยัดเพื่อนำรายได้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน ส่วนในระดับนโยบาย ให้เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัวและปรับปรุงระบบการจ่ายเงินซึ่งจะจ่ายแบบ ปีการศึกษา ให้จ่ายเป็นรายไตรมาสและปรับปรุงเงินอุดหนุนในโครงการเรียนฟรี 15 ปี โดยจ่ายให้กับการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ให้เท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียนและเด็กไร้สัญชาติ สามารถกู้เงิน กยศ.หรือเงินกู้ยืมอื่น ๆ ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้โดยไม่มีข้อยกเว้น

โรงเรียนศิษย์คุณวุฒวิทยา

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน แนวทางการจัดการศึกษาคือ การฝึกเด็กนักเรียนให้ทำขนม ซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าเก่า ๆ หรือฝึกวิชาชีพตัดผม เพื่อนำของที่ทำขณะอยู่ในคาบเรียนมาขายให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ หรือกับผู้ปกครองตลอดจนตัดผมให้นักเรียน ในราคาประหยัดเพื่อนำรายได้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน ส่วนในระดับนโยบาย ให้เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัวและปรับปรุงระบบการจ่ายเงินซึ่งจะจ่ายแบบ ปีการศึกษา ให้จ่ายเป็นรายไตรมาสและปรับปรุงเงินอุดหนุนในโครงการเรียนฟรี 15 ปี โดยจ่ายให้กับการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ให้เท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียนและเด็กไร้สัญชาติ สามารถกู้เงิน กยศ.หรือเงินกู้ยืมอื่น ๆ ในองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้โดยไม่มีข้อยกเว้น

โรงเรียนหนองใหญ่ ศิริรวิวาทวิทยา

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน แนวทางการจัดการศึกษาคือ การฝึกเด็กนักเรียนให้ทำขนม ซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าเก่า ๆ หรือฝึกวิชาชีพตัดผม เพื่อนำของที่ทำขณะอยู่ในคาบเรียนมาขายให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ หรือกับผู้ปกครอง

ตลอดจนตัดผมให้นักเรียน ในราคาประหยัดเพื่อนำรายได้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน ส่วนในระดับนโยบาย ให้เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัวและปรับปรุงระบบการจ่ายเงินซึ่งจะจ่ายแบบ ปีการศึกษา ให้จ่ายเป็นรายไตรมาสและปรับปรุงเงินอุดหนุนในโครงการเรียนฟรี 15 ปี โดยจ่ายให้กับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้เท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียนและเด็กไร้สัญชาติ สามารถกู้เงิน กยศ. ได้โดยไม่มีข้อยกเว้น

โรงเรียนวัดทุ่งเหียง

พบว่าด้านงบประมาณ อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน พิจารณาจาก เงินอุดหนุนรายหัวกับสภาพ ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ผลมาจากการรับเด็กเข้าสู่ระบบ โรงเรียนแล้วแต่เอกสารยังไม่มีหรือยังไม่ครบ จึงทำให้โรงเรียนต้องนำงบประมาณตัวอื่นเข้ามาใช้หรือจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดอยู่แล้ว เพื่อให้เด็กไร้สัญชาติเหล่านั้น ได้มีอาหารกลางวันกิน มีชุดนักเรียน ชุดพลและหนังสือเรียน แนวทางคือการฝึกเด็กนักเรียนให้เป็น “พ่อครัวตัวเล็ก” ด้วยการให้มีส่วนช่วยในการทำอาหารกลางวันเพื่อเลี้ยงเด็กนักเรียนคนอื่น ๆ จัดทำโครงการเกษตรพอเพียง เพื่อนำพืชผักสวนครัว ปลาและไข่ไก่ มาปรุงอาหาร ทำโครงการร่วมกับชุมชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นในการระดมทรัพยากรเช่นข้าวสาร อาหารแห้ง อาหารสด เพื่อเป็นการฝึกเด็ก ๆ ให้ทำอาหารทานเองได้และโรงเรียนยังสามารถรักษาความสัมพันธ์กับชุมชนในการที่จะช่วยกันส่งเสริมการศึกษาส่วนในระดับนโยบาย ให้เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัวและปรับปรุงระบบการจ่ายเงินซึ่งจะจ่ายแบบ ปีการศึกษา ให้จ่ายเป็นรายไตรมาสและปรับปรุงเงินอุดหนุนในโครงการเรียนฟรี 15 ปี โดยจ่ายให้กับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้เท่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียนและเด็กไร้สัญชาติ สามารถกู้เงิน กยศ. ได้โดยไม่มีข้อยกเว้นเช่นกัน

4. ด้านสถานที่

ตารางที่ 5-19 การเปรียบเทียบด้านสถานที่

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านสถานที่			หมายเหตุ
		มากที่สุด	ปานกลาง	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง		✓		พิจารณาจาก
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง		✓		จำนวนอาคาร
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา	✓			เรียน จำนวน ห้องเรียน
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา			✓	ห้องสมุด ห้อง ทำกิจกรรม
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี		✓		ที่จอดรถ สนาม
6	ศิษย์คุณวิทยา จ.จันทบุรี		✓		กีฬา ห้องส้วม
7	หนองใหญ่ ศิริวรวาทีวิทยา จ.ชลบุรี		✓		ห้องประชุม ฯลฯ
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี			✓	

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดวัดธรรมสถิต

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียน แนวทางคือพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์

โรงเรียนวัดน้ำคอก

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียน แนวทางคือพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียนและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนมาโรงเรียน แนวทางคือควรเป็นโรงเรียนต้นแบบในด้านการหาทุนเข้าโรงเรียนด้วยการฝึกเด็กนักเรียนให้ขายอาหาร หรือขายสิ่งของเหลือใช้ การซ่อมรถจักรยาน ซ่อมรถมอเตอร์ไซด์การตัดผม ตลอดจนผลิตภัณฑ์จากโรงเรียนที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านหรือการแสดงดนตรีไทย ดนตรีสากล หมอลำ และการแสดงอื่น ๆ นอกจากนี้ได้เงินเข้าโรงเรียนด้วยความสามารถของเด็ก ๆ แล้ว ยังทำให้เด็กและชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและสามารถนำทักษะอาชีพหรือความรู้นอกตำรามาเป็นอาชีพในอนาคตได้อีกด้วย

โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง (ราษฎร์คุษฎ์ศึกษา)

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียนและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนมาโรงเรียน แนวทางในการจัดการศึกษาคือพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์ แนวทางคือการฝึกเด็กนักเรียนให้เป็น “พ่อครัวตัวเล็ก” ด้วยการให้มีส่วนช่วยในการทำอาหารกลางวันเพื่อเลี้ยงเด็กนักเรียนคนอื่น ๆ จัดทำโครงการเกษตรพอเพียง เพื่อนำพืชผักสวนครัว ปลาและไข่ไก่ มาปรุงอาหาร ทำโครงการร่วมกับชุมชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นในการระดมทรัพยากรเช่นข้าวสาร อาหารแห้ง อาหารสด เพื่อเป็นการฝึกเด็ก ๆ ให้ทำอาหารทานเองได้และโรงเรียนยังสามารถรักษาความสัมพันธ์กับชุมชนในการที่จะช่วยกันส่งเสริมการศึกษา

โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียนและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนมาโรงเรียน แนวทางคือพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์

โรงเรียน ศึกษคุณวิทยา

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียนและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนมาโรงเรียน แนวทางการจัดการศึกษาคือ

พยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์

โรงเรียนหนองใหญ่ ศิริรวิวาทวิทยา

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” อ้างอิงจากตารางที่ 5-19 โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียนและความสะดวกในการเดินทางของนักเรียนมาโรงเรียน แนวทางคือพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์

โรงเรียนวัดทุ่งเหียง

พบว่าด้านสถานที่อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” โดยพิจารณาจากจำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน ห้องสมุด ห้องทำกิจกรรม ที่จอดรถ สนามกีฬา ห้องส้วม ห้องประชุม ฯลฯ กับจำนวนนักเรียน แนวทางในการจัดการศึกษาคือพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์ ฝึกเด็กนักเรียนให้เป็น “พ่อครัวตัวเล็ก” ด้วยการให้มีส่วนช่วยในการทำอาหารกลางวันเพื่อเลี้ยงเด็กนักเรียนคนอื่น ๆ จัดทำโครงการเกษตรพอเพียง เพื่อนำพืชผักสวนครัว ปลาและไข่ไก่ มาปรุงอาหาร ทำโครงการร่วมกับชุมชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นในการระดมทรัพยากรเช่นข้าวสาร อาหารแห้ง อาหารสด เพื่อเป็นการฝึกเด็ก ๆ ให้ทำอาหารทานเองได้และโรงเรียนยังสามารถรักษาความสัมพันธ์กับชุมชนในการที่จะช่วยกันส่งเสริมการศึกษา

1. ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้

ตารางที่ 5-20 การเปรียบเทียบด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้

ลำดับ	โรงเรียน	ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	วัดธรรมสถิต จ.ระยอง				✓		พิจารณาจาก
2	วัดน้ำคอก จ.ระยอง			✓			สัดส่วน
3	พนมอดุลวิทยา จ.ฉะเชิงเทรา		✓				ครุภัณฑ์ ต่อ จำนวนที่ใช้
4	บ้านหนองสองห้อง จ.ฉะเชิงเทรา					✓	งานได้และสิ่ง ที่ควรมีต่อการ
5	แก่งหางแมวพิทยาคาร จ.จันทบุรี			✓			เรียนรู้ของ
6	ศิษย์คุณวิทย์ จ.จันทบุรี			✓			นักเรียน
7	หนองใหญ่ ศิริวรราชวิทยา จ.ชลบุรี			✓			
8	วัดทุ่งเหียง จ.ชลบุรี					✓	

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

โรงเรียนวัดวัดธรรมสถิต

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “น้อย” โดยพิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน แนวทางการจัดการศึกษา คือ โรงเรียนพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์ ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ สพฐ. และองค์กรส่วนท้องถิ่นควรพิจารณางบประมาณเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยมีแบบแปลนที่เป็นมาตรฐาน เพื่อให้ทุกโรงเรียนดำเนินการก่อสร้างในมาตรฐานเดียวกัน จัดหาโต๊ะ เก้าอี้ ระบบคอมพิวเตอร์ ทั้ง ฮาร์ดแวร์ (Hardware) และ ซอฟต์แวร์ (Software) จัดหาเครื่องกรองน้ำ เพื่อเด็ก ๆ จะมีน้ำสะอาดดื่มและจัดการรถยนต์เพื่อที่ครูจะสามารถออกไปติดต่อราชการหรือนำนักเรียนกลุ่มเล็ก ๆ ออกไปทำกิจกรรมนอกโรงเรียน ที่มีระยะทางไกล ๆ ได้หรือกรณีครูและเด็กนักเรียนป่วยไข้ หรือได้รับอุบัติเหตุจะได้นำส่งโรงพยาบาลได้อย่างทันที่

โรงเรียนวัดน้ำคอก

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากสัดส่วน ครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน แนวทางการจัดการศึกษา คือ โรงเรียนพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้อง ประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมา ปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ทางโรงเรียนจะจัดครูเวรและนักการ ที่มีคำสั่งเป็นผู้ดูแลภาพรวม และจะให้ให้นักการภารโรงซื้อคุณน้ำปรีชา ด้วงคง โดยอยู่ภายใต้การดูแล ของข้าราชการครู อนุรักษ์ ทรัพย์พันธ์ เป็นผู้ดูแล

โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “มาก” โดยพิจารณาจากสัดส่วน ครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน แนวทางสำหรับ โรงเรียน นี้คือควรเพิ่มพื้นที่สีเขียว และที่นั่งพักผ่อนให้พอเพียงกับจำนวนเด็กนักเรียน ตลอดจนการวางแผน เพื่อซ่อมแซมและปรับปรุงอุปกรณ์และเครื่องมือ เครื่องใช้ ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดีและปลอดภัยอยู่ เสมอ

โรงเรียนบ้านทุ่งสองห้อง (ราษฎร์ศุภศึกษา)

พบว่า สมรรถนะด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณา จากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียนนักเรียน แนว ทางการจัดการศึกษาคือ โรงเรียนพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดย โรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของ ต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์

โรงเรียน แก่งหางแมวพิทยาคาร

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจาก สัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียนนักเรียน แนว ทางการจัดการศึกษาคือ โรงเรียนพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดย โรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของ ต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์

โรงเรียน คิชฌกูฏวิทยา

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจาก สัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียนนักเรียน แนว ทางการจัดการศึกษาคือ โรงเรียนพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดย

โรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์

โรงเรียน หอนงใหญ่ ศิริรวิวาทวิทยา

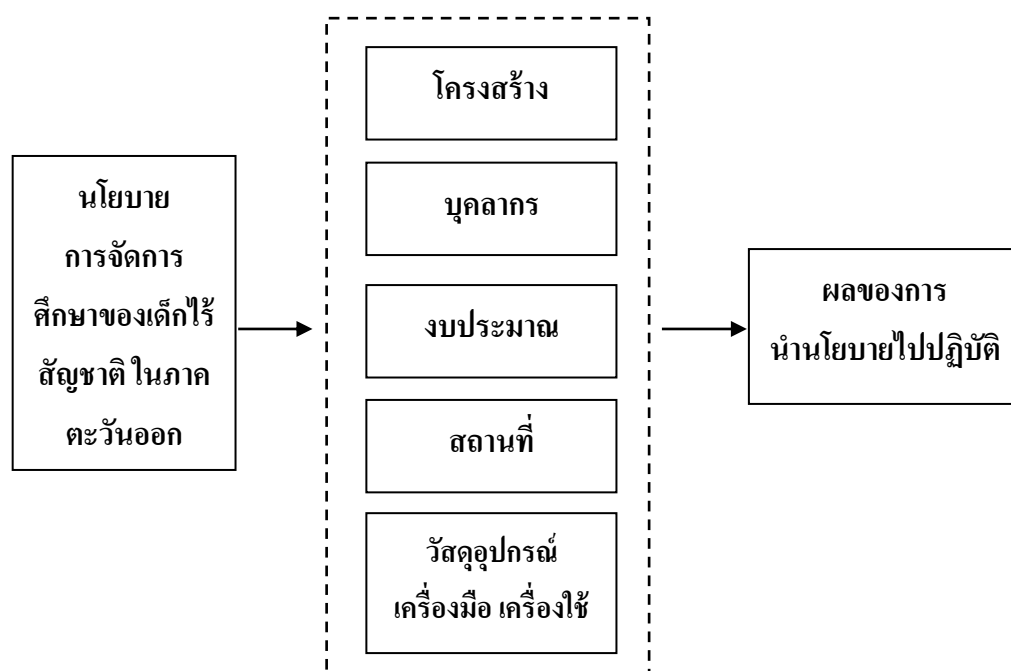
พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยพิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียนนักเรียน แนวทางการจัดการศึกษาคือ โรงเรียนพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์

โรงเรียนวัดทุ่งเหียง

พบว่าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” โดยพิจารณาจากสัดส่วนครุภัณฑ์ ต่อจำนวนที่ใช้งานได้และสิ่งที่มีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียน แนวทางการจัดการศึกษาคือ โรงเรียนพยายามซ่อมแซมสิ่งที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้และปลอดภัย โดยโรงเรียนอาจต้องประสานงานกับชุมชนเพื่อขออาสาสมัครในการซ่อมสร้างหรือขอบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงสถานที่และภูมิทัศน์ ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ สพฐ. และองค์กรส่วนท้องถิ่น ควรพิจารณางบประมาณเพื่อปรุงปรุงภูมิทัศน์ โดยมีแบบแปลนที่เป็นมาตรฐาน เพื่อให้ทุกโรงเรียนดำเนินการก่อสร้างในมาตรฐานเดียวกัน จัดหาโต๊ะ เก้าอี้ ระบบคอมพิวเตอร์ ทั้ง ฮาร์ดแวร์ (Hardware) และ ซอร์ฟแวร์ (Software) จัดหาเครื่องกรองน้ำ เพื่อเด็ก ๆ จะมีน้ำสะอาดดื่มและจัดหารถยนต์เพื่อที่ครูจะสามารถออกไปติดต่อราชการหรือนำนักเรียนกลุ่มเล็ก ๆ ออกไปทำกิจกรรมนอกโรงเรียน ที่มีระยะทางไกล ๆ ได้หรือกรณีครูและเด็กนักเรียนป่วยไข้ หรือได้รับอุบัติเหตุจะได้นำส่งโรงพยาบาลได้อย่างทันที่

สรุปผลการวิเคราะห์ การนำนโยบายการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปปฏิบัติ

กรอบแนวทางการวิจัย

ภาพที่ 5-3 กรอบแนวทางการวิจัย

ที่มา: ประยุกต์จากกรอบแนวคิดของ วรเดช จันทรศร (2527)

ด้านโครงสร้าง เป็นการจัดโครงสร้างแบบระบบราชการ (Bureaucratic system) และใช้การบริหารแบบ บนลงล่าง (Top down) มีการกำหนดนโยบายมาจากระดับกระทรวง ส่งตรงไปยังเขตการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา มีระบบโครงสร้างอยู่ในระดับปานกลาง – ระดับมาก ส่วนโรงเรียนในระดับอนุบาล - ระดับประถมศึกษา จะอยู่ในระดับน้อย – น้อยที่สุด พบว่าโรงเรียนมีโครงสร้างตามที่ สพฐ.กำหนด แต่ไม่มีครุมาบรรจุ

ด้านบุคลากร โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับกระทรวงศึกษาธิการ ลงมาสู่ผู้ปฏิบัติในระดับเขตการศึกษา ถึงผู้บริหาร โรงเรียน ครู และนักวิชาการศึกษา บุคคลเหล่านี้มีบทบาทที่สำคัญจากผู้กำหนดยุทธศาสตร์และนโยบาย ผู้การปฏิบัติในพื้นที่จริง อ้างถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่าโรงเรียนในระดับ

มัธยมศึกษา มีระบบโครงสร้างอยู่ในระดับ ปานกลาง – ระดับมาก ส่วนโรงเรียนในระดับอนุบาล-ระดับประถมศึกษา จะอยู่ในระดับน้อย – น้อยที่สุด บางโรงเรียนมีโควตาครูว่างอยู่ตามจำนวนนักเรียน แต่ไม่มีใครมาลง เนื่องจากอยู่ในเขตทุรกันดาร และสัดส่วนครู: นักเรียน จะอยู่ประมาณที่ครู 1 คน ต่อนักเรียน 17 -20 คน

ด้านงบประมาณ การจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับเด็กไม่มีสัญชาติไทยเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2548 เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ที่อนุมัติหลักการร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย หลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา (การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย) และเห็นชอบแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย โดยให้ขยายโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย เปิดกว้างให้ทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่จำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษา รวมทั้ง อนุมัติให้มีการจัดสรรงบประมาณอุดหนุน ค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มบุคคลที่ไม่มี หลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมถึง มัธยมศึกษาตอนปลายในอัตราเดียวกันกับที่จัดสรรให้เด็กไทย ทั้งนี้ ในด้านการบริหารจัดการให้กระทรวงมหาดไทยจัดทำฐานข้อมูล (เลขประจำตัว 13 หลัก) เกี่ยวกับบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติ ไทย ให้แก่เด็กและเยาวชนที่มีข้อกำหนด/กฎหมายควบคุมเฉพาะให้จำกัด ในพื้นที่อยู่อาศัย สามารถเดินทางไปศึกษาได้เป็นระยะเวลาตามหลักสูตร การศึกษาระดับนั้น โดยไม่ต้องขออนุญาตเป็นครั้งคราวแต่ทั้งนี้ผู้เรียนต้อง แสดงบัตรประจำตัวนักเรียน/นักศึกษาแก่เจ้าหน้าที่ระหว่างเดินทางออก นอกเขต (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ, 2548 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) พบว่าโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่อยู่ในเขตเมืองและโรงเรียนระดับมัธยม ได้รับงบประมาณค่อนข้างมากดูได้จากจำนวนครุภัณฑ์และอุปกรณ์ทางคอมพิวเตอร์ตลอดจนอาคารเรียนและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ส่วนโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่อยู่ห่างจากตัวเมืองจะได้รับงบประมาณค่อนข้างน้อย เนื่องจากจำนวนเด็กนักเรียนที่น้อย และโรงเรียนตั้งอยู่แบบกระจายกันออกไปในแต่ละตำบล ตลอดจนการคุมกำเนิดซึ่งมีผลต่อจำนวนของ ระดับอนุบาล – ระดับประถม

ด้านสถานที่ สถานที่ เป็นสิ่งที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียน โรงอาหาร ห้องน้ำ สนามเด็กเล่น หรือแปลงปลูกผัก สถานที่เหล่านี้จะหล่อหลอมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การเรียนร่วมกัน การทำงานเป็นทีม การได้ใช้เป็นเวทีในการแสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถของเด็ก ๆ สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทยจะใช้วิธีการเรียนร่วมกัน สถานที่เดียวกัน ในแต่ละพื้นที่ ความสะอาดและความเป็นระเบียบ เรียบร้อย และความปลอดภัย เป็นสิ่งสำคัญมากเช่นกัน ที่

จะทำให้เด็ก ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยากมาโรงเรียนทุกวัน พบว่า โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและอยู่ในเขตเมือง จะมีความสะดวกสบาย ในการเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียนและได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ เช่น สมาคมศิษย์เก่า องค์กรส่วนท้องถิ่นและนักการเมืองมากกว่าโรงเรียนที่อยู่นอกเขตเมือง โดยเฉพาะตามแนวชายแดน

ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ รวมหมายถึง ครุภัณฑ์การศึกษา ครุภัณฑ์สำนักงาน โรงเรียน ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ครุภัณฑ์งานบ้านและงานครัว และครุภัณฑ์ยานพาหนะ โดยครุภัณฑ์การศึกษา ประกอบด้วย โต๊ะเก้าอี้นักเรียนก่อนประถมศึกษา ชุดฝึกทักษะนักเรียนก่อนประถมศึกษา ตู้เก็บอุปกรณ์นักเรียนก่อนประถมศึกษา โต๊ะเก้าอี้นักเรียน ประถมศึกษา ครุภัณฑ์การสอนวิทยาศาสตร์ ประถมศึกษา ครุภัณฑ์อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ม.ต้น ครุภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ม.ปลาย หุ่นจำลองแสดงอวัยวะภายในมนุษย์ ครุภัณฑ์ไฟฟ้า ครุภัณฑ์งานอาหารและโภชนาการ ครุภัณฑ์งานผ้าและการตัดเย็บ ครุภัณฑ์โรงฝึกงาน ครุภัณฑ์งานไม้ ครุภัณฑ์งานโลหะ ครุภัณฑ์ช่างอุตสาหกรรม ครุภัณฑ์งานยนต์ ครุภัณฑ์วิชาคหกรรม ครุภัณฑ์ห้องปฏิบัติการเพาะเห็ด ชุดอุปกรณ์วิชาชีพเกษตรกรรม ครุภัณฑ์งานเขียนแบบ ม.ต้น เครื่องดนตรีสากล เครื่องดนตรีไทย ชุดเล็ก ประถมศึกษา เครื่องดนตรีไทย ชุดใหญ่ มัธยมศึกษา ชุดอุปกรณ์วิชาพลานามัย โต๊ะเทเบิลเทนนิส ชุดอุปกรณ์เปดอง โทรทัศน์สี วิทยุ - เทป - ซีดี เครื่องเล่น ดีวีดี จานรับสัญญาณดาวเทียม ครุภัณฑ์ห้องสมุด ชุดเล็ก ประถมศึกษา ครุภัณฑ์ห้องสมุด ชุดใหญ่ มัธยมศึกษา เครื่องมัลติมีเดียโปรเจกเตอร์ LCD เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ (Printer) อุปกรณ์ห้องสมุดร.ระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา

ครุภัณฑ์พัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ระดับก่อนประถมศึกษา ครุภัณฑ์พัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ระดับประถมศึกษา อุปกรณ์ศูนย์การเรียนรู้ร.ขนาดเล็ก อุปกรณ์ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ (ประถม-มัธยมต้น) อุปกรณ์ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ (มัธยมศึกษา) คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) เพื่อใช้ในการเรียนการสอน และ โทรทัศน์สีชนิด จอแบน (LCD) ครุภัณฑ์สำนักงานโรงเรียน ประกอบด้วยเครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องโทรสาร เครื่องอัดสำเนา เครื่องพิมพ์ดีด ตู้นิรภัย เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ (Printer) เครื่องเจาะกระดาษและเข้าเล่ม เครื่องถ่ายภาพนิ่งระบบดิจิทัล คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) เพื่อใช้บริหารจัดการ เครื่องคอมพิวเตอร์พกพา (Notebook) (ใช้บริหารจัดการ) และกล้องถ่ายภาพดิจิทัล ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ประกอบด้วย เครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ เบนซิน เครื่องตัดกระแสไฟฟ้า เครื่องขยายเสียง เครื่องกำเนิดไฟฟ้า 5, 10 กิโลวัตต์ เครื่องปรับอากาศ ครุภัณฑ์งานบ้านและงานครัว ประกอบด้วย เครื่องกรองน้ำ เครื่องทำน้ำเย็น ถังน้ำขนาด 2000 ลิตร แบบไฟเบอร์กลาส เครื่องตัดหญ้า โต๊ะอาหารพร้อมเก้าอี้ ตู้เย็น ถังน้ำขนาด 2000 ลิตร แบบพลาสติก ถังน้ำขนาด

1000 ลิตร ขึ้นไป แบบไฟเบอร์กลาส ถังน้ำขนาด 1000 ลิตร ขึ้นไป แบบพลาสติก ถังน้ำขนาด 1000 ลิตร ขึ้นไป แบบสแตนเลส และครุภัณฑ์ยานพาหนะ ประกอบด้วย รถโดยสาร 12 ที่นั่งและรถกระบะ พบว่าโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยเฉพาะ โรงเรียนที่อยู่ในเขตเมือง จะมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้เพียงพอต่อการเรียน การสอน โดยเฉพาะโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ตลอดจนรถยนต์ต่าง ๆ ที่สามารถอำนวยความสะดวกทั้งครูและนักเรียน ในการเดินทางไปติดต่อราชการ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกบริเวณ โรงเรียน ส่วนโรงเรียนระดับประถมที่อยู่ห่างไกลจะมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่ค่อนข้างขาดแคลน หน่วยงานภาครัฐควรทำให้เป็นมาตรฐาน ในทุก ๆ ระดับ การศึกษา ว่าควรมีอุปกรณ์ใดที่จำเป็น ทั้งครุภัณฑ์ทางการศึกษา ครุภัณฑ์สำนักงาน โรงเรียน เป็นต้น

สรุปผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ตารางที่ 5-21 ปัญหาในปัจจุบันและข้อเสนอแนะที่อยากให้ปรับเปลี่ยน

ปัจจุบันมีปัญหาอะไร	ข้อเสนอแนะที่อยากให้ปรับเปลี่ยน
ด้านโครงสร้าง	
1. การบริหารแบบ Top down	- กระจายอำนาจลงมา
2. ลำดับชั้นบังคับบัญชาเยอะ	- ปรับปรุงเรื่องการสื่อสาร
3. มีความเป็นทางการสูง	- แก้ไขระเบียบต่าง ๆ ให้ทันสมัย
4. ถูกกำหนดโดยมีระเบียบเป็นตัวกำกับ โดยมีได้ศึกษาความพร้อมของพื้นที่	- มีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน
5. เป็นแนวตั้งเน้นการรวมศูนย์	
6. ขาดความชัดเจน มีปัญหาในทางปฏิบัติและล่าช้า	
ด้านบุคลากร	
1. จำนวนครูไม่เพียงพอ	- เพิ่มจำนวนครู
2. ขาดความรู้ ความเข้าใจ	- ปรับปรุงเรื่องระบบสวัสดิการครู
3. ขาดการยอมรับในระบบการจัดการศึกษา	- ขยายช่วงวัยเกษียณจาก 60 ปีเป็น 65 ปี
4. ขาดขวัญและกำลังใจ	หรือมากกว่า

ตารางที่ 5-21 (ต่อ)

ปัจจุบันมีปัญหาอะไร	ข้อเสนอแนะที่อยากให้อำเภอปรับเปลี่ยน
	- ปรับปรุงระบบรายงานของโรงเรียนเรื่องอัตราครูและนักเรียนให้เป็นปัจจุบัน - ส่งครูออกไปอบรมภายนอกหรือจัดอบรมภายใน ในทุกระดับ
ด้านงบประมาณ 1. ไม่เพียงพอ 2. ไม่ชัดเจน มีปัญหาในทางปฏิบัติ 3. ไม่คุ้มค่า	- ปรับปรุงระบบการอุดหนุนรายหัวตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี - ขอการสนับสนุนจากประเทศต้นทาง, NGO หรือ องค์การสหประชาชาติ - ขอบสนับสนุนเป็นค่า อาหาร ซ่อมสร้างหรืออุปกรณ์การเรียน การสอน จากภาคเอกชน
ด้านสถานที่ 1. ห่างไกล เดินทางไม่สะดวก 2. คับแคบ 3. ทรุดโทรม 4. อนาคต	- กำหนด แบบแปลนให้ทันสมัยเป็นมาตรฐานเดียวกัน และจัดงบประมาณเพื่อ ซ่อมแซมและปรับปรุงทุกปี การศึกษา - อบต.จัดรถรับส่งฟรีจากหมู่บ้านถึง โรงเรียน
อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ 1. ไม่เพียงพอ 2. ขาดความทันสมัย 3. ชำรุด ทรุดโทรม 4. มีแต่ใช้ไม่ได้	- จัดเป็นมาตรฐาน โดยแบ่งตามระดับชั้นของการเรียนรู้ - กำหนดอายุการใช้งานหรือค่าเสื่อม ของอุปกรณ์ต่าง ๆ - จัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมใช้ (ไฟฟ้า น้ำ อินเทอร์เน็ต) และกำหนดแผนการเข้ามาซ่อมบำรุงจากหน่วยงานกลาง
ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง	

บทสรุป

จากตารางที่ 5-21 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลออกมา ที่เกี่ยวกับนโยบายในการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ โดยใช้ตัวแบบด้านการจัดการ ของวรเดช จันทรศร (2527) เป็นตัววิเคราะห์ แบ่งเป็น 5 ด้านได้แก่ 1. ด้านโครงสร้าง 2. ด้านบุคลากร 3. ด้านงบประมาณ 4. ด้านสถานที่ และ 5. ด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ โดยได้วิเคราะห์จุดอ่อน (Weaknesses) พบว่าเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่าง ๆ ขององค์กร เช่น การขาดเงินทุน นโยบายและทิศทาง การบริการที่ไม่แน่นอน หรือบุคลากรที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งองค์กรจะต้องหาวิธีในการปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือขจัดให้หมดไปอันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร จากการศึกษาพบว่า ด้านหลักสูตร ไม่มีหลักสูตรเพื่อสนับสนุนด้านวิชาชีพ ที่เด็กสนใจเพื่อนำไปประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษา มีปัญหาเรื่องการสื่อสารและความเข้าใจและการปรับตัวในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเรียนร่วมกับเด็กไทยทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกแบ่งแยก ด้านทรัพยากร มีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กไร้สัญชาติ งบประมาณไม่เพียงพอต่อความจริงที่เพิ่มขึ้นและล่าช้า ขาดแคลนสื่อผสม- เป็นภาษาไทยเท่านั้น เน้นบรรยายและให้ท่องจำ ขาดแคลนรองเท้า เสื้อผ้า อาหาร คอมพิวเตอร์ หนังสือ ด้านผลลัพธ์ มีปัญหาการสื่อสารและความคิดต่าง วัฒนธรรม ปัญหาด้านความเชื่อ เจตคติทางลบและความเข้าใจในนโยบายการจัดการศึกษา ของครูและผู้ปกครอง เป็นการบังคับให้รักษาชาติไทย บางโรงเรียนก็ไม่ให้วุฒิบัตร - ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าประเทศ ปัญหาการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัญหาการให้บริการด้านสาธารณสุขมูลฐาน ไม่มีการเปิดรับเด็กไร้สัญชาติทั่วประเทศไทย มีการมาสวมสิทธิ์ บางคนมีชื่อไม่ซ้ำกันและอยู่หลายโรงเรียน เพื่อจะได้เงินอุดหนุนรายหัว

จุดแข็ง (Strengths) หรือข้อได้เปรียบ เป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในองค์กร เช่น จุดแข็งด้านการเงิน และข้อได้เปรียบด้านการผลิต และด้านทรัพยากรบุคคล โดยองค์กรจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์ จากการศึกษาพบว่า ด้านหลักสูตร ใช้หลักสูตร การเรียน การสอน รวมทั้งตำราเรียน เหมือนเด็กนักเรียนไทย มีการเรียนร่วมกับเด็กไทย เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าแบ่งแยก มีรุ่นพี่เป็นพี่เลี้ยง ทั้งเรื่องการใช้ภาษาและการเป็นอยู่ ด้านทรัพยากร ครูพยายามผลิตสื่อการสอนเอง มีรุ่นพี่ช่วยแปลภาษา วัสดุ อุปกรณ์หาง่าย ได้รับอุปกรณ์การเรียน การสอนเท่าเทียมกับเด็กไทย สพม.สพฐ. สามารถให้คำปรึกษาได้ทันที ด้านผลลัพธ์ สามารถจัดการเรียน การสอน ร่วมกับเด็กไทยได้ ปูทางเรื่องความเป็นไทย เด็กไร้สัญชาติได้รับวุฒิบัตร-ประเทศไทยได้รับการยอมรับและความช่วยเหลือ จากนานาชาติ เปิดรับเด็กไร้สัญชาติให้ได้เข้าเรียนทุกคน

ด้านโอกาส (Opportunities) โดยการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตลอดเวลา เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีและการแข่งขันในตลาด และใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น จากการศึกษา พบว่า ความเสถียรของครู และบุคลากรทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นการพัฒนาคุณภาพของผู้บริหาร และครู การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนทั้งด้านบุคลากร สื่อเทคโนโลยีและสภาพอาคารสถานที่ที่เอื้อต่อ การจัดการจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของภาครัฐ และการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ชุมชนในการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาในพื้นที่ ขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูที่ได้รับจากการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ซึ่งจะนำไปสู่ความมุ่งมั่นผูกพันในการทำงานในพื้นที่ เจตจำนงของภาครัฐที่จะส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ชายแดนของประเทศไทยโดยการกำหนดนโยบายเฉพาะและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถ สร้างแรงงานคุณภาพเพื่อทดแทนและเป็นการกำลังในการขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจได้

ด้านอุปสรรค (Threats) เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร เช่น ราคาน้ำมันที่สูงขึ้น อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้น สภาพเศรษฐกิจที่ชะลอตัว โรคระบาด เช่น Covid 19 ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้อง และพยายามขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้ จากสภาพการขาดแคลนครูที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอน ได้อย่างต่อเนื่อง เพราะครูขอย้าย ออกนอกพื้นที่บ่อย การขาดความพร้อมด้านสื่อเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพทางเศรษฐกิจที่ยากจนของครอบครัว สภาพครอบครัวที่แตกแยกเนื่องจากผู้ปกครองต้องอพยพไปทำงานต่างพื้นที่ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองอย่างเต็ม ศักยภาพเนื่องจากผู้เรียนไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนด้านการเรียนจากที่บ้านอย่างเต็มที่ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจากครอบครัว ทำได้ยากลำบาก อีกทั้งเป็นการสร้างโอกาสให้เด็ก บางส่วนถูกละเมิดทางเพศ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของครูในพื้นที่ สภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สร้างโอกาส หรือชักจูงให้เด็กใช้วิถีชีวิตที่ไม่ถูกต้องตามครรลองของวัฒนธรรม สังคมไทย โดยเฉพาะบ่อนการพนันตามแนวชายแดน ปัญหายาเสพติด ในชุมชนบางพื้นที่ ความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ของผู้เรียน ซึ่งหมายถึงรวมถึงภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ค่านิยมบางประการมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ความเหลื่อมล้ำ ในเชิงนโยบายสำหรับพื้นที่ชายแดน

“บางมิติเราก็พูดไม่ได้เพราะเค้าไม่ถามกำเนิด บางคนถามว่าแบบนี้เป็นภาระหรือไม่ เราก็พูดไม่ออก มันพูดไม่ได้ เค้าก็อยู่กับแบบไม่ถาม ในเรื่องของวัยแรงงาน ส่วนหนึ่งคนไทยจะมองว่าเป็นอาชีพที่ไม่ได้รับการยอมรับ บางคนไปมองและแบ่งว่าเป็นคนอีกชั้นหนึ่ง ในระดับของสังคม เราพูดเสมอว่าทุกอาชีพคืออาชีพที่มีเกียรติ เราทุกคนมีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์เท่ากัน มันจะได้

ลบล้างการแบ่งชนชั้นชาติ” (กนกวรรณ วัฒวัลย์, สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2563)

การขาดความชัดเจนด้านนโยบาย และแนวปฏิบัติที่เป็น รูป ธรรม สำหรับ โรงเรียนใน พื้นที่ชายแดนประเทศไทย-กัมพูชา ทั้งด้านวิธีการด้านงบประมาณและระบบการประเมินผลทำ ให้ ครูและบุคลากรในพื้นที่รู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับความเป็นธรรม ผลกระทบกับการขึ้นทะเบียนของ เด็กที่ เป็นผู้ติดตาม เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการขึ้นทะเบียนสูง ฐานะของครอบครัวส่งผลให้พ่อแม่ ผู้ปกครองจำเป็นต้องเลือกขึ้น ทะเบียนผู้ใหญ่ที่เป็นแรงงานต่างด้าวก่อน ทำให้มีเด็กไม่ได้ต่อ ทะเบียน เพิ่มขึ้นปริมาณเด็กไม่มีสัญชาติที่เข้าถึงระบบการศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ ยังมีความ แตกต่างกันมาก การไม่ทราบปริมาณ-จำนวนเด็กที่ไม่มีทะเบียนรายงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ที่ไม่มี สัญชาติไทย และบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยราษฎรและเด็กไม่มีสัญชาติที่ แท้จริง มีเพียงการประมาณการที่ไม่มี ความชัดเจนเพียงพอ เนื่องจากข้อมูลต่างแหล่งมีความแตกต่าง กันมากในเชิงปริมาณ สถิติจำนวนผู้ไม่มีทะเบียนและไม่มีสัญชาติไทยที่เผยแพร่ก็ยังมี ความแตกต่าง กันมาก ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย

ด้านดี

ในด้านของการนำนโยบายไปปฏิบัติเรื่องการรับเด็กไร้สัญชาติให้ได้รับการศึกษาทุกคน ที่อยู่ในดินแดนดินไทย ทั้งที่มีและไม่มีหรือเอกสารการแจ้งเกิดไม่ครบ โรงเรียนก็ยังรับเด็กเหล่านี้ ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาทุกคน สอดคล้องคำพูดที่ว่า “กระทรวงศึกษาธิการ จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” สามารถนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติไปปฏิบัติได้ทั้งระดับประถมศึกษาและ ระดับมัธยมศึกษาใช้หลักสูตร การเรียน การสอน รวมทั้งตำราเรียน เหมือนเด็กไทย มีการเรียน ร่วมกับเด็กไทย เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าแบ่งแยก มีรุ่นที่เป็นพี่เลี้ยง ทั้งเรื่องการไ้ภาษาและการ เป็นอยู่

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบสภาพปัญหาการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติ ปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติตามหลักสิทธิมนุษยชนและ แนวทางการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติสู่ความมั่นคง ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารตรวจสอบหลักกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ขั้นตอนที่ 2 คือข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนาม โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม จากโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ทำให้ได้ข้อค้นพบ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาด้านการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย

ปัญหาด้านโครงสร้าง เกิดจากการบริหารแบบ บนลงล่าง (Top down) การสั่งการเป็นแนวตั้งเน้นการรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง มีลำดับชั้นบังคับบัญชามาก มีความเป็นทางการสูง การปฏิบัติงานถูกกำหนดโดยมีระเบียบเป็นตัวกำกับ โดยมีได้ศึกษาความพร้อมของพื้นที่ นโยบายขาดความชัดเจน มีปัญหาในทางปฏิบัติและทำให้เกิดความล่าช้า ข้อเสนอในการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ด้วยการกระจายอำนาจลงมาให้ระดับโรงเรียนมีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อลดขั้นตอนให้สั้นและเพื่อการสื่อสารที่เที่ยงตรงมากขึ้น เป็นการปรับปรุงระบบการรวมศูนย์ที่ทำให้การทำงานล่าช้า และไม่ตอบสนองต่อการทำงานที่แท้จริง เป็นการจัดโครงสร้างแบบระบบราชการ (Bureaucratic system) และใช้การบริหารแบบ บนลงล่าง (Top down) มีการกำหนดนโยบายมาจากระดับกระทรวง ส่งตรงไปยังเขตการศึกษาในแต่ละภาค โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาได้มีการกำหนดหน้าที่ดังนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลงานของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสำนักงานปลัดศึกษาธิการ(ศธ.)พร้อมกันนี้ได้มีคำสั่งแบ่งงานให้กับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาทั้ง 2 คนให้รับผิดชอบดูแลดังนี้ โดย รัฐมนตรีช่วยว่าการ คนที่ 1 จะรับผิดชอบ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) สำนักงานรับรองมาตรฐาน

และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการ คนที่ 2 จะรับผิดชอบ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ

เด็กไร้สัญชาติจะได้รับการดูแลโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1. จัดทำข้อเสนอ นโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา มาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลาง การศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2. กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง และดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุน ทรัพยากร การจัดตั้งจัดสรรทรัพยากร และบริหารงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3. พัฒนาระบบการบริหารและส่งเสริม ประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ ในการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการนิเทศ การบริหารและการจัดการศึกษา 4. ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา 5. พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ และประสาน ส่งเสริม การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุ องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นของเขตพื้นที่ การศึกษา 6) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยอยู่ใน การดูแลของการศึกษานอกระบบ (Non-formal education)

ผู้วิจัยสามารถสรุปในเรื่องการจัดโครงสร้างองค์กร สำหรับเด็กไร้สัญชาติในเขตภาค ตะวันออกของประเทศไทยได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการยังไม่จริงจังและให้ความสำคัญกับการจัด การศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติดีพอ เนื่องจากไปผูกไว้กับ สพฐ. เรื่องการจัดการศึกษาพิเศษ โดยให้ เรียนร่วมกับเด็กไทย จึงขาดการดูแลอย่างจริงจัง มีบุคลากรและงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ทำให้การ ดูแลเรื่องการเรียน การสอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาตินั้นต่ำกว่าที่ควรจะเป็น กรณีของการจัดการศึกษาของไทยซึ่งปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบชนชั้นนำ (Elitist Democracy) นั้น พลังของชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครองยังคงมีอิทธิพลอย่างสูงยิ่ง (อรทัย ก๊กผล, 2553) ในการชี้เป็นชี้ตายในทางนโยบายที่สำคัญ ๆ ของประเทศและในทุก ๆ ขั้นตอนของ กระบวนการนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ขณะที่ระบอบราชการซึ่งรวม ศูนย์เป็นอย่างมากอยู่ในส่วนกลางและเน้นความเป็นรัฐเข้มแข็ง (คริส เบอเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2557, หน้า 410-412) ดังสะท้อนให้เห็นได้จากสัดส่วนงบประมาณ บุคลากร และ อำนาจในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ ทำหน้าที่เป็นเพียงกลไกของรัฐที่ปกครองโดยชนชั้นนำจำนวน

น้อยผู้ทรงอิทธิพลหาได้เป็นการปกครองในระบบประชาธิปไตยแบบสากลที่เน้นคุณค่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเปิดกว้างและดำเนินนโยบายในรูปแบบจากล่างขึ้นบน (Bottom-up approach) แต่อย่างไรก็ตามสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า หากนำกรอบการมองตามแนวทางบนลงล่าง (Top-down approach) จากทัศนคติทางด้านองค์การมาปรับใช้เพื่ออธิบายในกรณีของการนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยไปปฏิบัติซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้ถือเป็นนโยบายสาธารณะระดับชาติโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในห้าหน่วยงานหลักทางด้านนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (อีก 4 หน่วยงานที่เหลือ คือ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา) เป็นผู้รับผิดชอบและเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศให้ได้คุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากล จะสังเกตได้ว่า การนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติในลักษณะตามหน่วยงานหลักเช่นนี้เป็นไปในแนวทางจากบนลงล่าง (Top-down approach) มากกว่าที่จะเป็นแนวทางจากล่างขึ้นบน (Bottom-up approach) อย่างเห็นได้ชัดและเป็นลักษณะเด่นของการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย

ปัญหาด้านบุคลากร เกิดจากจำนวนครูไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กไร้สัญชาติ ครูขาดความรู้ความเข้าใจต่อบริบทของการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ บุคลากรขาดการยอมรับในระบบการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ ครูขาดขวัญและกำลังใจ เมื่อศึกษาและวิเคราะห์แล้วเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ ในประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการ ยังไม่ให้ความสำคัญอย่างแท้จริง เป็นการดำเนินการภายใต้เงื่อนไขของสนธิสัญญาต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาคีและไม่ได้เป็นภาคี ดังนั้นจึงทำให้ความมุ่งมั่น ตั้งใจ และการทำให้เกิดประโยชน์ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงด้านบุคลากรด้วยการพัฒนาความรู้ให้กับครูทุกคน ปรับปรุงโครงสร้างบุคลากร ตลอดจนการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูทุกคน ทั้งทางด้านความต้องการทางร่างกายและด้านจิตใจ ปัญหาการบริหารอัตรากำลังครูไม่เหมาะสมและไม่เกิดประโยชน์สูงสุดตลอดจนการรายงานจำนวนนักเรียนและห้องเรียนไม่ตรงกับความเป็นจริง โดยครูควรมีความเอาใจใส่บุตรแรงงานต่างด้าวอย่างสม่ำเสมอ มีความเข้าใจในปัญหาและข้อจำกัดของบุตรแรงงานต่างด้าว สามารถให้คำแนะนำ และเป็นທີ່ปรึกษาให้แก่บุตรแรงงานต่างด้าวในการช่วยแก้ไขปัญหาการเรียนได้อย่างดี และสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้บุตรแรงงานต่างด้าวได้แสดงความคิดเห็นและอธิบายความต้องการ ครูสามารถสื่อสาร พูดคุยกับบุตรแรงงานต่างด้าวได้อย่างไม่มีปัญหา

ควรเพิ่มจำนวนครูผู้สอนที่มี สัมพันธภาพเกี่ยวกับบุตรแรงงานต่างด้าว เพื่อลดปัญหาในเรื่องของการสื่อสาร และมีการเพิ่มจำนวนครูที่จะเข้ามาดูแลบุตรแรงงานต่างด้าว ดังนั้นในระบบการศึกษา ครูผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการ ทำหน้าที่อบรมให้ความรู้ ดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเด็กนักเรียน ไม่เว้นแต่บุตรแรงงานต่างด้าวที่ศึกษาในสถานศึกษาหรือในโรงเรียน บทบาทของครูในชุมชน ต้องทำหน้าที่เป็น ผู้ริเริ่ม เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือสังคม อันควรค่าแก่การยกย่อง ขณะที่บทบาทของครูในโรงเรียน ทำหน้าที่ให้การอบรม เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นผู้รักษากฎ กติกา รักษาวินัยและ เป็นที่พึ่งของเด็ก เป็นเหมือนพ่อแม่ การขาดแคลนอัตรากำลังข้าราชการครูในสถานศึกษาทั้งในภาพรวม ในบางพื้นที่ และในวิชาเฉพาะ กำลังเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศ สาเหตุสำคัญมาจากการขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งทำให้มีจำนวนห้องเรียนเพิ่มขึ้น การยุบเลิกอัตราครูเกษียณและเกษียณก่อนกำหนด การไม่สามารถจัดสรรอัตราครูเพิ่มอันเนื่องมาจากมาตรการจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ และการสั่งให้ช่วยราชการ แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะได้แก้ปัญหาโดยใช้ระบบครูช่วยราชการกลับสังกัดเดิม เกือบช่วยสอนการจ้างครู เป็นต้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการบริหาร อัตรากำลังครูไม่เหมาะสมและไม่เกิดประโยชน์สูงสุดตลอดจนการรายงานจำนวนนักเรียนและห้องเรียนไม่ตรงกับความเป็นจริง จัดกิจกรรมกระบวนการจัดการเรียน (Active learning) ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยให้ครูพานักเรียนออกจากหนังสือเรียน ให้นักเรียนค้นพบตัวตน ความสนใจ ความถนัดให้เร็วที่สุด เพื่อพัฒนาให้เป็นกำลังคนที่ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติ ภายใต้วิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

กระทรวงศึกษาควรจัดทำนโยบาย โครงการเพื่อพัฒนาครูรูปแบบครบวงจร มุ่งหวังให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตรงตามศักยภาพ สามารถนำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการประกอบอาชีพครู และยังเป็นการพัฒนาครูเพื่อเชื่อมโยงกับวิทยฐานะ โครงการศูนย์พัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ เพื่อพัฒนาทักษะภาษาของครูผู้สอนชาวไทย โดยพัฒนาความสามารถภาษาต่างประเทศ เช่นเทคนิคการสอนของครูสอนภาษาอังกฤษ ด้วยการจัดค่ายภาษาอังกฤษแบบเข้มข้น ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาในการอบรมทั้งทักษะภาษาและเทคนิคการสอน ใช้วิทยากรชาวต่างประเทศที่เป็นเจ้าของภาษา การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม หรือ DLTV เป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู สร้างความเสมอภาคในการศึกษา รวมถึงเปิดโอกาสให้นักเรียนทั่วไปได้เรียนรู้ผ่านโทรทัศน์ทางช่องทีวีได้ตลอดเวลา

ปัญหาด้านงบประมาณ ที่ไม่เพียงพอ นโยบายที่ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและการใช้งบประมาณอย่างไม่คุ้มค่าไม่เพียงพอต่อความจริงที่เกิดขึ้นและล่าช้า มีการ

จำกัดสิทธิเงินกู้ยืมได้เฉพาะเด็กสัญชาติไทยเท่านั้น ข้อเสนอแนะด้านการปรับปรุงงบประมาณ โดยให้กระทรวงศึกษาทำประชามติกับครูในแต่ละภูมิภาค เพื่อรับทราบปัญหาและข้อมูลจริงที่เกิดขึ้น แล้วนำปัญหาและข้อเสนอแนะนั้น ๆ มาปรับปรุงระบบงบประมาณ โดยใช้การจัดการบริหาร โครงการ (Project management) ซึ่งจะทำให้มีเด็กราย ระยะเวลา และความคุ้มค่า สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทำให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหาร เกิดขวัญกำลังใจ มีผลงานและคุณภาพการเรียน การสอนดีขึ้นจัดนโยบายในระยะเฉพาะหน้า จะปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษา ให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของ สถานศึกษา และปรับปรุง และบูรณาการระบบการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มโอกาสแก่ผู้ยากจนหรือด้อยโอกาส จัดระบบการสนับสนุนให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปมีสิทธิเลือก รับบริการการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยจะพิจารณาจัดให้มีคู่มือการศึกษาเป็น แนวทางหนึ่ง

ในความเป็นจริงมีการจัดสรรงบประมาณให้เป็นรายหัว ต่อหนึ่งปีการศึกษา ซึ่งไม่ เพียงพอและล่าช้ากระทรวงศึกษาธิการต้องเป็นเจ้าภาพหลักในการพิจารณาจำนวนเงินใหม่ โดย ส่งเสริมและ สนับสนุนสถานศึกษาทุกสังกัด เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นกรณีพิเศษแก่ สถานศึกษาที่เสนอความประสงค์จะจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ ในการเป็น โรงเรียนแกนนำใน พื้นที่ เพื่อจัดจ้างครูหรือบุคลากรที่เลี้ยงทำหน้าที่เป็นล่าม เป็นพี่เลี้ยงหรือช่วยเหลือการจัดการศึกษา แก่ลูกแรงงานต่างชาติดังกล่าวตามความเหมาะสมและให้ทันเวลา การสนับสนุนงบประมาณ ควรให้ ทันเวลาเพื่อที่นักเรียนจะได้มีอุปกรณ์การเรียนและอาหารที่เพียงพอ ทันเวลา และสนับสนุนจำนวน ครูให้เหมาะสม รัฐบาลได้พยายามสร้างแรงจูงใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นอย่างมาก เช่น ผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจะได้รับการปรับอัตราเงินเดือนให้สูงขึ้น การปรับฐานเงินเดือนให้สอดคล้องกับ ค่าครองชีพในปัจจุบัน การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนปีละ 2 ครั้ง การ สนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสอบรมศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเอง การเลื่อนวิทยฐานะและเงิน ประจำตำแหน่ง อีกทั้งการจัดสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อทำให้คุณภาพชีวิตของครูให้ดีขึ้น ทำให้ แรงจูงใจของครูอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สุภา เจียมพุก (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องแรงจูงใจ ของครู กับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าแรงจูงใจของครูอยู่ในระดับ มากเช่นกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแรงจูงใจด้านผล ประโยชน์ทางอุดมคติอยู่ในระดับ มากที่สุดทั้งนี้อาจ เนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ เราให้ความสำคัญ ในเรื่องของความรู้สึกความ คิดเห็นส่วนบุคคล ความต้องการ ให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีคุณค่า ความสัมพันธ์ฉันท์มิตรในหมู่เพื่อน ร่วมงาน และการแสดงน้ำใจไมตรีระหว่างเพื่อนร่วม งาน ทำให้ผลประ โยชน์ทางอุดมคติมีผลต่อ

แรงจูงใจในการทำงาน เช่น ความภูมิใจและความพอใจในการทำงาน ความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญ การบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ โดยสร้างความเข้าใจกับผู้บริหารโรงเรียน ใช้งบประมาณในการบริหาร โรงเรียนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

“ผลกระทบเรื่องนโยบายที่เป็นกรอบกั้นในระบบการศึกษาของไทย การจัดการศึกษาควรได้รับสิทธิและความเท่าเทียมกัน โดยมีกฎหมายกำกับให้ชัดเจน ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษา จะเป็นเรื่องของทุนการศึกษา เรื่องของสิทธิและความเท่าเทียมกัน และควรส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ที่เด็กชอบอย่างชัดเจนเราจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เพื่อสะดวกกับระบบการจัดการศึกษาโดยรวม แต่จะมีการเรียนรู้ภาษาไทยเบื้องต้นให้กับนักเรียนแรกเข้า โดยให้รุ่นพี่เป็นพี่เลี้ยงเหมือน ๆ กับรูปแบบในโรงเรียนต่าง ๆ ที่รับเด็กไร้สัญชาติเข้ามาเรียน มีปัญหาหน็ดหนอยเรื่องเอกสารไม่ครบ แต่เรารับเด็กเข้ามาแล้ว ต้องได้เรียนและมีอาหารกลางวันกิน” (ศรีณัฏฐ์ประวีร์ พุณณรงค์, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2562)

ปัญหาด้านสถานที่ จากการวิเคราะห์พบว่า ระยะทางในการเดินทาง มีผลต่อการเลือกโรงเรียนหรือตัดสินใจที่จะไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนเนื่องจากมีค่าใช้จ่าย และความไม่สะดวกของผู้ปกครองเด็กไร้สัญชาติในการมารับและส่งลูกหลานของตนเอง ในส่วนของโรงเรียนจะประสบปัญหาทางด้านกายภาพเช่นอาคารเก่า ชำรุด ทรุดโทรม ที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้

ปัญหาด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในด้านของการพัฒนาผู้เรียน อุปกรณ์เครื่องมือสารสนเทศในโรงเรียนที่มีความห่างไกล ซึ่งมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และยังขาดประสิทธิภาพเนื่องด้วยความชำรุดของอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วต่ำ ทำให้ใช้งานได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ และขาดบุคลากรในการดูแลรักษาเพราะไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจ้างครูพิเศษหรือเจ้าหน้าที่พิเศษเพื่อมาดูแลระบบได้อย่างทั่วถึง ข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงคือ การส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยสำนักงาน กศน. ร่วมกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมอบรมให้นักเรียนไร้สัญชาติ มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล ตั้งแต่ความรู้พื้นฐานการใช้แอปต่าง ๆ ในมือถือ ไปจนถึงเรื่องการค้าขายออนไลน์ และให้ กศน.อำเภอทุกอำเภอ ยังได้จัดตั้งเพจชุมชนค้าขายออนไลน์ กศน. เพื่อเป็นแหล่งการค้าขายออนไลน์ของดีประจำอำเภอ

ผู้วิจัยมองว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการนำแผนงาน โครงการต่าง ๆ ที่สืบเนื่องมาจากการกำหนดนโยบายมาจากองค์กรผ่านมายังผู้บริหารระดับสูงและสื่อสารสู่ผู้ปฏิบัติ นั้น มีขีดความสามารถหรือสมรรถนะ (Competency) ที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรและผู้บริหารเพียงใด โดยองค์กรจำเป็นต้องมีการกำหนดโครงสร้างที่เหมาะสม มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ทั้งด้านการบริหารจัดการและด้านเทคนิค อย่างเพียงพอ มีการวางแผนเตรียมการตลอดจนมีภาวะผู้นำที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน ให้สามารถ

ปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรและหน่วยงานที่กำหนดไว้ได้ มีความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้และงบประมาณที่เพียงพอและรวดเร็ว การจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ไร้สัญชาติควรต้องปรับหรือและเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการ โดยมุ่งปฏิรูปองค์การเพื่อ หลอมรวมภารกิจและบุคลากร เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการต่างประเทศ ด้านเทคโนโลยี ด้านกฎหมาย ฯลฯ ที่สามารถลดการใช้ทรัพยากรทับซ้อน เพิ่มประสิทธิภาพและความเป็นเอกภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยทั้งการบริหารงานและการจัดการศึกษารองรับความเป็น รัฐบาลดิจิทัล ปรับหรือและเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารทรัพยากร โดยมุ่งปฏิรูปกระบวนการ วางแผนงาน/โครงการแบบร่วมมือและบูรณาการ ที่สามารถตอบโจทย์ของสังคมและเป็นการ พัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งกระบวนการจัดทำงบประมาณที่มีประสิทธิภาพและใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า ส่งผล ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนานาชาติ เชื่อมมั่นและร่วมสนับสนุนการพัฒนา คุณภาพการศึกษามากยิ่งขึ้น ปรับหรือและเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการและพัฒนากำลังคน ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งบริหารจัดการอัตรากำลังให้สอดคล้องกับการปฏิรูปองค์การ รวมทั้งพัฒนาสมรรถนะและความรู้ความสามารถของบุคลากรภาครัฐ ให้มีความพร้อมในการ ปฏิบัติงานรองรับความเป็นรัฐบาลดิจิทัล ปรับหรือและเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาและการ เรียนรู้ โดยมุ่งให้ครอบคลุมถึงการจัดการศึกษาเพื่อคุณวุฒิ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถ ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

สำหรับข้อสรุปของงานวิจัยชิ้นนี้ สามารถกล่าวได้ว่า รัฐบาลไทยข้าราชการครูที่ เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนไทยต่างเป็นผู้มีจิตเมตตาและปรารถนาจะเห็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกันมี ความเท่าเทียมในด้านของการศึกษาแม้จะเป็นเด็กไร้สัญชาติ หรือเป็นเด็กสัญชาติไทยก็ตาม จะ ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันกับเด็ก ๆ อื่น ๆ ทั้งในแง่ของกฎหมาย และในแง่ของมนุษยธรรมหรือ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า คือ รัฐบาลไทย โดยกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนของไทยยังคงปฏิบัติ ต่อเด็กไร้สัญชาติเสมือนหนึ่งเป็นเด็กไทย ดังนั้น ไม่ว่าจะนโยบายจะมีการเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติม สวัสดิการในข้อต่าง ๆ เพื่อให้รองรับกับค่าใช้จ่ายตามค่าครองชีพที่เป็นจริงในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น เด็ก ๆ ทุกคน ทุกสัญชาติจะได้รับผลประโยชน์เท่าเทียมกัน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือ ผู้บริหารไป แต่นโยบายทางด้านการศึกษา ยังคงเป็นนโยบายที่สำคัญและเป็นนโยบายที่ส่งผล กระทบโดยตรงต่อเยาวชน หรือนักเรียนก็คือผู้ได้รับประโยชน์โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนไทย หรือ หรือสัญชาติใด ๆ ก็ตาม เพราะรัฐบาลและข้าราชการ ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทาง การศึกษา ต่างมีเจตนารมณ์ อันแรงกล้า ในการให้ความสำคัญกับการศึกษาเพราะเราต่างรับทราบ เข้าใจ และตระหนักว่า การศึกษา คือ รากฐานที่สำคัญและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของมนุษย์ให้ดีขึ้นทุก ๆ ด้านสืบไป

รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด การทบทวนวรรณกรรม การลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ควรจัดแบบพหุวิธีการ คือการผสมผสาน รูปแบบการจัดทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นการ สร้างโอกาสและทางเลือกทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน และตอบสนองความต้องการของชุมชนและ นักเรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายให้ร่วมกันจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ การศึกษา ในระบบ (Formal education) เป็นการศึกษาที่มีรูปแบบและระบบแบบแผนชัดเจน มีการกำหนด วัตถุประสงค์ หลักสูตรวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผลที่แน่นอน ซึ่ง การศึกษาในระบบของไทยประกอบไปด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาในชั้นอุดมศึกษา โดยการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถูกแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับ ประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับมัธยมศึกษาตอน ปลาย ยังถูกแบ่งเป็นประเภทสามัญศึกษาและประเภทอาชีวศึกษาอีกด้วย สำหรับในการศึกษาขั้น อุดมศึกษานั้น แบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญา เอก

การศึกษานอกระบบ (Non formal education) คือ กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลา เรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่าง กว้างขวาง ทั้งถึงเป็นธรรม และมีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน และกระจาย อำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเรียนรู้

การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) คือกิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวัน ของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความ ต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย พัฒนา แหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่วนที่นำ เทคโนโลยีมา ใช้เพื่อการศึกษาและ การจัดการหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน การจัดการ ศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในปัจจุบัน ที่มีผลต่อครูและนักเรียนนั้น บางแห่งทำให้ครูสอนซ้ำเพราะเด็ก ต่างสัญชาติเมื่อมาใหม่ ๆ จะตามไม่ค่อยทัน นักเรียนไทยเองก็เลยพลอยได้รับความรู้ที่น้อยลง

ด้านข้อดี ข้อเสีย ของนโยบาย / มาตรการ การจัดการศึกษาให้เด็กไร้สัญชาติ ในปัจจุบัน ทำให้รัฐสิ้นเปลืองงบประมาณค่อนข้างมากในการจัดการเรียน การสอนการแจกอุปกรณ์การเรียน การหาทุน ให้เรียน การใช้เครื่องมือต่าง ๆ ข้อดีคือเกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านและการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ ควรแยกเป็นอิสระ ไม่ไปปะปนกับเด็กไทยหรือแยกห้องเรียนเพื่อพัฒนาตามความรู้ ส่วน ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทยได้แก่เรื่องงบประมาณ จำนวนครู ค่าอุปกรณ์การเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ การอพยพไปมาตามผู้ปกครอง ที่เข้ามาหากินในเมืองไทย ที่มักย้ายสถานที่ทำงานบ่อย ๆ ทำให้เกิดปัญหาทางโรงเรียนต้นทาง และปลายทาง และมองการศึกษาเท่าเทียมกัน ไม่แยกกลุ่ม ชาติพันธุ์ อันนี้เป็นหลักตามสากล ประเทศไทยยึดตามหลักสากลในด้านการศึกษา เรื่องการเท่าเทียม เรื่องการพัฒนาคน นโยบาย มาตรการ การจัดการการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในปัจจุบัน มีข้อดี ข้อเสีย คือนโยบายหลักใหญ่คือไม่มีส่วนในการกีดกันการจัดการศึกษาของเด็กต่างชาติ ต่างชาติพันธุ์ ในแต่ละเขตพื้นที่ที่ไม่มีในเรื่องที่จะไปกีดกัน โดยให้ความสำคัญกับเด็กไร้สัญชาติชาติเท่าเทียมกัน ทั้งในเรื่องของกระบวนการจัดการเรียน การสอน ทั้งเรื่องในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเรียนการสอน เด็กไทยได้เท่าไรต่อรายหัว เด็กไร้สัญชาติ ก็ได้เหมือนกัน เราได้อาหารกลางวันเท่าไร ต่างชาติก็ได้ อาหารกลางวันเท่ากัน

ผลของการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในปัจจุบันที่มีต่อครูและต่อนักเรียน เรื่องแรกคือเด็กกลุ่มนี้ นึกจะมาเค้าก็มา ถึงเวลาที่เค้าจะกลับ หรือย้ายงาน หมดงาน หรือโรงงานยูนก็ย้ายตามผู้ปกครองหากไปเรียนต่อในโรงเรียนที่รับเด็กไร้สัญชาติ หากไม่มีการแจ้งโรงเรียนเดิมหายไปเลย โดยชื่อก็ยังอยู่ที่โรงเรียนเดิม สามสี่เดือนแล้วกลับมาใหม่ก็จะเป็นปัญหาแบบนี้ซ้ำ ๆ เรื่องที่สองคือทำให้ให้ความสำคัญกับการสอบเพื่อวัดผลของเด็กนักเรียนไร้สัญชาติเอง ไม่ค่อยให้ความสำคัญ เช่นครุณัดสอบแล้วเด็กขาดเรียน ครูไม่มองว่าเป็นภาระแต่อาจจะเป็นช่วงแรก ๆ ที่เด็กเข้ามาในช่วงอนุบาล ที่ต้องเป็นภาระเรื่องของภาษา เด็กต่างดาวหรือเด็ก G จะเข้ามาเรียนเพื่อเอาภาษาไทยแล้วพอจบ ชั้นประถมปีที่ 6 แล้วก็จะไปทำงานเลย แค่อสื่อสาร ได้ ส่วนปัญหาของเด็กรหัส G ได้แก่ เด็กที่ย้ายเข้ามาส่วนใหญ่ไม่มีหลักฐานประกอบ ผู้ปกครองไม่มี VISA โดยผู้ปกครองจะฝากเด็กให้เรียนไว้ก่อน เมื่อผู้ปกครองย้ายสถานที่ทำงานก็จะนำเด็กไปด้วยแต่ไม่มีการแจ้งย้ายออกจากโรงเรียนเดิม หรือผู้ปกครองต่อ VISA ไม่ผ่าน ก็จะย้ายกลับประเทศไปเลย และอีก สอง สาม เดือนก็อาจจะกลับเข้า มาใหม่ เด็กไร้สัญชาติบางคนอายุเกินเกณฑ์ภาคบังคับ แต่ผู้ปกครองนำเด็กเข้ามาเรียน เช่นเด็กอายุ 9 ปีย้ายเข้า มาเรียน โดยบอกว่าจบชั้น ป.2 มาแล้วแต่ไม่มีหลักฐานมาแสดง โรงเรียนก็จะรับไว้และให้เรียนชั้น ป.1 หรือบางโรงเรียนก็จะไม่รับเลย

ความเป็นอยู่ เด็กต่างค้ำวแต่งกายง่าย ๆ ไม่ค่อยสะอาด จะมีปัญหาเรื่องการสื่อสารและเรียนรู้ช้า มีนักเรียนหลายสัญชาติมาเรียน ถือว่าเป็นโรงเรียนนานาชาติเหมือนกัน โรงเรียนในเขตใกล้เคียงส่วนใหญ่จะไม่รับเด็ก ๆ พวกนี้เข้าเรียนเพราะไม่ใช่สัญชาติไทยไม่ยากเป็นภาระผู้ปกครองส่วนใหญ่มาจากหลายสัญชาติเช่นกันประกอบอาชีพ รับจ้างรายวัน เจ้าของกิจการที่ดูแลลูกจ้างของเขาก็จะเอาเด็กมาเข้าเรียนและในพรบ.การศึกษาแห่งชาติได้ระบุไว้ว่า “โรงเรียนมีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนโดยไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นสัญชาติอะไร” ดังนั้นโรงเรียน จึงเปิดรับทั้งหมดโดยเด็กไทยเราก็ดูแลตามเกณฑ์อายุโดย 4 ขวบจะเข้าอนุบาล 1 หรือ 7 ขวบก็จะเข้า ป.1 แต่ถ้าเป็นเด็กสัญชาติอื่นจะต้องมีการเรียนเพื่อปรับพื้นฐานทางด้านภาษาไทยก่อน โดยไม่ต้องดูเรื่องอายุบางคนอายุ 7-8 ปีก็ยังเรียนชั้นอนุบาล 1 หรืออนุบาล 2 ครูทุกคนช่วยกันสอนการใช้ภาษาไทย โดยจะเน้นเรื่องการพูดและการเขียนก่อน ซึ่งจะบังคับให้ใช้ภาษาไทยและให้เพื่อน ๆ ที่เป็นคนไทยช่วยสอนภาษาไทยซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วที่สุด นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะมีสัญชาติใดต้องพูดภาษาไทยเท่านั้นและเรื่องอาหารกลางวัน โรงเรียนก็จะดูแลเหมือนกับเด็กไทยทุกคน การจัดสรรเรื่องเรียนฟรี 15 ปีก็จัดให้โดยโรงเรียนทำเรื่องขอรหัส G ไปยัง สพฐ.เมื่อได้รับรหัสมาแล้ว เราจะเอาเข้าไปโปรแกรมของ DATA GMC ก็จะได้เงินอุดหนุนรายหัวมา

เรื่องการปลูกฝังความเป็นไทยให้กับเด็กเช่นการเรียนรู้อาدابประเพณี และวัฒนธรรมไทยเช่นการแต่งชุดขาวไปทำบุญที่วัดทุกวันพระ ใส่นาคร สวดมนต์ ในโรงเรียนครูทุกคนจะส่งเสริมให้รู้จักการไหว้ซึ่งเราถือว่าเป็น อัตลักษณ์ของโรงเรียน การร้องเพลงชาติไทย การท่องคำนิยาม 12 ประการหน้าเสาธง เพื่อให้เด็กนำไปปฏิบัติให้ได้ ส่วนรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดคือการให้เด็ก ๆ เรียนร่วมกับเด็กไทย ได้เรียนรู้วัฒนธรรมไทย การพูดการสื่อสาร ไม่แบ่งแยกสัญชาติ ซึ่งรูปแบบนี้สามารถยกระดับคุณภาพของผู้เรียนได้ด้วยเพราะหากเราไม่รับเด็ก ๆ เหล่านี้เข้ามาเรียนหนังสือ เด็ก ๆ ก็จะอยู่รอบ ๆ โรงเรียนและอาจชักจูงเด็กที่อยู่ในโรงเรียนออกไปข้างนอกได้ ใกล้ ๆ บริเวณโรงเรียนมีแหล่งของยาเสพติด โอกาสที่เด็กจะไปมั่วสุมก็มีโอกาสที่เป็นไปได้ เพราะฉะนั้นคิดว่าการดึงเด็กเข้าโรงเรียนเพื่อเรียนร่วมกับเด็กไทยเป็นการสร้างความมั่นคงที่ดีด้านนโยบาย ยังไม่เห็นความชัดเจนของนโยบาย จากกระทรวงศึกษาธิการหรือจาก สพฐ. อย่างเป็นทางการในเรื่องของการช่วยเหลือในการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติเหล่านี้ เช่นเรื่องหลักฐานและเอกสารต่าง ๆ บางคนมีเอกสารแต่เป็นภาษาของเขาเราก็อ่านไม่ออกได้แต่พูดคุยกับผู้ปกครองรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้างก็จะประมาณเอาว่าเด็กเกิดปีนั้นปีนี้ บางคนไม่มีหลักฐานอะไรเลยเหมือนเอามาฝากเลี้ยงอยากมีเครือข่ายโรงเรียนที่มีเด็ก ไร้สัญชาติเหมือนกันเพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนความรู้หรือช่วยกันแก้ปัญหาในเบื้องต้นได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเขตพื้นที่ในปัจจุบันเองก็ไม่ได้ลงลึกเช่นการที่ผู้วิจัย เข้ามาเพื่อมาเก็บข้อมูลอย่างอื่นแต่ไม่เคยถามเลยว่าทำไมผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนจึงต่ำ โรงเรียนไม่มีการ

บันทึกไว้เป็นสถิติ คือเด็กออกจากระบบของเราไปเลย ปัญหาอีกเรื่องหนึ่งคือทัศนคติของชุมชนที่มองว่าเรารับเด็กต่างด้าวเข้ามาเยอะเหมือนนาแอ่งเด็กไทย มาแย่งอาหาร แย่งงบประมาณ เขาก็เอาลูกหลานของเขาไปเรียนที่อื่น

ปัจจุบันมีนักเรียนไร้สัญชาติ ได้รับเงินช่วยเหลือเหมือนเด็กไทย เช่นค่าอาหาร นม สมุด ดินสอ เสื้อผ้า โดยเรียนร่วมกับเด็กไทย เด็กเหล่านี้สามารถพูดภาษาไทยได้จึงไม่มีปัญหาด้านการสื่อสาร ทางด้านความมั่นคง ทำอย่างไรจะให้เขารักชาติไทย รักพระเจ้าอยู่หัว ทำอย่างไรจะให้เขาพัฒนาชาติไทย อยากปลูกฝังตรงนี้ให้ได้ เพราะเมื่อเขาจบจากที่นี่ไปเขาอาจกลับบ้านเมืองของเขา ร่ำรวยก็จะขนเงินออกนอกประเทศไปบ้านเขา และเอาแรงงานด้วยคุณภาพเข้ามาบ้านเรา ตรงนี้มองว่าเป็นความมั่นคง หรืออาจเป็นเรื่องราวของการโจรกรรม เรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ ความปลอดภัย เชื่อว่าถ้าเด็กมีการศึกษาที่ดี เด็กจะเป็นคนดี ถ้าเรารักลูกเขาเหมือนลูกเราเขาก็จะสามารถรับรู้ได้โดยสามารถนำไปบอกต่อผู้นำในประเทศของเขา ว่าเขาและเรายู่ร่วมกันอย่างไร โดยเราให้สิทธิและความเสมอภาคกับเด็ก ๆ ทุกคนเพราะฉะนั้น เด็กที่เป็นชาวต่างชาติมาเรียนภาษาไทยต้องรักเมืองไทยให้มาก ๆ รักในหลวง เขาเรียกว่าเป็นความมั่นคงที่ดี เมื่อเด็ก ๆ ทะเลาะกันจะไม่ให้มีการล้อหรือเหยียดสัญชาติ ครูฝ่ายปกครองก็จะเข้าไปดูแล

โรงเรียนได้รับเงินช่วยเหลือรายหัวเท่ากันแต่ยังไม่เพียงพอ โรงเรียนจะรับเด็กไร้สัญชาติไว้ทั้งหมดแต่ผู้ปกครองต้องหาเอกสารมาให้โรงเรียนในเวลาที่กำหนดและหากนักเรียนขาดเรียนเกิน 20 วัน จะไม่สามารถเลื่อนชั้นได้ และเรามีการสนับสนุนเรื่องทุนการศึกษาโดยไม่แยกสัญชาติ เราจะพิจารณาจากการสังเกตของครูประจำชั้นว่าเขาขาดเหลืออย่างไรและมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนด้วย ด้านปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาและรูปแบบที่เหมาะสมและที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงจะมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกรักประเทศไทย การพัฒนาชาติไทยและความเสมอภาคทางด้านการใช้ภาษาไทย ครูทุกคนช่วยกันสอนการใช้ภาษาไทย โดยจะเน้นเรื่องการพูดและการเขียนก่อน ซึ่งจะบังคับให้ใช้ภาษาไทยและให้เพื่อน ๆ ที่เป็นคนไทยช่วยสอนภาษาไทยซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วที่สุด เรามีนโยบายว่านักเรียนทุกคนไม่ว่าจะมีสัญชาติใดต้องพูดภาษาไทยเท่านั้น

ความเห็นต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาตินั้นเห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร การเรียนการสอนจะใช้วิธีเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย มีข้อดีคือนักเรียนต่างด้าวสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี ไม่มีปัญหาและข้อจำกัดใด ๆ เนื่องจากใช้วิธีสอบคัดเลือกเข้ามาในอนาคตรวมมีระบบให้มากกว่านี้ บางโรงเรียนยังขาดแคลนครู และไม่สามารถรองรับนักเรียนต่างด้าวได้ในปริมาณมาก ๆ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติก็จะเป็นเรื่องงบประมาณ และการสื่อสารกับเด็กที่ไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้ มีข้อเสนอแนะดังนี้ อยากให้วิธีการ

เรียน การสอน สอดคล้องกัน บุคลากรที่เพียงพอและมีความพร้อมที่จะสอนเด็กกลุ่มนี้ และเรื่องการตามผู้ปกครองเมื่อมีการย้ายที่ทำงาน เราจัดการเรียน การสอนแบบเรียนร่วมกัน และพยายามให้พวกเขาไม่รู้สึกรู้สึกว่าถูกแบ่งแยกและเขาก็สามารถทำได้ดี โดยอยู่กับเพื่อน ๆ เด็กไทยได้อย่างกลมกลืน เด็กกลุ่มนี้มีสัญชาติเนื่องจากพ่อแม่เป็นคนไทย โรงเรียนจึงสามารถออกวุฒิบัตรให้เมื่อจบการศึกษาได้ อาจเรียกเด็กเหล่านี้ว่าคนชายขอบแต่ไม่รู้สัญชาติ เด็ก ๆ สอบเข้ามาโดยสามารถใช้ภาษาไทยได้ดี จึงไม่มีปัญหาทางการสื่อสารภาษาไทย

ให้สิทธิเด็กเท่าเทียมกัน เด็กกลุ่มนี้จะมีความขยันมาก เข้ามาทำประโยชน์ให้กับโรงเรียน ขอบแข่งขันในทางที่ดีและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนและมีจิตอาสา ข้อดีคือผู้ปกครองสามารถมาเป็นแรงงานแทนคนไทยซึ่งงานบางอย่างคนไทยไม่เลือกที่จะทำ ส่วนข้อเสียอาจถูกมองได้ว่าเข้ามาแย่งงานคนไทย ผู้ปกครองของเด็กไร้สัญชาติจะเรียนรู้ทักษะในการดำรงชีวิตที่สามารถอยู่ได้และผลกระทบเรื่องนโยบายที่เป็นกรอบกั้นในระบบการศึกษาของไทย การจัดการศึกษาควรได้รับสิทธิและความเท่าเทียมกัน โดยมีกฎหมายกำกับให้ชัดเจน ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษา จะเป็นเรื่องของทุนการศึกษาและเรื่องของสิทธิและความเท่าเทียมกัน และควรส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ที่เด็กชอบอย่างชัดเจน การเรียน การสอน จัดแบบเรียนร่วมกัน โดยมีรุ่นพี่เป็นพี่เลี้ยงทั้งเรื่องการใช้ภาษาไทย การเป็นอยู่และจิตอาสา เด็กเหล่านี้ชอบที่จะอาสาและยกมือได้เร็วกว่าเด็กไทย มีการร้องเพลงชาติไทยและสวดมนต์ร่วมกับนักเรียนไทย เท่าที่สังเกตเด็ก ๆ สามารถเข้ากันได้ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส และไม่ทะเลาะกันอนุบาล 1 จะมีปัญหาเรื่องการสื่อสารภาษาไทย ครูก็ต้องพยายามสร้างสื่อเพื่อให้เด็กเข้าใจง่าย โดยมีรุ่นพี่ช่วยแปลให้ เด็กเรียนรู้ไว ระยะเวลาแค่สองเดือนเด็กไร้สัญชาติตัวเล็ก ๆ เหล่านี้ก็สามารถพูดภาษาไทยได้ แสดงว่าเขามีความตั้งใจที่ดี ธรรมชาติของเด็กก็จะน่ารัก เราอยู่กับด้วยความรักและความเข้าใจ ไม่ได้มองว่าเป็นภาระแต่มองว่าเป็นการทำบุญ นักเรียนไร้สัญชาติจะได้รับสิทธิและความช่วยเหลือทุกอย่าง ตามกฎหมาย มีผลกระทบจากการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง ข้อดีในการจัดการศึกษาคือด้านความเท่าเทียมกัน ส่วนข้อเสียจะเป็นเรื่องที่มาจากรอบครัวของเด็กเองที่ไม่สามารถดูแลเด็กให้สะอาด มีการดื่มสุราและดูหนังที่บ้านซึ่งโรงเรียนและครูไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมเหล่านี้ของผู้ปกครองได้ จากการที่ได้เยี่ยมบ้านเด็กนักเรียน พบว่าสภาพการเป็นอยู่ไม่คึกคักบ้านเป็นลักษณะเพิงพักคนงาน อยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ไม่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกมีแต่ไฟฟ้า น้ำบาดาล และทีวีในบางบ้าน พ่อแม่มีดื่มสุรา สังเกตจากขวดที่วางอยู่ทั่วไปและมีก้นบุหรี่อยู่ใกล้ ๆ บริเวณบ้าน สภาพการเป็นอยู่น่าสงสาร พ่อแม่ก็สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้พอใช้

นับเป็นโอกาสที่ดีของนักเรียน ในเรื่องของความเท่าเทียมกันและเรื่องสิทธิมนุษยชน เด็กมีความตั้งใจเรียนมาก ชอบกิจกรรมและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน จำนวนครูพอเพียงกับนักเรียน และเด็กที่ไร้สัญชาติแต่เป็นเด็กที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านของเรา ไม่เคยสร้างปัญหา สร้างแต่

ชื่อเสียง ซึ่งจุดนี้โรงเรียนรู้สึกดีมาก ๆ นโยบายและมาตรการในการจัดการศึกษายึดหลักความเท่าเทียมกัน ข้อเสียคือเรื่องการขาดแคลนทุนทรัพย์ และปัญหางบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐ การจัดการศึกษาศรียึดหลักความเท่าเทียมกัน และควบคุมการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัญหาเช่นกัน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของเด็ก ไร้สัญชาติจะเป็นเรื่องของครอบครัวของเด็ก เช่น เรื่องการย้ายถิ่น หากเด็กคนใดมีสัญชาติโดยเราจากภูมิลำเนาและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากโรงเรียนเก่า เราก็จะให้วุฒิกับเด็กเหล่านี้ นักเรียนเหล่านี้ตั้งใจเรียนมากกว่าเด็กไทยบางคน มีจิตอาสา ไม่เกียจงานเมื่อครูใช้ให้ไปทำกิจกรรมหรือให้ไปทำธุระบางอย่าง เด็กเหล่านี้ก็จะอาสาอย่างรวดเร็ว และเต็มใจ ไม่เป็นภาระกับครูผู้สอนและครูท่านอื่น ๆ

ผลกระทบที่เกิดกับครูคือการเพิ่มภาระที่ครูต้องตรวจสอบประวัติของเด็ก ไร้สัญชาติทุกคน ปัญหาเรื่องการสื่อสาร เพราะเด็กบางคนพูดภาษาไทยไม่ได้ การเข้าชั้นเรียนที่ไม่สม่ำเสมอและเรื่องงบประมาณที่ไม่เพียงพอ เด็กเข้ามาแล้วแต่เงินยังไม่มา ความต่อเนื่องของการบริหารจัดการกรณีผู้บริหารย้ายเข้า ย้ายออกจะทำให้ไม่ทราบปัญหาเช่น โรงเรียนมีเด็กพิการ เด็กพิเศษ เด็กต่างด้าว ซึ่งทำให้การบริหารจัดการเป็นไปได้ยากมาก การจัดการศึกษาของเด็กเหล่านี้ควรปรับปรุงเรื่องระบบและสวัสดิการต่าง ๆ ควรเป็นกฎหมายและข้อบังคับที่ชัดเจน มีการลงทะเบียนและจัดให้เป็นระบบ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเด็ก ไร้สัญชาติเหล่านี้ควรพิจารณาเรื่องเกณฑ์การให้สิทธิกับเด็ก ไร้สัญชาติ เรื่องการคัดกรองระดับการใช้ภาษาไทย เรื่องงบประมาณ เรื่องรูปแบบต่าง ๆ ของเด็กนักเรียน เรื่องการย้ายถิ่นของผู้ปกครอง อยากให้มีจำนวนครูที่เพียงพอเพื่อรองรับเด็ก ไร้สัญชาติจากหลาย ๆ ประเทศ จะเป็นเด็กเล็ก เรียนรวมกัน และมีที่พักให้ภายในโรงเรียน เด็ก ๆ ส่วนใหญ่มาจากทางภาคเหนือ รุ่นพี่จะสอนรุ่นน้อง ได้รับการสนับสนุนรายหัวจากภาครัฐและจากประชาชน เมื่อเขาโตขึ้นก็จะให้บวชเพื่อสืบทอดพระศาสนา มีปัญหาเล็กน้อยเรื่องการสื่อสาร ครูต้องดูแลเรื่องอาหารการกิน ความสะอาด ความปลอดภัย ที่นี้เด็กเยอะครูไม่เพียงพอ แต่มีความสุขดี เราเป็นโรงเรียนที่อยู่ในวัด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ไร้สัญชาติ ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่น่าสนใจ อภิปรายผล ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์การนำนโยบายการจัดการศึกษาแก่เด็ก ไร้สัญชาติ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

การศึกษาหาสาเหตุที่ต้องจัดการศึกษาให้เด็ก ไร้สัญชาติในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 1 ได้แก่กฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายมหาชน กฎหมายระหว่างประเทศ

รัฐธรรมนูญไทย กฎหมายต่าง ๆ ของไทย ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ มติคณะรัฐมนตรี และ ข้อมูลจากการลงภาคสนามในสถานศึกษา 8 แห่ง เรื่องการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ ส่วนที่ 2 ได้แก่หลักมนุษยธรรม เช่น สนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีได้เป็นภาคี เอกสารการ สัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ พบว่าสาเหตุที่ประเทศไทยจะต้องจัดการศึกษา ให้แก่เด็กไร้สัญชาติมีด้วยกัน 2 เหตุผล คือ ส่วนที่ 1 เป็นไปตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย มหาชนหรือกฎหมายไทย ดังมีรายละเอียดดังนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (International covenant on the rights of the economy) ระบุว่ารัฐภาคีแห่ง กติการับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และจะต้องจัดการศึกษาขั้นมัธยมใน รูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษามัธยมทางเทคนิคศึกษาและอาชีวศึกษา โดยให้ทุกคนมีสิทธิได้รับ โดยวิธีการที่เหมาะสม นอกจากนี้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (The convention on the rights of the child) ที่ไทยเราเข้าเป็นสมาชิกภาคี ระบุว่ารัฐภาคีจะต้องยอมรับสิทธิของเด็กที่จะต้องได้รับการ ศึกษา โดยรัฐจะต้องจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นภาคบังคับที่เด็กทุกคนสามารถเรียนได้ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและรัฐจะต้องสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และรัฐภาคีจะต้องดำเนินการที่เหมาะสมที่จะประกันว่าระเบียบ วินัยของโรงเรียนกำหนดขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็กและ สอดคล้องกับอนุสัญญานี้ และรัฐภาคีจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จะเกื้อกูลต่อการขจัดความเหลื่อมล้ำและการไม่รู้ หนังสือ

อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ (Convention relating to the status of stateless persons) ที่ระบุว่ารัฐจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติเช่นเดียวกับที่ได้ปฏิบัติต่อพลเมือง ของตนในเรื่องการให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้กฎหมายไทย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย 2550 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 49 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และใน พระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ในมาตรา 10 ว่า การจัดการศึกษารัฐต้องจัดให้ บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้ อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากกฎหมายทั้งสองฉบับที่ระบุให้รัฐต้องจัด การศึกษาให้กับเด็กทุกคนแล้ว ยังมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2548 เห็นชอบ ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ โดยให้สิทธิ ทางการศึกษาให้แก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎร เด็กไม่มีสัญชาติไทย และมีมติ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ตามมา เรื่องการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มี

หลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย โดยคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการรับนักเรียนนักศึกษาเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 ให้รับนักเรียนที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยเข้าเรียนได้ และสามารถออกหลักฐานทางการศึกษาได้เช่นเดียวกับคนไทยและยังจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการศึกษาใช้จ่ายรายหัวให้กับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรและไม่มีสัญชาติไทย

ส่วนที่ 2 การจัดการศึกษาให้แก่เด็กไร้สัญชาติเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน ได้แก่การปฏิบัติตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (Universal Declaration of 196 Human Rights 1948) ที่ให้ยอมรับศักดิ์ศรีแต่กำเนิด บุคคลย่อมมีสิทธิโดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่ากรณีใด เช่น เชื้อชาติ ศิพ พิศ ภาษา ศาสนา รวมถึงมีสิทธิในสัญชาติ จะถูกเพิกถอนหรือปฏิเสธหรือเปลี่ยนสัญชาติของตนมิได้ และมีสิทธิในการศึกษาที่ต้องให้เปล่าอย่างน้อยขั้นประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน เป็นการให้ความเสมอภาคทางการศึกษา สอดคล้องกับผลงานของ อุคาวา (Uekawa) ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ดังนี้ การศึกษาเป็นแนวทางที่เน้นความเสมอภาคในโอกาส ด้านหนึ่งความเสมอภาคทางการศึกษามาจากการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงคุณภาพของเครื่องอำนวยความสะดวกในโรงเรียน จำนวนหนังสือในห้องสมุด คุณภาพครู เวลาสอน เป็นต้น และอีกด้านหนึ่งคือโอกาสที่เกิดจากผลของการศึกษา โดยดูจากตัวชี้วัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและศีลธรรม การพัฒนาสังคม โดยความเสมอภาคหรือไม่เสมอภาคสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกันสามารถเกิดขึ้นได้ในกลุ่มเพื่อน ห้องเรียน กลุ่มเด็กที่มีความสามารถแตกต่างกัน โรงเรียน ท้องถิ่น และความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากความแตกต่างทางสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันเกิดขึ้นได้ทุกที่เช่นกัน

จากการถอดบทเรียนในพื้นที่ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่าลูกแรงงานต่างด้าวจะเรียนจบเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 3 และส่วนใหญ่จะออกกลางคัน เพราะไม่มีแรงจูงใจในการศึกษาต่อ และมีข้อจำกัดคือออกนอกพื้นที่ไม่ได้ และมีปัญหาเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจทำให้พ่อแม่แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ไม่ให้ลูกเรียนหนังสือ และต้องการนำเด็กไปใช้แรงงานก่อนวัยอันควร” ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สาเหตุของการจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ มี สอง ประการ คือ ประการที่หนึ่ง เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งกฎหมายมหาชน กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ รวมถึงมติคณะรัฐมนตรีของไทย ประการที่สอง เป็นไปตามหลักมนุษยธรรม ที่จะต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาคและสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์

ซึ่งการวิจัยค้นพบว่าหากเราไม่จัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกร เมฆขยาย (2559) ที่กล่าวว่า “การจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศ กฎหมายมหาชนและเหตุผลด้านมนุษยธรรม ทั้งที่เป็นภาคีและไม่ได้เป็น ควรจัดแบบพหุภาคี คนที่ไม่ได้รับการศึกษา โอกาสที่จะเป็นโจร ผู้ร้ายก็มีมากขึ้น การให้ออกาสจะช่วยทำให้เขาเป็นคนดี คนเหล่านี้ไม่ว่าจะมีหรือไม่มีสัญชาติทุกคนใฝ่ฝันว่าจะเป็นคนดี มีประโยชน์ต่อบ้านเมือง การช่วยเหลือเด็กเหล่านี้จะมองมิติของประเทศ และมิติทางการเมืองระหว่างประเทศไม่ได้เพราะเขาเป็นพลเมืองโลก เพราะฉะนั้นถ้าเราทำให้คนพม่า มีความคิด มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีความเมตตา มีความรักเมืองไทย ก็เหมือนกับว่าเราทำกับคนไทยนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับนายเกรียงไกร ชีช่วง เลขาธิการเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กล่าวบนเวทีการเสวนาหัวข้อจับกระแสยุทธศาสตร์การศึกษาสำหรับลูกแรงงานคือการผสมผสานรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย”

2. การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดในการนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติ

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด วรรณกรรมและการลงพื้นที่ภาคสนาม และการสอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติในภาคตะวันออกของประเทศไทยมีนโยบายที่ชัดเจนตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาของประเทศไทยและการปฏิบัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยความเสมอภาคทางการศึกษา พบว่าสมรรถนะขององค์กรหรือขีดความสามารถในการบริหารจัดการอยู่ในเกณฑ์มากแต่ขาดตัวชี้วัดในระดับเขตการศึกษาและระดับโรงเรียน

ตารางที่ 6-1 ภาพรวมของการวิเคราะห์ตามปัจจัยต่าง ๆ

ลำดับ	กระบวนการ	จากการสัมภาษณ์เชิงลึก					ความเร่งด่วน
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
1	โครงสร้าง	✓					
2	บุคลากร			✓			ควรพิจารณา
3	งบประมาณ					✓	ต้องปรับปรุงด่วน
4	สถานที่			✓			ควรพิจารณา
5	อุปกรณ์ เครื่องมือ/เครื่องใช้				✓		ต้องปรับปรุงด่วน

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและสร้างขึ้นเอง

จากตารางที่ 6-1 พบว่า ด้านโครงสร้าง มีการจัดโครงสร้างแบบระบบราชการและเป็นการสั่งการหรือกำหนดนโยบายมาจากระดับกระทรวงศึกษาธิการ มายังเขตการศึกษาในภาคต่าง ๆ และส่งต่อมายังผู้ปฏิบัติในระดับโรงเรียนพบว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติเช่นนโยบายบอกว่าสามารถออกวุฒิบัตรให้นักเรียนไร้สัญชาติได้แต่มีบางโรงเรียนไม่สามารถออกให้ได้อาจเป็นเพราะการถ่ายทอดของผู้บริหารโรงเรียนไม่ชัดเจนหรือไม่มีการประชุมชี้แจงกับครู หรือนักวิชาการศึกษาที่ดูแลเด็กไร้สัญชาติของแต่ละโรงเรียนหลังจากที่ผู้อำนวยการได้ไปประชุมเพื่อรับนโยบายมาจากสำนักงานเขตการศึกษาของแต่ละภาคทำให้การปฏิบัติไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เรื่องบุคลากรพบว่า ครูทุกคนมีเมตตาสูงมาก โดยสามารถทำการสอนเด็กไร้สัญชาติทั้ง ๆ ที่มีภาระการสอนอยู่แล้ว ความยากก็คือการสื่อสารกับเด็กไร้สัญชาติที่บางโรงเรียนอาจมีหลายสัญชาติเข้ามาเรียนและใช้หลายภาษา บางโรงเรียนอาจโชคดีที่เด็กไร้สัญชาติบางคนสามารถสื่อสารเป็นภาษาไทยได้ บางโรงเรียนต้องใช้รุ่นพี่เป็นล่ามและช่วยสอนน้องให้เข้าใจภาษาไทยและวัฒนธรรมของการเรียนร่วมกันกับเด็กไทยและกับชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันไป จำนวนของครูมีค่อนข้างจำกัด ภาระงานที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้ครูเกิดความเหนื่อยล้า และส่วนใหญ่จะอยู่ในที่กันดาร ตามแนวชายแดนของประเทศสไทย ทำให้มีผลต่อขวัญและกำลังใจเช่นกัน

เรื่องงบประมาณจะเป็นประเด็นที่ทุกโรงเรียนพูดเหมือนกันคือ ไม่เพียงพอเพราะเมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่เรียนในระบบการศึกษาในระบบ (Formal education) และนักเรียนที่เรียนในระบบการศึกษานอกระบบ (Non-formal education) จะเห็นได้ว่านักเรียนที่เรียนในระบบจะไม่ได้เงินอุดหนุนค่าเครื่องแบบและค่าอุปกรณ์การเรียนแต่นักเรียนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนจะไม่ได้เงินอุดหนุนค่าเครื่องแบบและค่าอุปกรณ์ ดังแสดงในตารางนี้

ตารางที่ 6-2 ค่าใช้จ่ายตามนโยบาย เรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ

ระดับการศึกษา	รวม	ค่าใช้จ่ายตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ				
		ค่าเล่าเรียน	หนังสือ	เครื่องแบบ	อุปกรณ์การเรียน	กิจกรรมพัฒนาคุณภาพ
ในระบบโรงเรียน						
1. ก่อนประถมศึกษา	2,830	1,700	200	300	200	430
2. ประถมศึกษา	3,563	1,900	433	360	390	480
3. มัธยมศึกษา	5,919	3,500	669	450	420	880
ตอนต้น						
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย	6,607	3,800	897	500	460	950
5. อาชีวศึกษา						
5.1 พาณิชยกรรม	9,210	4,900	2,000	900	460	950
5.2 คหกรรม	9,810	5,500	2,000	900	460	950
5.3 อุตสาหกรรม	10,810	6,500	2,000	900	460	950
5.4 ศิลปกรรม	10,510	6,200	2,000	900	460	950
5.5 เกษตรกรรม	10,210	5,900	2,000	900	460	950
ทั่วไป						
5.6 เกษตรปฏิรูป	16,210	11,900	2,000	900	460	950
ระบบนอกโรงเรียน						
1. ประถมศึกษา	1,960	1,100	580	-	-	280
2. มัธยมศึกษา	3,600	2,300	720	-	-	580
ตอนต้น						
3. มัธยมศึกษาตอนปลาย	3,680	2,300	800	-	-	580
4. อาชีวศึกษา						
4. อาชีวศึกษา	6,300	4,240	1,000	-	-	1,060

ที่มา: รวีวรรณ แพทย์สมาน (2560)

ตารางที่ 6-2 แสดงความไม่เสมอภาคในนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ซึ่งผู้วิจัยสามารถสังเกตได้ว่า งบประมาณที่รัฐจัดสรร สำหรับการศึกษาในระบบนอกระบบโรงเรียน ไม่มีการจัดงบประมาณในเรื่อง ค่าเครื่องแบบ และอุปกรณ์การเรียนทั้งในชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอาชีวศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาแก่เด็ก ไร้สัญชาติยังมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในด้านนโยบายและไม่ตอบสนองด้านความเสมอภาคตามหลักสิทธิมนุษยชน จะเห็นว่าการจัดสรรงบประมาณในเรื่องของ ค่าเครื่องแบบ และอุปกรณ์การเรียนในชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จนถึงระดับอาชีวศึกษา ทำให้การดูแลนักเรียนที่เป็นเด็ก ไร้สัญชาติไม่คล่องตัวเท่าที่ควรเพราะต้องนำเงินช่วยเหลือรายหัวของเด็กไทยมาช่วยเหลือแก่เด็ก ไร้สัญชาติทั้งเรื่องเครื่องแบบและเรื่องอุปกรณ์การเรียน ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่านี่อาจเป็นเหตุจูงใจส่วนหนึ่งที่ครูและผู้ปกครองของเด็กนักเรียนไทยให้สัมภาษณ์ว่า เด็ก ไร้สัญชาติเหล่านี้เข้ามาแย่งงบประมาณของเด็กไทย พอโตทำงานได้ค่าก็กลับประเทศ ไม่ได้มาช่วยพัฒนาอะไรให้ประเทศไทย ซึ่งอาจไม่เป็นความจริงทั้งหมด บางโรงเรียนรับเด็ก ไร้สัญชาติเข้าเรียนทั้ง ๆ ที่เอกสารไม่มีหรือไม่ครบ แต่เด็กต้องได้เรียน มีหนังสือและอุปกรณ์การเรียน มีชุดนักเรียนใส่และได้กินอาหารทั้ง ๆ ที่งบประมาณรายหัวยังไม่ได้รับเนื่องจากเอกสารไม่มีหรือไม่ครบนั่นเอง ในส่วนของสถานศึกษาเนื่องจากเด็ก ไร้สัญชาติต้องเรียนร่วมกับเด็กไทยเพราะเป็นแนวคิดจากเบื้องบนในเรื่องของการเรียนรู้และการปรับตัวของเด็กในการอยู่ร่วมกันและเพราะมีจำนวนเด็กนักเรียน ไร้สัญชาติไม่มากนักจึงทำให้ไม่เป็นไปตามอัตราส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 20 คน ซึ่งบางโรงเรียนมีนักเรียนมากกว่า 20 คน และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ก็ไม่เพียงพออย่างแน่นอน เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนที่มากขึ้นเมื่อเทียบกับงบประมาณรายหัว จึงต้องใช้อุปกรณ์ร่วมกัน ซึ่งแสดงถึงการขาดแคลน ครูต้องทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติมขึ้นเอง และนั่นก็มีค่าใช้จ่าย ที่ครูต้องแบกรับ

3. แนวทางในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมตามสิทธิในการได้รับการศึกษา ของเด็ก ไร้สัญชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

เนื่องจากสถานะทางกฎหมายที่ผู้ปกครองไม่เข้าใจกฎหมาย เข้าใจว่าตนเองเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย แม้ถูกเกิดในประเทศไทยแต่ก็ไม่กล้าไปแจ้งเกิดหรือนำเข้าโรงเรียน เกิดความหวาดกลัวว่าจะถูกจับดำเนินคดี หรือถูกบังคับให้ค้าแรงงานและกระบวนการค้ามนุษย์ และบางคนหยุดเรียนกลางคันเพื่อไปทำงานและดูแลครอบครัว เพื่อที่รัฐจะได้มีข้อมูลและแนวทางในการดำเนินการ ได้อย่างครอบคลุมและทันต่อสถานการณ์ และควรมีการวางแผนการดำเนินการในการส่งต่อเพราะกลุ่มเด็กกลุ่มนี้มีแนวโน้มในการย้ายถิ่นฐานค่อนข้างสูง เนื่องจากมักจะอพยพตามผู้ปกครองที่เปลี่ยนสถานที่ทำงาน หรือที่ทำกิน ไม่อยู่เป็นหลักแหล่ง ผู้วิจัยจึงสรุปข้อเสนอแนะดังนี้ รัฐควรกำหนดนโยบายและมาตรการในการแก้ไขและป้องกันปัญหาเด็กเร่ร่อนที่ไร้หลักฐานแสดง

คนว่าเป็น “คนไทย” โดยถือเป็นการกิจสำคัญและเร่งด่วน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องและเป็นรูปแบบเดียวกัน

ดังนั้นมาตรการการขึ้นทะเบียนของแต่ละกลุ่มอาจต่างกัน เช่นกลุ่มผู้ติดตามที่ขึ้นทะเบียนเมื่อปี 2557 กลุ่มที่เกิดในประเทศไทย ควรมีการสำรวจและขึ้นทะเบียนทั้งหมด ซึ่งอาจต้องกำหนดมาตรการส่งเสริมการขึ้นทะเบียนผู้ติดตามแรงงานต่างด้าวที่เป็นเด็กและเยาวชน เช่น การลดค่าใช้จ่ายการขึ้นทะเบียนผู้ติดตามอันจะทำให้รับทราบปริมาณและขนาดการจัดการในเชิงนโยบายอย่างแม่นยำและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น กลุ่มเด็กเยาวชนที่ติดตามเข้ามาใหม่หลังการเปิดให้ขึ้นทะเบียนที่มีสถานะผู้หลบหนีเข้าเมือง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาร่วมกัน อย่่างไรก็ตามกลุ่มนี้ยังคงได้รับสิทธิในการเข้าเรียนได้ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ แต่ควรมีนโยบายเพื่อแสวงหาความร่วมมือกับประเทศต้นทางในการร่วมรับภาระร่วมกัน กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ข้ามผ่านแดนมาเรียนแบบไป-กลับ ควรขึ้นทะเบียนเพื่อทราบปริมาณแน่ชัดและแสวงหาความร่วมมือกับประเทศต้นทางต่อไปเนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ยังคงเติบโตและทำประโยชน์กับประเทศต้นทางอย่างเต็มที่ ในกรณีของเด็กเร่ร่อนในที่สาธารณะ มักจะไม่พบหลักฐานใด ๆ ทั้งสิ้นเกี่ยวกับตัวเด็ก หากเด็กไม่โตมากนัก กรมการปกครองก็อนุญาตให้เพิ่มชื่อเด็กในทะเบียนบ้านได้ แต่ไม่ได้เป็นทะเบียนบ้านสำหรับคนไทย ถ้าไม่มีข้อพิสูจน์ว่าเด็กคนนี้น่าเชื่อถือว่าเป็นคนไทย เพราะไม่มีประวัติความเป็นมา

บางครั้งเจ้าหน้าที่ไม่กล้ารับรองว่าเด็กเป็นคนไทย จำนวนเด็กเร่ร่อนมีเท่าไรนั้น เป็นตัวเลขที่ยืนยันได้ยาก เนื่องจากเด็กมีการเคลื่อนย้ายที่อยู่ตลอดเวลา และเด็กมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลเด็กเร่ร่อนทั่วประเทศโดยเฉพาะเป็นการยากที่จะทราบจำนวนเด็กเร่ร่อน จึงยากที่จะดำเนินการให้สัญชาติแก่เด็กเหล่านี้ได้ พิจารณาหาแนวทางในการสนับสนุนให้เด็กเร่ร่อน ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อลดปัญหาทางสังคมและสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติ โดยกำหนดนโยบายที่ชัดเจนของประเทศ ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ไม่มีทะเบียนราษฎรและไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงบุตรหลานแรงงานข้ามชาติ เพื่อให้ขับเคลื่อนในเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาความเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ ความต้องการแรงงานทดแทน ด้านสังคม เพื่อจะทำให้คนสามารถสร้างประโยชน์ สร้างความเข้มแข็งและเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยในภาวะที่โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ รวมถึงมิติเชิงป้องกันโรคติดต่อด้านสาธารณสุขด้วย

รัฐควรจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ ประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

สภาพความมั่นคงแห่งชาติ และองค์กรภาคเอกชน เป็นต้น เพื่อดำเนินการตามนโยบายในการแก้ไข และป้องกันปัญหาเด็กเร่ร่อน ให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อลดปัญหาทางสังคมและสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติ ปรับปรุงระเบียบและมาตรการเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด และการคุ้มครองเด็กที่ถูกทอดทิ้งและการอุปการะเป็นผู้ปกครองหรือบิดามารดาบุญธรรม เพื่อให้โรงพยาบาล สถานพยาบาล สถานสงเคราะห์ต่าง ๆ และสถานี่ตำรวจตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบเดียวกัน ควรมีการให้ความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่โรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการรับสมัคร สิทธิของเด็กไร้สัญชาติและแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ในขณะที่เดียวกันต้นสังกัดทั้งกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำระบบ BIG DATA และทำการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อน เพื่อประโยชน์ในการประสานความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กเร่ร่อน โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้โรงเรียนต่าง ๆ มีข้อมูล ตลอดจน ร้องขอความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่แต่ละโรงเรียนประสบพบเจอ และข้อมูลเหล่านี้ก็จะสามารถใช้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานจริงได้และสามารถใช้อ้างอิงเพื่อให้นักเรียนไร้สัญชาติเหล่านี้เข้าถึงและได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับ ปรับปรุงระบบสิทธิประโยชน์ด้านการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ให้กับผู้ประกอบการกรณีส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษาและกรณีรับคนไร้สัญชาติเข้าทำงาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับผู้เรียนในทุกช่วงชั้นให้มากยิ่งขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาร่วมกับกระทรวงแรงงานพัฒนาหลักสูตรด้านอาชีพที่เหมาะสมสำหรับจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ให้เป็นแรงงานคุณภาพเพื่อทดแทนแรงงานที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

จากผลสรุปข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ ประเทศไทยมีนโยบายที่เอื้ออำนวยต่อผู้ไม่มีทะเบียนราษฎรและไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติให้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างสูง ในระเบียบและประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่เปิดกว้างให้สถานศึกษา ประสานผู้ปกครองของเด็กหรือบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรก็เปิดกว้างให้สถานศึกษา กำหนดรหัสประจำตัวผู้เรียนตามที่ต้นสังกัดกำหนด เพื่อรับเงินอุดหนุนรายหัวตามกฎหมายได้ โดยปีงบประมาณที่ผ่านมา (ปีงบประมาณ 2558 - 2560) รัฐได้อุดหนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไม่มีสัญชาติไทยทั้งในระบบและการศึกษานอกระบบทั่วประเทศ เป็นเงิน 777,544,607 ล้านบาท (เจ็ดร้อยยี่สิบห้า ล้านยี่สิบสี่พันยี่สิบเก้าพันยี่สิบเก้าบาท) รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ไม่มีทะเบียนราษฎร และไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงบุตรหลานแรงงานข้ามชาติมีความหลากหลายแต่บางรูปแบบยังไม่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยรูปแบบการเรียนการสอนยังไม่ค่อยสอดคล้องกับพัฒนาการในแต่ละ

ช่วงวัยของเด็กและทำให้เกิดปัญหาเรื่องการปรับตัวและรู้สึกแปลกแยก อีกทั้งการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ยังไม่สามารถเทียบโอนวุฒิการศึกษา ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้เป็นใบเบิกทางในการยกระดับการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อในประเทศไทย

แม้ว่าหลายแห่งจะมีความร่วมมือระหว่าง การศึกษานอกโรงเรียน ของไทยและการศึกษานอกโรงเรียน ของประเทศต้นทางและได้ประกาศนียบัตร (Certificated) แต่ยังเป็นความร่วมมือระดับพื้นที่ที่ไม่ได้รับการรับรองในระดับนโยบายส่วนกลาง อย่างไรก็ตาม การไม่สามารถเทียบโอนวุฒิการศึกษานี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักสูตรที่บางศูนย์การศึกษา จัดให้สั้นไม่เข้าเกณฑ์ทั้งหลักสูตรของไทยและประเทศต้นทาง และยังไม่มีความร่วมมือในพื้นที่มีมีการสำรวจหรือจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ ข้อมูลปริมาณเด็กไม่มีสถิติที่เข้าถึงระบบการศึกษาจากทั้งแหล่งต่าง ๆ ยังมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายเนื่องจากข้อมูลนี้มีความจำเป็นต่อการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่จะลดความเหลื่อมล้ำและให้โอกาสเด็กทุกคนได้เรียนโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

ผลกระทบจากนโยบายของรัฐในด้านอื่น เช่น นโยบายการขึ้นทะเบียนบุตรหลาน แรงงานต่างด้าวของรัฐมี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้ติดตามที่ขึ้นทะเบียนเมื่อปี 2557 ซึ่งครบกำหนดเมื่อปี 2559 กลุ่มนี้อาจมีหลุดออกจากระบบขึ้นทะเบียนผู้ติดตาม เนื่องจากมีข้อจำกัดจากค่าใช้จ่ายในการขึ้นทะเบียน กลุ่มที่เกิดในประเทศไทย ซึ่งกลุ่มนี้มีนโยบาย คีอมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559 รองรับสถานะ และ กลุ่มที่เข้ามาใหม่หลังการเปิดให้ลงทะเบียน ซึ่งกลุ่มนี้รัฐไม่มีนโยบายให้มีผู้ติดตามเด็กและเยาวชนที่ติดตามมาในกลุ่มนี้จึงมีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองและส่งผลให้บางส่วนตัดสินใจไม่เข้าเรียนด้วยเกรงจะได้รับผลกระทบ

เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเพื่อการขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจค่อนข้างมาก แม้นโยบายการลงนามบันทึกข้อตกลงกับบางประเทศไม่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวมีผู้ติดตามแต่ในทางปฏิบัติแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย อาจมาเป็นครอบครัวและมีบุตรระหว่างพำนักในประเทศไทย จึงเป็นการยากที่จะผลักดันกลับประเทศต้นทาง การเปิดโอกาสให้เข้าถึงการศึกษาตามนโยบายของรัฐ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันปัญหาสังคม สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมสังคม นอกจากนี้ ในอนาคตประเทศไทยยังมีแนวโน้มจะต้องการแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นจากโครงสร้างอายุประชากรที่ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Elderly society) ประชากรวัยแรงงานจะลดลงอย่างมาก ดังนั้นการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชนที่ไม่มีทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย และบุตรหลานแรงงานต่างด้าวที่อยู่ในประเทศไทยจึงเป็นโอกาสของประเทศไทยในการพัฒนากลุ่มนี้ให้เป็นแรงงานคุณภาพเพื่อทดแทนและเป็นกำลังในการขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจได้จากการสรุปผลการศึกษาและบทวิเคราะห์ข้างต้น แบบการจัด

การศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ควรจัดแบบผสมผสานรูปแบบการจัดทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นการสร้างโอกาสและทางเลือกทางการศึกษา ให้แก่ผู้เรียน และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยข้อสรุปของ ยูเนสโกเชื่อว่าการศึกษตาม หลักสิทธิมนุษยชนสามารถทำให้กลุ่มคนทุกคนชั้นมีความเท่าเทียมกันในสังคมได้ แนวทางการจัด การศึกษาในลักษณะนี้เรียกว่า การศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all : มีชื่อย่อว่า EFA) ซึ่งตาม หลักการของการศึกษาเพื่อปวงชนนั้น องค์การยูเนสโกได้พยายามส่งเสริมให้นานาประเทศใน สังคมโลกหันมาสนใจและใส่ใจกับการจัดการศึกษาตามหลักสิทธิมนุษยชนให้มากขึ้น และได้ เสนอรูปแบบและแนวทางของการจัดการศึกษาต้นทางเพื่อให้สามารถดำเนินไปถึงจุดมุ่งหมายของ การศึกษาเพื่อปวงชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบใหม่นี้เรียกว่า การศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education: IE) ซึ่งเป็นขั้นเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การศึกษาเพื่อปวงชนในขั้นสุดท้าย การศึกษา แบบเรียนรวมมีจุดกำเนิดมาจากการศึกษาพิเศษ (Special education) ซึ่งนักการศึกษาพบว่า วิธีการ จัดการศึกษาแบบเรียนรวมนี้จะไม่มีการแยกเด็กออกไปจากสังคม สามารถจัดให้เด็กทุกคนได้มี โอกาสรับการศึกษาในโรงเรียนปกติตามความต้องการหรือความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยครู และบุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องพร้อมทั้งผู้ปกครองจะต้องปรับแนวคิด ปรับหลักสูตร ปรับ วิธีการสอน เพื่อจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนให้ได้รับการพัฒนา ถึงขีดสูงสุดของความสามารถ สอดคล้องกับรายงานของ มานพ วรรณภิละ (2556) ได้ทำรายงาน เรื่อง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร ผลการศึกษาพบว่า การ จัดการศึกษาต้องจัดด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ๆ โดยการจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อัธยาศัย

จากการลงศึกษาพื้นที่ภาคสนาม ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องส่วน ใหญ่ให้ความเห็นว่ารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ควรจัดแบบผสมผสานทั้งสาม รูปแบบ อาทิเช่น ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านหนองสองห้อง จังหวัดฉะเชิงเทรา นักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 90 เป็นชาวไทยและมีนักเรียนไร้สัญชาติเชื้อสายมอญเรียนร่วมกับนักเรียนไทย ซึ่งนักเรียน เหล่านี้ยังไม่มีสถานะทางทะเบียนหรือเป็นเด็กไร้สัญชาติ ทั้งนี้โรงเรียนจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้ สัญชาติหรือเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียน ร่วมกับเด็กปกติ โดยใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่อิงกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดเป็นการศึกษาในระบบปกติ และได้ ส่งเสริมการเรียนด้านทักษะชีวิตและอาชีพให้แก่ผู้เรียน” โดยฝึกให้ต้อนรับแขกด้วยการกล่าวคำว่า “สวัสดี” และมอบหมายให้นักเรียนนำน้ำดื่มมาบริการให้กับแขก มีการปลูกผักสวนครัวและเลี้ยง

ปลาเพื่อเป็นอาหารและฝึกทำปุ๋ยอินทรีย์โดยยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ตามความเห็นของ นายพิพัฒน์ หรือเมืองเดิม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดทุ่งเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี “เด็กเหล่านี้ได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกันเพราะเป็นการศึกษาภาคบังคับตามที่กระทรวงศึกษาได้กำหนดเป็นนโยบายไว้” ผู้อำนวยการโรงเรียนนิคมคุณวิทยา จังหวัดจันทบุรี “มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติโดยได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐในทุก ๆ ด้าน เท่าเทียมกับนักเรียนไทย” ด้าน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองใหญ่ศิริวาทวิทยา จังหวัดชลบุรี ก็ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “เป็นโอกาสที่ดีในเรื่องของความเท่าเทียมกันและในเรื่องของสิทธิมนุษยชนและเด็กเหล่านี้มีความตั้งใจเรียนสูงมากหลายคนทำชื่อเสียงให้กับโรงเรียนและสามารถเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น” โรงเรียนของเราไม่ได้มีการแบ่งแยกระหว่างเด็กปกติกับเด็กไร้สัญชาติ โดยมีการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาตามปกติ กับเด็กทุกคน เพราะว่าเด็กทุกคนสามารถสื่อสารได้ แม้ส่วนใหญ่เด็กไร้สัญชาติที่เป็นผู้ใช้แรงงาน แต่ก็เกิดในประเทศไทย อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานาน ทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องการสื่อสาร”

สอดคล้องกับความเห็นเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษา ที่ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ไว้ “หลักสูตรไม่เป็นอุปสรรคเด็กไร้สัญชาติ เพราะมีหลักสูตรสถานศึกษาโดยขึ้นอยู่กับโรงเรียนในการบริหารจัดการและความเข้าใจและวิธีการที่ดีของครู โดยหลักสูตรแกนกลาง 70% หลักสูตรสถานศึกษา 30% เด็กไร้สัญชาติใช้ภาษาถิ่นเมื่อเข้าเรียนจะไม่เป็นอุปสรรค เพราะอยู่ในสังคมจะถูกบังคับโดยสถานการณ์ แต่เริ่มต้นจะมีแต่ก็จะปรับตัวได้เอง การจัดการศึกษาคอร์ส 3 รูปแบบ 1. ด้านทักษะวิชาการ เรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตไม่ใช้เพื่อการแข่งขัน เรียนรู้ภาษาถิ่น การสร้างองค์ความรู้ด้านภาษาไทย การเรียนรู้สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา การแต่งกาย เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจ พ่อแม่ยากจน ไม่มีเงินสนับสนุน หรือสิ่งที่พ่อแม่ต้องเติมเต็มให้ลูก องค์ความรู้ของผู้ปกครองที่จะเติมเต็มด้านพัฒนาการของเด็กได้ โดยเฉพาะเรื่องทั่ว ๆ ไป ในครอบครัว 2. ด้านทักษะชีวิต ต้องเติมคำว่าความเป็นคนไทย ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการเป็นไทย โดยใส่ความรักชาติ ค่านิยม 12 ประการ คุณธรรมหลักของในหลวง เพื่อให้รัฐภูมิด้านทาน ให้รู้ว่าอะไรดีไม่ดี เรื่องเพศสัมพันธ์ การทะเลาะวิวาท การรักษาคำพูด สัจจะ และการเป็นผู้มีจิตอาสา 3. ด้านทักษะวิชาชีพ เด็กกลุ่มนี้ความต้องการ ด้านอาชีพสูงกว่าทักษะทางวิชาการ เพราะสภาพทางครอบครัว ดังนั้น โรงเรียนควรสอนเน้นด้านอาชีพเช่น การฝึกทำขนมไทย การทำอาหารท้องถิ่น การซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า การเชื่อมโลหะ การกลึง การซ่อมเครื่องยนต์เล็ก การซ่อมจักรยาน การเป็นช่างตัดผม และ ช่างเสริมสวย การทำเครื่องจักสาน การทำอุปกรณ์ดักจับปลาเช่นทำคันธงเบ็ด ตาข่าย ลอบดักปลา และไซดักปลา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่โรงเรียนสามารถเชิญ

ปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาทำการสอนในโรงเรียนหรือนำเด็ก ๆ ไปยังบ้านของปราชญ์เหล่านั้นเพื่อฝึกฝนและเรียนรู้ หรืออาจจะเป็นเรื่องของการทำเกษตรแบบผสมผสานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การตอนกิ่ง ตัดกิ่งหรือทาบกิ่ง ก็สามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และนำมาประกอบอาชีพได้

4. รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสม

การจัดการศึกษาให้เด็กไร้สัญชาติได้เรียนในโรงเรียนปกติ ซึ่งควรส่งเสริมให้มาก ๆ เพราะในที่สุดแล้วต้องอยู่ในสังคมเดียวกัน ถ้าเด็กเรียนรู้เป็นเพื่อนกันมาก่อน คอยดูแลช่วยเหลือกันมาก่อน เมื่อจบการศึกษาแล้วก็ยังมีความผูกสัมพันธ์กันอยู่ แต่จะมีปัญหาเรื่องหลักสูตร โดยหลักสูตรต้องปรับให้เอื้อต่อผู้เรียนกลุ่มนี้ ต้องเน้นความเป็นพลเมืองดี ความรักชาติ รักเมืองไทย รักคนไทย เพิ่มทักษะอาชีพ และปรับหลักสูตรด้านภาษา การสื่อสารให้มากขึ้น การจัดการศึกษาให้เด็กไร้สัญชาติโดยมีโรงเรียนเฉพาะ เช่น โรงเรียนทุ่งเหียงวิทยาคม และโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงแรกที่โรงเรียนต่าง ๆ ไม่กล้ารับเด็กไร้สัญชาติ” สรุปผลจากการศึกษาเอกสารแนวคิด วรรณกรรมและการลงพื้นที่ภาคสนาม และการสอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ พบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ ควรจัดแบบพหุวิธีการ คือการผสมผสานรูปแบบการจัดทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นการสร้างโอกาสและทางเลือกทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544

สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจุดเด่นคือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนักเรียน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติได้พัฒนาความสามารถของตนเองได้เต็มที่ ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นบูรณาการให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น จัดการเรียนการสอนหลาย ๆ วิธี โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียน ได้เรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ด้านบุคลากร ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ควรจัดหาบุคลากรเฉพาะสาขาวิชาให้ครบและจัดครูผู้สอนให้สอนตรงกับสาขาที่เรียนและความถนัด ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ควรรณรงค์ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่องและควรพัฒนาให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกฝ่าย

กับงานวิจัยของสันติ บุรณะชาติ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์รูปแบบการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ประกอบไปด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1. ปรัชญาการจัดการศึกษา 2. นโยบายการจัดการศึกษา 3. แนวคิดและหลักการในการจัดการศึกษา 4. กระบวนการจัดการศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านบุคคล และด้านความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชน และ 5. เป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยในแต่ละส่วนของรูปแบบได้คำนึงถึงความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในการจัดการศึกษา

ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไปใช้ พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มีอรรถประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และง่ายต่อการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด สำคัญของรูปแบบการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นรูปแบบการจัดการศึกษาควรเป็นไปในลักษณะของผสมผสานทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสและทางเลือกทางการศึกษา เด็กบางคนอาจจะต้องการเรียนและความรู้ทางสายอาชีพเพื่อนำมาใช้ในการทำงานในอนาคต ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้เรียนบางส่วนต้องการศึกษาต่อในสายสามัญเพื่อนำความรู้ไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรวิจัยศึกษารูปแบบการศึกษาเพื่ออาชีพที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ
2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติในแต่ละภูมิภาค
3. ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาข้อดี ข้อที่ควรปรับปรุงและผลกระทบในด้านต่าง ๆ จากการสนับสนุนของภาครัฐในการจัดการศึกษาที่เพียงพอสำหรับเด็กไร้สัญชาติ
4. ควรทำวิจัยเรื่องการจัดตั้ง โรงเรียนสำหรับเด็กไร้สัญชาติโดยเฉพาะโดยใช้ภาษาไทย ภาษาอาเซียน และภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน
5. ควรทำวิจัยเรื่องการนำ Big data เข้ามาใช้ในการบริหาร จัดการ
6. ควรทำวิจัยเรื่องงบประมาณที่เพียงพอกับการจัดการศึกษาให้กับเด็กไร้สัญชาติ

7. ควรทำวิจัยเรื่อง การติดตามชีวิตและความเป็นอยู่ของเด็กไร้สัญชาติเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาต้องมองถึง

การจัดโครงสร้างองค์กร ควรปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ด้วยการกระจายอำนาจลงมาให้ระดับโรงเรียนมีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อลดขั้นตอนให้สั้นและเพื่อการสื่อสารที่เที่ยงตรงมากขึ้น เป็นการปรับปรุงระบบการรวมศูนย์ที่ทำให้การทำงานล่าช้า และไม่ตอบสนองต่อการทำงานที่แท้จริง

การจัดการด้านบุคลากร ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงด้านบุคลากรด้วยการพัฒนาความรู้ให้กับครูทุกคน ปรับปรุงโครงสร้างบุคลากร ตลอดจนการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูทุกคน ทั้งทางด้านความต้องการทางร่างกายและด้านจิตใจ ปัญหาการบริหารอัตรากำลังครูไม่เหมาะสมและไม่เกิดประโยชน์สูงสุดตลอดจนการรายงานจำนวนนักเรียนและห้องเรียนไม่ตรงกับความเป็นจริง โดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำของผู้บริหารตลอดจนการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับครู ผู้ปฏิบัติงานและควรเพิ่มจำนวนครูผู้สอนที่มีสัญชาติเดียวกับบุตรแรงงานต่างด้าว เพื่อลดปัญหาในเรื่องของการสื่อสาร และมีการเพิ่มจำนวนครูที่จะเข้ามาดูแลบุตรแรงงานต่างด้าว กระทรวงศึกษาควรจัดทำนโยบาย โครงการเพื่อพัฒนาครูรูปแบบครบวงจร มุ่งหวังให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตรงตามศักยภาพ สามารถนำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการประกอบอาชีพครู และยังเป็นการพัฒนาครูเพื่อเชื่อมโยงกับวิทยฐานะ รัฐบาลควรสร้างแรงจูงใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มากขึ้น ผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจะได้รับการปรับอัตราเงินเดือนให้สูงขึ้น การปรับฐานเงินเดือนให้สอดคล้องกับ ค่าครองชีพในปัจจุบัน การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนปีละ 2 ครั้ง การสนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสอบรมศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเอง การเลื่อนวิทยฐานะและเงินประจำตำแหน่ง อีกทั้งการจัดสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อให้คุณภาพชีวิตของครูให้ดีขึ้น

การบริหารจัดการด้านงบประมาณ ควรปรับปรุงด้านงบประมาณ โดยให้กระทรวงศึกษาทำประชาคมติดกับครูในแต่ละภูมิภาค เพื่อรับทราบปัญหาและข้อมูลจริงที่เกิดขึ้นแล้วนำปัญหาและข้อเสนอแนะนั้น ๆ มาปรับปรุงระบบงบประมาณ โดยใช้การจัดการบริหารโครงการ (Project management) ซึ่งจะช่วยให้มีเด็กรายละ ระยะเวลา และความคุ้มค่า สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทำให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหาร เกิดขวัญกำลังใจ มีผลงานและคุณภาพการเรียน การสอนดีขึ้น การจัดสรรงบประมาณให้เป็นรายหัว ต่อหนึ่งปีการศึกษา ซึ่งไม่เพียงพอและล่าช้ากระทรวงศึกษาธิการต้องเป็นเจ้าภาพหลักในการพิจารณาจำนวน

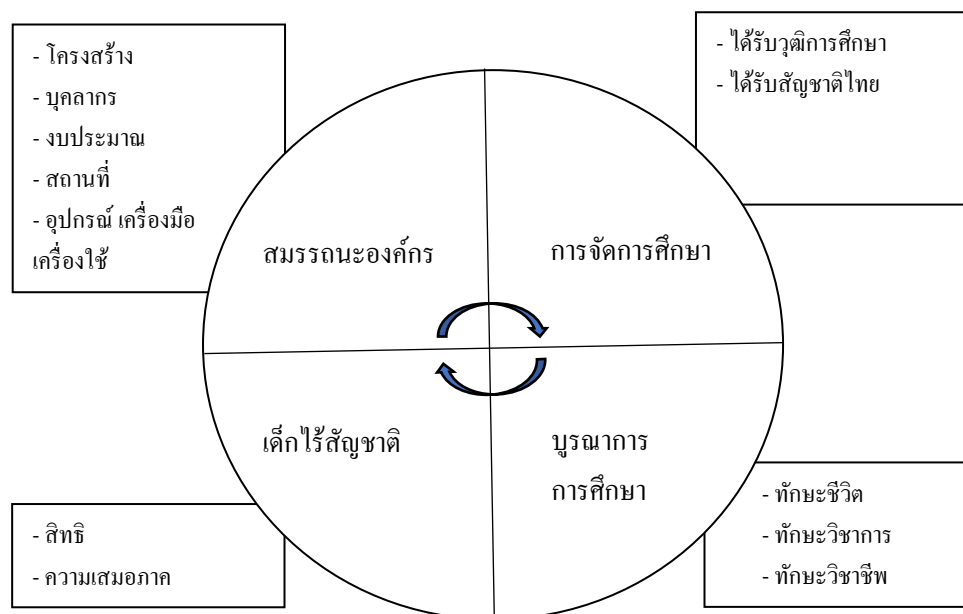
เงินใหม่ โดยส่งเสริมและ สนับสนุนสถานศึกษาทุกสังกัด เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นกรณีพิเศษแก่สถานศึกษาที่เสนอความประสงค์จะจัดการศึกษาแก่เด็กไร้สัญชาติ ในการเป็นโรงเรียนแกนนำในพื้นที่ เพื่อจัดจ้างครูหรือบุคลากรพี่เลี้ยงทำหน้าที่เป็นล่าม เป็นพี่เลี้ยงหรือช่วยเหลือการจัดการศึกษาแก่ลูกแรงงานต่างชาติดังกล่าวตามความเหมาะสมและให้ทันเวลา การสนับสนุนงบประมาณ ควรให้ทันเวลาเพื่อที่นักเรียนจะได้มีอุปกรณ์การเรียนและอาหารที่เพียงพอ ทันเวลา และสนับสนุนจำนวนครูให้เหมาะสม

การดูแลและจัดการด้านสถานที่ รัฐควรออกแบบอาคารสถานที่ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน คือโรงเรียนระดับประถม และมัธยม ควรมีอาคารต่าง ๆ เช่นอาคารเรียน อาคารเอนกประสงค์ ห้องสมุด โรงอาหาร สนามเด็กเล่น เรือนเพาะชำ ห้องสุขา ห้องพักรู ห้องกิจกรรมต่าง ๆ ให้พอเพียงและเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ตลอดจน การบำรุงรักษา ให้ปลอดภัยและมีสภาพแวดล้อมที่ดี อยู่เสมอ และหากให้ประสบผลสำเร็จจริง ๆ ควรมีโรงเรียน หรือห้องเรียนสำหรับเด็กไร้สัญชาติไปเลย เพื่อให้การสื่อสารและการจัดการเป็นไปด้วยความสะดวก ทั้งด้านความมั่นคงและสุขภาพอนามัยของนักเรียนทุกคน

วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ เครื่องใช้ ควรจัดให้ได้อย่างครบครัน พอเพียงและเพียงพอ ก็จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ ข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงคือ การส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยสำนักงาน กศน.ร่วมกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม อบรมให้นักเรียนไร้สัญชาติ มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล ตั้งแต่ความรู้พื้นฐานการใช้แอปต่าง ๆ ในมือถือ ไปจนถึงเรื่องการค้าขายออนไลน์ และให้ กศน.อำเภอทุกอำเภอ ยังได้จัดตั้งเพจชุมชนค้าขายออนไลน์ กศน. เพื่อเป็นแหล่งการค้าขายออนไลน์ของดีประจำอำเภอ

โดยต้องมีการประเมินผลและวัดผลให้ชัดเจนและนำระบบการให้รางวัลมาใช้เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ด้านการจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงสิ่งที่เด็กนักเรียนไร้สัญชาติควรจะได้ นั่นคือ วุฒิการศึกษา เพื่อนำไปศึกษาต่อหรือนำไปสมัครงานตลอดจนการได้รับสัญชาติไทย เพื่อที่จะได้เข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการกู้ยืมเงิน (กยศ.) เพื่อศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และสิทธิอื่น ๆ ที่พึงจะได้รับ และอยู่บนพื้นฐานของหลัก ด้านความเสมอภาคและความมีมนุษยธรรมของประเทศไทย ด้านการจัดรูปแบบการจัดการศึกษา ให้แก่เด็กไร้สัญชาตินั้น นอกจากให้เรียนร่วมกับเด็กไทยแล้ว ควรจัดการศึกษาแบบบูรณาการ คือให้เด็กได้เรียนรู้ด้านทักษะชีวิตเช่น การตื่นนอนต้องพับผ้าห่ม จัดที่นอนให้เรียบร้อย การล้างชามล้างจานอาหาร การช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระงานบ้านเช่นการช่วยผู้ปกครองซักผ้า รีดผ้า เก็บกวาด เป็นต้น การให้เด็กมีทักษะด้านวิชาการ เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมของไทยและชาติต่าง ๆ การอยู่ร่วมกันในสังคม การคำนวณ การใช้ภาษา การคิดวิเคราะห์แยกแยะ การตอบสนองและการตัดสินใจ การมีจิตอาสาเป็นต้นและการ

เรียนรู้ในทักษะวิชาชีพ เพื่อที่เด็กไร้สัญชาติจะสามารถเลือกประกอบอาชีพที่ตัวเองชอบและถนัดได้อย่างมั่นคง ซึ่งจะช่วยเหลือตัวเองและครอบครัวได้

ภาพที่ 6-2 รูปแบบในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ตามสิทธิในการได้รับการศึกษาของเด็กไร้

สัญชาติในประเทศไทย

ที่มา: ผู้วิจัยศึกษาและจัดทำขึ้นเอง

ภาพที่ 6-1 แสดงรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมตามสิทธิในการได้รับการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย โดยการวางแผนยุทธศาสตร์ต้องทำการวิเคราะห์ด้านปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในการปรับปรุงกระบวนการ เพื่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทำการวัดและประเมินผลตลอดจนมีระบบการให้รางวัล โดยผลของการจัดการศึกษา เด็กไร้สัญชาติต้องได้รับวุฒิการศึกษาทุกคน ทุกระดับชั้นและได้รับสัญชาติไทยเมื่อเข้าเงื่อนไขของการได้รับสัญชาติไทย การศึกษาควรใช้วิธีการบูรณาการ โดยแบ่งเป็นด้านทักษะชีวิต ทักษะวิชาการและทักษะวิชาชีพ และเด็กไร้สัญชาติทุกคนต้องได้รับสิทธิและความเสมอภาคเท่าเทียมกันทุกคน และประเทศไทยมีกฎหมายและนโยบายด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยปฏิบัติตามปณิธานสากล ตามหลักมนุษยธรรม แต่ในทางปฏิบัติ มีปัญหาทั้งด้านหลักสูตร ด้านทรัพยากร ซึ่งประกอบไปด้วย จำนวนครูและงบประมาณที่ไม่เพียงพอ สื่อการเรียน การสอน และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็ก และ

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติยังไม่เป็นมาตรฐานสากล บางโรงเรียนเป็นเด็กชาย
ขอบแต่ไม่มีบัตรประชาชน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยทะเบียนนักเรียน*. เข้าถึงได้จาก <Http://Www.Oic.Go.Th/Fileweb/Cabinfocenter6/Drawer051/General/Data0000/00000037.Pdf>
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2556). *อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ*. กรุงเทพฯ: สไตลครีเอทีฟเฮ้าส์.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.). (2561). *เจาะลึกรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย และข้อเสนอเชิงนโยบาย*. เข้าถึงได้จาก <https://www.eef.or.th/>
- กฤษฎา บุญราช. (2560). *สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหา คนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย*. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/article/news_599580
- กฤษฎา สุววรรณกุล. (2560). *แผ่นดินจึงดาล: การเปลี่ยนผ่านในสภาพบังคับ*. กรุงเทพฯ: ประชาไท มูลนิธิสื่อเพื่อการศึกษาของชุมชน.
- กนกวรรณ วัฒวัลย์. (2563, 4 กุมภาพันธ์). รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ. สัมภาษณ์เอกสารวรรณ เรื่องวิทย์. (2551). *การนำนโยบายไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เกษณี ปละอุด. (2553). *การจัดการศึกษาให้แก่เด็กไร้สัญชาติ*. ม.ป.ท.
- ขวัญชีวัน บัวแดง. (2554). *การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของทายาทรุ่นที่ 2 ของแรงงานย้ายถิ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ครูผู้สอน โรงเรียนกษิณณภูวิทยา. (2562, 28 มกราคม). สัมภาษณ์.
- ครูผู้สอน โรงเรียนทุ่งเหียงวิทยา. (2562, 28 มกราคม). สัมภาษณ์.
- ครูผู้สอน โรงเรียนวัดธรรมสถิต. (2562, 14 มกราคม). สัมภาษณ์.
- ครูโรงเรียนบ้านหนองสองห้อง. (2562, 28 มกราคม). สัมภาษณ์.
- คริส เบอเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2557). *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- จันทร์ษา ชัยวัฒนศิริกร. (2562, 28 มกราคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองใหญ่ ศิริวรวาทีวิทยา. สัมภาษณ์.
- จิราวัฒน์ แซ่มชัยพร. (2551). *การคุ้มครองสิทธิเด็กโดยหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก ตามมาตรา 3 (1) แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 1989*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง และภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์. (2554). *โครงการนำร่องการจัดการศึกษานอกระบบ สำหรับเด็กต่างด้าวไร้สัญชาติ ในพื้นที่เกษตรกรรม อำเภอพบพระ จังหวัดตาก*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ซัชชัย พุทธสุวรรณ. (2562, 28 มกราคม). ผู้อำนวยการ โรงเรียนศิษย์คุณุวิทยา. สัมภาษณ์.
- ณัฐพลแบ่งงาน 2 *รมช.ศึกษา*. (2562). เข้าถึงได้จาก <https://www.thansettakij.com/content/405356>
- เด็กไร้สัญชาติทำบัตรประชาชนเป็น “คนไทย” คนแรก. (2561). กรุงเทพฯ: PPTV.
- ทวีสิทธิ์ ใจห้าว. (2559). *การประเมินผลการจัดการศึกษาแก่ลูกจ้างต่างชาติในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ทองคุณ หงส์พันธ์. (2542). *จดหมายจากภูพาน*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์ และคณะ. (2546). *รายงานวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นักเรียนไร้สัญชาติ. (2562, 28 มกราคม). โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”. สัมภาษณ์.
- นิชานันท์ ชูดวงแก้ว. (2550). *ศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2*. งานนิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิติพล คงสมบูรณ์. (2559). *ปัญหาในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชากฎหมายมหาชน, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- น้องพลอย' สาวน้อยไร้สัญชาติ คว่ำรางวัลชมเชยแข่งวิทยาศาสตร์ระดับโลก. (2562). เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/region/news_1555703
- บุบผา อนันต์สุชาติกุล. (2554). *รูปแบบและการจัดการศึกษาแก่ทายาทรุ่นที่สองของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ปนัดดา กอบพิมาย. (2562, 14 มกราคม). ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดธรรมสถิต. สัมภาษณ์.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย. (2559). *การกำหนดเขตพื้นที่ควบคุมและการอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวก*. เข้าถึงได้จาก https://mis.dopa.go.th/dopalaw/law_file/220_03032017563547611.53452.pdf

- ประพาส เล็กโล่ง. (2562, 14 มกราคม). ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดน้ำคอก. สัมภาษณ์.
- มองอนาคต “ผู้ลี้ภัย” กับแผ่นดินใหม่ที่เรียกว่า “บ้าน” NGO ยื่น 7 ข้อเสนอต่อรัฐบาลไทย. (2560).
กรุงเทพฯ: ประชาไทย.
- ผู้อำนวยการเขตการศึกษาที่ 1 จ.ระยอง. (2562, 28 มกราคม). สัมภาษณ์.
- พรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ. (2554). การพัฒนาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของ
ข้าราชการครูในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 30(4), 125-136.
- พรสุข เกิดสว่าง และกฤตยา อาชวนิจกุล. (2540). การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า จากผู้ลี้
ภัยสู่แรงงานข้ามชาติ (รายงานผลงานวิจัย). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 14 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 4-5.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. (2545, 19
ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 16–21.
- พัชรี ลิโรรส. (2555). *พลวัตนโยบายสาธารณะจากรัฐ เอกชน สู่ประชาชน*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพฑูริย์ โพธิสว่าง. (2562). การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ โครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและ
พนักงาน เมืองพัทยา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2550). *อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษา
ของไทย*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล บรรจสุวรรณ์. (2558). *การนำนโยบายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติ ในเขตพื้นที่
การศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม
พ.ศ.2545 น.5)*. เข้าถึงได้จาก [www.edu.nu.ac.th:http://www.edu.nu.ac.th/researches
/admin/upload/61610111144201is.pdf](http://www.edu.nu.ac.th:http://www.edu.nu.ac.th/researches/admin/upload/61610111144201is.pdf)
- มองอนาคต “ผู้ลี้ภัย” กับแผ่นดินใหม่ที่เรียกว่า “บ้าน” NGO ยื่น 7 ข้อเสนอต่อรัฐบาลไทย. (2560).
เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2010/06/30045>
- มานพ วรรณภิละ. (2556). *ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการ
บริหารงานวิชาการของ โรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*.

แม่สอดโมเดล: ทางกรมอบบัตร์ประจำตัว เพื่อสิทธิทางการศึกษาของเยาวชนข้ามชาติในไทย.

(2559). กรุงเทพฯ: บีบีซี นาวิกชน.

ยุคติชน บุญเทศ. (2555). ความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2559). การสำรวจเด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2558-2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

ยูนิเซฟ ประเทศไทย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ.2558-2559. กรุงเทพฯ: ยูนิเซฟ ประเทศไทยและสำนักงานสถิติแห่งชาติ.

รองผู้อำนวยการโรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”. (2562, 21 มกราคม). สัมภาษณ์.

รองศึกษาธิการจังหวัดตราด. (2562, 2 กันยายน). สัมภาษณ์.

รองศึกษาธิการภาค 9 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา. (2562, 21 มกราคม). สัมภาษณ์.

รวีวรรณ แพทย์สมาน. (2558). การรับบริการสาธารณะด้านการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 1: รายงานฉบับสมบูรณ์. เชียงใหม่: คณะรัฐศาสตร์และรัฐศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รวีวรรณ แพทย์สมาน. (2560). การได้รับสิทธิและสวัสดิการทางการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 9(3), 55.

รังสรรค์ แสงสุข. (2550). ครู. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รัตนา จักกะพาก. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุตรแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัชฎากร อัครจันทร์. (2562, 28 มกราคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดทุ่งเหียง. สัมภาษณ์.

ราชกิจจานุเบกษา. (14 สิงหาคม 2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. เข้าถึงได้จาก <https://person.mwit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf>

โรงเรียนวัดธรรมสถิต. (2562). ข้อมูลนักเรียนไร้สัญชาติของโรงเรียนวัดธรรมสถิต. ระยอง: โรงเรียนวัดธรรมสถิต.

วชิรชัย งามละม่อม. (2551). การนำนโยบายและแผนการศึกษาไปปฏิบัติ. เข้าถึงได้จาก www.trdm.co.th

- วชิราพร สุวรรณศรวล, มานิตย์ ไชยกิจ, ปราโมทย์ มากชู และวิเชียร ชำรงโสติดิสกุล. (2556). รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15, 182-192.
- วรเดช จันทรศร. (2527). การนํานโยบายไปปฏิบัติ: ตัวแบบและคุณค่า. *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์*, 24(3), 535 - 554.
- วรเดช จันทรศร. (2551). *การนํานโยบายไปสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- วรเดช จันทรศร. (2556). *ทฤษฎีการนํานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย (TURA).
- วสันต์ ปวนปั้นวงศ์. (2561). สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 9(2), 123-156.
- วีระกุล อรัณยะนาค. (2555). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์, ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภกร เมฆขยาย. (2559). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กไร้สัญชาติ*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, ภาควิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2554). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ศุภชัย ยาวะประภาส และปิยาภรณ์ หวังมหาพร. (2552). *นโยบายสาธารณะไทย: กำเนิด พัฒนาการ และสถานภาพของศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุดทอง.
- ศรีณีย์ประวีร์ พุณณรงค์. (2562, 21 มกราคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองสองห้อง (ราษฎร์ดุสิตศึกษา). สัมภาษณ์.
- ศรีศักดิ์ ไทยอารีย์ และคณะ. (2542). *สภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศรายงานการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล. (2557). การมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และอาจจะขาดแคลนแรงงานในอนาคต นอกจากนี้จะส่งเสริมให้เกิดความสงบสุข และความเป็นปึกแผ่นในกลุ่มประเทศอาเซียน นั้นหมายความว่าการศึกษาช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน. เข้าถึงได้จาก <https://www.toyotafound.or.jp/international/2014/Publications/data/2015-0116-1013.pdf>
- สันติ บุรณะชาติ. (2552). รูปแบบการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมพงษ์ เปรมปิยศรี. (2562, 21 มกราคม). ผู้อำนวยการ โรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร. สัมภาษณ์.
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และอนูรัตน์ อนันชนาทร. (2555). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: เว็ลด์เทรค.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2546). คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โสภณ ภูเกล้าล้วน. (2550). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. เข้าถึงได้จาก <http://www.gotoknow.org/blog/sopone1>
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2549). แนวโน้มการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2546). หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน และสาระสำคัญของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). รายงานการวิจัยโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างดาวและชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2552). คู่มือและแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.

- สุจิตรา ปานพุ่ม และวรงค์ จันทรร. (2560). สัญญา ธรรมศักดิ์ กับการบริหารราชการไทย.
วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 9(3), 45.
- สุภา เจียมพุก. (2554). แรงจูงใจของครูกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2535). สภาพการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนชายขอบในจังหวัดชายแดน
ของไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงเทียน คำปัญญา, ประวีติ พันผาสุข และศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์. (2558). สภาพปัญหาและ
อุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยของจังหวัด
เชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อรทัย ก๊กผล. (2552). คู่คิด คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น. กรุงเทพฯ:
จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์.
- อภิชาติ ทรัพย์ประเสริฐ. (2560). ปัญหาหลบหนีเข้าเมือง กับภัยคุกคามความมั่นคง. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยการทัพบก.
- อัญชลี ธรรมะวิสิกุล. (2553). แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศ กศน. แบบมีส่วนร่วม. เข้าถึงได้จาก
https://panchalee.wordpress.com/2010/01/15/participatory_supervision/
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2555). จินตนาการทางมานุษยวิทยา แล้วย้อนมองสังคมไทย. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อำรุง จันทวานิช. (2554). การพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- 4 สมาชิกหมูป่า ได้รับสัญชาติไทยพร้อมบัตรประชาชนแล้ว. (2561). เข้าถึงได้จาก
<https://www.thairath.co.th/news/politic/1350893>
- UNESCO. (2011). ยูเนสโกและการศึกษา: ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา. เข้าถึงได้จาก
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000212715>
- UNHCR ฝ่ายความคุ้มครองระหว่างประเทศ. (2558). นี่คือนบ้านของฉัน. เข้าถึงได้จาก
[https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y
&docid=570f55a34](https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=570f55a34)
- Unicef Thailand. (2532). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและ
พิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). New York: John Wiley and Sons Inc.
- Dror, Y. (1968). *Public policymaking reexamined*. Scranton, Penn: Chandler.

- Edward, G. C., & Sharkansky, I. (1978). *The policy predicament: Making and implementation public policy*. San Francisco: W.H. Freeman and Company.
- Emilie, I., & Mark, M. (2008). *The protection gaps framework for analysis*. Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees.
- Farrelly, N. (2013). Why democracy struggles: Thailand's elite coup culture. *Australian Journal of International Affairs*, 67(3), 281-296.
- Hargrove, C. E. (1975). *The missing link*. United States: Washington: Urban institute.
- Hogwood, B. W., & Gunn, L. A. (1984). *Policy analysis for the real world*. Oxford: Oxford University Press.
- Jones, C. O. (1977). *An introduction to the study of public policy* (2nd ed.). North Scituate, Mass: Duxbury Press.
- Lasswell, H. D. (1948). The Structure and function of communication in society. In L.Bryson(Ed.), *The communication of ideas*. (pp.37-40). New York: Harper.
- Meter, V. D. S., & Horn, V. C. E. (1975). The policy implementation process: A conceptual framework. *Administration and Society*, 6(4), 445-488.
- Pressman, J. L., & Wildavsky, A. (1973). *Implementation* (2nd ed). California: University of California.
- The international bill of human rights*. (1966). Retrieved from https://humanrights.gov.au/sites/default/files/content/education/hr_explained/download/FS5_International.pdf